११
६

अथ

ग्रन्थनाम:	"वाजसनेयसंहिता" (शुक्लयजुर्वेद:)
कर्तृनाम:	० ० ० Va-jaSaneyi Samhita
विषय:	वैदिकसाहित्यम्"

११
6

समय: शके १७४७ = A.D.

56

११/५

अथ

वाजसनेय संहिता

समाप्तः शके १७४८

११/६

तन्मः

ह्रि॰१ ॥श्रीगणेशायनमः॥हरिःॐ॥इषेत्वो॥ऊर्जेत्वावायव
१ स्थदेवोवःसविताप्रार्प्पयतुश्रेष्ठतमायकर्म्मणऽआप्या
यध्वमघ्न्याइन्द्रायभागंप्रजावतीरनमीवाऽअयक्ष्मा
२ मावस्तेनईशतमाघशꣳसोध्रुवाऽअस्मिन्गोपतौस्या
त्बह्वीर्यजमानस्यपशून्पाहि॥१॥वसोःपवित्र
म॥वसोःपवित्रमसिद्यौरसिपृथिव्यसिमातरिश्वनो १

घर्म्मोसि विश्वधा ऽअसि । परमेण धाम्ना दृꣳहस्व माह्वा
र्म्मा ते यज्ञपतिर्ह्वार्षीत ॥ २ ॥ वसोः पवित्रम । वसोः पवि
त्रमसि शतधारं वसोः पवित्रमसि सहस्रधारम । देव
स्त्वा सविता पुनातु वसोः पवित्रेण शतधारेण सुप्वा
सा विश्वायुः कामधुक्षः ॥ ३ ॥ सा विश्वायुः । सा विश्वकर्म्मा सा विश्व
धायाः । इन्द्रस्य त्वा भागꣳ सोमेनातनच्मि विष्णो हव्यꣳ
रक्ष ॥ ४ ॥ अग्ने व्रतपते । व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे ।

संहि० १ राध्यताम्॥इदमहमनृतात्सत्यमुपैमि॥५॥कस्त्वायुनक्ति
२ ॥सत्त्वायुनक्ति॥कस्मैत्वायुनक्ति॥तस्मैत्वायुनक्ति॥कर्म्म
णेवांवेषायवाम्॥६॥प्रत्युष्टꣳरक्षः॥प्रत्युष्टाऽअरात
यो॥निष्टप्तꣳरक्षोनिष्टप्ताऽअरातयः॥उर्वन्तरिक्षमन्वे
मि॥७॥धूरसि॥धूर्वधूर्वन्तंधूर्वतंयोऽस्मान्धूर्वतितंधू
र्वयंवयंधूर्वामः॥देवानामसिवह्नितमꣳसस्नितम
ꣳपप्रितमंजुष्टतमंदेवहूतमम्॥८॥अह्रुतमसि॥हवि २

र्वानर्दृꣳह स्वमाह्वामान्ते यज्ञपतिर्ह्वार्षीत ॥ विष्णुस्त्वाक्र
मतामुरुवातायापहतꣳ रक्षोयच्छंतांपंच ॥ ९ ॥ देवस्य ॥
त्वा ॥ सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम् ॥
अग्नयेजुष्टंगृह्णाम्यग्नीषोमाभ्यांजुष्टंगृह्णामि ॥ १० ॥
भूतायत्वा ॥ नारातयेस्वरभिविख्येषंदृꣳहंतांदुर्याः ॥
पृथिव्यामुर्वन्तरिक्षमन्वेमिपृथिव्यास्त्वानाभौसादया

संहि० १ यामदित्याऽउपस्थेग्ने हव्यꣳ रक्ष ॥११॥ पवित्रेस्थः॥ पवि
३ त्रेस्थो वैष्णव्यौ सवितुर्वः प्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्रेण पवि
त्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः। देवीरापोऽअग्रेगुवोऽअग्रे
पुवोग्रऽइममद्य यज्ञं नयताग्रे यज्ञपतिꣳ सुधातुं य
ज्ञपतिं देवयुवम् ॥१२॥ युष्माऽइन्द्रः॥ युष्माऽइन्द्रोवृणी
त वृत्रतूर्ये यूयमिन्द्रमवृणीध्वं वृत्रतूर्ये प्रोक्षितास्थ ॥ ३

अग्नयेत्वाजुष्टंप्रोक्षामि॥अग्नीषोमाभ्यांत्वाजुष्टंप्रोक्षा॥
मि॥दैव्यायकर्मणेशुंधध्वंदेवयज्यायैयद्वोऽशुद्धाःप
राजघ्नुरिदंवस्तच्छुंधामि॥१३॥शर्म्मासि॥शर्म्मास्यवधू
तꣳरक्षोऽवधूताऽअरातयोदित्यास्त्वगसिप्रतित्वादि
तिर्वेत्तु॥अद्रिरसिवानस्पत्योग्रावासिपृथुबुध्नःप्रति
त्वादित्यास्त्वग्वेत्तु॥१४॥अग्नेस्तनूरसि॥वाचोविसर्ज्ज

संहि०१ नं देववीतये त्वा गृह्णामि बृहद्ग्रावासि वानस्पत्यः सऽइदं देवे
६ भ्यो हविः शमीष्व सुशमि शमीष्व हविष्कृदेहि हविष्कृदेहि १५ वि
कुक्कुटोसि मधुजिह्वऽइषमूर्जमावद त्वया वयं संघा
तं संघातं जेष्म वर्षवृद्धमसि प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तु परापू
तं रक्षः परापूताऽअरातयोपहतं रक्षो वायुर्वो विविन
क्तु देवो वः सविता हिरण्यपाणिः प्रतिगृभ्णात्वच्छिद्रेणपा ६

णीनो ॥ १६ ॥ धृष्टिरसि ॥ धृष्टिरस्यपाग्नेऽअग्निमामादंजहि
निष्क्रव्यादꣳसेधादेवयजंवह ॥ ध्रुवमसिपृथिवींदृꣳ
हब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामिभ्रातृव्यस्य
वधाय ॥ १७ ॥ अग्नेब्रह्मगृभ्णीष्वधरुणमस्यन्तरिक्षंदृ
ꣳहब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामिभ्रातृ
व्यस्यवधाय ॥ धर्त्रमसिदिवंदृꣳहब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिस

संहि॰अ॰१ जातवेदस्युपदधामि भ्रातृव्यस्यवधाय॥ विश्वाभ्यस्त्वाशाभ्य
५ ऽउपदधामि चितस्थोर्ध्वचितो भृगूणामंगिरसांतपसातप्
प्यध्वम्॥१८॥ शर्म्मासि॥ शर्म्मास्यवधूतꣳरक्षोवधूताऽअ
रातयोदित्यास्त्वगसिप्रतित्वादितिर्वेत्तु धिषणासिपर्वती
प्रतित्वादित्यास्त्वग्वेत्तु दिवस्कंभनीरसि धिषणासिपार्व
तेयीप्रतित्वापर्वतीवेत्तु धान्यमसि॥१९॥ धान्यमसि॥ धिनु ५

हि देवान्प्राणायत्त्वोदानायत्त्वा व्यानायत्त्वा ॥ दीर्घामनुप्र॥
सितिमायुषे धां देवो वः सविता हिरण्यपाणिः प्रतिगृह्णात्व
च्छिद्रेण पाणिना चक्षुषे त्वा महीनां पयोसि ॥२०॥ देवस्य त्वा
॥ सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम् ॥ संवपामि
समापऽओषधीभिः समोषधयो रसेन ॥ सं रेवतीर्जगती॥
भिः पृच्यंतां सं मधुमतीर्मधुमतीभिः पृच्यंताम् ॥२१॥ जन

संहि॰ प॰ १ यत्यै त्वा॥ संय्यौमी दमग्नेरिदमग्नीषोमयोरिषेत्वा घर्म्मोसि वि
६ श्वायुरुरुप्रथाऽउरुप्रथस्वोरुतेयज्ञपतिः प्रथतामग्निष्टे
त्वचम्मा हिंᳪसीद्देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षिष्ठेधिनाके
२२ माभेर्म्मा संविक्थाऽअतमेरुर्य्यज्ञोतमेरुर्यजमानस्य
प्रजाभूयात्त्रिताय त्वा द्वितायत्वैकतायत्वा २३ देवस्य
त्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम॥ आ ६

द्देध्वरकृतंदेवेभ्यःऽइंद्रस्यबाहुरसिदक्षिणःसहस्रभृ
ष्टिःशततेजावायुरसितिग्मतेजाद्विषतोवधः॥२४॥पृ
थिविदेवयजनि॥पृथिविदेवयजन्योषध्यास्तेमूलंमा
हिंसिषंव्रजंगच्छगोष्ठानंवर्षतुतेद्यौर्बधानदेवसवि
तःपरमस्यांपृथिव्यांशतेनपाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टियंचव
यंद्विष्मस्तमतोमामौक्॥२५॥अपाररुं॥पृथिव्यैदेवय

संहि॰ १
७

जनाद्वध्यासंव्रजंगच्छगोष्ठानंवर्षतुतेद्यौर्बधानदेवस
वितःपरमस्यांपृथिव्यांशतेनपाशैर्य्योस्मांद्वेष्टियंच
वयंद्विष्मस्तमतोमामौक॥ अररोदिवंमापप्तोद्रप्सस्तेद्यां
मास्कन्व्रजंगच्छगोष्ठानंवर्षतुतेद्यौर्बधानदेवसवितःप
रमस्यांपृथिव्यांशतेनपाशैर्य्योस्मांद्वेष्टियंचवयंद्वि
ष्मस्तमतोमामौक॥ २६॥ गायत्रेणत्वा॥ छंदसापरिगृह्णामि॥ ७

मि त्रैष्टुभेन त्वा छंदसा परिगृह्णामि जागतेन त्वा छंदसा प
रिगृह्णामि ॥ सुक्ष्मा चासि शिवा चासि स्योना चासि सुष
दा चासूर्जस्वती चासि पयस्वती च ॥ २७ ॥ पुराक्रूरस्य ॥
विसृपो विरप्शिन्नुदादाय पृथिवीं जीवदानुम् ॥ यामैर
यंश्चंद्रमसि स्वधाभिस्तामु धीरासोऽनुदिश्य यजंते ॥
या॰ प्रोक्षणीरासादय द्विषतो वधोसि ॥ २८ ॥ प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्यु

संहि॰प॰ १
८

ष्टाऽअरातयो निष्टप्तꣳ रक्षो निष्टप्ताऽअरातयः ॥ अनिशि
तोसि सपत्नक्षिद्वाजिनं त्वा वाजेध्यायै संमार्ज्मि ॥ प्रत्युष्टꣳ
रक्षः प्रत्युष्टाऽअरातयो निष्टप्तꣳ रक्षो निष्टप्ताऽअरातयः
॥ अनिशितासि सपत्नक्षिद्वाजिनीं त्वा वाजेध्यायै संमा
र्ज्मि ॥ २९ ॥ अदित्यै रास्नासि ॥ विष्णोर्वेष्पोस्यूर्जे त्वादब्धे
न त्वा चक्षुषावपश्यामि ॥ अग्नेर्जिह्वासि सुहूर्देवेभ्यो धा ॥

८

म्नेधाम्नेमेभवयजुषेयजुषे ॥३१॥ सवितुस्त्वा प्रसवऽ

उत्पुनाम्यच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः सवितु

र्वः प्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्य्यस्यरश्मि

भिः ॥ तेजोसिशुक्रमस्यमृतमसिधामनामासिप्रि

यंदेवानामनाधृष्टंदेवयजनमसि ॥३१॥ इतिवाजस

नेसंहितायांप्रथमोध्यायः ॥१॥ श्री ॥ र्नेक्रमोस्ति कृ ॥

सं०हि० ९

ष्णोस्याखरेष्ठोग्नयेत्वाजुष्टंप्रोक्षामिवेदिरसिबर्हिषे। कृ
त्वाजुष्टंप्रोक्षामिबर्हिरसिस्रुग्भ्यस्त्वाजुष्टंप्रोक्षाम्य।
दित्यैव्युंदनं॥१॥ अदित्यैव्युंदनमसिविष्णोस्तुपो॥
स्यूर्णम्रदसंत्वास्तृणामिस्वासस्थांदेवेभ्योभुवपत
येस्वाहाभुवनपतयेस्वाहाभूतानांपतयेस्वाहा॥२॥
गंधर्वस्त्वाविश्वावसुःपरिदधातुविश्वस्यारिष्ट्यैय ९

जमानस्यपरिधिरस्यग्निरिडईडितः ॥ इंद्रस्यबाहुरसि
दक्षिणोविश्वस्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरि
डईडितः ॥ मित्रावरुणौत्वोत्तरतःपरिधत्तांध्रुवेणध
र्मणाविश्वस्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरि
डईडितः ॥ ३ ॥ वीतिहोत्रंत्वाकवेद्युमंतꣳसमिधीम
हि ॥ अग्नेबृहंतमध्वरे ॥ ४ ॥ समिदसिः सूर्यस्त्वापुर

संहि०
२१

स्त्वापातुकस्याश्चिदभिशस्त्यै। सवितुर्बाहूस्थःऽऊर्ण्णा। श्र·
म्रदसंत्वास्तृणामिस्वासस्थंदेवेभ्यःऽआत्वावसवोरुद्रा
ऽआदित्याःसदंतु। घृताच्यसि। जुहूर्न्नाम्नासेदंप्रि
येणधाम्नाप्रियᳫंसदऽआसीदघृताच्यस्युपभृन्ना
म्नासेदंप्रियेणधाम्नाप्रियᳫंसदऽआसीदघृताच्य॥
सिध्रुवानाम्नासेदंप्रियेणधाम्नाप्रियᳫंसदऽआसी २१

द्प्रियेणाधाम्नाप्रियꣳ सदऽआसीद॥ध्रुवाऽअसदंनृत
स्ययोनौताविष्णोपाहिपाहियज्ञंपाहियज्ञपतिंपाहिमां।
यज्ञंन्यम्॥६॥अग्नेवाजजित॥अग्नेवाजजिद्वाजंत्वास।
रिष्यंतंवाजजितꣳ संमार्ज्मि॥नमोदेवेभ्यःस्वधापितृ
भ्यः सुयमेमेभूयास्तमस्कंनमद्य॥७॥अस्कंनमद्यदे
वेभ्यःऽआज्यꣳ संभ्रियासमंघ्रिणाविष्णोमात्वावक्र॥

संहि॰ मिषंवसुमतीमग्नेतेछायामुपस्थेषं॥ विष्णोस्थानमसीतऽ अ॰२
२२ इंद्रोवीर्यमकृणोदूर्ध्वोध्वरऽआस्थात॥८॥ अग्नेवेः॥ अ
ग्नेवेर्होत्रंवेर्दूत्यमवतांत्वांद्यावापृथिवीऽअवत्वंद्यावा
पृथिवीस्विष्टकृद्देवेभ्यऽइंद्रऽआज्येनहविषाभूत्स्वाहा
संज्योतिषाज्योतिः॥९॥ मयीदम॥ मयीदमिंद्रइंद्रियंदधा
त्वस्मान्रायोमघवानः सचंताम॥ अस्माकंसंत्वाशि॥ २२

ष्वं सत्यानः संखुन्नीषु ऽनुपहूता पृथिवी मातोपमां पृथि
वी माता ह्वयतामग्निराग्नीध्रात्स्वाहा ॥ २० ॥ उपहूतो द्यौ
ऽनुपहूतो द्यौष्पितोपमां द्यौष्पिता ह्वयतामग्निराग्नी।
ध्रात्स्वाहा ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पू ॥
ष्णो हस्ताभ्याम् ॥ प्रतिगृह्णाम्यग्नेष्ट्वास्येन प्राश्नामि ॥ २१ ॥ ए
तं ते ॥ देव सवितर्यज्ञं प्राहुर्बृहस्पतये ब्रह्मणे । तेन यज्ञमव

संहि॰ तेनयज्ञपतिंतेनमामव ॥ १२ ॥ मनोज्जूति ॥ मनोजूतिर्ज्जुषता अ॰ २
१२ माज्यस्यबृहस्पतिर्यज्ञमिमंतनोत्वरिष्टंयज्ञꣳसमिमंदधा
तु । विश्वेदेवासइहमादयंतामों ॐ प्रतिष्ठ ॥ १३ ॥ एषातेअ
ग्नेसमित्तयावर्धस्वचाचप्यायस्व । वर्द्धिषीमहिचवयमा
चप्यासिषीमहि ॥ अग्नेवाजजिद्वाजंत्वाससृवाꣳसंवा
जजितꣳसंमार्ज्मि ॥ १४ ॥ अग्नीषोमयोरुज्जितिम् ॥ अग्नी १२

षोमयोरुज्जितिमनूज्जेषंव्वाजस्यमाप्रसवेनप्प्रोहामि ॥
अग्नीषोमौतमपनुदतांयोस्मांद्वेष्टियंचवयंद्विष्मोंव्वाज
स्यैनंप्रसवेनापोहामि ॥ इंद्राग्न्योरुज्जितिमनूज्जेषंव्वाज
स्यमाप्रसवेनप्प्रोहामि ॥ इंद्राग्नीतमपनुदतांयोस्मांद्वेष्टि
वं यंचवयंद्विष्मोंव्वाजस्यैनंप्रसवेनापोहामि ॥ ३५ ॥ वसुभ्यस्त्वा
रुद्रेभ्यस्त्वादित्येभ्यस्त्वासंजानाथांद्यावापृथिवीमित्रा।

सं॰हि॰ वरुणौत्वावृष्ट्यावताम्॥ व्यंतुवयोक्तꣳरिहाणामरुतांपृषती। अ॰ २
२३ र्गच्छवशापृश्निर्भूत्वादिवंगच्छततोनोवृष्टिमावह॥ चक्षु
ष्पाऽअग्नेसिचक्षुर्मेपाहि॥ १६॥ यंपरिधिंपर्यधत्थाऽअ
ग्नेदेवपणिभिर्गुह्यमानः॥ तंतऽएतमनुजोषंभराम्येषने
त्त्वदपचेतयाताऽअग्नेः प्रियंपाथोपीतम्॥ १७॥ संस्र
वभागास्थ॥ संस्रवभागास्थेषाबृहंतः प्रस्तरेष्ठाः प। २३

रिषेयाश्चदेवाःऽइमांव्वाचमभिव्विश्वेगृणंतऽआसद्यास्मिं
न्बर्हिषिमादयध्वꣳस्वाहावाट्॥१८॥घृताचीस्थः॥घृता
चीस्थोधुर्यौपातꣳसुम्नेस्थःसुम्नेमाधत्तम्॥यज्ञनमः।
श्चतऽउपचयज्ञस्यशिवेसंतिष्ठस्वस्विष्टेमेसंतिष्ठस्व॥१९॥
अग्नेदब्धायोऽशीतमपाहिमादिद्योःपाहिप्रसित्यै।
पाहिदुरिष्ट्यैपाहिदुरद्मन्याऽअविषंनःपितुंकृणुसुष

संहि॰ २८

दायोनौस्वाहा॥ वाडग्नये स्वंवेन्नापत्तयेस्वाहा॥ सरस्वत्यैय श्री.२

त्रोष्नगिन्मेस्वाहा॥ २९॥ वेदोसि॥ येनत्वंदेववेद देवेभ्योवे

दोभवस्तेनमत्त्वंवेदोभूयाः॥ देवागातुविदोगातुंवित्वा

गातुमित॥ मनसस्पतइमंदेवयज्ञं स्वाहावातेधाः॥

२२॥ संबर्हिः॥ संबर्हिरंक्ता हविषाघृतेनसमादित्यैर्व

सुभिः संमरुद्भिः॥ सभिंद्रोविश्वदेवेभिरंक्तांदिव्यंनभो २८

गच्छतुयत्स्वाहा ॥२२॥ कस्त्वा ॥ विमुंचतिसत्वाविमुंच

तिकस्मैत्वाविमुंचतितस्मैत्वाविमुंचति ॥ पोषायरक्ष

सांभागोसि ॥२३॥ संवर्च्चसा ॥ पयसासंतनूभिरग

न्महिमनसासꣳशिवेन ॥ त्वष्टासुदत्रोविदधातुरायो

नुमार्ष्टुतन्वोयद्विलिष्टम् ॥२४॥ दिविव्विष्णुः ॥ दिविव्वि

ष्णुर्व्यक्रꣳस्तजागतेनछंदसाततोनिर्भक्तोयोस्मां

संहि० द्वेष्टियंचवयंद्विष्मोऽन्तरिक्षेविष्णुर्व्यक्रंस्तत्रैष्टुभेनछं अ० २
२५ दसाततोनिर्भक्तोयोस्मांद्वेष्टियंचवयंद्विष्मःपृथि
व्यांविष्णुर्व्यक्रंस्तगायत्रेणछंदसाततोनिर्भक्तोयो
स्मांद्वेष्टियंचवयंद्विष्मोस्मादन्नादस्यैप्रतिष्ठायाअ
गन्मस्वःसंज्योतिषाभूम॥२५॥स्वयंभूरसिश्रेष्ठोरश्मि
र्वर्चोदाऽअसिवर्चोमेदेहिसूर्यस्यावृतमन्वावर्ते॥२६ २५

अग्नेगृहपते। सुगृहपतिस्त्वयाग्नेहंगृहपतिनाभूयास
ꣳसुगृहपतिस्त्वंमयाग्नेगृहपतिनाभूयाः। अस्थूरिणौ
गार्हपत्यानिसंतुशतꣳहिमाःसूर्यस्यावृतमन्वावर्त्ते॥
२७॥ अग्नेव्रतपते। व्रतमचारिषंतदशकंतन्मेराधीदमहं
यएवास्मिसोस्मि॥ २८॥ अग्नयेकव्यवाहनाय। स्वाहा
सोमायपितृमतेस्वाहा। अपहताऽअसुरारक्षाꣳसिवे

संहि॰ २६

द्विषदः॥२९॥ येरूपाणि॥ प्रतिमुंचमाना॥ असुराः संतः स्व
धयाचरंति॥ परापुरोनिपुरोयेभरंत्यग्निष्टांल्लोकात्प्रणु
दात्यस्मात्॥३०॥ अत्रपितरः॥ अत्रपितरोमादयध्वंय
थाभागमावृषायध्वम्॥ अमीमदंतपितरोयथाभाग
मावृषाऽइषत॥३१॥ नमोवः॥ पितरोरसायनमोवःपितर
ःशोषायनमोवःपितरोजीवायनमोवःपितरःस्वधायै

अ॰२ २६

नमोवःपितरोघोरायनमोवःपितरोमंन्यवेनमोवःपि
तरःपितरोनमोवोगृहान्नःपितरोदत्तसतोवःपितरोदे
ष्मैतद्वःपितरोवासआधत्त ॥३२॥ आधत्तपितरोगर्भंकु
मारंपुष्करस्रजम् ॥ यथेहपुरुषोसत् ॥३३॥ ऊर्जंवहं
ती॥रमृतंघृतंपयःकीलालंपरिस्रुतम् ॥ स्वधास्थतर्पयत
मेपितॄन् ॥३४॥ इतिवाजसनेसंहितायांद्वितीयोध्यायः

संहि॰ समिधाग्निम्॥ समिधाग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम्॥ अ॰३
१७ आस्मिन्हव्या जुहोतन॥१॥ सुसमिद्धाय शोचिषे घृतं तीव्रं
जुहोतन॥ अग्नये जातवेदसे॥२॥ तन्त्वा समिद्भिरङ्गिरो घृ
तेन वर्द्धयामसि॥ बृहच्छोचा यविष्ठ्य॥३॥ उपत्वाग्ने ह
विष्मतीर्घृताचीर्यन्तु हर्यत॥ जुषस्व समिधो मम॥४॥ भूर्भु
भूर्भुवः वः स्वर्द्यौरिव भूम्ना पृथिवीव वरिम्णा॥ तस्यास्ते पृथिवि १७

विदेवयजनिपृष्ठेग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे॥५॥आ
यंम॥ आयंगौःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरंपुरः॥ पित
रंचप्रयंत्स्वः॥६॥ अंतश्चरति रोचनास्यप्राणादपान
ती॥ व्यख्यन्महिषोदिवम्॥७॥ त्रिंशद्धाम॥ विराजति॥
वाक्पतंगायधीयते॥ प्रतिवस्तोरहद्युभिः॥८॥ अग्नि
र्ज्योतिः॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निःस्वाहासूर्योज्यो

संहिपि
२९

तिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा॥ अग्निर्वर्च्चोज्योतिर्वर्च्चः स्वाहासू अ०३

र्यो वर्च्चो ज्योतिर्वर्च्चः स्वाहा॥ ज्योतिः सूर्यः सूर्योज्योतिः स्वा

हा॥ ९॥ सजूर्देवेन॥ सवित्रा सजूं रात्र्येंद्रवत्या॥ जुषाणो॥

ऽअग्निर्वेतु स्वाहा॥ सजूर्देवेन सवित्रा सजूरुषसेंद्रव

त्या॥ जुषाणः सूर्योवेतु स्वाहा॥ १०॥ उपप्रयंतोऽअध्व

रं॥ उपप्रयंतोअध्वरं मंत्रं वोचेमाग्नये॥ आरेऽअस्मु २९

स्मे च वसूं रावते ॥ २७ ॥ अग्निर्मूर्द्धा ॥ दिवः ककुत्पतिः पृथि
व्या ऽ अयम् ॥ अपाꣳ रेताꣳ सि जिंन्वति ॥ २८ ॥ नु न्ना वा
मु ॥ नु न्ना वाभिंद्राग्नी आकु वध्यां नु न्ना राधसः सह मा ।
दृ य धै ॥ नु न्ना दा ता तारा विषाꣳ रयीणा मु न्ना वाज्मस्य ।
सातये हुवे वाम् ॥ २९ ॥ अयं ते ॥ योनि ऽ ऋत्वियो यतो जा
तो ऽ अरोचथाः ॥ तं जानं नग्न आरोहाथा नो वर्द्धया रु ।

सं॰हिं॰ षिम॥२४॥ अयमिह॥ प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अ॰३
१९ अध्वरेष्वीड्यः॥ यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चि
त्रं विभ्वं विशे विशे॥२५॥ अस्य प्रत्नाम॥ अस्य प्रत्नाम
नुद्युतं शुक्रं दुदुह्रे अह्रयः॥ पयः सहस्रसामृ
षिम॥२६॥ तनूपा अग्नेसि॥ तन्वं मे पाह्यायुर्दा अग्ने
स्यायुर्मे देहि वर्चोदा अग्नेसि वर्चो मे देहि॥ अग्ने य १९

मेतन्वाऽऊनंतन्मआपृण ॥ १७ ॥ इंधानास्त्वा शतᳬं हि
माद्युमंतᳬं समिधीमहि । वयस्वंतोवयस्कृतᳬं सह
स्वंतः सहस्कृतम् । अग्ने सपत्नदंभनमदब्धासोऽअ
दाभ्यम् । चित्रावसो स्वस्ति ते पारमशीय ॥ १९ ॥ सन्त्वम
ग्ने सूर्यस्य वर्चसागथाः समृषीणाᳬं स्तुते
न । सं प्रियेण धाम्ना समहमायुषा सं वर्चसा सं प्रज

संहि॰ युासर्ठ॰ रायस्पोषेणग्मिषीय ॥ १९ ॥ अन्धस्थ ॥ अन्धु अ॰ ३
२१ स्थान्धोवोभक्षीय महस्थ महोवोभक्षीयोर्जस्थोर्जं
वोभक्षीय रायस्पोषस्थ रायस्पोषंवोभक्षीय ॥ २० ॥
रेवतीरमध्वम ॥ रेवतीरमध्वमस्मिन्योनावस्मिन्गोष्ठे
स्मिंल्लोकेस्मिन्क्षये ॥ इहैवस्तमापगात ॥ २१ ॥ सर्ठ॰
हितासि ॥ विश्वरूप्यूर्जामाविश गौपत्येन ॥ उपत्वा २१

ग्ने दिवे दिवे दोषावस्तर्द्धियाव्वयम ॥ नमोब्भरंतएमसि

२२ ॥ राजन्तमध्वराणां ॥ गोपामृतस्य दीदिविम् वर्द्धमा

नं स्वे दमे ॥ २३ ॥ स नः पितेव सूनवेग्ने सूपायनो भव

सचस्वा नः स्वस्तये ॥ २४ ॥ अग्ने त्वं ॥ अग्ने त्वन्नो अ

न्तम उत त्राता शिवो भवा वरूथ्यः ॥ वसुरग्निर्वसुश्र

वाः ॥ अच्छा नक्षि द्युमत्तमं रयिन्दाः ॥ २५ ॥ तन्त्वा ॥ शो ।

संहि० चिष्टद्दीदिवःसुम्नायन्नूनमीमहेसखिभ्यः ॥ सनोबो अ०३
२१ धिश्रुधीहवमुरुष्याणोअघायतःसमस्मात् ॥ २६
इडऽएहि ॥ इडऽएह्यदितऽएहिकाम्म्याऽएत ॥ मयिवः
कामधरणंभूयात् ॥ २७ ॥ सोमानंस्वरणंकृणुहिब्र
ह्मणस्पते ॥ कक्षीवन्तंयऽऔशिजः ॥ २८ ॥ योरेवा
न्योअमीवहावसुवित्पुष्टिवर्द्धनः ॥ सनः २१

ःसिषक्तु यस्तुरः ॥२॥ मा नः ॥ मा नः शंसो ऽअर
रुषो धूर्तिः प्रणङ्मर्त्यस्य । रक्षा णो ब्रह्मणस्पते ॥३॥ म
हि त्रीणाम॥ महि त्रीणामवोस्तु द्युक्षम्मित्रस्यार्यम्णः
॥ दुराधर्षं वरुणस्य ॥१॥ नहि तेषाम् ॥ नहि तेषाममा चन
नाध्वसु वारणेषु ॥ ईशे रिपुरघशंसः ॥२॥ ते हि ॥ पु
त्रासो ऽअदितेः प्र जीवसे मर्त्याय । ज्योतिर्यच्छन्त्यजस्र

सहि॰ स॥३३॥ कदाचन॥ स्तरीरसि नेंद्र सश्चसि दाशुषे॥ उपोपे त्र॰२
२२बु न्नु मघवं भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते॥३४॥ तत्सवितुः
तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि॥ धियो यो नः प्रचो
दयात॥३५॥ग्नातम॥२००॥ परि ते॥ परित्ते दूडभो रथोस्माँ
अश्नोतु विश्वतः॥ येन रक्षसि दाशुषः॥३६॥ न्नू
र्वं स्वः सुप्रजाः प्रजाभिः स्याम सुवीरा वीरैः सुपो २२

षः पोषैः॥ नर्य प्रजां मे पाहि शंस्य पशून्मे पाह्यथर्य
पितुं मे पाहि॥ ३६॥ आगन्म विश्ववेदसमस्मभ्यं व
सुवित्तमम्॥ अग्ने सम्राडभि द्युम्नमभि सह आय
च्छस्व॥ ३७॥ अयमग्निः॥ अयमग्निर्गृहपतिर्गार्हप
त्यः प्रजाया वसुवित्तमः॥ अग्ने गृहपते ऽभि द्युम्नम
भि सह आयच्छस्व ३८॥ अयमग्निः॥ पुरीष्यो रयि

संहि० मान्तुष्टिवर्द्धनः ॥ अग्ने पुरीष्याभिद्युम्नमभिसह ऽ आ अ० ३

२३ यच्छस्व ॥ ४० ॥ गृहा मा बिभीत मा वेपध्वमूर्ज्जं बिभ्रत ऽ

एमसि ॥ ऊर्ज्जं बिभ्रद्वः सुमनाः सुमेधा गृहानैमि मन

सा मोदमानः ॥ ४१ ॥ येषामध्येति प्रवसन्येषु सौमन

सो बहुः ॥ गृहानुपह्वयामहे ते नो जानन्तु जानतः ॥ ४२ ॥

उपहूता ऽ इह गाव ऽ उपहूता ऽ अजावयः ॥ अथो ऽ अन्न २३

नस्यकीलालउपहूतोगृहेषुनः॥क्षेमायवःशांत्यैप्रप
द्ये शिवंशग्मंशंयोःशंयोः॥ध३॥प्रघासिनोहवा।
महे॥प्रघासिनोहवामहेमरुतश्चरिशादसः॥करंभेण
सजोषसः॥धध॥यद्ग्रामे॥यद्ग्रामेयदरण्येयच्छभायां।
यदिंद्रिये॥यदेनश्चकृमावयमिदंतदवयजामहेस्वा।
हा॥धध॥मोषूणः॥मोषूणइंद्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहिष्मा

संहि· तेस्मृषिंन्नवृयाः॥ महश्चिद्यस्यमीढुषोयव्याहविष्मतो अ·३
२५ मरुतोवंदतेगीः॥४६॥ अक्रान्कर्म्मकर्मकृतःसहवा
चामयोभुवा॥ देवेभ्यः कर्मकृत्वास्तंप्रेतसचाभुवः॥
४७॥ अवभृथनिचुंपुण॥ निचेरुरसिनिचुंपुणः॥ अ
वदेवैर्देवकृतमेनोयासिषमवमर्त्यैर्मर्त्यकृतंपुरुरा
व्णोदेवरिषस्पाहि॥४८॥ पूर्णादर्वि॥ परापतसुपूर्णा २६

पुनरापत॥ वस्नैव विक्रीणावहा ऽइषमूर्ज्जं शतक्रतो॥
४९॥ देहि मे॥ ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे॥ निहारं च ह
रासि मे निहारं निहराणि ते स्वाहा॥ ५०॥ अक्षन्नमीमद
न्त ह्यव प्रिया ऽअधूषत॥ अस्तोषत स्वभानवो विप्रा॥
नविष्ठया मती योजा न्विन्द्र ते हरी॥ ५१॥ सुसंदृशं त्वा व
यं मघवन्वन्दिषीमहि॥ प्र नूनं पूर्णबन्धुरस्तुतो यासि व

संहि०
२५
ग्राः शाँ ॥ ऽअनुयोजान्विंद्रतेहरी ॥ ५२ ॥ मनोनु ॥ मनोन्वाह्वा अ० ३
महेनाराशर्ठ॰सेनसोमेन ॥ पितॄणांच्चमन्मभिः ॥ ५३ ॥
आनः ॥ आनऽएतुमनः पुनः क्रत्वेदक्षायजीवसे ॥
ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ ५४ ॥ पुनर्नः पितरोमनोददातुदै
व्योजनः ॥ जीवंव्रातर्ठ॰सचेमहि ॥ ५५ ॥ वयर्ठ॰सोम ॥ व्रते
तवमनस्तनूषुबिभ्रतः ॥ प्रजावन्तः सचेमहि ॥ ५६ ॥ एषते २५

।रुद्रभागःसहस्वस्रांबिकयातंजुषस्वस्वाहैषतेरुद्रभा

गऽआखुस्तेपशुः॥५१॥अवरुद्रम॥अवरुद्रमदीमह्य

वदेवंत्र्यंबकं॥यथानोवस्यसस्करद्यथानःश्रेयसस्क

रद्यथानोव्यवसाययात॥५२॥भेषजमसि॥भेषजंग

वेश्वायपुरुषायभेषजम॥सुखंमेषायमेष्यै॥५३॥त्र्यं

बकं॥यजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्द्धनम॥उर्वारुकमिवबं

सं॰हि॰ धनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात्॥त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिं त्र॰१
२६ पतिवेदनम्॥उर्व्वारुकमिवबंधनादितोमुक्षीयमामुत
ः॥६०॥एतत्ते॥एतत्तेरुद्रावसंतेनपरोमूजवतोऽतीहि॥अ
वततधन्वापिनाकावसःकृत्तिवासाऽअहिंसन्नः
शिवोऽतीहि॥६१॥त्र्यायुषम्॥त्र्यायुषंजमदग्नेःकश्यप
स्यत्र्यायुषम्॥यद्देवेषुत्र्यायुषंतन्नोऽअस्तुत्र्यायुषम् २६

६२॥ शिवो नाम॥ शिवो नामासि स्वधितिस्ते पिता नमस्ते
ऽअस्तु मा मा हिᳩ᳭सीः॥ निवर्त्तयाम्यायुषेन्नाद्यायप्र
जननाय रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय॥६३॥
इति वाजसनेसंहितायां तृतीयोध्यायः॥ एदम्॥ एदम
गन्म देवयजनं पृथिव्या यत्र देवासो ऽअजुषन्त विश्वे॥
ऋक्सामाभ्याᳩ᳭ संतरन्तो यजुर्भी रायस्पोषेण समिधा

सं॰हि॰ मंदेम॥ इमा ऽ आपः शमु मे संतु देवी रोषधे त्रायस्व स्वधि अ॰४
२७ ते मैनꣳ हिꣳसीः॥ १॥ आपो ऽ अस्मान॥ आपो ऽ अ॥
स्मान्मातरः शुंधयंतु घृतेन नो घृतप्वः पुनंतु॥ विश्वꣳ
हि रिप्रं प्रवहंति देवी रुदिदाभ्यः शुचिरा पूत एमि॥ दी
क्षातपसोस्तनूरसि तां त्वा शिवाꣳ शग्मां परि दधे भ
द्रं वर्णं पुष्यन्॥ २॥ महीनां पय॥ महीनां पयोसि वर्चोदा २७

ऽअसिवर्चोमेदेहि॥वृत्रस्यासिकनीनकश्चक्षुर्दाऽअ॥
सिचक्षुर्मेदेहि॥३॥चित्पतिर्मापुनातुवाक्पतिर्मापुनातु
देवोमासवितापुनात्वच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्य्यस्यरश्मि
भिः॥तस्यतेपवित्रपतेपवित्रपूतस्ययत्कामःपुनेत
च्छकेयम्॥४॥आव॥१॥आवोदेवासईमहेवामंप्रयत्य
ध्वरे॥आवोदेवासऽआशिषोयज्ञियासोहवामहे

सं.हि. ॥५॥स्वाहायज्ञं॥मनसःस्वाहोरोरंतरिक्षात्स्वाहाद्या अ.४
२८ वापृथिवीभ्यांस्वाहावातादारभेस्वाहा॥६॥आ
कूत्यैप्रयुजे॥आकूत्यैप्रयुजेग्नयेस्वाहामेधायैमन
सेग्नयेस्वाहादीक्षायैतपसेग्नयेस्वाहासरस्वत्यैपू
ष्णेग्नयेस्वाहा॥आपोदेवीर्बृहतीर्विश्वशंभुवोद्या
वापृथिवीऽउरोऽअंतरिक्ष॥बृहस्पतयेहविषाविधे २८

मुस्वाहा ॥ ७ ॥ विश्वो देवस्य । नेतुर्म्मर्त्तो वुरीत सख्यम् । वि
श्वे राय ऽइषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा ॥ ८ ॥ ऋ
क्सामयोः शिल्पे स्थस्ते वामारभे ते मा पातमास्य य
ज्ञस्योदृचः । शर्म्मासि शर्म्म मे यच्छ नमस्ते ऽअस्तु मा मा
हिंसीः ॥ ९ ॥ ऊर्ग्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा ऽऊर्जं म
यि धेहि । सोमस्य नीविरसि विष्णोः शर्म्मासि शर्म्म य

संहि. जेमानुस्येंड्रस्ययोनिरसिसुसस्याः कृषीस्कृधि।उ कृ. ४
२९ छूयस्त्ववनस्पतऽऊर्ध्वोमापाह्यंहसःऽआस्ययज्ञ
स्योदृचः॥ १५॥ व्रतंकृणुत। व्रतंकृणुताग्निर्ब्रह्माग्निर्य
ज्ञोवनस्पतिर्यज्ञियः॥ दैवींधियंमनामहेसुमृडीकाम
भिष्टयेवर्चोधांयज्ञवाहसं सुतीर्थानोऽअसद्वशे
॥ येदेवामनोजातामनोयुजोदक्षक्रतवस्तेनोवंतुतेनः २९

ः पांतु तेभ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ श्वात्राः पीताः ॥ श्वात्राः पीता भ
वत यूयमापोऽअस्माकमंतरुदरे सुशेवाः ॥ ताऽअस्म
भ्यमयक्ष्माऽअनमीवाऽनागसः स्वदंतु देवीरमृ
ताऽऋतावृधः ॥ १२ ॥ इयंते यज्ञियातनूरपो मुंचामि
नप्रजाम ॥ अꣳहोमुचः स्वाहाकृताः पृथिवीमाविश
त पृथिव्या संभव ॥ १३ ॥ अग्ने त्वम ॥ अग्ने त्वꣳ सुजागृ

हि व्वयꣳ स्सुमन्दिषीमहि। रक्षाणोऽअप्रयुच्छन्प्रबुधेनः
पुनस्कृधि॥१४॥ पुनर्म्मनः॥ पुनर्म्मेतः पुनरायुर्म्मऽआग॥
न्पुनः प्राणः पुनरात्मा मऽआगन्पुनश्चक्षुः पुनः श्रोत्रं
मऽआगन्॥ वैश्वानरोऽअदब्धस्तनूपाऽअग्निर्नः पा
तु दुरितादवद्यात्॥१५॥ त्वमग्ने॥ व्रतपाऽअसि देवऽ
आ मर्त्येष्वा॥ त्वं यज्ञेष्वीड्यः॥ रास्वेयत्सोमा भूयो भर॥

क्षत्रियासियज्ञियास्यदितिरस्युभयतःशीर्ष्णी॥ सा ग्रो॰ ५

देवोनःसवितावसोर्द्दातावस्वदात॥१६॥एषाते॥शुक्र
तनूरेतद्वर्च्चस्तयासंभवभ्राजंगच्छ॥जूरसिधृतामनसा
जुष्टाविष्णवे॥१७॥तस्यास्ते॥सत्यसवसःप्रसवेतन्वो।
यंत्रमशीयस्वाहा॥शुक्रमसिचंद्रमस्यमृतमसिवैश्व
देवमसि॥१८॥चिदसि॥मनासिधीरसिदक्षिणासि।
नःसुप्राचीसुप्रतीच्येधिमित्रस्त्वापदिबध्नीतांपूषा

सं०टि० ध्रुवन्नस्मालिंद्रायाध्यक्षाय॥१९॥ अनुत्वा॥ मातामन्यताम अ०४
३१ नुपितानुभ्रातासगर्भ्योनुसखासयूथ्यः॥ सादेविदेव।
मच्छेहींद्रायसोमं रुद्रस्त्वावर्त्तयतुस्वस्तिसोमसखा
पुनरेहि॥२०॥ वस्व्यसि॥ वस्व्यस्यदितिरस्यादित्यासि।
रुद्रासिचंद्रासि॥ बृहस्पतिष्ट्वासुम्नेरम्णातुरुद्रोवसु
भिराचके॥२१॥ अदित्यास्त्वा॥ मूर्धन्नाजिघर्मिदेवय। ३१

जनेष्टपृथिव्याऽइडायास्पदमसिघृतवत्स्वाहा ॥ अस्मेरा॥
मस्वास्मेतेबंधुस्त्वेरायोमेरायोमावयठं रायस्पोषेण
विवियौष्मतोतोरायः ॥२२॥ समख्ये ॥ देव्याधियासंदक्षि॥
णयोरुचक्षसा ॥ मामऽआयुःप्रमोषीर्मोऽअहंतववीरं
विदेयतवदेविसंदृशि ॥२३॥ एषते ॥ गायत्रोभागऽइति
मेसोमायब्रूतादेषतेत्रैष्टुभोभागऽइतिमेसोमायब्रूता

संहि॰ दृषते जागतो नागौ तौ नौ गःऽ इति मे सोमाय ब्रूता छंदो नामा अ॰ ४
३२ नाꣳ साम्राज्यं गछेति मे सोमाय ब्रूतां स्माको सि शुक्रस्ते
ग्रहो विचितस्त्वा विचिन्वंतु ॥ २४ ॥ अभि त्यं देवꣳ सवि।
तारमोण्योः कविक्रतुमर्चामि सत्यसवꣳ रत्नधामभि ।
प्रियं मतिं कविम ॥ ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा ऽअदिद्युतत्सवी
मनि हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपा स्वः प्रजाभ्य ३२

स्त्वाप्रजास्त्वानुप्राणंतुप्रजास्त्वमनुप्राणिहि ॥२५॥ शु
क्रंत्वा । शुक्रेणक्रीणामिचंद्रंचंद्रेणामृतममृतेन । सग्मे
तेगोरस्मेतेचंद्राणितपसस्तनूरसिप्रजापतेर्वर्णः परमे
णपशुनाक्रीयसेसहस्रपोषंपुषेयम् ॥ २६ ॥ मित्रोन ॥
मित्रोनऽएहिसुमित्रधऽइंद्रस्योरुमाविशदक्षिणमु
शंनुशंतंस्योनःस्योनम् ॥ स्वानभ्राजांघारेबंभारेह

सं॰हि॰ ३३

स्तसुहस्तकृशानवेतेवः सोमक्रयणास्तांन्रक्षध्वंमा। श्र॰४
वोदभन्॥२७॥ परिमाग्नेदुश्चरिताद्बाधस्वामासुच
रितेभज॥ उदायुषास्वायुषोदस्थाममृताँ२॥ अनु॥२८
प्रतिपंथाम॥ प्रतिपंथामपद्महिस्वस्तिगामनेहसम्
येनविश्वाः परिद्विषोवृणक्तिविंदतेवसु॥२९॥ अ
दित्यास्त्वक॥ अदित्यास्त्वगस्यदित्यैसदऽआसीद। ३३

अस्तभ्नाद्द्यां वृषभो ऽन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथि
व्याः। आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुण
स्य व्रतानि॥ ३०॥ वनेषु वि। वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान वाज
मर्वत्सु पय उस्रियासु। हृत्सु क्रतुं वरुणो विक्ष्वग्निं दिवि
सूर्यमदधात्सोममद्रौ॥ ३१॥ सूर्यस्य चक्षुः। सूर्यस्य चक्षु
रारोहाग्ने रक्ष्णः कनीनकम्। यत्रैतशेभिरीयसे भ्राज

मानोविपृक्षिता॥३२॥ ऽप्रस्त्रावेतं॥ धूर्षाहोयुज्येथामन
श्रू॰ऽअवीरहणौब्रह्मचोदनौ॥ स्वस्तियजमानस्यगृ
हान्गच्छतम्॥३३॥ भद्रोमे॥ सिप्रच्यवस्वभुवस्पतेवि।
श्वान्यभिधामानि॥ मात्वापरिपरिणोविदन्मात्वापरिपं
थिनोविदन्मात्वावृका॥ ऽअघायवोविदन्॥ श्येनोभूत्वा
परापतयजमानस्यगृहान्गच्छतंन्नौसंस्कृतम्॥३४॥ न ३४

मोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसेमहोदेवायतदृतꣳसपर्य
त॥दूरेदृशेदेवजातायकेतवेदिवस्पुत्रायसूर्यायशꣳस
त॥३४॥वरुणस्योत्तंभनम॥वरुणस्योत्तंभनमसिवरुण॥
स्यस्कंभसर्जनीस्थोवरुणस्यऋतसदन्यसिवरुण॥
स्यऋतसदनमसिवरुणस्यऋतसदनमासीद॥३५॥
यातेधामानिहविषायजंतितातेविश्वापरिभूरस्तुय

संहि॰ ज्ञम॥ गयस्फानः प्रतरणः सुवीरोऽवीरहा प्रचरा सोम दुर्य्यी अ॰५
३५ न॥३७॥ इति वाजसनेयसंहितायां चतुर्थोध्यायः॥ अग्ने॰
स्तनूः॥ अग्नेस्तनूरसि विष्णवे त्वा सोमस्य तनूरसि वि
ष्णवे त्वातिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा श्येनाय त्वा सोम
भृते विष्णवे त्वाग्नये त्वा रायस्पोषदे विष्णवे त्वा॥१॥ अग्ने
र्ज्जनित्रम॥ अग्नेर्ज्जनित्रमसि वृषणौ स्थः उर्वश्यस्यायुर ३५

सिधुरूरवाः अ॒सि गायत्रेण त्वा छंदसा सादयामि त्रैष्टुभेन
त्वा छंदसा सादयामि जागतेन त्वा छंदसा सादयामि ॥ ३ ॥ भ
वतन्नः २ ॥ जद तन्नः २ समनसौ सचेतसावरेपसौ ॥ मा य
ज्ञ॰ हि॰ सिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य
नः ॥ ३ ॥ अग्नावग्निः ॥ अग्नावग्निश्चरति प्रविष्ट ऋषी ॥
णां पुत्रो अभिशस्तिपावा ॥ स नः स्योनः सुयजा यजेह

च्छ

देवेभ्यो हव्यꣳ सदमप्रयुत्सꣳस्वाहा ॥४॥ आपतये त्वा परि

पतये गृह्णामि तनूनप्त्रे शाक्वराय शक्वनऽओजिष्ठाय ।

अनाधृष्टमस्यनाधृष्यं देवानामोजो नभिशस्त्यभिश

स्तिपाऽअनभिशस्तेन्यमञ्जसा सत्यमुपगेषꣳ स्विते ॥

मा धाः ॥५॥ अग्ने व्रतपाः ॥ अग्ने व्रतपास्त्वे व्रतपा या तव

तनूरियꣳ सा मयि यो मम तनूरेषा सा त्वयि ॥ सह नौ व्रत

पतेव्व्रुतांन्यनुमेदीक्षांदीक्षापतिर्म्मन्यतामनुतपस्तपस्प
तिः॥६॥ अꣳशुरꣳशुष्टेदेवसोमाप्प्यायतामिंद्रायैकध
नविदे॥ आतुभ्यमिंद्रः प्प्यायतामात्वमिंद्रायप्प्यायस्व॥
आप्प्याययास्मान्त्सखीन्त्सन्न्यामेधयास्वस्तितेदेवसोम
सुत्यामशीय॥ एष्टारायः प्रेषेभगाय ऋतमृतवादिभ्यो
नमोद्यावापृथिवीभ्याम्॥७॥ याते अग्नेयः शयातनूर्व

सं.हि. र्षिष्ठागह्वरेष्ठा।उग्रंवचोऽअपावधीत्त्वेषंवचोऽअपावधी अ.५
३९ त्स्वाहा।यातेऽअग्नेरजःशयातनूर्वर्षिष्ठागह्वरेष्ठा।उ
ग्रंवचोऽअपावधीत्त्वेषंवचोऽअपावधीत्स्वाहा।यातेऽअ
ग्नेहरिशयातनूर्वर्षिष्ठागह्वरेष्ठा।उग्रंवचोऽअपावधी
त्त्वेषंवचोऽअपावधीत्स्वाहा।८।तप्तायनीमेसिवित्ताय
नीमेस्यवतान्मानाथितादवतान्माव्यथितात।विदेदग्न॥ ३९

ग्निर्नभोनामाग्नेऽअंगिरऽआयुनानाम्नेहियोस्यांपृ
थिव्यामसियत्तेनाधृष्टंनामयज्ञियंतेनत्वादधेविदेद
ग्निर्नभोनामाग्नेऽअंगिरऽआयुनानाम्नेहियोद्विती
यस्यांपृथिव्यामसियत्तेनाधृष्टंनामयज्ञियंतेनत्वाद
धेविदेदग्निर्नभोनामाग्नेऽअंगिरऽआयुनानाम्नेहि
यस्तृतीयस्यांपृथिव्यामसियत्तेनाधृष्टंनामयज्ञियं

सं.हि.
३८

तेनत्वादधे ॥ अनुत्वा देववीतये ॥ ९ ॥ सिꣳहीरसि सपत्ना अ.५
साही देवेभ्यः कल्पस्व सिꣳहीरसि सपत्नसाही देवेभ्यः
शुंधस्व सिꣳहीरसि सपत्नसाही देवेभ्यः शुंभस्व ॥ १० ॥
इंद्रघोषस्त्वा वसुभिः पुरस्तात्पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः
पश्चात्पातु मनोजवास्त्वा पितृभिर्दक्षिणतः पातु विश्व
कर्म्मात्वादित्यैरुत्तरतः पात्विदमहं तप्तं वार्बहिर्धा य ३८

ज्ञां नि: सृजामि ॥२२॥ सिꣳह्यसि स्वाहा सिꣳह्यस्यादि

त्यवनि: स्वाहा सिꣳह्यसि ब्रह्मवनि: क्षत्रवनि: स्वा

हा सिꣳह्यसि सुप्रजावनी रायस्पोषवनि: स्वाहा सि

ꣳह्यस्यावह देवानजमानाय स्वाहा भूतेभ्यस्त्वा ॥२३

ध्रुवोसि पृथिवीं दृꣳह ध्रुवक्षिदस्यंतरिक्षं दृꣳहा

च्युतक्षिदसि दिवं दृꣳहाग्ने: पुरीषमसि ॥२४॥ युंजतेम

सं.हि. नः॥युंजतेमनःऽउतयुंजतेधियोविप्राविप्रस्यबृहतोवि अ.५
३९ पश्चितः॥विहोत्रादधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यस
वितुःपरिष्टुतिःस्वाहा॥१४॥इदंविष्णुः॥इदंविष्णुर्विच
क्रमेत्रेधानिदधेपदम्॥समूढमस्यपांसुरेस्वाहा॥
१५॥इरावतीधेनुमतीहिभूतंसूयवसिनीमनवे
दशस्या॥व्यस्कभ्नारोदसीविष्णवेतेदाधर्थपृथिवी ३९

मभितोमयूखैः स्वाहा ॥ १६ ॥ देवश्रुतौ ॥ देवश्रुतौ देवेष्वा ॥
घोषतंप्राचीप्रेतमध्वरंकल्पयंती ऽऊर्ध्वंयज्ञंनयतंमा ॥
जिह्वरतम् ॥ स्वंगोष्ठमावदतंदेवीऽदुर्ये ऽआयुर्म्मानिर्वा
दिष्टंप्रजांमानिर्वादिष्टमत्ररमेथांवर्ष्मन्पृथिव्याः ॥ १७ ॥
विष्णोर्नुकंवीर्याणिप्रवोचंयः पार्थिवानिविममेरजा
ᳪसि ॥ यो ऽअस्कभायदुत्तरᳪसधस्थंविचक्रमाणस्त्रे ।

संहि॰ ४९ धोरुगायो विष्णवेत्वा ॥१८॥ दिवोवा विष्णउतवापृथि अ॰५
व्यामहोवा विष्णउरोरंतरिक्षात ॥ उभाहिहस्तावसुना
पृणस्वाप्रयच्छदक्षिणादोतसव्याद्विष्णवेत्वा ॥१९॥ प्र
तत ॥ प्रतद्विष्णुस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरि
ष्ठाः ॥ यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंतिभुवनानि
विश्वा ॥२०॥ विष्णोरराटम ॥ विष्णोरराटमसिविष्णोः ४९

श्नप्त्रेस्थोविष्णोःस्यूरसिविष्णोर्ध्रुवोसिवैष्णवमसि
विष्णवेत्वा॥२१॥देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहु
भ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम्॥आददेनार्यसीदमहꣳरक्षसां
ग्रीवाऽअपिकृन्तामि॥बृहन्नसिबृहद्रवाबृहतीमिन्द्रा
यवाचंवद॥२२॥रक्षोहणंवलगहनंवैष्णवीमिदमहं
तंवलगमुत्किरामियंमेनिष्ट्योयममात्योनिचखानेद।

संहि॰
५१

महंतंवलगमुत्किरामियंमेसमानोयमसमानोनिचखा अ॰५
नेदमहंतंवलगमुत्किरामियंमेसवंधुर्यमसवंधुर्न्निच
खानेदमहंतंवलगमुत्किरामियंमेसजातोयमस
जातोनिचखानोत्कृत्यांकिरामि ॥२३॥ स्वराडसिस
पत्नहासत्त्रराडस्यभिमातिहाजनराडसिरक्षोहास
र्वराडस्यमित्रहा ॥२४॥ रक्षोहणोव॥ रक्षोहणोवोव ५१

लगहनः प्रोक्षामिवैष्णवान्रक्षोहणोवोवलगहनोवन
यामिवैष्णवान्रक्षोहणोवोवलगहनोवस्तृणामिवै
ष्णवान्रक्षोहणौवांवलगहनाऽउपदधामिवैष्णवीर
क्षोहणौवांवलगहनौपर्यूहामिवैष्णवीवैष्णवमसि
वैष्णवास्थ॥२५॥देवस्यत्वा॥सवितुः प्रसवेश्विनोर्बा
हुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम्॥आददेनार्यसीदमहꣳर

सं॰हि॰ क्षेस्मां ग्रीवाऽअपिद्धं तामि॥ यवोसियवयास्मद्वेषोजवया अ॰५
४२ रातीर्द्दिवेत्वांतरिक्षायत्वापृथिव्यैत्वाशुंधंतांलोकाःपि।
तृषदनाःपितृषदनमसि॥२८॥ उद्दिवंस्तभानांतरिक्षंपृणदृंहस्वपृथिव्यांद्युतानस्त्वामारुतोमि
नोतुमित्रावरुणोध्रुवेणधर्मणा॥ ब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनि
रायस्पोषवनिपर्यूहामि॥ ब्रह्मदृंहक्षत्रंदृंहायुर्दृंह॰ ४२

हप्रजांदृꣳह॥२७॥ध्रुवासि॥ध्रुवोयंयजमानोस्मिंनायत
नेप्रजयापशुभिर्भूयात॥घृतेनद्यावापृथिवीपूर्येथामिं
द्रस्यछदिरसिविश्वजनस्यछाया॥२८॥परित्वा॥गिर्वणो
गिरइमाभवंतुविश्वतः॥वृद्धायुमनुवृद्धयोजुष्टाभवंतु
जुष्टयः॥२९॥इंद्रस्यस्यूः॥इंद्रस्यस्यूरसींद्रस्यध्रुवोसि
॥ऐंद्रमसिवैश्वदेवमसि॥३०॥विभूरसि॥प्रवाहणोव

संहि. ग्निरसिहव्यवाहनः॥ श्वात्रोसिप्रचेतास्तुथोसिविश्ववे अ.५
४३ दाऽउशिगसि॥३१॥उशिगसि॥ कविरंघारिरसिबंभारि
रवस्यूरसिदुवस्वांछुंधूरसिमार्जालीयः॥ सम्राडसि।
कृशानुःपरिषद्योसिपवमानोनभोसिप्रतक्वामृष्टोसि
हव्यसूदनऽऋतधामासिस्वर्ज्योतिः॥३२॥ समुद्रोसिवि
श्वव्यचाऽअजोस्येकपादहिरसिबुध्न्योवागस्यैंद्रमसि ४३

सदोसितस्यद्वारौमामासंताप्तमध्वनामध्वपतेप्रमातिर
स्वस्तिमेस्मिन्पथिदेवयानेभूयान्मित्रस्यमा ॥३३॥ मित्र।
स्यमा ॥ चक्षुषेक्षध्वमग्नयःसगराःसगरास्थसगरेण
नाम्नारौद्रेणानीकेनपातमाग्नयःपिपृतमाग्नयोगो
पायतमानमोवोस्तुमामाहिंसिष्ट ॥३४॥ ज्योतिर
सि ॥ विश्वरूपंविश्वेषांदेवानांसमित्त्वंसोमत

सं.हि. नूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्यकृतेभ्यःऽउरुयंतासिवरूथंस्वा अ.५
४४ हाजुषाणोऽअप्तुराज्यस्यवेतुस्वाहा॥३५॥ शतम्॥२००॥ अ
ऽअग्नेनय॥ सुपथारायेऽअस्मान्विश्वानिदेववयुनानि
द्विद्वान्॥ युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठांतेनमऽउ
क्तिंविधेम॥३६॥ अयंनः॥ अयंनोऽअग्निर्वरिवस्कृ
णोत्वयंमृधःपुरएतुप्रभिंदन्॥ अयंवाजांजयतुवा ४४

जसातावयꣳ शत्रूञ्जयतुजर्हृषाणः स्वाहा॥ ३७॥ उरुवि
ष्णो॥ विक्रमस्वोरुक्षयायनः स्कृधि॥ घृतंघृतयोनेपिब
प्रप्रयज्ञपतिंतिरस्वाहा॥ ३८॥ देवसवितः॥ देवसवितरे
षतेसोमस्तꣳ रक्षस्वमात्वादभन्॥ एतत्त्वंदेवसोमदे।
वोदेवाꣳ॥ उपागा॥ इदमहंमनुष्यान्त्सहरायस्पोषेण
स्वाहानिर्वरुणस्यपाशान्मुच्ये॥ ३९॥ अग्नेव्रतपाः॥

सं॰हि॰य अग्ने व्रतपास्त्वे व्रतपा या तव तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वयि यो । अ॰५
४५ मम तनूस्त्वय्यभूदियं सा मयि । यथायथं नौ व्रतपते व्र
तान्यनु मे दीक्षां दीक्षापतिरमंस्तानु तपस्तपस्पतिः ॥
४१ ॥ उरु विष्णो ॥ विक्रमस्वोरु क्षयाय नस्कृधि ॥ घृतं घृत
योने पिब प्रप्र यज्ञपतिं तिर स्वाहा ॥ ४२ ॥ अत्यन्यान् ॥ अ
त्यन्यां३ ऽ अगां नान्यां३ ऽ उपागामर्वाक्त्वा परेभ्यो ४५

ब्विदं परो वरेभ्यः॥ तं त्वा जुषामहे देव ब्वनस्पते देवयज्यायै

देवास्त्वा देवयज्यायै जुषंतां ब्विष्णवे त्वा॥ ओषधे त्राय

स्व स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीः॥४२॥ द्यां मा लेषीरंतरिक्षं

मा हिꣳसीः पृथिव्या सं भव॥ अयꣳ हि त्वा स्वधिति

स्तेतिजानः प्रणिनाय महते सौभगाय॥ अतस्त्वं देव

ब्वनस्पते शतब्वल्शो ब्विरोह सहस्रब्वल्शा ब्वि ब्वयꣳ

संहि· ९६

रुहेम॥४३॥ इति वाजसनेयिसंहितायांपंचमोध्यायः॥ देवस्य अ·५
त्वा॥ सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यामा॥ आ
ददेनार्यसीदमहꣳरक्षसांग्रीवा अपिकृंतामि॥ यवोसियव
यास्मद्द्वेषोयवयारातीर्दिवेत्वांतरिक्षायत्वापृथिव्यैत्वाशुं
धंतांलोकाःपितृषदनाःपितृषदनमसि॥१॥ अग्रेणीर
सि॥ स्वावेशउन्नेतृणामेतस्यवित्तादधित्वास्थास्यतिदे ९६

वस्त्वा सविता मध्वानक्तु सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यः ॥ द्या
मग्रेणास्पृक्ष ऽआन्तरिक्षं मध्येनाप्राः पृथिवीमुपरेणा
दृꣳहीः ॥ या ते धामान्युश्मसि गमध्यै यत्र गावो भूरि
शृङ्गा ऽअयासः ॥ अत्राह तदुरुगायस्य विष्णोः परमं प
दमवभाति भूरि ॥ ब्रह्मवनि त्वा क्षत्रवनि रायस्पोषवनि
पर्यूहामि ॥ ब्रह्म दृꣳह क्षत्रं दृꣳहायुर्दृꣳह प्रजां दृꣳह

संहि० ॥ ३ ॥ विष्णोः कर्म्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे ॥ इंद्रस्य अ० ६
४१ युज्यः सखा ॥ ४ ॥ तद्विष्णोः परमं पदꣳ सदा पश्यंति सूरयः
॥ दिवीव चक्षुराततम् ॥ ५ ॥ परिवीरसि ॥ परि त्वा दैवीर्विशो व्य
यंतां परीमं यजमानꣳ रायो मनुष्याणाम् ॥ दिवः सूनुर
स्येष ते पृथिव्यां लोक आरण्यस्ते पशुः ॥ ६ ॥ उपावीरसि
उपावीरस्युप देवान्दैवीर्विशः प्रागुरुशिजो वह्नितमा ४१

नः॥ देवस्त्वष्टर्वसुरम हव्या ते स्वदन्ताम॥७॥ रेवतीरमध्वम॥ रेव
तीरमध्वं बृहस्पते धारया वसूनि॥ ऋतस्य त्वा देवहविः पा
शेन प्रतिमुञ्चामि धर्षा मानुषः॥८॥ देवस्य त्वा सवितुः प्र
सवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम॥ अग्निषोमाभ्यां
जुष्टं नियुनज्मि॥ अद्भ्यस्त्वौषधीभ्योऽनु त्वा माता मन्यताम
नु पिताऽनु भ्राता सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्यः॥ अग्नीषोमा

संहि·
४८

मांत्वाजुष्टंप्रोक्षामि ॥ ९ ॥ अपांपेरुः ॥ अपांपेरुरस्यापोदे अ·६
वीःस्वदंतुस्वात्तंचित्सद्देवहविः ॥ संतेप्राणोवातेनगच्छ
ताꣳसमंगानियजत्रैः संयज्ञपतिराशिषा ॥ १० ॥ घृते
नाक्तौ ॥ पशूंस्त्रायेथाꣳरेवतियजमानेप्रियंधाऽआवि
श ॥ उरोरंतरिक्षात्सजूर्देवेनवातेनास्यहविषस्त्मनाय
जसमस्यतन्वाभव ॥ वर्षोवर्षीयसियज्ञेयज्ञपतिंधाःस्वा ४८

ह्वा देवेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा ॥११॥ मा हिः॥ माहिर्भूर्मापृदाकु
र्नमस्तऽआतानानर्वाप्रेहि॥ घृतस्य कुल्याउपऽऋतस्यप
थ्याऽअनु ॥१२॥ देवीरापः॥ शुद्धावोढ्वं सुपरिविष्टा देवेषु
सुपरिविष्टा वयंपरिवेष्टारो भूयास्म ॥१३॥ वाचंते॥ शुंधा
मि प्राणंते शुंधामि चक्षुस्ते शुंधामि श्रोत्रंते शुंधामि नाभिं
ते शुंधामि मेढ्रंते शुंधामि पायुंते शुंधामि चरित्रांस्ते शुंधा

सं॰हि॰
५९

मि॥२४॥मनस्तेमनस्त्तऽआप्प्यायतांवाक्त्तऽआप्प्यायतांप्राण अ॰ ६
स्त्तऽआप्प्यायतांचक्षुस्त्तऽआप्प्यायतांश्श्रोत्रंत्तऽआप्प्याय
ताम्॥यत्तेक्रूरंयदास्थितंतत्तऽआप्प्यायतांनिष्ट्यायतांत
त्तेशुद्ध्यतुशमहोब्भ्यः॥ओषधेत्त्रायस्वस्वधितेमैनꣳहिꣳ
सीः॥२५॥रक्षसाम्भागोसि॥रक्षसाम्भागोसिनिरस्तꣳरक्षऽइ
दमहꣳरक्षोभितिष्ठामीदमहꣳरक्षोवबाधऽइदमहꣳ ५९

रक्षोधमंतमोनयामि॥ घृतेनद्यावापृथिवीप्रोर्णुवाथां॥
वायोवेस्तोकानामग्निराज्यस्यवेतुस्वाहास्वाहाकृतेऊ
र्ध्वनभसंमारुतंगच्छतम॥१६॥ इदमापः॥ प्रवहतावद्यंच
मलंचयत॥ यच्चाभिदुद्रोहानृतंयच्चशेपेऽभीरुणम
आपोमातस्मादेनसः पवमानश्चमुंचतु॥१७॥ संते॥ संते
मनोमनसासंप्राणःप्राणेनगच्छताम॥ रेडस्यग्निष्ट्वाश्री

सं.हि.६
५५

णात्वापस्त्वासमरिष्टंन्वातस्यत्वाधक्षजैघृत्स्मोरथं त्वाऽनुषम

णोव्यथिषत्वयुतंद्वेष॥ १८॥ घृतं घृतपावानः॥ पिबतवसां

वसापावानः॥ पिबतांतरिक्षस्यहविरसिस्वाहा॥ १९॥ इंद्र

प्राणः॥ ऐंद्रः प्राणोऽअंगेऽअंगे निदीध्यदैंद्रउदानोऽअं

गेअंगेनिधीतः॥ देवत्वष्टर्भूरितेसंसंसमेतुसलक्ष्माय

द्विषुरूपंभवाति॥ देवत्रायंतमवसेसखायोनुत्वामाता।

[illegible]

५५

पितरोमदंतु।२०।समुद्रंगच्छस्वाहांतरिक्षंगच्छस्वाहादे
वꣳसवितारंगच्छस्वाहामित्रावरुणौगच्छस्वाहाहोरा
त्रेगच्छस्वाहाछंदाꣳसिगच्छस्वाहाद्यावापृथिवीगच्छस्वा
हायज्ञंगच्छस्वाहासोमंगच्छस्वाहादिव्यंनभोगच्छस्वाहा
ग्निंवैश्वानरंगच्छस्वाहामनोमेहार्दियच्छदिवंतेधूमोग
च्छतुस्वर्ज्योतिःपृथिवींभस्मनापृणस्वाहा।२१।मापः।

सं॰हि॰ मापोमोषधीर्हिंᳪसीर्धाम्नोधाम्नोराजंस्ततोवरुणनोमुंच अ॰ ६
५२ ॥यदाहुरघ्न्याऽइतिवरुणेतिशपामहेततोवरुणनोमुं
च॥सुमित्रियानऽआपऽओषधयःसंतुदुर्मित्रियास्त
स्मैसंतुयोस्मान्द्वेष्टियंचवयंद्विष्मः॥२२॥हविष्मतीरिमा
॥हविष्मतीरिमाऽआपोहविष्मांऽआविवासति॥हवि
ष्मांदेवोऽअध्वरोहविष्मांऽअस्तुसूर्यः॥२३॥अग्ने ५२

र्यः॥ अग्नेर्वोपंनगृहस्यसदसिसादयामींद्राग्न्योर्भाग
धेयीस्थमित्रावरुणयोर्भागधेयीस्थविश्वेषांदेवानां
भागधेयीस्थ॥ अमूर्याउपसूर्येयाभिर्वासूर्यःसह
तानोहिंन्वंत्वध्वरम्॥२४॥ हृदेत्वा॥ मनसेत्वादिवेत्वासू
र्यायत्वा॥ ऊर्ध्वमिममध्वरंदिविदेवेषुहोत्रायछ॥२५॥
सोमराजन्॥ सोमराजंन्विश्वास्त्वंप्रजाउपावरोहवि

श्वास्त्वांप्रजाऽनुपावंरोहंतु॥ शृणोत्वग्निःसमिधाहवं
मेशृण्वंत्वापोधिषणाश्चदेवीः॥ श्रोताग्रावाणोविदु
षोनयज्ञंशृणोतुदेवः सविताहवंमेस्वाहा॥२६॥देवी
रापः॥ देवीरापोऽअपांनपाद्योवऽऊर्मिर्हविष्यइंद्रिया
वान्मदिंतमः॥ तंदेवेभ्योदेवत्रादत्तशुक्रपेभ्योयेषांभा
गस्थस्वाहा॥२७॥ कार्षिरसि॥ समुद्रस्यत्वाक्षित्याऽउंन्न।

यामि॥ समापोऽअद्भिरग्मत समोषधीभिरोषधीः॥ २८॥
यमग्ने॥ पृत्सु मर्त्यमवावाजेषु यंजुनाः॥ सयंताशाश्व
तीरिषः स्वाहा॥ २९॥ देवस्यत्वा॥ सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बा
हुभ्यांपूष्णो हस्ताभ्याम्॥ आददेरावासि गभीरमिममध्वरं
कृधीन्द्राय सुषूतमम्॥ उत्तमेन पविनोर्ज्जस्वंतं मधुमंतंप
यस्वंतं निग्राभ्या स्थ देवश्रुतस्तर्पयत मा मनो मे॥ ऽर्पंम।

संहि॰ नंमे॥ तर्पयत वाचं मे तर्पयत प्राणं मे तर्पयत चक्षुर्मे तर्पय। अ॰ ६
५३ त श्रोत्रं मे तर्पयतात्मानं मे तर्पयत प्रजां मे तर्पयत पशून्मे।
तर्पयत गणान्मे तर्पयत गणा मे मा वितृषन्॥ ३४॥ इन्द्राय
त्वा॥ वसुमते रुद्रवत इन्द्राय त्वादित्यवत इन्द्राय त्वाभिमा
तिघ्ने॥ श्येनाय त्वा सोमभृते ऽग्नये त्वा रायस्पोषदे॥ ३५॥
यत्ते॥ सोम दिवि ज्योतिर्यत्पृथिव्यां यदुरावन्तरिक्षे तेना ५३

स्मे यजमानायोरु रायेकृध्यधि दात्रे वोचः ॥ ३३ ॥ श्वात्रा

स्थ वृत्रतुरो राधोगूर्त्ताऽअमृतस्य पत्नीः ॥ ता देवीर्देव

त्रेमं यज्ञं नयतोपहूताः सोमस्य पिबत ॥ ३४ ॥ मा भेर्मा

संविक्थाऽऊर्जं धत्स्व धिषणे वीड्वी सती वीडयेथा

मूर्जं दधाथाम् ॥ पाप्मा हतो न सोमः ॥ ३५ ॥ प्रागपाक ॥

प्रागपागुदगधराक्सर्वतस्त्वा दिशऽआधावंतु ॥ अंबनि

सं॰हि॰ ष्मारस्मसमरीर्विदाम॥३६॥त्वमंग॥प्रशंसिषोदेवःशवि अ॰६
५४ ष्ठमर्त्यम॥नत्वदन्योमघवन्नस्तिमर्डितेंद्रब्रवीमितेवचः
॥३७॥इतिवाजसनेयीसंहितायांषष्ठोध्यायः॥वाचस्प
तये॥पवस्ववृष्णोअंशुभ्यांगभस्तिपूतः॥देवोदेवेभ्य
ःपवस्वयेषांभागोसि॥मधुमतिर्न्नः॥मधुमतीर्नऽइ
षस्कृधियत्तेसोमादाभ्यंनामजागृवितस्मैतेसोम ५४

सोमायस्वाहास्वाहोर्वंतरिक्षमन्वेमिस्वांकृतोसि॥२॥स्वां
कृतोसिविश्वेभ्यः इंद्रियेभ्योदिव्येभ्यःपार्थिवेभ्योमनं
स्त्वाष्टुस्वाहात्वासुभवसूर्यायदेवेभ्यस्त्वामरीचिपेभ्यो
देवांशोयस्मैत्वेडेतत्सत्यमुपरिप्रुताभंगेनहतोसौफ
ट्प्राणायत्वाव्यानायत्वा॥३॥उपयामगृहीतोसि॥उपया
मगृहीतोस्यंतर्यछमघवन्पाहिसोमम्॥उरुष्यरायएषो

संहि॰ यजस्व॥ ४॥ अंतस्ते॥ द्यावापृथिवीदधाम्यंतर्दधाम्युर्वंतरि अ॰ ७
५५ क्षम॥ सजूर्देवेभिरवरैः परैश्चांतर्यामेमघवन्मादयस्व॥ ५
स्वांकृतोसि॥ विश्वेभ्यः इंद्रियेभ्योदिव्येभ्यः पार्थिवेभ्योम
नस्त्वाष्टुस्वाहात्वासुभवसूर्यायदेवेभ्यः स्त्वामरीचिपे
भ्यः उदानायत्वा॥ ६॥ आवायो॥ भूषशुचिपाउपनः सह
स्रंतेनियुतोविश्ववार॥ उपोते अंधोमद्यमयामिय॥ ५५

स्यदेवदधिषेपूर्वपेयंवायवेत्वा॥७॥इंद्रवायूइमे॥सुताउ
पप्रयोभिरागतम॥इंदवोवामुशंतिहि॥उपयामगृहीतो
सिवायवइंद्रवायुभ्यांत्वैषतेयोनिः॥सजोषोभ्यांत्वा॥
८॥अयंवां॥मित्रावरुणासुतःसोमऋतावृधा॥ममे
दिहश्रुतंहवम॥उपयामगृहीतोसिमित्रावरुणाभ्यां
त्वा॥९॥रायावयम॥रायावयंससवांसोमदेमह

सं.हि. व्येन देवा यवसेन गावः॥ तां धेनुं मित्रावरुणा युवन्नो विश्वा अ.७
५६ हा धत्तमनपस्फुरन्तीमेष ते योनिर्ऋतायुभ्यां त्वा॥१०॥ या
वाम्॥ या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती॥ तया यज्ञं
मिमिक्षतम्॥ उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वैष ते योनिर्माध्वी
भ्यां त्वा॥११॥ तं प्रत्नथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठता
तिं बर्हिषदꣳ स्वर्विदम्॥ प्रतीचीनं वृजनं दोहसे धुनिं ५६

माशुंजयंतमनुयासुवर्द्धसि ॥ उपयामगृहीतोसिशंडायत्वै
षतेयोनिर्वीरतांपाह्यपमृष्टः शंडोदेवास्त्वाशुक्रपाःप्र
णयंत्वनाधृष्टासि ॥ १२ ॥ सुवीरोवीरान् ॥ सुवीरोवीरान्प्र
जनयन्परीह्यभिरायस्पोषेणयजमानम् ॥ संजग्मानो
दिवापृथिव्याशुक्रः शुक्रशोचिषानिरस्तः शंडः शुक्र
स्याधिष्ठानमसि ॥ १३ ॥ अछिन्नस्यतेदेवसोमसुवीर्य ॥

संहि॰ स्यरायस्पोषस्यदद्दितारःस्याम॥साप्रथमासंस्कृतिर्व्विश्व अ॰ ७
५१ वारासप्रथमोवरुणोमित्त्रोऽअग्निः॥१४॥सप्रथमाः॥स
प्रथमोबृहस्पतिश्चिकित्वांस्तस्माऽइंद्रायसुतमाजुहो
तस्वाहा॥तृपंतुहोत्रामध्वोयाःस्विष्टायाःसुप्रीताःसुहु
तायत्स्वाहायाडग्नीत्॥१५॥अयंवेनः॥अयंवेनश्चो
दयत्पृश्निगर्ब्भाज्ज्योतिर्जरायूरजसोविमाने॥इमम॥ ५१

पाथः संगमे सूर्यस्य विष्णुर्न विश्वामतिर्चीरिहंति ॥ उप ।
यामगृहीतोसि मर्कायत्वा ॥ १६ ॥ मनो न ॥ येषु हवनेषु ।
तिग्मं विपः शच्या वनुथो द्रवंता ॥ आयुः शर्य्याभिस्तु ।
विनृम्णो ऽ अस्याश्रीणीतादिशं गभस्तावेष ते योनिः
प्रजाः पाह्यपमृष्टो मर्को देवास्त्वा मंथिपाः प्रणयंत्व
नाधृष्टासि ॥ १७ ॥ सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयंन्परीह्य ।

संहि॰ य

५८

निरस्तोषेणा यजमानम॥ सं जग्मानो दिवा पृथिव्या। अ॰७

मंथी मंथिशोचिषा निरस्तो मर्को मंथिनोधिष्ठानमसि॥

१८॥ ये देवास॥ ये देवासो दिव्येकादशस्थ पृथिव्याम

ध्येकादशस्थ॥ अप्सुक्षितो महिनैकादशस्थ ते देवा

सो यज्ञमिमं जुषध्वम॥ १९॥ उपयामगृहीतोसि॥ उपया

मगृहीतोस्याग्रयणोसि स्वाग्रयणः॥ पाहि यज्ञं पाहि ५८

यज्ञपतिंविष्णुस्त्वामिंद्रियेणपातुविष्णुंत्वंपाह्यभिसव
नानिपाहि॥२०॥सोमःपवतेसोमःपवतेस्मैब्रह्मणेस्मै
क्षत्रायास्मैसुन्वतेयजमानायपवतऽइषऽऊर्ज्जेपव
तेद्भ्यऽओषधीभ्यःपवतेद्यावापृथिवीभ्यांपवतेसुभू
तायपवतेविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्विश्वेभ्य
स्त्वादेवेभ्यः॥२१॥उपयामगृहीतोसी॥उपयामगृही

सं॰हि॰
५१

तोसीन्द्रायत्वा बृहद्वते वयस्वतऽउक्थाव्यं गृह्णामि। यत्तऽइन्द्र अ॰ ७
बृहद्वयस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वैष ते योनिरुक्थेभ्यस्त्वा।
देवेभ्यस्त्वा देवाव्यं यज्ञस्यायुषे गृह्णामि मित्रावरुणा
भ्यां त्वा ॥ २२ ॥ मित्रावरुणाभ्यां त्वा देवाव्यं यज्ञस्यायुषे गृ
ह्णामीन्द्राय त्वा देवाव्यं यज्ञस्यायुषे गृह्णामीन्द्राग्निभ्यां॥
त्वा देवाव्यं यज्ञस्यायुषे गृह्णामीन्द्रावरुणाभ्यां त्वा देवा। ५१

व्यंयज्ञस्यायुषेगृह्णामींद्राबृहस्पतिन्मांत्वादेवाव्यंय
ज्ञस्यायुषेगृह्णामींद्राविष्णुमांत्वादेवाव्यंयज्ञस्यायु
षेगृह्णामि॥२३॥मूर्द्धानंदिवः॥मूर्द्धानंदिवोअरतिंपृ
थिव्यावैश्वानरमृतआजातमग्निम॥कविंसम्रा
जमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः॥२४॥
उपयामगृहीतोसि॥ध्रुवोसिध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां॥

सं.हि. ध्रुवतमोच्युतानामच्युतक्षित्तमएषतेयोनिर्वैश्वानराय ॥ अ.७
६६ त्वा ॥ ध्रुवंध्रुवेणमनसावाचासोममवनयामि ॥ अथान
इंद्रइद्विशोसपत्नाःसमनसस्करत ॥ २५ ॥ यस्तेद्रप्स
स्कंदति ॥ यस्तेअंशुर्ग्रावच्युतोधिषणयोरुपस्थात ॥
अध्वर्योर्वापरिवायःपवित्रात्तंतेजुहोमिमनसावषट्कृ
तंस्वाहादेवानामुत्क्रमणमसि ॥ २६ ॥ प्राणायमे ॥ व ६६

र्च्चोदावर्च्चसेपवस्वव्यानायमेवर्च्चोदावर्च्चसेपवस्वोदाना।
यमेवर्च्चोदावर्च्चसेपवस्ववाचेमेवर्च्चोदावर्च्चसेपवस्वक्रतू
दक्षाभ्यांमेवर्च्चोदावर्च्चसेपवस्वश्रोत्रायमेवर्च्चोदावर्च्चसे
पवस्वचक्षुर्भ्यांम्मेवर्च्चोदासौवर्च्चसेपवेथामात्मनेमे॥२७
आत्मनेमेवर्च्चोदावर्च्चसेपावस्वौजसेमेवर्च्चोदावर्च्चसे।
२ पस्वायुषेमेवर्च्चोदावर्च्चसेपवस्वविश्वाभ्योमेप्रजाभ्योव

संहि॰ र्व्वोदसौ वर्व्वसे पवेथाम॥२८॥ कोसि कतमोसि कस्यासि को अ॰ ७
६२ नामासि॥ यस्य ते नामामन्महि यं त्वा सोमेनातीतृपाम॥ भू
र्भुवः स्वः सुप्रजाः प्रजाभिः स्याꣳ सुवीरो वीरैः सुपोषः
पोषैः॥२९॥ उपयामगृहीतोसि मधवे त्वोपयामगृहीतो
सि माधवाय त्वोपयामगृहीतोसि शुक्राय त्वोपयामगृ
हीतोसि शुचये त्वोपयामगृहीतोसि नभसे त्वोपयाम ६२

गृहीतोसिनभस्यायत्वोपयामगृहीतोसीषेत्वोपयाम
गृहीतोस्यूर्जेत्वोपयामगृहीतोसिसहसेत्वोपयामगृ।
हीतोसिसहस्यायत्वोपयामगृहीतोसितपसेत्वोपया
मगृहीतोसितपस्यायत्वोपयामगृहीतोस्यꣳहसस्प।
तयेत्वा॥३०॥इंद्राग्नीऽआगतम॥इंद्राग्नीऽआगतꣳ।
सुतंगीर्भिर्नभोवरेण्यम॥अस्यपातंधियेषिता॥उपया

सं.हि. मगृहीतोसिंद्राग्निभ्यांत्वैषतेयोनिरिंद्राग्निभ्यांत्वा॥ अ.७

६२ ३१॥ आघायेऽआघायेऽअग्निमिंधतेस्तृणंतिबर्हिरानु

षक॥ येषामिंद्रोयुवासखा॥ उपयामगृहीतोस्यग्नींद्रा॥

भ्यांत्वैषतेयोनिरग्नींद्राभ्यांत्वा॥३२॥ ॐमासश्चर्षणी

मं ५ ॥ धृतोविश्वेदेवासआगत॥ दाश्वांसोदाशुषः सुतम

॥उपयामगृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः एषतेयो॥ ६२

निर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः॥३३॥ विश्वेदेवासः॥ विश्वेदेवास

आगतश्रृणुतामऽइमꣳहवम्। एदंबर्हिर्निषीदत॥ उप

यामगृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्विश्वे

भ्यस्त्वादेवेभ्यः॥३४॥ इंद्रमरुत्वः॥ इंद्रमरुत्वऽइहपाहि

सोमंयथाशार्यातेऽअपिबःसुतस्य॥ तवप्रणीतीतवशूर

शर्मन्नाविवासंतिकवयःसुयज्ञाः॥ उपयामगृहीतो

संहि॰ सींद्रायत्वामरुत्वतऽएषतेयोनिरिंद्रायत्वामरुत्वते ॥ ३५ ॥ अ॰ ७
६३ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिंदिव्यꣳशासमिंद्रम्
विश्वासाहमवसेनूतनायोग्रꣳसहोदामिहतꣳहुवेम
उपयामगृहीतोसींद्रायत्वामरुत्वतऽएषतेयोनिरिंद्रा
यत्वामरुत्वते ॥ उपयामगृहीतोसिमरुतांत्वौजसे ॥ ३६ ॥
सजोषाऽइंद्र ॥ सगणोमरुद्भिः सोमंपिबवृत्रहाशूरविद्वा ६३

न॥जहिशत्रूं३ँरपमृधोनुदस्वाथाभयंकृणुहिविश्वतो
नः॥उपयामगृहीतोसींद्रायत्वामरुत्वतऽएषतेयोनिरिंद्रा
यत्वामरुत्वते॥३५॥मरुत्वां३ँइंद्रवृषभोरणायपिबा
सोममनुष्वधंमदाय॥आसिंचस्वजठरेमध्वऊर्मिंत्व
ठं राजासिप्रदिवःसुतानाम॥उपयामगृहीतोसींद्राय
त्वामरुत्वतऽएषतेयोनिरिंद्रायत्वामरुत्वते॥३६॥महा

संहि॰ ६४

ꣳऽइंद्रः॥ महाꣳऽइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राऽउतद्विवर्हाऽअ॥ अ॰७
मिनः सहोभिः॥ अस्मद्र्यग्वावृधेवीर्यायोरुः पृथुः सुकृ
तः कर्तृभिर्भूत्॥ उपयामगृहीतोसिमहेंद्रायत्वैषतेयो॥
निर्महेंद्रायत्वा॥ ऊर्ध्वं॥ महाꣳऽइंद्र॥ महाꣳऽइंद्रोयऽ
ओजसापर्ज्जन्योवृष्टिमाꣳऽइव॥ स्तोमैर्वत्सस्यवावृधे
॥ उपयामगृहीतोसिमहेंद्रायत्वैषतेयोनिर्महेंद्रायत्वा॥ ६४

४०॥ उदुत्यं॥ जातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः॥ दृशेविश्वाय॥
सूर्य्यꣳस्वाहा॥ ४१॥ चित्रंदेवानाम्॥ चित्रंदेवानामुदगाद
नीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः॥ आप्राद्यावापृथिवीऽ
अंतरिक्षꣳसूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्चस्वाहा॥ ४२॥
अग्नेनय॥ सुपथाराये ऽअस्मान्विश्वानिदेववयुनानिवि
द्वान॥ युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठांतेनमऽउक्तिं।

संहि॰ द्विधेमस्वाहा॥४४॥अयंनः॥अयंन्नोऽअग्निर्वरिवस्कृणो अ॰७
६५ त्वयंमृधः पुरएतुप्रभिंदन्॥अयंवाजांजयतुवाजसाता
वयर्ठं शत्रूंजयतुजर्हृषाणः स्वाहा॥४५॥रूपेणवः॥रूपे
णवोरूपमभ्यागांतुथोवोविश्ववेदाविभजतु॥ऋतस्यप
थाप्रेतचंद्रदक्षिणाविस्वः पश्यव्यंतरिक्षंयतस्वसदस्यैः
॥४६॥अ॥ब्राह्मणमद्य॥विदेयंपितृमंतंपैतृमत्यमृषिमार्षेयर्ठं ६५

१

स्कधातुदक्षिणाम्॥ अस्मज्जातादेवत्वागच्छतप्रदातारमा
विशत॥४६॥ अग्नयेत्वा॥ मह्यंवरुणोददातुसोमृतत्वम
शीयायुर्दात्रएधिमयोमह्यंप्रतिग्रहीत्रेरुद्रायत्वाम॥
ह्यंवरुणोददातुसोमृतत्वमशीयप्राणोदात्रएधि
वयोमह्यंप्रतिग्रहीत्रेबृहस्पतयेत्वामह्यंवरुणोददा॥
तुसोमृतत्वमशीयत्वग्दात्रएधिमयोमह्यंप्रतिग्रही॥

सं०हि० येयमायत्वामह्यंवरुणोददातुसोमृतत्त्वमशीयायुर्दा श्री० ३
६६ त्रएधिमयोमह्यंप्रतिग्रहीत्रे ॥४७॥ कोदात्‌ ॥ कोदात्कस्माऽ
ऽदात्कामोदात्कामायादात्‌ ॥ कामोदाताकामःप्रतिग्र
हीताकामैतत्ते ॥४८॥ इतिवाजसनेयीसंहितायांसप्तमो
ध्यायः ॥ उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्यादित्येभ्य
स्त्वा ॥ विष्णऽउरुगायैषतेसोमस्तꣳरक्षस्वमात्वादभन्‌ ६६

॥ १ ॥ कदाचन ॥ स्तरीरसि नेंद्र सश्चसि दाशुषे ॥ उपोपेंनु म-
घवन्भूयइन्नुते दानं देवस्य पृच्यते ॥ आदित्येभ्यस्त्वा ॥ २ ॥
कदाचन ॥ प्रयुछस्युभे निपासि जन्मनी ॥ तुरीयादित्यस-
वनंतइंद्रियमातस्थावमृतं दिवि आदित्येभ्यस्त्वा ॥ ३ ॥ यज्ञो
देवानाम् ॥ प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवतामृडयंतः ॥ आ
वोर्वाची सुमतिर्ववृत्यादंहोश्चिद्यावरिवोवित्तरासदा

संहि· दिसेन्मस्त्वा ॥४॥ विवस्वंनादित्स विवस्वंनादित्यैषतेसोम श्री·ग
६७ पीथस्तस्मिंन्मत्स्व ॥ श्रदस्मैनरोवचसेदधातनयदाशीर्दा
दंपतीवाममश्नुतः ॥ पुमान्पुत्रोजायतेविंदतेवस्वधावि
श्वाहारपएधतेगृहे ॥ ५ ॥ वाममद्यसवितर्वाममुश्वोदि
वेदिवेवाममस्मभ्यंसावीः ॥ वामस्यहिक्षयस्यदेवभू
रेरयाधियावामभाजःस्याम ॥ ६ ॥ नपयामगृहीतोसि ॥ ६७

॥ सावित्रो ऽसि चनोधाश्चनोधा ऽअसि चनो मयि धेहि ॥ जिन्व य
ज्ञं जिन्व यज्ञपतिं भगाय देवाय त्वा सवित्रे ॥ ७ ॥ म्नातम् ॥ ३०० ॥
उपयामगृहीतोसि ॥ सुशर्म्मासि सुप्रतिष्ठानो बृहदुक्षाय
नमः ॥ विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य ऽएष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य
ः ॥ ८ ॥ उपयामगृहीतोसि ॥ बृहस्पतिसुतस्य देव सोम तऽइं
दोरिंद्रियावतः पत्नीवतो ग्रहाँ ऽऋध्यासम् ॥ अहं पर

संहि.
६८

स्तादृंहमवस्ताद्दृंहदंतरिक्षंतदुमेपिताभूत ॥ अहꣳ सूर्यमु अ. ८
भयतोददर्शाहंदेवानांपरमंगुहायत ॥ ९ ॥ अग्ना ३ऽ इप
त्नीवन ॥ अग्ना ३ऽ इपत्नीवंत्सजूर्देवेनत्वष्ट्रासोमंपिब ॥
स्वाहा ॥ प्रजापतिर्वृषासिरेतोधारेतोमयिधेहिप्रजापते
स्तेवृष्णोरेतोधसोरेतोधामशीय ॥ १० ॥ उपयामगृहीतोसि
॥ हरिरसिहारियोजनोहरिभ्यांत्वा ॥ हर्योर्धानास्थसह ॥ ६८

सोमाऽइंद्राय ॥ २४ ॥ यस्ते ॥ अश्वसनिर्भक्षो यो गोसनि॥

स्तस्य तऽइष्टयजुषस्तुतस्तोमस्य ॥ शस्तोक्थस्योपहू

तस्योपहूतो भक्षयामि ॥ २४ ॥ देवकृतस्यैनसः ॥ देवकृ

तस्यैनसोव्वयजनमसि मनुष्यकृतस्यैनसोव्वयज

नमसि पितृकृतस्यैनसोव्वयजनमस्यात्मकृतस्यैनसो

व्वयजनमस्येनसऽएनसोव्वयजनमसि ॥ यच्चाहमेनो ।

सं॰हि॰ विश्वांश्चकारयश्चाविद्वांस्तस्यसर्वस्यैनसोवयजनमसि श्र॰॰

६९ ॥२३॥ संवर्च्चसा॥ पयसासंतनूभिरगन्महिमनसासᳫ॥

शिवेन॥ त्वष्टासुदत्रोविदधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वोयद्वि

लिष्टम्॥२४॥ समिद्धोग्नोमनसानेषिगोभिःसᳫसू

रिभिर्मघवंत्सᳫ स्वस्त्या॥ संब्रह्मणादेवकृतंयदस्ति

संदेवानाᳫ सुमतौयज्ञियानाᳫ स्वाहा॥२५॥ संवर्च ६९

सा॥ पयसा संतनुभिरगन्महि मनसा सꣳ शिवेन॥ त्वष्टा
सुदत्रो विदधातु रायोनुमार्ष्टु तन्वो यद्विलिष्टम्॥ २६॥ धा
ता रातिः॥ सवितेदं जुषंतां प्रजापतिर्निधिपा देवो ऽअ
ग्निः॥ त्वष्टा विष्णुः प्रजया सꣳ रराणा यजमानाय द्र
विणं दधात स्वाहा॥ २७॥ सुगा वं॥ सुगा वो देवाः सदना
ऽअकर्म य ऽआजग्मेदꣳ सवनं जुषाणाः॥ भरमाणा

संहि॰ व्वहमानाहवीꣳष्यस्मेधत्तव्वसवोव्वसूनिस्वाहा॥१८॥याꣳ२ऽ अ॰८
७८ आवहऽउशतोदेवदेवांस्तान्प्रेरयस्वेऽअग्नेसधस्थे॥
जक्षिवाꣳसःपपिवाꣳसश्चविश्वेसुंघर्मꣳस्वरातिष्ठ
तानुस्वाहा॥१९॥व्वयꣳहित्वा॥प्रयतियज्ञेऽअस्मिंन
ग्नेहोतारमवृणीमहीह॥ऋधगयाऽऋधगुताशमि
ष्ठाः॥प्रजानंन्यज्ञमुपयाहिविद्वांत्स्वाहा॥२०॥देवागा ७८

तुविदः।देवागातुविदोगातुंवित्वागातुमित।मनसस्पत
ऽइमंदेवयज्ञꣳस्वाहावातेधाः॥२१॥यज्ञयज्ञंगच्छयज्ञ
पतिंगच्छस्वांयोनिंगच्छस्वाहा।एषतेयज्ञोयज्ञपतेसह
सूक्तवाकः।सर्व्ववीरस्तंजुषस्वस्वाहा॥२२॥माहि
र्भूर्म्मापृदाकुः।उरुꣳहिराजावरुणश्चकारसूर्या
यपंथामन्वेतवाउ।अपदेपादाप्रतिधातवेकरुतापव

संहि॰ स्ताहृदयाविधश्चित॥नमोवरुणायाभिष्ठितोवरुण॥ अ॰८

७१ स्यपाशः॥२३॥अग्नेरनीकम्॥अग्नेरनीकमपःआविवे

शापांनपात्प्रतिरक्षंनसुर्यम्॥दमेदमेसमिधंयक्ष्यग्ने

प्रतितेजिह्वाघृतमुच्चरण्यत्स्वाहा॥२४॥समुद्रेते॥हृदय

मप्स्वंतःसंत्वाविशंत्वोषधीरुतापः॥यज्ञस्यत्वायज्ञप

तेसूक्तोक्तौनमोवाकेविधेमयत्स्वाहा॥२५॥देवीराप ७१

देवीराप ऽएषवोगर्भस्तꣳ सुप्रीतꣳ सुभृतंबिभृत॥दे
वसोमैषतेलोकस्तस्मिंञ्छंचवक्ष्वपरिचवक्ष्व॥२६॥अ
वभृथनिचुंपुण॥निचेरुरसिनिचुंपुणः॥अवदेवैर्देव
कृतमेनोयासिखमवमर्त्यैमर्त्यकृतंपुरुराव्णोदेवरि
खस्पाहिदेवानाꣳसमिदसि॥२७॥एजतुदशमास्यः॥
एजतुदशमास्योगर्भोजरायुणासह॥यथायंवायुरे

संहि॰ जति यथा समुद्र ऽएजति ॥ एवायं दशमास्यो ऽअस्रज्जरा अ॰ ८

७२ युणा सह ॥ २८ ॥ यस्यै ते यज्ञियो गर्भो यस्यै योनिर्हिरु

ण्ययी ॥ अङ्गान्यह्रुता यस्य तं मात्रा समजीगमं स्वा

हा ॥ २९ ॥ पुरुदस्मो विषुरूपः ॥ पुरुदस्मो विषुरूप

ऽइंदुरंतर्महिमानमानंज धीरः ॥ एकपदीं द्विपदीं त्रिप

दीं चतुष्पदीमष्टापदीं भुवनानु प्रथंतां स्वाहा ॥ ३० ॥ ७२

मरुतो यस्य हि क्षये पाथा दिवो विमहसः॥ स सुगोपा
तमो जनः॥ ३१॥ मही द्यौः पृथिवी च न ऽइमं यज्ञं मिमिक्ष
ताम्॥ पिपृतान्नो भरीमभिः॥ ३२॥ आ तिष्ठ वृत्रहन्र
थं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी॥ अर्वाचीनं सु ते मनो ग्रावा
कृणोतु वग्नुना॥ उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा षोडशिन
ऽएष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने॥ ३३॥ युक्ष्वा हि केशि

सं॰हि॰ नाहरीवृषणा कक्ष्यप्रा। अथानः इंद्रसोमपा गिरामुपश्रु अ॰८
५३ तिंचर। उपयामगृहीतोसींद्रायत्वाषोडशिनः एषतेयो
निरिंद्रायत्वाषोडशिने॥३४॥ इंद्रमित्। इंद्रमिद्धरीव
हतोप्रतिधृष्टशवसम्। ऋषीणांचस्तुतीरुपयज्ञंच
मानुषाणाम्। उपयामगृहीतोसींद्रायत्वाषोडशिनः एष
तेयोनिरिंद्रायत्वाषोडशिने॥३५॥ यस्मान्न। यस्मा। ५३

न्नजातःपरोऽअन्न्योऽअस्तियऽआविवेशभुवनानिविश्वा
श्वा॥प्रजापतिःप्रजयासꣳरराणस्त्रीणिज्योतीꣳषिस
चतेसषोडशी॥३६॥इन्द्रश्च॥सम्राड्वरुणश्चराजातौते
भक्षंचक्रतुरग्रऽएतम्।तयोरहमनुभक्षंभक्षयामिवा
ग्देवीजुषाणासोमस्यतृप्यतुसहप्राणेनस्वाहा॥३७॥अ
ग्नेपवस्व॥स्वपाऽअस्मेवर्चःसुवीर्यम्।दधद्रयिंमयिपो

संहि.
७६

षम॥उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्वावर्च्चसऽएषतेयोनिरग्न अ.८
येत्वावर्च्चसे॥अग्नेवर्च्चस्विन्वर्च्चस्वांस्त्वंदेवेष्वसिवर्च्च।
स्वानहंमनुष्येषुभूयासम॥३८॥उत्तिष्ठन्नोजसासह।
पीत्वीशिप्रेऽअवेपयः॥सोममिंद्रचमूसुतम॥उपयाम
गृहीतोसींद्रायत्वौजसऽएषतेयोनिरिंद्रायत्वौजसे॥इं
द्रौजिष्ठौजिष्ठस्त्वंदेवेष्वस्योजिष्ठोहंमनुष्येषुभूयासम ७४

॥ ३९ ॥ अदृश्रमस्य । केतवो विरश्मयो जनाँ२ ॥ अनु ॥

भ्राजंतो अग्नयो यथा । उपयामगृहीतोसि सूर्याय ॥

त्वा भ्राजायैष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजाय । सूर्य भ्रा

भ्राजिष्ठ जिष्ठस्त्वं देवेष्वसि भ्राजिष्ठोहं मनुष्येषु भूयासम ॥ ४

० ॥ उदु त्यं । जातवेदसं देवं वहंति केतवः ॥ दृशे विश्वा

य सूर्यम् । उपयामगृहीतोसि सूर्याय त्वा भ्राजायैष ते

ना २

संहि॰ योनिः सूर्याय ततान ॥ ४१ ॥ आजिघ्र कलशं मह्या त्वा अ॰ ८
७५ विशंत्विंदवः ॥ पुनरूर्ज्जा निवर्त्तस्व सा नः सहस्रं धुक्ष्वोरु
धारा पयस्वती पुनर्म्मा विशताद्रयिः ॥ ४२ ॥ इडे रंते ह
व्ये काम्ये चंद्रे ज्योते दिति सरस्वति महि विश्रुति ॥ एता
ते ऽघ्न्ये नामानि देवेभ्यो मा सुकृतं ब्रूतात् ॥ ४३ ॥ वि
नः ॥ विन इंद्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ॥ यो अस्मा ७५

स्माँ॥ऽअभिदासत्यधरंगमयातमः॥उपयामगृहीतो
सींद्रायत्वा विमृधे ऽएषतेयोनिरिंद्रायत्वा विमृधे॥४
४॥ वाचस्पतिंविश्वकर्माणमूतयेमनोजुवंवाजे ऽअ
द्यहुवेम॥सनोविश्वानिहवनानिजोषद्विश्वशं
भूरवसेसाधुकर्मा॥उपयामगृहीतोसींद्रायत्वाविश्व
कर्मण ऽएषतेयोनिरिंद्रायत्वाविश्वकर्मणे॥४५॥वि॥

सं.हि. श्वकर्मन्हविषा॥वर्द्धनेनत्त्रातारमिंद्रमकृणोरवध्यम् श्र.८
७६ ॥तस्मैविशः॥समनमंतपूर्वीरयमुग्रोविहव्योयथास
त्॥उपयामगृहीतोसींद्रायत्वाविश्वकर्मणऽएषते।
योनिरिंद्रायत्वाविश्वकर्मणे॥४६॥उपयामगृहीतोसि
॥उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्वागायत्रछंदसंगृह्णामींद्रा
यत्वात्रिष्टुप्छंदसंगृह्णामिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजग ७६

छंदसंगृहीताम्यनुष्टुभेनिगराः॥४७॥श्वेत्रीनांत्वा॥पत्मंना

धूनोमिकुकूननानांत्वापत्मंनाधूनोमिभंदनानांत्वा

पत्मंनाधूनोमि॥मदिंतमानांत्वापत्मंनाधूनोमिमधूं

तमानांत्वापत्मंनाधूनोमिशुक्रंत्वाशुक्रऽआधूनोम्य

न्होरूपेसूर्यस्यरश्मिषु॥४८॥ककुहंरूपं॥वृषभस्य

रोच्वतेबृहच्छुक्रः शुक्रस्यपुरोगाः सोमः सोमस्यपुरो

संहि॰ गा॰ ॥ यत्ते सोमादाभ्यंनाम जागृवितस्मै त्वागृह्णामितस्मैते श्रुः॰
७५ सोमसोमायस्वाहा ॥ धर्ष ॥ उन्निशित्स्वं ॥ देवसोमाग्नेः प्रि
यंपाथोपीहि त्वन्द्रीत्वंदेवसोमेंद्रस्यप्रियंपाथोपीत्त्व
स्मत्सखात्वंदे २ वसोमविश्वेषांदेवानांप्रियंपाथो
पीहि ॥ धर्ष ॥ इहरतिः ॥ इहरतिरिहरमध्वमिहधृतिरि
हस्वधृतिः स्वाहा ॥ उपसृजंधरुणंमात्रेधरुणोमात ७५

रुंधयन्। रायस्पोषमस्मासुदीधरत्स्वाहा॥५२॥ सत्रस्य
ऽऋद्धिः। सत्रस्य ऽऋद्धिरस्यगन्मज्योतिरमृताऽअभू
म। दिवंपृथिव्याऽअध्यारुहामाविदामदेवांत्स्वर्ज्यो
तिः॥५३॥ युवंतम्। युवंतमिंद्रापर्वतापुरोयुधायोनः
पृतन्यादपतंतमिद्धतंवज्रेणतंतमिद्धतम्। दूरेचत्ता
यच्छँत्सद्गहनंयदिनक्षत्। अस्माकंशत्रून्परि

संहि·

७८

शूरविश्वतोदर्मादर्षीष्टविश्वतः॥भूर्भुवःस्वःसुप्र अ·८
जाःप्रजाभिःस्यामसुवीरावीरैःसुपोषाःपोषैः॥५३॥
परमेष्ठ्यभिधीतः॥प्रजापतिर्वाचिव्याहृतायामंधो
ऽच्छेतःसवितासन्यांविश्वकर्मादीक्षायांपूषासो
मक्रयण्यामिंद्रश्च॥५४॥इंद्रश्चमरुतश्चक्रयायो
पोत्थितोऽसुरःपण्यमानोमित्रःक्रीतोविष्णुःशिपि ७८

विष्टऽऊरावासन्नोविष्णुर्नरंधिषःप्रोष्यमाणःसो
मः॥५५॥प्रोष्यमाणःसोमऽआगतोवरुणऽआसंद्या
मासन्नोग्निराग्नीध्रऽइंद्रोहविर्धानेथर्वोपावह्रिय
माणोविश्वेदेवाः॥५६॥विश्वेदेवाऽअंशुषुन्युप्तोवि
ष्णुराप्रीतपाऽआप्याय्यमानोयमःसूयमानोविष्णु
स्संभ्रियमाणोवायुःपूयमानःशुक्रःपूतःशुक्रः

संहि. क्षीरश्रीर्मन्थीसक्तुश्रीर्विश्वेदेवाः॥५७॥ विश्वेदेवाश्चमसे अ.८
७२ ष्वुन्नीतोसुरोहोमायोद्यतोरुद्रोहूयमानोवातोभ्यावृत्तो
नृचक्षाः प्रतिख्यातोभक्षोभक्ष्यमाणः पितरोनाराशं
साः सन्नः सिंधुः॥५८॥ सन्नः सिंधुरवभृथमुद्यतः
समुद्रोभ्यवह्रियमाणः सलिलः प्रप्लुतोययोरोजसा
स्कभितारजांसि वीर्येभिर्वीरतमाशविष्ठा॥ यापत्ये ७२

तेऽध्वर्यन्तीतासहोनिर्विविस्तुऽन्यगंन्वरुणापूर्वंहूतो ।

॥ परणे ॥ देवा दिवम ॥ देवांदिवमगंन्यज्ञस्ततोमाद्रविण

मष्टुमनुष्यानंतरिक्षमगंन्यज्ञस्ततोमाद्राविणमष्टुपि

तॄन्पृथिवीमगंन्यज्ञस्ततोमाद्रविणमष्टुयंकंचलोक

मगंन्यज्ञस्ततोमेभद्रमभूत ॥ ६० ॥ चतुस्त्रिꣳ॰शान्तेतवः

॥ चतुस्त्रिꣳ॰शान्तंतवोयेवितत्निरेयऽइमंयज्ञꣳस्वध ।

संहि॰
८४

यादद्देते ॥ तेषांछिन्नꣳसंम्वेतद्दधामिस्वाहा घर्म्मोऽत्र अ॰ ८

मेतुदेवान् ॥ ६१ ॥ यज्ञस्यदोह ॥ यज्ञस्यदोहोविततः पु

रुत्रासोऽअष्टधादिवमन्वाततान ॥ सयज्ञधुक्ष्वमहि

मेप्रजायाꣳरायस्पोषंविश्वमायुरशीयस्वाहा ॥ ६२ ॥

आपवस्व ॥ हिरण्यवदश्ववत्सोमवीरवत ॥ वाजंगोम

न्तमाभरस्वाहा ॥ ६३ ॥ इतिवाजसनेयीसंहितायामष्ट ८४

मोध्याय:॥ देवसवितः॥ देवसवितःप्रसुवयज्ञंप्रसुवय
ज्ञपतिंभगाय॥ दिव्योगंधर्वःकेतपूःकेतन्नःपुनातुवा
चस्पतिर्वाजन्नःस्वदतुस्वाहा॥१॥ ध्रुवसदंत्वा॥ नृषदं
मनःसदमुपयामगृहीतोसींद्रायत्वाजुष्टंगृह्णाम्येष
तेयोनिरिंद्रायत्वाजुष्टतमम॥ अप्सुषदंत्वाघृतसदं
व्योमसदमुपयामगृहीतोसींद्रायत्वाजुष्टंगृह्णाम्ये

संहि०
८१

षतेयोनिरिंद्रायत्वाजुष्टतमम्॥२॥पृथिविसदंत्वांतरिक्षसदं अ०९
दिविसदंदेवसदंनाकसदमुपयामगृहीतोसींद्रायत्वाजु
ष्टंगृह्णाम्येषतेयोनिरिंद्रायत्वाजुष्टतमम्॥२॥अपाꣳरस
सम्॥अपाꣳरसमुद्वयसꣳसूर्येसंतꣳसमाहितम्॥अ
पाꣳरसस्ययोरसस्तंवोगृह्णाम्युत्तममुपयामगृहीतोसीं
द्रायत्वाजुष्टंगृह्णाम्येषतेयोनिरिंद्रायत्वाजुष्टतमम्॥३॥ ८१

ग्रहाऽऊर्ज्जाऽहुतयः।ग्रहाऽऊर्ज्जाहुतयोव्यंतोविप्रायम
तिम।तेषांविशिप्रियाणांवोहमिषमूर्ज्जꣳसमग्रभमुप॥
यामगृहीतोसीन्द्रायत्वाजुष्टंगृह्णाम्येषतेयोनिरिंद्रायत्वा
जुष्टतमम।संपृचौस्थः।संमाभद्रेणपृंक्तंविपृचौस्थोविमा
पाप्मनापृंक्तम॥४॥इन्द्रस्यवज्रः।इंद्रस्यवज्रोसिवाज॥
सास्त्वयायंवाजꣳसेत।वाजस्यनुप्रसवेमातरंमहीम।

सं०हि० दितिंनामवचसाकरामहे।यस्यामिदंविश्वंभुवनमाविवेश। अ०९
८२ तस्यान्नोदेवःसविताधर्मसाविषत॥५॥अप्स्वंतः॥अप्स्वंत
रमृतमप्सुभेषजमपामुतप्रशस्तिष्वश्वाभवतवाजिनः।दे
वीरापोयोवऽऊर्मिःप्रतूर्तिःककुन्मान्वाजसास्तेनायंवा
जंसेत॥६॥वातोवा॥मनोवागंधर्वाःसप्तविंशतिः।ते
ऽअग्रेश्वमयुंजंस्तेअस्मिंजवमादधुः॥७॥वातरंहाभ ८२

व॥ वाजिन्युज्यमान ऽइंद्रस्येव दक्षिणः श्रियैधि॥ युंजंतु त्वाम
रुतो विश्ववेदस ऽआ ते त्वष्टा पत्सु जवं दधातु॥ ९॥ जवो यः
॥ जवो यस्ते वाजिन्निहितो गुहा यः श्येने परीत्तो ऽअचरच्च
वाते॥ तेन नो वाजिन्बलवान्बलेन वाजजिच्च भव समने च
पारयिष्णुः॥ वाजिनो वाजजितो वाजꣳ सरिष्यंतो बृहस्प
तेर्भागमवजिघ्रत॥ १०॥ देवस्याहम्॥ देवस्याहꣳ सवितुः॥

संहिपं
९३

सवेसत्यसवसोबृहस्पतेरुत्तमंनाकꣳरुहेयम॥देवस्याह श्रू॰९९
ꣳसवितुःसवेसत्यसवसऽइंद्रस्योत्तमंनाकꣳरुहेयम
देवस्याहꣳसवितुःसवेसत्यप्रसवसोबृहस्पतेरुत्तमं
नाकमरुहम॥देवस्याहꣳसवितुःसवेसत्यप्रसवसऽइं
द्रस्योत्तमंनाकमरुहम॥१०॥बृहस्पतेवाजंजयबृहस्प
तयेवाचंवदतबृहस्पतिंवाजंजापयत॥इंद्रवाजंजयें ९३

द्रायवाचंवदतेंद्रंवाजंजापयत॥११॥एषावः॰एषावःसास
त्यासंवागभूद्ययाबृहस्पतिंवाजमजीजपताजीजपत।
बृहस्पतिंवाजंवनस्पतयोविमुच्यध्वम्॥एषावःसासत्या
संवागभूद्ययेंद्रंवाजमजीजपताजीजपतेंद्रंवाजंवनस्प
तयोविमुच्यध्वम्॥१२॥देवस्याहम्॥देवस्याहꣳसवितुः
सवेसत्यप्रसवसोबृहस्पतेर्वाजजितोवाजंजेषम्॥वाजि।

संहि॰ नोवाजजितोध्वनस्कभ्नुवंतोयोजनामिमानाःकाष्ठांगछत ऋ॰ श्री

८४ ॥१३॥ एषस्यवाजीक्षिपणिंतुरण्यतिग्रीवायांबद्धोऽअपिक

क्षऽआसनि॥ क्रतुंदधिक्राऽअनुसंतवीत्वत्पथामं

कांसि॥ अन्वापनीफणत्स्वाहा॥ १४॥ उतस्म॥ उतस्मास्यद्र

वतस्तुरण्यतःपर्णंनवेरनुवातिप्रगर्धिनः॥ श्येनस्येव

ध्रजतोऽअंकसंपरिदधिक्राव्णःसहोर्जातरित्रतःस्वा ८४

हा॥६॥शंनो॥भ॥न्नान्नोच्चवंतुवाजिनोहवेषुदेवतातामितद्रु
वः॥स्वर्काः॥जंभयंतोहिंवृकंरक्षांसिसनेम्यस्मद्यु
यवन्नमीवाः॥७॥तेनो॥भ॥तेनोअर्वंतोहवनश्रुतोहवंवि
श्वेशृण्वंतुवाजिनोमितद्रवः॥सहस्रसामेधसातास।
निष्यवोमहोयेधनंसमिथेषुजभ्रिरे॥८॥वाजेवाजेव
त॥वाजिनोनोधनेषुविप्राऽअमृताऽऋतज्ञाः॥अस्यम

संहि १८ ध्वंपिबतमादयध्वंतृप्तायातपथिभिर्देवयानैः ॥ १८ ॥ आमा । श्र॰ १९
८५ ॥ वाजस्यप्रसवोजगम्यादेमेद्यावापृथिवीविश्वरूपे ॥ आ
मागंतांपितरामातराचामासोमोऽमृतत्वेनगंम्यात ॥ ।
वाजिनोवाजजितोवाजंसस्रवांसोबृहस्पतेर्भागमव
जिघ्रतनिमृजानाः ॥ १९ ॥ आपयेस्वाहा ॥ स्वापयेस्वाहा
ऽपिजायस्वाहाक्रतवेस्वाहावसवेस्वाहाहर्पतयेस्वाहा ८५

न्हेमुग्धायस्वाहामुग्धायवैनंशिनायस्वाहाविनंशि
नऽआंत्यायनायस्वाहांत्यायभौवनायस्वाहाभुवनस्य
पतयेस्वाहाधिपतयेस्वाहा ॥२०॥ आयुर्यज्ञेन कल्पतां।
प्राणोयज्ञेनकल्पतांचक्षुर्यज्ञेनकल्पतां श्रोत्रंयज्ञेन
कल्पतांपृष्ठंयज्ञेनकल्पतांयज्ञोयज्ञेनकल्पतांम॥प्रजा
पतेःप्रजाऽअभूमस्वर्द्देवाऽअगन्मामृताऽअभूम ॥२१॥

सं॰हि॰ अस्मेव॰॥ अस्मेवो ऽअस्त्विंद्रियमस्मेनृम्णमुतक्रतुरस्मे अ॰९

९६ वर्चाꣳसिसंतुवः॥ नमोमात्रेपृथिव्यैनमोमात्रेपृथिव्या ऽइ मो

यंतेराड्यंतासियमनोध्रुवोसिधरुणः॰ कृष्यैत्वाक्षेमाय

त्वारय्यैत्वापोषायत्वा॥२२॥ वाजस्येमम्॥ वाजस्येमंप्रसवः

सुषुवेग्रेसोमꣳ॰ राजानमोषधीष्वप्सु॥ ता ऽअस्मभ्यंमधु

मतीर्भवंतुवयꣳ॰ राष्ट्रेजागृयामपुरोहिताः स्वाहा॥२३॥ वा ९६

जस्येमां॥प्रसवःशिश्रियेदिवमिमाचविश्वाभुवनानिसम्रा
ट्॥अदित्संतंदापयतिप्रजानंत्सनोरयिꣳसर्ववीरंनिय
च्छतुस्वाहा॥२४॥वाजस्यनु॥प्रसवऽआबभूवेमाचविश्वा
भुवनानिसर्वतः॥सनेमिराजापरियातिविद्वान्प्रजांपु
ष्टिंवर्द्धयमानोऽअस्मेस्वाहा॥२५॥सोमꣳराजानम॥सो
मꣳराजानमवसेग्निमन्वारभामहे॥आदित्यान्विष्णुꣳ

संहि· सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिꣳ स्वाहा ॥ २६ ॥ अर्यमणं बृहस्पतिं ॥ अ· ए

८७ ꣳ स्वाहा ॥ २६ ॥ अर्यमणं बृहस्पतिम ॥ अर्यमणं बृहस्पतिं ॥

मिंद्रं दानाय चोदय ॥ वाचं विष्णुꣳ सरस्वतीꣳ सवितारं च वाꣳ

जिनꣳ स्वाहा ॥ २७ ॥ अग्ने अच्छ ॥ अग्ने ऽ अच्छा वदेह नः

प्रति नः सुमना भव ॥ प्र नो यच्छ सहस्रजित्त्वꣳ हि धनदा ऽ

असि स्वाहा ॥ २८ ॥ प्र नः ॥ प्र नो यच्छत्वर्यमा प्र पूषा प्र बृहस्पतिः ८७

प्रवाग्देवीददातुनः स्वाहा ॥२९॥ देवस्यत्वा । सवितुः प्रसवेश्वि
नोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम् । सरस्वत्यैवाचोयंतुर्यंत्रिये
दधामिबृहस्पतेष्ट्वासांम्राज्येनाभिषिंचाम्यसौ ॥३०॥ अग्नि
रेकाक्षरेण । प्राणमुदजयत्तमुज्जेषमश्विनौद्व्यक्षरेणद्वि
पदोमनुष्यानुदजयतांतानुज्जेषंविष्णुस्त्र्यक्षरेणत्रींल्लो
कानुदजयत्तानुज्जेषंसोमश्चतुरक्षरेणचतुष्पदः पशूनु

संहि० सप्तग्राम्यान्पशूनुदजयꣳस्तानुज्जेषंबृहस्पतिरष्टाक्षरेण ग्रं·३
दजयत्तानुज्जेषंपूषापंचाक्षरेण॥३१॥पूषापंचाक्षरेण॥पंचदि ग्र·९
८८ शऽउदजयत्तानुज्जेषꣳसविताषडक्षरेणषडृतूनुदजय॥
त्तानुज्जेषंमरुतꣳसप्ताक्षरेणगायत्रीमुदजयत्तामुज्जेषंमि
त्रोनवाक्षरेण॥३२॥मित्रोनवाक्षरेणत्रिवृतꣳस्तोममुदज
यत्तमुज्जेषंवरुणोदशाक्षरेणविराजमुदजयत्तामुज्जेषं
मिंद्रऽएकादशाक्षरेणत्रिष्टुभमुदजयत्तामुज्जेषंविश्वेदेवा ८८

द्वादशाक्षरेणजगतीमुदजयꣳस्तामुज्जेषंवसवस्त्रयोद
शाक्षरेण।३३।वसवस्त्रयोदशाक्षरेणत्रयोदशꣳस्तो
ममुदजयꣳस्तमुज्जेषꣳरुद्राश्चतुर्दशाक्षरेणचतुर्दश
ꣳस्तोममुदजयꣳस्तमुज्जेषमादित्याःपंचदशाक्षरे
णपंचदशꣳस्तोममुदजयꣳस्तमुज्जेषमदितिःषोडशा
क्षरेणषोडशꣳस्तोममुदजयत्तमुज्जेषंप्रजापतिःसप्त

संहिर्पि
प९९

देवाक्षरेणसप्तदश्नाथ्यंस्तोममुदजयत्तमुज्जेषम॥३४॥एषद
ते॥निःकृतेनागस्तंजुषस्वस्वाहाग्निनेत्रेभ्योदेवेभ्यःपु
रःसद्भ्यःस्वाहायमनेत्रेभ्योदेवेभ्योदक्षिणासद्भ्यःस्वा
हाविश्वदेवनेत्रेभ्योदेवेभ्यःपश्चात्सद्भ्यःस्वाहामित्राव
रुणनेत्रेभ्योवामरुन्नेत्रेभ्योवादेवेभ्यउत्तरासद्भ्यःस्वा
हासोमनेत्रेभ्योदेवेभ्यउपरिसद्भ्योदुवस्वद्भ्यःस्वाहा

श्री·९९
९९

उप ॥ ये देवा ॥ ये देवाऽअग्निनेत्राः पुरःसदस्तेभ्यः स्वाहा ये
देवा यमनेत्रा दक्षिणासदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा विश्वदेव
नेत्राः पश्चात्सदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा मित्रावरुणनेत्रा वाम
रुन्नेत्रा वोत्तरासदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवाः सोमनेत्राऽउपरि
सदोऽदुवस्वंतस्तेभ्यः स्वाहा ॥ ३६ ॥ अग्ने सहस्व पृतनाऽअ
भिमातीरपास्य ॥ ऽदुष्टरस्तरंनरातीर्वर्चो धा यज्ञवाहसि ॥ ३७

संहि॰ देवस्यत्वा।सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम् अ॰९
९६ उपांशोर्वीर्येण॰जुहोमिहतꣳरक्षःस्वाहारक्षसांत्वा।
वधायावधिष्मरक्षोवधिष्मामुमसौहतः॥३८॥सवितात्वा
सवानाꣳसुवतामग्निर्गृहपतीनाꣳसोमोवनस्पतीना
म्॥बृहस्पतिर्वाचइंद्रोजैष्ठ्यायरुद्रःपशुभ्योमित्रःस
त्योवरुणोधर्मपतीनाम्॥३९॥इमंदेवाः॥इमंदेवाऽअस ९६

पत्नꣳ॰ सुवध्वंमहतेक्षत्त्रायमहतेज्यैष्ठ्यायमहतेजानरा
ज्यायेंद्रस्येंद्रियाय॥ इममुमुष्यपुत्त्रममुष्यैपुत्त्रमस्यैविश
ऽएषवोमीराजासोमोस्माकंब्राह्मणानाꣳराजा॥ ४०॥ इ
तिवाजसनेयीसंहितायांनवमोध्यायः॥ ॥ अपोदेवाः॥
अपोदेवामधुमतीरगृभ्णन्नूर्ज्जस्वतीराजस्वश्चितानाः
॥याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिंचन्याभिरिंद्रमनयन्नत्यरा

संहि॰
९२

ती॥२॥ वृष्ण ऽऊर्मि॰ वृष्ण ऽऊर्मिरसि राष्ट्रदा राष्ट्रं मे देहि स्वा अ॰ ९॰
हा वृष्ण ऽऊर्मिरसि राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै देहि वृषसेनोऽसि
राष्ट्रदा राष्ट्रं मे देहि स्वाहा वृषसेनोऽसि राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै
देह्यर्थेतस्थ॥३॥ अर्थेतस्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहार्थे
तस्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्तौजस्वती स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे
दत्त स्वाहौजस्वती स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्तापः परिवा ९२

हिणीस्थराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहापःपरिवाहिणीस्थराष्ट्र
दाराष्ट्रममुष्मैदत्तापांपतिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदेहिस्वाहा
पांपतिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेत्तपांगर्भोसिराष्ट्रदारा
ष्ट्रंमेदेहिस्वाहापांगर्भोसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेहिसूर्य॥
त्वचसस्थ॥ॐ॥सूर्यत्वचसस्थ॥राष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहासू
र्यत्वचसस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तसूर्यवर्चसस्थराष्ट्र।

सं॰हि॰ दा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा सूर्य्यवर्च्चस स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम मुष्मै दत्त मां श्रु॰ १९
१८२ दा स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रमै व दत्त स्वाहा मांदा स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम ।
मुष्मै दत्त व्रजक्षित स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा व्रजक्षित
स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम मुष्मै दत्त वाशा स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त ।
स्वाहा वाशा स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम मुष्मै दत्त शविष्ठा स्थ राष्ट्र ॥
दा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा शविष्ठा स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम मुष्मै दत्त श १८२

क्करीस्थराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहाशक्करीस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममु
ष्मैदत्तजनभृतस्थराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहाजनभृतस्थराष्ट्र
दाराष्ट्रममुष्मैदत्तविश्वभृतस्थराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहाविश्व
भृतस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तापःस्वराजस्थराष्ट्रदारा
ष्ट्रममुष्मैदत्तामधुमतीर्मधुमतीभिःपृच्यन्तांमहिक्षत्रंक्षत्र
त्रियायवन्वानाऽअनाधृष्टाःसीदतसहौजसोमहिक्ष

सं०हि०पं०
९३

त्रं क्षत्रियायदधती ॥ ध ॥ त्रातम ॥ ६९९ ॥ सोमस्यत्विषिः ॥ सोमस्य

त्विषिरसितवेवमेत्विषिर्भूयात ॥ अग्नयेस्वाहा ॥ सोमायस्वा

हा ॥ सवित्रेस्वाहा ॥ सरस्वत्यैस्वाहा ॥ पूष्णेस्वाहा ॥ बृहस्पतयेस्वाहा ॥ इं

द्रायस्वाहा ॥ घोषायस्वाहा ॥ श्लोकायस्वाहा ॥ अंशायस्वाहा ॥ भगा

यस्वाहा ॥ अर्यम्णेस्वाहा ॥ प ॥ पवित्रेस्थः ॥ पवित्रेस्थोवैष्णव्यौ ॥ स

वितुर्वःप्रसवउत्पुनाम्यच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्यस्यरश्मि

श्रु०१९
९३

नि ॥ ॥ अग्निसृष्टमसि वाचो बंधुस्तपोजाः सोमस्य दात्रमसि स्वा

हा राजस्वः ॥ ६ ॥ सधमादो द्युम्निनीः ॥ सधमादो द्युम्निनीरा

प ऽ एता ऽ अनाधृष्टा ऽ अपस्यो वसानाः पस्त्यासु चक्रे वरु ॥

णः सधस्थमपाᳪं शिशुर्मातृतमास्वंतः ॥ ७ ॥ क्षत्रस्योल्ब

म ॥ क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य जराय्वसि क्षत्रस्य योनिरसि

क्षत्रस्य नाभिरसीन्द्रस्य वार्त्रघ्नमसि मित्रस्यासि वरुण

स्यासित्वयायंवृत्रंवधेत॥दृवासिरुजासिक्षुमासि॥पातैनं
प्रांचंपातैनंप्रत्यंचंपातैनंतिर्यंचंदिग्भ्यःपात॥८॥आविर्मर्या
॥आवित्तोऽअग्निर्गृहपतिरावित्तऽइंद्रोवृद्धश्रवाऽआवि
त्तौमित्रावरुणौधृतव्रतावावित्तःपूषाविश्ववेदाऽआवित्ते
द्यावापृथिवीविश्वशंभुवावावित्तादितिरुरुशर्म्मा॥९॥
अवेष्टादंदशूकाः॥प्राचीमारोहगायत्रीत्वावतुरथंतरꣳ·।

सामत्रिवृत्स्तोमोवसंतऋतुर्ब्रह्मद्रविणंदक्षिणामारोह ॥ १० ॥
दक्षिणामारोहत्रिष्टुप्त्वावतुबृहत्सामपंचदशस्तोमोग्रीष्म
ऋतुःक्षत्रंद्रविणंप्रतीचीमारोह ॥ ११ ॥ प्रतीचीमारोहजग
तीत्वावतुवैरूपंसामसप्तदशस्तोमोवर्षाऋतुर्विड्द्रविण
मुदीचीमारोह ॥ १२ ॥ उदीचीमारोहानुष्टुप्त्वावतुवैराजंसा
मैकविंशस्तोमःशरदृतुःफलंद्रविणमूर्ध्वामारोह ॥ १३ ॥ ऊ

संहि॰ ९
९५

र्ध्वामारोह॥ पंक्तिःस्त्वावतुशाक्वररैवतेसामनीत्रिणवत्रयस्त्रिं॥ अ॰ ९

शौःस्तोमौहेमंतशिशिरावृतूवर्चोद्रविणंप्रत्यस्तंनमुचेःशि

रः॥१४॥सोमस्यत्विषिः॥सोमस्यत्विषिरसितवेवमेत्विषिर्भू

यात्॥मृत्योःपाह्योजोसिसहोस्यमृतमसि॥१५॥हिरण्यरूपा

उषसः॥हिरण्यरूपाउषसोविरोकउभाविन्द्राउदिथःसूर्य

श्च॥आरोहतंवरुणमित्रगर्त्तंततश्चक्षाथामदितिंदितिंचमि ९५

त्रोसिवरुणोसि ॥१६॥ सोमस्यत्वाद्युम्नेनाभिषिंचाम्यग्नेर्भ्रा
जसासूर्यस्यवर्चसेंद्रस्येंद्रियेण क्षत्राणांक्षत्रपतिरेध्यति
दिद्यून्पाहि ॥१७॥ इमंदेवा ॥ इमंदेवाऽअसपत्नꣳसुवध्वं
महतेक्षत्रायमहतेज्यैष्ठ्यायमहतेजानराज्यायेंद्रस्येंद्रि
याय ॥ इमममुष्यपुत्रममुष्यैपुत्रमस्यैविशऽएषवोमीरा
जासोमोस्माकंब्राह्मणानाꣳराजा ॥१८॥ प्रपर्वतस्यवृष

संहि॰
९६

नस्पृष्ठांनावश्चरंतिस्वसिचऽइयानाः॥ ताऽआववृत्रंनधु ऽध.रा
रागुदक्ताऽअहिंबुध्न्यमनुरीयमाणाः॥ विष्णोर्विक्रमणम
सिविष्णोर्विक्रांतमसिविष्णोःक्रांतमसि॥१९॥ प्रजापतेन
त्वदेतान्यन्योविश्वारूपाणिपरिताबभूव॥ यत्कामास्तेजु
हुमस्तन्नोऽअस्त्वयममुष्यपितासावस्यपितावयंस्या
मपतयोरयीणांस्वाहा॥ रुद्रयत्तेक्रिविपरंनामतस्मिन्हु ९६

तमस्यमेष्टमस्तिस्वाहा ॥२०॥ इंद्रस्यवज्र॰ ॥ इंद्रस्यवज्रोसि
मित्रावरुणयोस्त्वाप्रशास्त्रोःप्रशिषायुनज्मि ॥ अव्यथा
यैत्वास्वधायैत्वारिष्टो ऽअर्जुनोमरुतांप्रसवेनजयापाम
मनसासमिंद्रियेण ॥२१॥ मोते ॥ मात ऽइंद्रतेवयंतुराषाडयु
क्तासो ऽअब्रह्मताविदसाम ॥ तिष्ठारथमधियंवज्रहस्ता ऽ
रश्मींदेवयमसेस्वश्वान् ॥२२॥ अग्नयेगृहपतयेस्वाहासो

सं.हि.५ मायुव्वनस्पतयेस्वाहामरुतामोजसेस्वाहेंद्रस्येंद्रियायस्वाहा ॥ पृ श्री·५९
९७ थिविमातर्मामाहिꣳसीर्मोऽअहंत्वाम ॥ २७ ॥ हꣳसः शुचिषत ॥
हꣳसः शुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदेथिर्दुरोणसत ॥ ति
नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऽऋतजाऽअद्रिजाऽऋतं
बृहत ॥ २८ ॥ इयदसि ॥ इयद्दस्यायुरस्यायुर्मयिधेहियुंङ·सि
व्वर्चोसिव्वर्चोमयिधेह्यूर्गस्यूर्जंमयिधेहि ॥ इंद्रस्यवांवीर्यकृ ९७

तौबाहूऽअग्न्यूपावहरामि॥२५॥स्योनासिसुषदासिक्षत्रस्य मा
योनिरसि॥स्योनामासीदसुषदाँसीदक्षत्रस्ययोनिमासी
द॥२६॥निषसाद॥धृतव्रतोवरुणःपस्त्यास्वा॥साम्राज्याय
सुक्रतुः॥२७॥अभिभूरसि॥अभिभूरस्येतास्तेपंचदिशः
कल्पंतांब्रह्मँस्त्वंब्रह्मासिसवितासिसत्यप्रसवोवरुणो
सिसत्यौजाःइंद्रोसिविशौजारुद्रोसिसुशेवः॥बहुका

संहि° १० रक्षोयस्कारन्नायस्कारैंद्रस्यवज्रोसितेनमेरध्य॥ २८॥ अग्निः अ.१०
९८ पृथुः॥ अग्निः पृथुर्धर्मणस्पतिर्जुषाणो अग्निः पृथुर्ध
र्मणस्पतिराज्यस्यवेतुस्वाहास्वाहाकृताः सूर्यस्यरश्मिभिर्
र्यतध्वꣳसजातानांमध्यमेष्ठ्याय॥ २९॥ सवित्राप्रसवि॥
त्रा॥ सरस्वत्यावाचात्वष्ट्रारूपैः पूष्णापशुभिरिंद्रेणास्मे
बृहस्पतिनाब्रह्मणावरुणेनौजसाग्निनातेजसासोमे ९८

नराज्ञाविस्नुनादज्ञाम्पादेवतयाप्रस्नुतःप्रसर्पामि॥ २॥ अ
श्विभ्यांपच्यस्व॥ सरस्वत्यैपच्यस्वेंद्रायसुत्राम्णेपच्यस्व॥ ॥
वायुःपूतःपवित्रेणप्रत्यंक्सोमोऽअतिस्नुतः॥ इंद्रस्ययु
ज्यःसखा॥ ३॥ कुविदंग॥ यवमंतोयवंचिद्यथादांत्यनु
पूर्वंवियूय॥ इहेहैषांकृणुहिभोजनानियेबर्हिषोनम
ऽउक्तिंयजंति॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यांत्वासरस्व

संहि॰ सोत्वेंद्रंज्ञापयत्वासुत्रामो॥३२॥ युवꣳ सुरामम॥ युवꣳ सुरा अ॰१०
९९ मम्श्विनानमुचावासुरेसचा॥ विपिपानाशुभस्पतीइं
द्रंकर्मस्वावतम॥३३॥ पुत्रमिवपितरौ॥ पुत्रमिवपितरावा त
श्विनोभेंद्रावथुः काव्यैर्दꣳसनाभिः॥ यत्सुरामंव्यपिबः॥ श
चीभिः सरस्वतीत्वामघवन्नभिष्णक॥३४॥ इतिवाजस
नेयीसंहितायांदशमोध्यायः॥ युंजानः प्रथममम॥ युंजानः ९९

प्रथमंमनस्तत्वायसविताधियः॥ अग्नेर्ज्योतिर्निचाय्यपृथि
व्याऽअध्याभरत॥१॥युक्तेनमनसा॥ वयंदेवस्यसवितुःस
वेंस्वर्ग्यायशक्त्या॥२॥युक्त्वायसविता॥ देवान्त्स्वर्यतोधि
यादिवम्॥ बृहज्ज्योतिःकरिष्यतःसविताप्रसुवातितान्॥३॥
युंजतेमनः॥ युंजतेमनउततयुंजतेधियोविप्राविप्रस्यबृ
हतोविपश्चितः॥ विहोत्रादधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेव।

संहि०
२०७

स्यसवितुःपरिष्टुतिः॥४॥युजेवाम॥युजेवांब्रह्मपूर्व्यंनमोभिर्वि अ० ११
श्लोकऽएतुपथ्येवसूरेः॥शृण्वंतुविश्वेऽअमृतस्यपुत्राः॥
आयेधामानिदिव्यानितस्थुः॥५॥यस्यप्रयाणम॥यस्यप्र
याणमन्वन्यऽइद्ययुर्देवादेवस्यमहिमानमोजसा॥यःपा
र्थिवानिविममेसऽएतशोरजाꣳसिदेवःसवितामहित्व
ना॥६॥देवसवितःप्रसुवयज्ञंप्रसुवयज्ञपतिंभगाय॥दि २०७

व्योगंधर्व्वःकेतपूःकेतंन्नःपुनातुवाचस्पतिर्व्वाचंन्नःस्वदतु।
७ इमन्नः ॥ इमंन्नोदेवसवितुर्यज्ञंप्रणयदेवाव्यꣳसखिवि
दꣳसत्राजितंधनजितꣳस्वर्जितम् ॥ ऋचास्तोमꣳसमर्धय
गायत्रेणरथंतरंबृहद्गायत्रवर्त्तनिस्वाहा ॥ ८ ॥ देवस्यत्वा ॥
सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आददेगा
यत्रेणछंदसांगिरस्वत्पृथिव्याःसधस्थादग्निंपुरीष्यम् ।

संहि· गिरस्वदाभ्वरस्त्रैष्टुभेन छंदसांगिरस्वत ॥ ९ ॥ अग्निरसि ॥ नार्यसि अ·११
१४१ त्वयावयमग्निर्ठ· शकेमखनितुर्ठ· सधस्थआ ॥ जागतेन छंद
सांगिरस्वत ॥ १० ॥ हस्तआधाय ॥ सविता बिभ्रदभ्रिर्ठ· हिर
ण्मयीम् ॥ अग्नेर्ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याभरदानुष्टु
भेनछंदसांगिरस्वत ॥ ११ ॥ प्रतूर्त्तंबाजिन् ॥ प्रतूर्त्तंवाजिंन्ना·
वद्वरिष्ठामनुसंवतम् ॥ दिवितेजन्मपरममंतरिक्षे तवना १४१

निःपृथिव्यामधियोनिरित्त॥१२॥युंजाथांरासभं॥युवमस्मिं
न्यामेवृषंण्वसू॥अग्निंभरंतमस्मयुम॥१३॥योगेयोगेतव॥
स्तरं॥वाजेवाजेहवामहे॥सखायऽइंद्रमूतये॥१४॥प्रतूर्वं॥
नेहि॥प्रतूर्वंनेत्यवक्रामंनशस्तीरुद्रस्यगाणपत्यंमयोभू
रेहि॥उर्वंतरिक्षंवीहिस्वस्तिगव्यूतिरभयानिकृण्वंन्पूष्णा॥
सयुजासह॥१५॥पृथिव्याःसधस्थात॥पृथिव्याःसधस्था

संहि॰ दग्निंपुरीष्यमंगिरस्वदाभराग्निंपुरीष्यमंगिरस्वदछेमोग्निं। अ॰११
१०२ पुरीष्यमंगिरस्वद्भरिष्यामः॥१६॥ अन्वग्निः॥ अन्वग्निरुषस॥
सामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमोजातवेदाः॥ अनुसूर्यस्यपुरु
त्राचरश्मीननुद्यावापृथिवीऽआततंथ॥१७॥ आगत्यवा॥
जी॥ आगत्यवाज्यध्वानंसर्वामृधोविधूनुते॥ अग्निंस
धस्थेमहतिचक्षुषानिचिकीषते॥१८॥ आक्रम्यवाजिन॥ आ १०२

क्रम्यवाजिन्पृथिवीमग्निमिच्छरुचात्वम्॥भूम्यावृत्त्वायनोब्रू
हियतःखनेमतंवयम्॥२०॥द्यौस्ते॥पृष्ठंपृथिवीसधस्थमा
त्मांतरिक्षꣳसमुद्रोयोनिः॥विख्यायचक्षुषात्वमभितिष्ठपृ
तन्यतः॥२१॥उत्क्राम॥महतेसौभगायास्माद्दास्थानाद्द्रविणो
दावाजिन॥वयꣳस्यामसुमतौपृथिव्याऽअग्निंखनंतऽउप
स्थेऽअस्याः॥२२॥उदक्रमीत॥उदक्रमीद्द्रविणोदावाज्यर्वा

संहिते र्वाकः सुलोकंऽसुकृतं पृथिव्याम्॥ ततः खनेमसुप्रतीकमग्नि। अ॰ ११

२०३ ं स्वो रुहाणा ऽअधि नाकमुत्तमम्॥२२॥ ऽआ त्वा॥ जिघर्म्मि म

नसा घृतेन प्रतिक्षियंतम्भुवनानि विश्वा॥ पृथुं तिरश्चा वयसा

बृहंतं व्यचिष्ठमंन्नै रभसंदृशानम्॥२३॥ आ विश्वतः॥ प्रत्यं

चं जिघर्म्यरक्षसा मनसा तज्जुषेत॥ मर्यश्री स्पृहयद्वर्णो ऽअ

ग्निर्नाभिमृशे तन्वा जर्भुराणः॥२४॥ परि वाजपतिः॥ कविरग्नि २०३

र्ह्यान्यक्रमीत्। दधद्रत्नानि दाशुषे॥ २५॥ परि त्वाग्ने पुरं वयं वि
प्रꣳ सहस्य धीमहि। धृषद्वर्णं दिवे दिवे हन्तारं भङ्गुरावताम्॥ २
६॥ त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्प
रि। त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः॥ २७
देवस्य त्वा। सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्॥ पृ
थिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामि। ज्योतिष्मन्तं त्वा

संहि°
२०४

ग्नेस्त्रप्रतीकमजस्रेणभानुनादीद्यतम्॥शिवंप्रजाभ्योऽहिंसंतंपृ अ.११
थिव्याःसधस्थाद्दग्निंपुरीष्यमंगिरस्वत्खनामः॥२८॥अपांपृष्ठ
म॥अपांपृष्ठमसियोनिरग्नेःसमुद्रमभितःपिन्वमानम्॥व
र्द्धमानोमहाँ२॥आचपुष्करेदिवोमात्रयावरिम्णाप्रथस्व॥२९॥
शर्म्मचस्थोवर्म्मचस्थोछिद्रेबहुलेउभे॥व्यचस्वतीसंवसा
थांभृतमग्निंपुरीष्यम्॥३०॥संवसाथाम्॥संवसाथाँस्वर्विदा। २०४

समीचीनरसात्मना॥ अग्निमंतर्भरिष्यंतीज्योतिष्मंतमजस्र
मित्॥ ३१॥ पुरीष्योसि॥ विश्वभरा॥ अथर्वात्वा प्रथमोनिरमं
थदग्ने॥ त्वामग्नेपुष्करादध्यथर्वानिरमंथत॥ मूर्ध्नोविश्वस्य
वाघतः॥ ३२॥ तमुत्वा॥ दध्यङ्ङृषिः पुत्रईधे अथर्वणः॥ वृ
त्रहणंपुरंदरम्॥ ३३॥ तमुत्वा॥ पाथ्योवृषासमीधेदस्युहंतम
म्॥ धनंजयंरणेरणे॥ ३४॥ सीदहोतः॥ स्वउलोकेचिकि।

संहि० त्वांत्सादयायज्ञꣳ॰स्कृतस्ययोनौ॥देवावीर्देवान्हविषायजा अ०११
२०५ स्यग्नेबृहद्यजमानेवयोधाः॥३५॥निहोता॥होतृषदनेविदा
नस्त्वेषोदीदिवाꣳ॥ऽअसदत्सुदक्षः॥अदब्धव्रतप्रमतिर्व
सिष्ठः॥सहस्रंभरः॥शुचिजिह्वोऽअग्निः॥३६॥सꣳ॰सीदस्व
महाꣳ॥ऽअसिशोचस्वदेववीतमः॥विधूममग्नेऽअरुषं
मियेध्यसृजप्रशस्तदर्शतम॥३७॥अपोदेवीः॥अपोदेवी २०५

रूपंसृजंमधुमतीरयक्ष्मायप्रजाभ्यः॥तासांमास्थानादुज्जि

हतामोषधयःसुपिप्पलाः॥ ॐ॥संते॥वायुर्म्मातरिश्वादधातु

त्तानायाहृदयंयद्विकस्तम्॥योदेवानांचरसिप्राणथेनकस्मै

देववषडस्तुतुभ्यम्॥ ॐ॥सुजातोज्योतिषा॥सहशर्म्मवरूथ

मासदत्स्वः॥वासोऽग्नेविश्वरूपंसंव्ययस्वविभावसो॥

ॐ॥उदुतिष्ठ॥स्वध्वरावानोदेव्याधिया॥दृशेचभासाबृहता

ऊर्द्ध्वऽऊषुणो

संहि॰ सुश्रुक्वनिराग्नेयाहिसुत्रास्तित्नि॥४१॥ऊर्द्ध्वऽऊषुणऽऊतये। अ॰११

१०६ तिष्ठादेवोनसविता॥ऊर्द्ध्वोवाजस्यसनितायदञ्जिभिर्व्वाघद्भि

र्विह्वयामहे॥४२॥सजातः॥सजातोगर्भोऽअसिरोदस्योरग्ने

चारुर्विभृतऽओषधीषु॥चित्रःशिशुःपरितमांस्यक्तून्प्रमा

तृभ्योऽअधिकनिक्रदद्गाः॥४३॥स्थिरोभव॥वीड्वङ्गऽआशु

र्भववाज्यर्वन्॥पृथुर्भवसुषदस्त्वमग्नेःपुरीषवाहणः॥४४॥ १०६

शिवोभव॥प्रजाभ्योमानुषीभ्यस्त्वमंगिरः॥माद्यावापृथि
वीऽअभिशोचीर्मांतरिक्षंमावनस्पतीन॥४५॥प्रैतु॥वाजीक
निक्रदन्नानदद्रासभःपत्वा॥भरन्नग्निंपुरीष्यंमापाद्यायु
षःपुरा॥वृषाग्निंवृषणंभरन्नपांगर्भꣳसमुद्रियम॥अग्नऽ
आयाहिवीतये॥४६॥ऋतꣳसत्यम॥ऋतꣳसत्यमृतꣳस
त्यमग्निंपुरीष्यमंगिरस्वद्भरामः॥ओषधयःप्रतिमोदध्वमा

सं॰हि॰ ग्निमितर्ठं शिवमायंतमभ्यत्रयुष्माः ॥ व्यस्यन्विश्वाऽअनिराऽ अ॰ ११
२०५ अमीवानिषीदंन्नोऽअपदुर्म्मतिंजहि ॥ ४७ ॥ ओषधयः प्रति ॥
गृभ्णीतपुष्पवतीः सुपिप्पलाः ॥ अयंवोगर्भऽऋत्वियः प्रः ॥
त्नर्ठं सधस्थमासदत् ॥ ४८ ॥ विपाजसा पृथुनाशोशुचा ॥
नोबाधस्वद्विषोरक्षसोऽअमीवाः ॥ सुशर्म्मणोबृहतः श ॥
ह र्म्मणिस्यामग्नेरहर्ठं सुहवस्यप्रणीतौ ॥ ४९ ॥ आपोहिष्ठाम २०७

योऽनुवस्तानऽऊर्ज्जेदधातन॥ महेरणायचक्षसे॥ प५॥ योवः॥

शिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः॥ उशतीरिवमातरः॥ प६॥ त

स्माऽअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ॥ आपोजनयथा।

चनः॥ प७॥ मित्रः संसृज्य॥ पृथिवींभूमिंचज्योतिषासह॥

सुजातंजातवेदसमयक्ष्मायत्वासंसृजामिप्रजाभ्यः॥ प८॥

रुद्राः संसृज्य॥ पृथिवींबृहज्ज्योतिः समीधिरे॥ तेषांभानु।

संहि॰ रजस्र इच्छुक्रो देवेषु रोचते ॥५४॥ सꣳसृष्टां वसुभिः ॥ सꣳसृष्टां व अ॰ ११
१०८ सृष्टां वसुभी रुद्रैर्धीरैः कर्मण्यां मृदम् ॥ हस्ताभ्यां मृद्वीं कृत्वा सि
नीवाली कृणोतु ताम् ॥५५॥ सिनीवाली सुकपर्दा सुकुरीरा
स्वौपशा ॥ सा तुभ्यमदिते मह्योखां दधातु हस्तयोः ॥५६॥ उखां
कृणोतु शक्त्या बाहुभ्यामदितिर्धिया ॥ माता
पुत्रं यथोपस्थे साग्निं बिभर्तु गर्भ आ ॥ मखस्य शिरोसि ॥५७॥ १०८

वसवस्त्वा॥ कृण्वंतुगायत्रेणछंदसांगिरस्वद्ध्रुवासिपृथि
व्यसिधारयामयिप्रजाꣳरायस्पोषंगौपत्यꣳसुवीर्यꣳस
जातान्यजमानारुद्रास्त्वाकृण्वंतुत्रैष्टुभेनछंदसांगिरस्व।
द्ध्रुवास्यंतरिक्षमसिधारयामयिप्रजाꣳरास्पोषंगौपत्यꣳ
सुवीर्यꣳसजातान्यजमानायादित्यास्त्वाकृण्वंतुजागते
नछंदसांगिरस्वद्ध्रुवासिद्यौरसिधारयामयिप्रजाꣳराय

सं॰हि॰
२०९

स्पोषंगोपत्यᳪं॰सुवीर्यᳪं॰सजातान्यजमानायविश्वेत्वादेवावैश्वा अ॰११
नराः॰कृण्वंत्वानुष्टुभेनछंदसांगिरस्वद्ध्रुवासिदिशोसिधार
यामयिप्रजाᳪंरायस्पोषंगोपत्यᳪं॰सुवीर्यᳪं॰सजातान्यजमाना
य॥५८॥अदित्यैरास्नास्यदितिष्टेबिलंगृभ्णातु।कृत्वायसा
महीमुखाम्मृन्मयींयोनिमग्नये।पुत्रेभ्यः।प्रायच्छददितिः।श्र
पयानिति॥५९॥वसवस्त्वाधूपयंतुगायत्रेणछंदसांगिर- २०९

स्वद्रुद्रास्त्वाधूपयंतुत्रैष्टुभेनछंदसांगिरस्वदादित्यास्त्वाधू

पयंतुजागतेनछंदसांगिरस्वद्विश्वेत्वादेवावैश्वानराधूपयंत्वा न

नुष्टुभेनछंदसांगिरस्वदिंद्रस्त्वाधूपयतुवरुणस्त्वाधूपयतुवि

ष्णुस्त्वाधूपयतु॥६०॥अदितिष्ट्वा॥देवीविश्वदेव्यावतीपृथि

व्याःसधस्थेअंगिरस्वत्खनत्ववटदेवानांत्वापत्नीर्देवीर्विश्व

देव्यावतीःपृथिव्याःसधस्थेअंगिरस्वद्दधतूखेधिषणास्त्वा

संहि०
११६

श्रपयंतूखेग्नास्त्वादेवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽअंगिरस्वत् २
देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽअंगिरस्वदभींधता॥ अ.११
मुखेवरूत्रीष्ट्वादेवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽअंगि
रस्वत्पचंतूखेजनयस्त्वाछिंनपत्रादेवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथि
व्याः सधस्थेऽअंगिरस्वत्पचंतूखे॥ ६१॥ मित्रस्यचर्षणीधृतः
॥ मित्रस्यचर्षणीधृतोवोदेवस्यसानसि॥ द्युम्नंचित्रश्रवस्त
मम्॥ ६२॥ देवस्त्वा॥ सवितोद्वपतुसुपाणिः स्वंगुरिः सुबा॥ ११०

ज्रुस्तत्रशक्त्या॥ अप्रथमानापृथिव्यामाशादिशऽआपृण
॥५५॥ उत्थायबृहती॥ भवोदुतिष्ठध्रुवात्वम्॥ मित्रैतांतऽउखां
परिददाम्यभित्त्याऽएषामाभेदि॥ ५६॥ वसवस्त्वा॥ छृंदंतु।
गायत्रेणछंदसांगिरस्वद्रुद्रास्त्वाछृंदंतुत्रैष्टुभेनछंदसां॥ द
गिरस्वदादित्यास्त्वाछृंदंतुजागतेनछंदसांगिरस्वद्वि
श्वेत्वादेवावैश्वानराऽआछृंदंत्वानुष्टुभेनछंदसांगिर

संहि०
१११

स्वत ॥६५॥ आकूतिमग्निं ॥ प्रयुजᳪं स्वाहा मनो मेधामग्निं अ०११
प्रयुजᳪं स्वाहा चित्तं विज्ञातमग्निं प्रयुजᳪं स्वाहा वाचो
विधृतिमग्निं प्रयुजᳪं स्वाहा प्रजापतये मनवे स्वाहाग्न
ये वैश्वानराय स्वाहा ॥६६॥ विश्वो देवस्य ॥ नेतुर्मर्त्तो वुरीत
सख्यम् ॥ विश्वो राय इषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा
६७ ॥ मा सु ॥ भित्था मा सु रिषोम्ब धृष्णु वीरयस्व सु ॥ अग्नि १११

स्वेदंकरिष्यसि ॥ २१८ ॥ २१८ ॥ देस्त्व ॥ देवविदध्यिविस्वस्तयऽग्ना ।
सुरीमायास्वधयाकृतासि ॥ जुष्टंदेवेभ्यऽइदमस्तुहु । व्यम
रिष्टात्वमुद्दिहियज्ञेऽस्मिन ॥ २२ ॥ ३१ ॥ इन्नः सर्पिरासुतिः ॥ प्र
प्रत्नोहोतावरेण्यः ॥ सहसस्पुत्रोऽअद्भुतः ॥ ३ ॥ ३४ ॥ त्रातम ॥ पर्व
परस्पाऽअधि ॥ संवतोवरांशऽअन्वातर ॥ यत्राहमस्मितां
ऽअव ॥ ७४ ॥ पुरमस्यात्परावतः ॥ परस्पाः परावतोरे ।

संहि० हिदंस्थ॥इहागहि॥पुरीष्यःपुरुप्रियोग्नेत्वंतरामृधः॥७२॥य अ०११

११२ दग्ने॥कानिकानिचिदातेदारूणिदध्मसि॥सर्वंतदस्तुतेघृ

तंतज्जुषस्वयविष्ठ्य॥७३॥यदत्ति॥यदत्त्युपजिह्विकायद्वम्रो

अतिसर्पति॥सर्वंतदस्तुतेघृतंतज्जुषस्वयविष्ठ्य॥७४॥अ

हरहरप्रयावम्॥अहरहरप्रयावंभरंतोश्वायेवतिष्ठतेघा

समस्मै॥रायस्पोषेणसमिषामदंतोग्नेमातेप्रतिवेशारि ११२

षाम् ॥ ७५ ॥ नाभा पृथिव्याः ॥ समिधाने ऽअग्नौ रायस्पोषाय बृ
हते हवामहे ॥ इरंमदं बृहदुक्थं यजत्रं जेतारमग्निं पृतनासु ।
सासहिम् ॥ ७६ ॥ याः सेनाः ॥ याः सेना ऽअभीत्वरीराव्याधि ।
नीरुगणा ऽउत ॥ ये स्तेना ये च तस्करास्तांस्ते ऽअग्नेपिदधा ।
म्यास्ये ॥ ७७ ॥ दंष्ट्राभ्यां मलिम्लूं जंभ्यैस्तस्करां ऽउत ॥ ह
नुभ्यां स्तेनान्भगवस्तांस्त्वं खाद सुखादितान् ॥ ७८ ॥ ये ज ।

सं॰हि॰ नेषु॥ मलिम्लवस्तेनासस्तस्करावने॥ येकक्षेष्वघायवस्ताँ॥ अ॰ ११
२२३ स्तेदधामिजंभयोः॥ ७९॥ योऽअस्मभ्यम॥ योऽअस्मभ्यमरा॥
तीयाद्यश्चनोद्वेषतेजनः॥ निंदाद्योऽअस्मांधिप्साच्चसर्वंतंम
स्मसाकुरु॥ ८०॥ सꣳशितंमे॥ ब्रह्मसꣳशितंवीर्यंबलम्॥ स
ꣳशितंक्षत्रंजिष्णुयस्याहमस्मिपुरोहितः॥ ८१॥ उदेषां॥
बाहूऽअतिरमुद्वर्चोऽअथोबलम्॥ क्षिणोमिब्रह्मणामित्रा॥ २२३

नो

नुंनयामिस्वाहा॥ अहम॥८२॥ अन्नपतेन्नस्य॥ नोदेह्यनमीव
स्यशुष्मिणः॥ प्रप्रदातारंतारिषऽऊर्ज्जंनोधेहिद्विपदेचतुष्प
दे॥८३॥ इतिवाजसनेयीसंहितायांएकादशोध्यायः॥ दृशो॥
नोरुक्मः॥ दृशानोरुक्मऽउर्व्याव्यद्यौद्दुर्म्मर्षमायुःश्रियेरुचा
नः॥ अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभिर्यदेनंद्यौरजनयत्सुरेताः॥
१॥ नक्तोषासासमनसा॥ विरूपेधापयेतेशिशुमेकꣳसमी॥

संहि॰ १२६ ची। द्यावाक्षामारुक्मोऽअंतर्विभातिदेवाऽअग्निंधारयंद्रविणोदाः। अ॰१२

॥२॥ विश्वारूपाणि। प्रतिमुंचतेकविः प्रासावीद्भद्रंद्विपदेचष्पद तु

दे। विनाकमख्यत्सवितावरेण्योनुप्रयाणमुषसोविराजति।३

सुपर्णोसि। गरुत्मांस्त्रिवृत्तेशिरोगायत्रंचक्षुर्बृहद्रथंतरेप

क्षौ। स्तोमऽआत्माछंदांꣳस्यंगानियजूंꣳषिनाम। सामते।

तनूर्वामदेव्यंयज्ञायज्ञियंपुच्छंधिष्ण्याःशफाः। सुपर्णोसि। १२६

गरुत्माँदिवंगछस्वःपत॥४॥विष्णोःक्रमः॥विष्णोःक्रमो
सिसपत्नहागायत्रंछंदऽआरोहपृथिवीमनुविक्रमस्ववि
ष्णोःक्रमोस्यभिमातिहात्रैष्टुभंछंदऽआरोहांतरिक्षमनु
विक्रमस्वविष्णोःक्रमोस्यरातीयतोहंताजागतंछंदऽआ
रोहदिवमनुविक्रमस्वविष्णोःक्रमोसिशत्रूयतोहंतानुष्टु
भंछंदऽआरोहदिशोनुविक्रमस्व॥५॥अक्रंददग्निःस्त

संहि क्रंददग्निस्तनयंनिवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमंजन॥स अ.१२
२२५ द्योजज्ञानोवि हीमिद्धोऽअख्यदारोदसीभानुनाभात्यंतः॥
६॥अग्नेभ्यावर्त्तिन॥अग्नेभ्यावर्त्तिन्न भिमानिवर्त्तस्वायु
षावर्च्चसाप्रजयाधनेन॥संन्यामेधयारय्यापोषेण॥७॥अ
ग्नेअंगिरः॥शतंतेसंत्वावृतःसहस्रंतउपावृतः॥अधा॥
पोषस्यपोषेणपुनर्न्नोनष्टमाकृधिपुनर्न्नोरयिमाकृधि २२५

र्णै ॥ पुनरूर्ज्जा ॥ निवर्त्तस्व पुनरग्न ऽ इषायुषा ॥ पुनर्न्नः पाह्य
ꣳहसः ॥ ९ ॥ सह रय्या ॥ निवर्त्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया ॥ विश्वप
स्न्या विश्वतस्परि ॥ १० ॥ आत्वा ॥ हार्षमंतरभूर्द्ध्रुवस्तिष्ठाविचा
चलिः ॥ विशस्त्वा सर्व्वा वांछंतु मा त्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत ॥ ११ ॥ उ
दुत्तमं ॥ वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ॥ अथा
वयमादित्य व्रते तवानागसो ऽ अदितये स्याम ॥ १२ ॥ अग्ने बृह

संहि॰ न॥ अग्ने बृहन्नुषसामूर्ध्वो ऽअस्थान्निर्ज्जगन्वांतमसोज्योति अ॰ १२
११६ षागात्॥ अग्निर्भानुना रुशता स्वंग ऽआजातो विश्वासद्मां
न्यप्राः॥ २३॥ हꣳसः शुचिषत्॥ हꣳसः शुचिषद्वसुरंतरिक्ष
सद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्॥ नृषद्वरसदृतसद्व्योमस
दब्जा गोजा ऽऋतजा ऽअद्रिजा ऽऋतं बृहत्॥ २४॥ सीदत्वं मा
तुरस्या ऽउपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान्॥ मैनांतपसा॥ ११६

मार्चिषान्नितशोचीरंतंरस्याᳬं शुक्रज्योतिर्विभाहि ॥२५॥ अं
तरग्ने ॥ रुचात्वमुखायाः सदने स्वे ॥ तस्यास्त्वᳬं हरसा तपं जा
तवेदः शिवोभव ॥२६॥ शिवोभूत्वा ॥ मह्यमग्ने ऽअथो सीद
शिवस्त्वम् ॥ शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वं योनिमिहासदः ॥
२७ ॥ दिवस्परि ॥ प्रथमं यज्ञे ऽअग्निरस्मद्द्वितीयं परि जातवेदा
ः ॥ तृतीयमप्सु नृमणा ऽअजस्रमिंधान ऽएनं जरते स्वाधीः

संहि
११७

१९ ॥ विद्माते ॥ अग्नेत्रेधात्रयाणि विद्मातेधामविभृतापुरु ॥ अ॰१२
त्रा ॥ विद्मातेनामपरमंगुहायद्विद्मातमुत्संयतऽआजगंथ ॥
२० ॥ समुद्रेत्वा ॥ नृमणाअप्स्वंतर्नृचक्षाऽईधेदिवोअग्नऊ
धन ॥ तृतीयेत्वारजसितस्थिवांसमपामुपस्थेमहिषाअ
वर्धन ॥ २१ ॥ अक्रंददग्निः ॥ अक्रंददग्निस्तनयन्निवद्यौःक्षा
मारेरिहद्वीरुधःसमंजन ॥ सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोअख्य ११७

ह्वारोदसीभानुनाभात्यंतः॥२२॥ श्रीणामुदारः॥ श्रीणामुदारो
धरुणोरयीणांमनीषाणांप्रार्पणः सोमगोपाः॥ वसुःसूनुः
सहसोऽअप्सुराजाविभात्यग्रउषसामिधानः॥२३॥ विश्व
स्यकेतुः॥ भुवनस्यगर्भःऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमान
ः॥ विडुंचिदद्रिमभिनत्परायंजनायदग्निमयजंतपंच॥२४॥
उशिक्पावकः॥ उशिक्पावकोऽअरतिःसुमेधामर्त्येष्वग्नि

संहि॰ ११८ नि अ॰ १२

रमृतोधायि॥ इयर्त्तिधूममरुषंभरिभ्रदुच्छुक्रेणशोचिषाद्या

मिनक्षन॥२४॥ दृशानोरुक्मः॥ दृशानोरुक्मउर्व्याव्यद्यौ

दुर्मर्षमायुःश्रियेरुचानः॥ अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभि

र्यदेनंद्यौरजनयत्सुरेताः॥२५॥ यस्ते॥ अद्यकृणवद्भद्रशो

चेऽपूपंदेवघृतवंतमग्ने॥ प्रतंनयप्रतरंवस्योऽअच्छाभिसुम्नं

देवभक्तंयविष्ठ॥२६॥ आतम्॥ आतंभजसौश्रवसेष्वग्नऽउ ११८

त्वेऽन्तऽआजन्यास्समाने॥ प्रियःसूर्येप्रियोऽअग्नाभवा
त्युज्जातेनभिनदद्उज्जनित्वैः॥२७॥ त्वामग्नेयजमानाऽअ
नुद्यून्विश्वावसूदधिरेवार्याणि॥ त्वयासहद्रविणमिच्छमा
नाव्रजंगोमंतमुशिजोविववुः॥२८॥ अस्ताव्यग्निः॥ अस्ता
व्यग्निर्नराथंसुशेवोवैश्वानरऋषिभिःसोमगोपाः॥ अ
द्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरम्॥२९

संहि: समिधाग्निं॥ दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम्॥ आस्मिन्हव्या अ.१२
११९ जुहोतन॥३०॥ उदुत्वा॥ विश्वेदेवा अग्नेभरंतु चित्तिभिः॥
सनोभव शिवस्त्वꣳ सुप्रतीको विभावसुः॥३१॥ प्रेत॥ प्रेद
ग्नेज्योतिष्मान्याहि शिवेभिरर्चिभिष्ट्वम्॥ बृहद्भिर्भानुभिर्भा
सन्माहिꣳसीस्तन्वाप्रजाः॥३२॥ अक्रंददग्निः॥ स्तनयन्नि
वद्यौः क्षामारेरिहद्वीरुधः समंजन्॥ सद्यो जज्ञानो विही॥ ११९

मिद्धोऽअख्यदारोदसीभानुनाभात्यंतः॥३३॥ प्रप्रायम॥प्र
प्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वेवियत्सूर्योनरोचतेबृहद्भाः॥अ
भियःपूरुंपृतनासुतस्थौदीदायदैव्योऽअतिथिःशिवोनः
३४॥ आपोदेवीःप्रतिगृभ्णीतभस्मैतत्स्योनेकृणुध्वंसु
रभाऽउलोके॥ तस्मैनमंतांजनयःसुपत्नीर्मातेवपुत्रंबि
भृताप्स्वेनत॥३५॥ अप्स्वग्नेसधिष्टवसौषधीरनुरुध्यसे॥

संहि० गर्ब्भेसंजायसेपुनः ॥३६॥ गर्ब्भोऽअसि ॥ गर्ब्भोऽअस्योषधीनां अ० १२

१२४ गर्ब्भोव्वनस्पतीनाम् ॥ गर्ब्भोव्विश्वस्यभूतस्याग्नेगर्ब्भोऽअपा

मसि ॥३७॥ प्रसद्यभस्मना ॥ योनिमपश्चपृथिवीमग्ने ॥ संᳬ

सृज्यमातृभिष्ट्वंज्योतिष्मान्पुनरासदः ॥३८॥ पुनरासद्य ॥ स

दनमपश्चपृथिवीमग्ने ॥ शेषेमातुर्यथोपस्थेन्तरस्याᳬ ॥

शिवतमः ॥३९॥ पुनरूर्ज्जा ॥ निवर्त्तस्वपुनरग्नऽइषायुषा १२४

॥पुनर्न्नः पाह्यꣳहसः॥४०॥ सह रय्या॥ निवर्त्तस्वाग्ने पिन्वस्व

धारया॥ विश्वप्स्न्या विश्वतस्परि॥४१॥ बोधा मे॥ ऽअस्य वच

सो यविष्ठ मꣳहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः॥ पीयति त्वो ऽअ

नु त्वो गृणाति वन्दारुष्टे तन्वं वन्दे ऽअग्ने॥४२॥ स बोधि॥ सूरिर्म

घवा वसुपते वसुदावन्॥ युयोध्यस्मद्द्वेषाꣳसि विश्वक

र्म्मणे स्वाहा॥४३॥ पुनस्त्वा॥ दित्या रुद्रा वसवः समिन्धतां पु

नब्रह्मणोवसुवनीथयज्ञैः॥घृतेनत्वंतन्वंवर्धयस्वसत्याःसं
तुयजमानस्यकामाः॥४४॥अपेत॥वीतविचसर्पतातोये
त्रस्थपुराणायेचनूतनाः॥अदाद्यमोवसानंपृथिव्याअक्र
न्निमंपितरोलोकमस्मै॥४५॥संज्ञानमसि॥कामधरणं
मयितेकामधरणंभूयात्॥अग्नेर्भस्मास्यग्नेःपुरीषम
सिचितस्थपरिचितऊर्ध्वचितःश्रयाध्वम॥४६॥अयंसो

सः॥ अयंऽसोअग्निर्यस्मिंत्सोममिंद्रःसुतंदधेजठरेवाव
शानः॥ सहस्त्रियंवाजमत्यंनसप्तिंऽससवांत्संस्तूयसे।
जातवेदः॥ ४७॥ अग्नेयत॥ अग्नेयत्तेदिविवर्चःपृथिव्यांय
दोषधीष्वप्स्वायजत्र॥ येनांतरिक्षमुर्वाततंथत्वेषःसभानु।
रर्णवोनृचक्षाः॥ ४८॥ अग्नेदिवः॥ अग्नेदिवोऽअर्णम।
छाजिगास्यच्छादेवाँऽऊचिषेधिष्ण्यायेयारोचनेपर।

संहि॰ १२२

स्तात्सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठंत ऽआपः ॥४९॥ पुरीष्यासो अ

ऽअग्नयः ॥ प्रावणेभिः सजोषसः । जुषंतां यज्ञमद्रुहोनमी

वा ऽइषो महीः ॥५०॥ इडामग्ने पुरुदंसं सनिं गोः शश्व

त्तमं हवमानाय साध ॥ स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने

सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥५१॥ अयं ते योनिरृत्वियो यतो जा

तो ऽअरोचथाः । तं जानन्नग्न ऽआरोहाथा नो वर्द्धया रयि १२२

म॥५२॥ चिदसि॥ तयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीद परिचिसिद॥
तयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीद॥५३॥ लोकंपृण॥ छिद्रंपृण॥
थोसीदध्रुवात्वम्॥ इंद्राग्नीत्वाबृहस्पतिरस्मिंन्योनावसीष
दन्॥५४॥ ताऽअस्यसूददोहसः सोमंश्रीणंतिपृश्नयः
जन्मन्देवानांविशस्त्रिष्वारोचनेदिवः॥५५॥ इंद्रंविश्वा॥
इंद्रंविश्वाऽअवीवृधंत्समुद्रव्यचसंगिरः॥ रथीतमंरथ॥

सं॰हि॰ थीनांर्व्वाजांनाथं सत्पतिंपतिम्॥५६॥ समितम्॥ स्तमितर्ह॰सं अ॰१२
१२३ कल्पेथां संप्रियौरोचिष्णूसुमनस्यमानौ॥ इषमूर्ज्जमभि
संवसानौ॥५७॥ संवां॥ मनांसिसंव्व्रतासमुचित्तान्याकर
म्॥ अग्नेपुरीष्याधिपाभवत्वंनः। इषमूर्ज्जंयजमानायधेहि॥
हि॥५८॥ अग्नेत्वं॥ पुरीष्योरयिमान्पुष्टिमा शौं असि॥ शि
वाः कृत्वादिशः सर्वाः स्वंयोनिमिहासदः॥५९॥ भवतन्नः १२३

समनसौसचेतसावरेपसौ।मायज्ञꣳ·हिꣳ·सिष्टंमायज्ञपतिं
जातवेदसौशिवौभवतमद्यनः॥६०॥मातेवपुत्रंपृथिवीपु
रीष्यमग्निꣳस्वेयोनावभारुषा।तांविश्वैर्देवैऽऋतुभिःसं
विदानःप्रजापतिर्विश्वकर्माविमुंचतु॥६१॥असुन्वंतमय
जमानम्।असुन्वंतमयजमानमिछस्तेनस्येत्यामन्विहि
तस्करस्य।अन्यमस्मदिछसातऽइत्यानमोदेविनिऽर्ऋ।

संहि॰ य॰
१२५

तेतुभ्यमस्तु ॥ ६१ ॥ नमःसुते ॥ निऽर्ऋते तेतिग्मतेजोयस्मयंविचृ अ॰ १२
ताबंधमेतम् ॥ यमेनत्वंयम्यासंविदानोत्तमेनाके ऽअधिरो
हयैनम् ॥ ६२ ॥ यस्यास्ते ॥ घोरऽआसंजुहोम्येषांबंधानाम
वसर्ज्जनाय ॥ यांत्वाजनोभूमिरितिप्रमंदते निऽर्ऋतिंत्वा
हंपरिवेदविश्वतः ॥ ६३ ॥ यंते ॥ देवीनिऽर्ऋतिराबबंधपाशं
ग्रीवास्वविचृत्यम् ॥ तंते विष्याम्यायुषोनमध्यादथैतंपि १२५

तुमध्धिप्रसूतः॥ नमोऽस्तुस्मैयेदंचकार॥ ६५॥ निवेशनः संग

मनः॥ निवेशनः संगमनोवसूनांविश्वारूपाभिचष्टेशची

भिः॥ देवऽइवसविता सत्यधर्मेंद्रोनतस्थौसमरेपथीनाम्॥

६६॥ सीरायुंजंतिकवयोयुगाविन्वतेपृथक्॥ धीरादेवेषु

सुम्नया॥ ६७॥ युनक्तसीरा॥ वियुगातनुध्वंकृतेयोनौवपते

हबीजम्॥ गिराचश्रुष्टिः सभराऽअसन्नोनेदीयऽइत्सृण्यः प

संहि॰ क्षमेयात॥ ६८॥ शुनꣳसुफालाविकृषंतुभूमिꣳशुनंकीना अ॰१२
१२५ शा॰अभियंतुवाहैः॥ शुनासीराहविषातोशमानासुपिप्प
लाꣳ॰षधीःकर्त्तनास्मे॥ ६९॥ घृतेनसीता॥ घृतेनसीतामधु
नासमज्यतांविश्वैर्देवैरनुमतामरुद्भिः॥ ऊर्जस्वतीपयसा
पिन्वमानास्मांत्सीतेपयसाभ्याववृत्स्व॥ ७०॥ लांगलंपवीर
वत॥ लांगलंपवीरवत्सुशेवꣳसोमपित्सरु॥ तदुद्वपति। १२५

गामविंप्रफर्व्यंचपीवरींप्रस्थावद्रथवाहनम्॥७१॥कामंका
मदुघे॥धुक्ष्वमित्रायवरुणायच॥इंद्रायाश्विभ्यांपूष्णेप्रजा
भ्यऽओषधीभ्यः॥७२॥विमुचध्वम॥विमुच्यध्वमघ्न्यादेवया
नाऽअगन्मतमसस्पारमस्य॥ज्योतिरापाम॥७३॥सजूरब्द
॥सजूरब्दोऽअयवोभिः॥सजूरुषाऽअरुणीभिः॥सजोष
सावश्विनादंसोभिः॥सजूःसूरऽएतशेनसजूर्वैश्वान

संहि॰ रः॥इडयाघृतेनस्वाहा॥७४॥या॥ओषधीः॥पूर्वाजातादेवेभ्यस्त्रि अ॰१२
२२६ युगंपुरा॥मनैनुबभ्रूणामहं॰शतंधामानिसप्तच॥७५॥शतं
वः॥शतंवो॥अंबधामानिसहस्रमुतवोरुहः॥अधाशतक्र
त्वोयूयमिमंमे॥अगदंकृत॥७६॥ओषधीःप्रतिमोदध्वंपु
ष्पवतीः॥प्रसूवरीः॥अश्वा॥इवसजित्वरीर्वीरुधः॥पारयिष्ण्व
ः॥७७॥ओषधीरितिमातरस्तद्वोदेवीरुपब्रुवे॥सनेयमश्वं॥ २२६

गांवासः आत्मानंतव पूरुष ॥ ४ ॥ अश्वत्थेवं ॥ अश्वत्थे

वोनिषदनं पर्णेवोवसतिष्कृता ॥ गोभाजयित्किलासथयत्स

नवथपूरुषम ॥ ५ ॥ यत्रौषधीः ॥ समग्मतराजानः समिता

विव ॥ विप्रः सः उच्यते भिषग्रक्षोहामीवचातनः ॥ ६ ॥ अ

श्वावतीं सोमावतीम ॥ अश्वावतीं सोमावतीमूर्जयं

तीमुदोजसम ॥ आवित्सिसर्वाः ओषधीरस्माः अरिष्टतात

संहि॰ १२७ ये॥ ८०॥ नद्युष्मा॥ उच्छुष्माऽओषधीनांगावोगोष्ठादिवेरते॥ ध अ॰ १२
नꣳसनिष्यंतीनामात्मानंतवपूरुष॥ ८१॥ इष्कृतिर्नामवोमा
ताथोयूयꣳस्थनिष्कृतीः॥ सीराःपतत्रिणीस्थनयदामयति
निष्कृथ॥ ८२॥ अतिविश्वाः॥ अतिविश्वाःपरिष्ठास्तेनऽइवव्र
जमक्रमुः॥ ओषधीः॥ प्राचुच्यवुर्यत्किंचतन्वोरपः॥ ८३॥ यद
दिमाः॥ यदिमावाजयन्नहमोषधीर्हस्तऽआदधे॥ आत्माय १२७

क्ष्मस्यनश्यतिपुराजीवगृभोयथा ॥ ११ ॥ यस्यौषधीः प्रस-
र्पथांगमंगंपरुष्परुः ॥ ततोयक्ष्मंविबाधध्वऽउग्रोमध्यमशी-
रिव ॥ १२ ॥ साकंयक्ष्मप्रपतचाषेणकिकिदीविना ॥ साकंवा-
तस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया ॥ १३ ॥ वातम् ॥ ई११ ॥ अन्या
वः ॥ अन्यावोऽअन्यामवत्वन्यान्यस्याऽउपावत ॥ ताः सर्वा-
संविदानाऽइदंमेप्रावतावचः ॥ १४ ॥ याः फलिनीर्याऽअफ-

संहि. लिनीर्याऽअफलाऽअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः। बृहस्पतिप्रस अ.१२
१२९ तास्तानोमुंचंत्वꣳहसः। ८९ मुंचंतुमा। शपथ्यादथोवरुण्या
दुत। अथोयमस्यपड्बीशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात्। ९०॥
अवपतंतीरवदंदिवऽओषधयस्परि। यंजीवमश्नवामहै।
नसरिष्यातिपूरुषः। ९१। याऽओषधीः। सोमराज्ञीर्बह्वीः। श
तविचक्षणाः। तासामसित्वमुत्तमारंकामायꣳशꣳहृदे। ९२ १२९

याऽओषधीः सोमराज्ञीर्विष्ठिताः पृथिवीमनु बृहस्पतिप्र

सूताऽअस्यैसंदत्तवीर्यम् ॥ १९ ॥ याश्च । याश्चेदमुपशृण्वंति

याश्चदूरंपरागताः सर्वाः संगत्यवीरुधोस्यैसंदत्तवीर्यम् ॥

२१ ॥ मावः । मावोरिषत्खनितायस्मैचाहंखनामिवः द्विपा

च्चतुष्पादस्माकं सर्वमस्त्वनातुरम् ॥ २० ॥ ओषधयः सा

म ॥ ओषधयः समवदंतसोमेनसहराज्ञा । यस्मैकृणोतिब्रा

सं॰हि॰ १२५ स्रणस्तं राजंन्पारयमसि ॥ १६ ॥ नाम्नापित्रीबलासस्य ॥ नाम्ना अ॰ १२

पित्रीबलासस्यार्ऽसि ऽअपचितामसि ॥ अथोजातस्ययक्ष्मा

णांपाकारोरसिनाम्नानि ॥ १७ ॥ त्वांगंधर्वाः ॥ त्वांगंधर्वाऽअ

खनंस्त्वामिंद्रस्त्वांबृहस्पतिः त्वामोषधेसोमोराजाविद्वा

न्यक्ष्माद्दमुच्यत ॥ १८ ॥ सहस्वमे ॥ अरातीः सहस्वपृतनाय

तः ॥ सहस्वसर्वंपाप्मानंऽ सहमानास्योषधे ॥ १९ ॥ दीर्घायु १२५

स्ते ॥ दीर्घायुत्व ऽ ओषधे खनिता यस्मै च त्वा खनाम्यहम् ॥ अथो
त्वं दीर्घायुर्भूत्वा शतवल्शा विरोहतात् ॥ १०० ॥ त्वमुत्तमास्यो
षधे तव वृक्षा ऽ उपस्तयः ॥ उपस्तिरस्तु सो स्माकं यो ऽ अस्मा
ऽँ ऽ अभिदासति ॥ १०१ ॥ मा मा हिंसीज्जनिता यः पृथिव्या
यो वा दिवं सत्यधर्म्मा व्यानट् ॥ यश्चापश्चन्द्राः प्रथमो जजान
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ १०२ ॥ अभ्यावर्त्तस्व पृथिवि यज्ञेन

संहि० पयसासह । वापांतेअग्निं रिषितो । अरोहत ॥ १०३ ॥ अग्नेयत ॥ अ० १२

२३५ अग्नेयत्तेशुक्रं यच्चंद्रं यत्पूतं यच्च यज्ञियम् । तद्देवेभ्यो भराम

सि ॥ १०४ ॥ इषमूर्ज्जम ॥ इषमूर्ज्जमहमित । आदमृतस्ययोनिंम

हिषस्यधाराम् । आमागोषुविशत्वातनूषुजहामिसेदिमनि

राममीवाम् ॥ १०५ ॥ अग्नेतव ॥ श्रवोवयोमहिभ्राजंते । अर्चयो

विभावसो ॥ बृहद्भानोशवसावाजमुक्थ्यंदधासिदाशुषेक २३०

वे॥ २.६॥ पावकवर्च्चाः शुक्रवर्च्चाः अनूनवर्च्चाऽउदियऽर्षि
ब्भानुना॥ पुत्रोमातराविचरन्नुपावसि पृणक्षिरोदसीऽउभे॥
२.७॥ ऊर्ज्जोनपात॥ ऊर्ज्जोनपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्म्मन्दस्व॥
धीतिभिर्हितः॥ त्वेऽइषः संदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयोवामजा
ताः॥ २.८॥ इरज्यन्नग्ने॥ प्रथयस्वजन्तुभिरस्मे रायोऽअमर्त्य॥
सदर्शतस्यवपुषोविराजसिपृणक्षिसानसिंक्रतुम्॥ २.९॥

संहि॰ ष्कर्त्तारमध्वरस्य॥ प्रचेतसंक्षयंतं॰ राधसोमहः॥ रातिंवाम अ॰१२
२३१ स्यसुभगांमहीमिषंदधासिसानसिं॰ रयिम्॥२२०॥ ऋता
वानंमहिषं॥ विश्वदर्शतमग्निं॰ सुम्नायदधिरेपुरोजनाः॥
श्रुत्कर्णं॰ सप्रथस्तमंत्वागिरा॥ दैव्यंमानुषायुगा॥२२१॥ आ
प्यायस्व॥ समेतुतेविश्वतः सोमवृष्ण्यम्॥ भवावाजस्यसंग
थे॥२२२॥ संते॥ संतेपयांसिसमुयंतुवाजाः संवृष्ण्यान्यभि २३१

मातिषाहः॥ आप्यायमानो अमृतायसोमदिविश्रवांस्यु
त्तमानिधिष्व॥२२३॥ आप्यायस्वमदिंतमसोमविश्वेभिरंशु
भिः॥ भवानः सुश्रवस्तमः सखावृधे॥२२४॥ आते वत्सो
मनोयमत्परमाच्चित्सधस्थात्॥ अग्नेत्वांकामयागिरा॥२२५
तुभ्यंता॥ तुभ्यंता॥ अंगिरस्तमविश्वाः सुक्षितयः पृथक्॥
अग्नेकामाययेमिरे॥२२६॥ अग्निः प्रियेषुधामसुकामो

सहि·
१३२·

ऋतस्यचनभस्य ॥ सम्राडेकोविराजति ॥ ११७ ॥ इतिवाजसनेसं अ·१२
हितायांद्वादशोध्यायः ॥ मयिगृह्णामि ॥ मयिगृह्णाम्यग्रेऽअ
ग्निꣳरायस्पोषायसुप्रजास्त्वायसुवीर्याय ॥ मामुदेवताः
सचन्ताम् ॥ १ ॥ अपांपृष्ठम् ॥ अपांपृष्ठमसियोनिरग्नेःसमु
द्रमभितःपिन्वमानम् ॥ वर्द्धमानोमहाँ॥ऽआचपुष्करेदिवो
मात्रयावरिम्णाप्रथस्व ॥ २ ॥ ब्रह्मजज्ञानम् ॥ ब्रह्मजज्ञानंप्र १३२

थमंपुरस्ताद्विसीमतः स्रुरुचोवेनऽआवः ॥ सबुध्न्याऽउप
माऽअस्यविष्ठाः सतश्चयोनिमसतश्चविवः ॥३॥ हिरण्यग
र्भः सम ॥ हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रेभूतस्यजातः पतिरेक
ऽआसीत ॥ सदाधारपृथिवींद्यामुतेमांकस्मैदेवायहवि
षाविधेम ॥४॥ द्रप्सश्चस्कंद ॥ पृथिवीमनुद्यामिमंचयोनि
मनुयश्चपूर्व्वः ॥ समानंयोनिमनुसंचरंतंद्रप्संजुहोम्यनु

संहि॰ सप्तहोत्रा॥५॥ नमोस्तु॥ सर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु॥ ये ऽन्त्र॥ अ॰ १३

२३३ तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः॥६॥ या ऽइषवः॥ या ऽइषवो

यातुधानानां ये वा वनस्पतीं॥ रनु॥ ये वावटेषु शेरते तेभ्यः स

र्पेभ्यो नमः॥७॥ ये वा॥ ये वामी रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रश्मि

षु॥ येषामप्सु सदस्कृतं तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः॥८॥ कृणुष्व पा

जः॥ कृणुष्व पाजः॥ प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाँ ऽइ २३३

जैन ॥ तन्वी मनुष्यसितिं दूरगानोस्त्वासिद्विध्यं रक्षसस्तपिष्ठैः ॥ ९ ॥

१० ॥ तव भ्रमासः ॥ तव भ्रमास ऽ आशुया पतंत्यनुस्पृश धृषता

शोशुचानः ॥ तपूंष्यग्ने जुह्वा पतंगानसंदितो विसृज वि

ष्वगुल्काः ॥ ११ ॥ प्रतिस्पशः ॥ प्रतिस्पशो विसृज तूर्णितमो भ

वापायुर्विशो ऽ अस्या ऽ अदब्धः ॥ यो नो दूरे ऽ अघशंसो यो

ऽ अंत्यग्ने माकिष्टे व्यथिरादधर्षीत ॥ १२ ॥ उदग्ने ॥ तिष्ठ प्र

संहि॰ १३६

त्यातनुष्वन्यमित्राँ२ ओँषतातिग्महेते॥ योनोऽअरातिꣳ समि॥ अ॰ १३

धानचक्रे नीचातंधक्ष्यतसन्नशुष्कम्॥ १२॥ ऊर्द्ध्वोभव प्रति

विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने॥ अवस्थिरातनुहि

यातुजूनांजामिमजामिंप्रमृणीहिशत्रून्॥ अग्नेष्ट्वातेज

सासादयामि॥ १३॥ अग्निर्मूर्द्धा॥ दिवः ककुत्पतिः पृथि

व्याः अयम्॥ अपाꣳरेताꣳसिजिन्वति॥ इंद्रस्यत्वौजसा॥ १३६

सादयामि।१४।भुवोयज्ञस्य।रजसश्चनेतायत्रानियुद्भिःस
चसेशिवाभिः।दिविमूर्द्धानंदधिषेस्वर्षांजिह्वामग्नेचकृ
षेहव्यवाहम्।१५।ध्रुवासि।धरुणास्तृताविश्वकर्मणा।
मात्वासमुद्रउद्वधीन्मासुपर्णोऽव्यथमानापृथिवींदृꣳ
ह।१६।प्रजापतिष्ट्वा।सादयत्वपांपृष्ठेसमुद्रस्येमन्।व्य
चस्वतींप्रथस्वतींप्रथस्वपृथिव्यसि।१७।भूरसि।भूर

सं०हि० सिभूमिरस्यदितिरसिविश्वधायाविश्वस्यभुवनस्यधर्त्री। अ०१३

१३५ पृथिवींयच्छपृथिवींदृꣳहपृथिवींमाहिꣳसीः॥१८॥वि

श्वस्मैप्राणाय॥विश्वस्मैप्राणायापानायव्यानायोदाना।

यप्रतिष्ठायैचरित्राय॥अग्निष्ट्वाभिपातुमह्यास्वस्त्याछ

र्दिषाशन्तमेनतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद॥१९॥कांडा

त्कांडात्प्ररोहंति॥कांडात्कांडात्प्ररोहंतीपरुषःपरुषस्प। १३५

रि॥एवानोदूर्व्वेप्रतनुसहस्रेणशतेनच॥२०॥याशतेन॥प्रतनो
षिसहस्रेणविरोहसि॥तस्यास्तेदेवीष्टकेविधेमहविषावय
म्॥२१॥यास्ते॥अग्नेसूर्येरुचोदिवमातन्वंतिरश्मिभिः॥ता
भिर्नो॥अद्यसर्वाभीरुचेजनायनस्कृधि॥२२॥यावः॥या
वोदेवाःसूर्येरुचोगोष्वश्वेषुयारुचः॥इंद्राग्नीताभिःसर्वा
भीरुचंनोधत्तबृहस्पते॥२३॥विराड्ज्योतिः॥विराड्ज्योति

सं॰हि॰
१३६
रधारयत्त्वंराज्ज्योतिरधारयत ॥ प्रजापतिष्ट्वासादयतुपृष्ठेपृ अ॰१३
थिव्याज्योतिष्मतीम् ॥ विश्वस्मैप्राणायापानायव्यानाय
विश्वंज्योतिर्यच्छ ॥ अग्निष्टेधिपतिस्तयादेवतयांगिरस्वद्ध्रु
वासीद ॥ २४ ॥ मधुश्चमाधवश्चवासंतिकावृतू ॥ अग्नेरं
तःश्लेषोसिकल्पेतांद्यावापृथिवीकल्पंतामापऽओषध
यःकल्पंतामग्नयःपृथङ्मममज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअग्नय १३६

ग्नय॒ः सम॑नसो॒न्तरा॒द्यावा॑पृथि॒वी इ॒मे॥ वासं॑तिका॒वृतू॒ अ॒भि॒क॒ल्प॑माना॒ इंद्र॑मिव दे॒वा अ॒भिसं॑वि॒शं॑तु॒तया॑ दे॒वत॑या ङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वे सी॑दतम्॥२५॥ अषा॑ढासि॒ सह॑माना॒ सह॒स्वारा॑तीः॒ सह॑स्व पृतनाय॒तः॥ स॒हस्र॑वीर्यासि॒ सा मा॑ जिन्व॥२६॥ मधु॒ वाता॑ ऋता॒य॒ते मधु॑ क्षरंति॒ सिंध॑वः॒ माध्वी॑र्नः संत्वोष॑धीः॒॥२७॥ मधु॒ नक्त॑म्॒ मधु॒ नक्त॑मु॒तोष॑सो॒ मधु॑मत्पार्थि

संहि॰ वृ॰ रजः॥ मधुद्यौरस्तु नः पिता॥२७॥ मधुमान्नः॥ मधुमा॰ अ॰२३
१२७ न्नोवन स्पर्मधुमा शॅं॰ अस्तु सूर्यः॥ माध्वीर्गवीनवंतुनः॥
२८॥ अपांगंनेन॥ अपांगंनेत्सी दमात्वासूर्योनि तापग्नी
न्माग्निर्वैश्वानरः॥ अछिन्नपत्राः प्रजा अनुवीक्षस्वानु
त्वादिव्याबृष्टिः सचताम॥२९॥ त्रीन्त्समुद्रान॥ त्रीन्त्समुद्रां॰
त्समसृपत्स्वर्गानपांपतिर्वृषभइष्टकानाम॥ पुरीषंवसानः १२७

स्कृतस्यलोकेतत्रगछयत्रपूर्वेपरेताः॥३१॥महिद्यौः॥पृ
थिवीचनऽइमंयज्ञंमिमिक्षताम्॥पिपृतान्नोभरीमभिः॥३२
विष्णोःकर्माणि॥पश्यतयतोव्रतानिपस्पशे॥इंद्रस्ययुज्यः
सखा॥३३॥ध्रुवासि॥धरुणेतोजज्ञेप्रथममेभ्योयोनिभ्यो
ऽअधिजातवेदाः॥सगायत्र्यात्रिष्टुभानुष्टुभाचदेवेभ्योह
व्यंवहतुप्रजानन्॥३४॥इषेराये॥रमस्वसहसेद्युम्नऽऊर्जे

संहि॰ १३९ ऽअपत्साय॥ संम्राडसिस्वराडसिसारस्वतौत्वोत्सौप्रावताम्॥ अ॰१३
३५॥ अग्नेयुक्ष्व॥ अग्नेयुक्ष्वाहियेतवाश्वासोदेवसाधवः॥
अरंवहंतिमन्यवे॥ ३६॥ युक्ष्वाहि॥ देवहूतमाशँ॥ अश्वाशँ॥
ऽअग्नेरथीरिव॥ निहोतापूर्व्यःसदः॥ ३७॥ संम्यक्स्रवंति॥
सरितोनधेनाः॥ अंतर्हृदामनसापूयमानाः॥ घृतस्यधारा
अभिचाकशीमिहिरण्ययोवेतसोमध्येऽ अग्नेः॥ ३८॥ ऋचे १३९

त्वा॥ रुचे त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा॥ अभूदिदं विश्वस्य भुवनस्य
वाजिनमग्नेर्वैश्वानरस्य च॥ ३९॥ अग्निर्ज्योतिषा॥ ज्योतिष्मान्
रुक्मो वर्चसा वर्चस्वान्॥ सहस्रदा असि सहस्राय त्वा॥ ४०॥
आदित्यं गर्भं॥ पयसा समङ्धि॥ सहस्रस्य प्रतिमां विश्वरूप
म्॥ परि वृङ्धि॥ हरसा माभिमंस्थाः॥ शतायुषं कृणुहि चीय
मानः॥ ४१॥ वातस्य जूतिं॥ वरुणस्य नाभिमश्वं जज्ञानं स

सं॰हि॰ १३९

रिरस्य मध्ये ॥ निराश्रं नदीनाꣳ हरिमद्रिं बुध्नमग्ने मा हिꣳसीः । ऋ॰ १३

परमे व्योमन् ॥४२॥ अजस्त्रमिन्दुम ॥ अजस्त्रमिन्दुमरुषं भुर

ण्युमग्निमीडे पूर्वचित्तिं नमोभिः ॥ स पर्वभिर्ऋतुशः क

ल्पमानो गां मा हिꣳसीरदितिं विराजम् ॥४३॥ वरूत्रीं त्वष्टु

॥ वरूत्रीं त्वष्टुर्वरुणस्य नाभिमविं यज्ञानाꣳ रजसः पर

स्मात् ॥ महीꣳ साहस्रीमसुरस्य मायामग्ने मा हिꣳसीः । १३९

परमेव्योमन्॥४४॥ यो॑ऽअग्निः॥ यो॑ऽअग्निरग्नेरध्यजायत
शोकात्पृथिव्याऽउतवादिवस्परि॥ येनप्रजाविश्वकर्म्माज
जानतमग्नेहेडःपरितेवृणक्तु॥४५॥ चित्रंदेवानाम्॥ चित्रंदे
वानामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः॥ आप्रा
द्यावापृथिवीऽअंतरिक्षꣳसूर्यऽआत्माजगतस्तस्थुषश्च
॥४६॥ इमंमा॥ हिꣳसीर्द्विपादंपशुꣳसहस्राक्षोमेधायची

संहि॰ यमानः॥मयुंपशुंमेधमग्नेजुषस्वतेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद॥ अ॰१३
१५९ मयुंतेशुगृच्छतुयंद्विष्मस्तंतेशुगृच्छतु॥४७॥इमंमा॥हिꣳ॰सीरे
कशफंपशुंकनिक्रदंवाजिनंवाजिनेषु॥गौरमारण्यमनु
तेदिशामितेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद॥गौरंतेशुगृच्छतुयंद्वि
ष्मस्तंतेशुगृच्छतु॥४८॥इमꣳ॰साहस्रम॥इमꣳ॰साहस्रꣳ॰श
तधारमुत्संव्यच्यमानꣳ॰सरिरस्यमध्ये॥घृतंदुहानामदि १५९

तिंजनायाग्नेमाहिंसीःपरमेव्योमन्॥गवयमारण्यमनुतेदि
शामितेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद॥गवयंतेशुगृच्छतुयंद्विष्मस्तं
तेशुगृच्छतु॥४९॥इममूर्णायुम्॥इममूर्णायुंवरुणस्यनाभिं
त्वचंपशूनांद्विपदांचतुष्पदाम्॥त्वष्टुःप्रजानांप्रथमंजनित्र
मग्नेमाहिंसीःपरमेव्योमन्॥उष्ट्रमारण्यमनुतेदिशामि
तेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद॥उष्ट्रंतेशुगृच्छतुयंद्विष्मस्तंतेशु॥

संहि. गृछतु ॥५०॥ अजोहि ॥ अजोह्यग्नेरजनिष्टशोकात्सो । अप अ.१३

२५१ श्यज्जनितारमग्ने ॥ तेनदेवादेवतामग्रमायंस्तेनरोहमायं

नुपमेध्यासः ॥ शरभमारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्वान॥

स्तन्वोनिषीद ॥ शरभंतेशुगृछतुयंद्विष्मस्तंतेशुगृछतु ॥५१

त्वंयविष्ठ ॥ दाशुषोनॄँः पाहिशृणुधीगिरः ॥ रक्षातोकमुतत्मना ॥

५२ ॥ अपांत्वा ॥ अपांत्वेमन्त्सादयाम्यपांत्वोद्मन्त्सादयाम्य २५१

पांत्वाश्मन्त्सादयाम्यपांत्वाज्योतिषि सादयाम्यपांत्वाय
ने सादयाम्यर्णवे त्वा सदने सादयामि समुद्रे त्वा सदने साद
यामि सरिरे त्वा सदने सादयाम्यपां त्वा क्षये सादयाम्यपां
त्वा सधिषि सादयाम्यपां त्वा सदने सादयाम्यपांत्वा सध
स्थे सादयाम्यपां त्वा योनौ सादयाम्यपां त्वा पुरीषे सादयां
म्यपां त्वा पाथसि सादयामि गायत्रेण त्वा छंदसा सादया॥

संहि॰ मित्रैष्टुभेनत्वाछंदसासादयामिजागतेनत्वाछंदसासादया॥ अ॰ १३

२४२ म्यानुष्टुभेनत्वाछंदसासादयामिपाङ्क्तेनत्वाछंदसासादया

मि॥५८॥ अयंपुरः॥ अयंपुरोभुवस्तस्यप्राणोभौवायनोव

संतःप्राणायनोगायत्रीवासंतीगायत्र्यैगायत्रंगायत्रा

दुपांशुरुपांशोस्त्रिवृत्त्रिवृतोरथंतरंवसिष्ठऋषि

प्रजापतिगृहीतयात्वयाप्राणंगृह्णामिप्रजाभ्यः॥५९॥ २४२

अयंदक्षिणा॥विश्वकर्म्मातस्यमनोवैश्वकर्म्मणंग्रीष्मोमा
नसस्त्रिष्टुब्ग्रैष्मीत्रिष्टुभः स्वारꣳस्वारादंतर्यामोंतर्यामात्पं
चदशः पंचदशाद्बृहद्भरद्वाजऋषिः प्रजापतिगृहीतया
त्वयामनोगृह्णामिप्रजाभ्यः॥५५॥अयंपश्चात॥अयंप
श्चाद्विश्वव्यचास्तस्यचक्षुर्वैश्वव्यचसंवर्षाश्चाक्षुष्योजग
तीवार्षीजगत्याऋक्सममृक्समाच्छुक्रः शुक्रात्सप्तदशः

संहि· धारणाश्विनाध्वर्यू सादयतामिहत्वा ॥२॥ कुलायिनी घृतवती: अ·१६
२५६ कुलायिनी घृतवतीपुरंधिः स्योने सीद सदने पृथिव्याः
अभित्वा रुद्रा वसवो गृणंत्विमा ब्रह्म पीपिहि सौभगायाश्वि
नाध्वर्यू सादयतामिहत्वा ॥४॥ स्वैर्दक्षैः स्वैर्दक्षैर्दक्षपितेह
सीद देवानां सुम्ने बृहते रणाय पितेवैधि सूनव आ
सुशेवा स्वावेशा तन्वा संविशस्वाश्विनाध्वर्यू सादयतामि २५४

संहि॰
१९३

सप्तदशाद्वैरूपंजमदग्निःऋषिःप्रजापतीगृहीतयात्वयाच अ॰ १३
क्षुर्गृह्णामिप्रजाभ्यः॥५६॥इदमुत्तरात॥इदमुत्तरात्स्वस्त
स्यश्रोत्रꣳसौवꣳशरच्छ्रोत्र्यनुष्टुप्शारद्यनुष्टुभःऐडमैडा
न्मन्थीमंथिनःएकविꣳशएकविꣳशाद्वैराजंविश्वामित्र
ऋषिःप्रजापतिगृहीतयात्वयाश्रोत्रंगृह्णामिप्रजाभ्यः॥
५७॥इयमुपरि॥मतिस्तस्यैवाङ्मात्याहेमंतोवाच्यःपंक्तिर्है १९३

हत्वा॥३॥पृथिव्याःपुरीषम॥पृथिव्याःपुरीषमस्यप्स्वोना।
मैतांत्वाविश्वे॥अग्निगृणांतुदेवाः॥स्तोमपृष्ठाघृतवतीहसी
दप्रजावदस्मेद्रविणायजस्वाश्विनाध्वर्युसादयतामिह
त्वा॥४॥अदित्यास्त्वा॥पृष्ठेसादयाम्यंतरिक्षस्यधर्त्रींवि
ष्टंभनींदिशामधिपत्नींभुवनानाम॥ऊर्मिर्द्रप्सोअपा
मसिविश्वकर्म्मात॥ऋषिरश्विनाध्वर्युसादयतामिहत्वा॥५

सं॰हि॰ शुक्रश्च॥ शुचिश्च ग्रैष्मावृतू ऽअग्नेरन्तः श्लेषोसि कल्पेतां द्या अ॰१४
१४५ वापृथिवी कल्पन्तामाप ऽओषधयः कल्पन्तामग्नयः पृथङ्मम
मज्यैष्ठ्याय सव्रताः॥ ये ऽअग्नयः समनसोन्तरा द्यावापृ
थिवी ऽइमे ग्रैष्मावृतू ऽअभिकल्पमाना ऽइन्द्रमिव देवा ऽअ
भिसंविशन्तु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम्॥ ६॥ सजूर्ऋ
तुभिः॥ सजूर्विधाभिः सजूर्देवैः सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये १४५

त्वावैश्वानरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वासजूऽर्तुभि
ःसजूर्विधाभिःसजूर्वसुभिःसजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वा
वैश्वानरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वासजूऽर्तुभिः
सजूर्विधाभिःसजूरुद्रैःसजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वावै।
श्वानरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वासजूऽर्तुभिः।
सजूर्विधाभिःसजूरादित्यैःसजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वा

वैश्वानरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वासजूऽऋतुभिःस

जूर्विधाभिःसजूर्द्देवैःसजूर्द्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वावै

श्वानरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वा ॥७॥ प्राणंमे ॥ पा

ह्यपानंमेपाहिव्यानंमेपाहिचक्षुर्मऽउर्व्याविभाहिश्रोत्रंमे

श्लोकय ॥ अपःपिन्वौषधीर्जिन्वद्विपादवचतुष्पात्पाहिदि

वोवृष्टिमेरय ॥८॥ मूर्द्धावयः ॥ प्रजापतिश्छंदःक्षत्रंवयोम

यंदंछंदोविष्टंभोवयोधिपतिश्छंदोविश्वकर्म्मावयःपरमे

ष्टीछंदोवस्तोवयोविवलंछंदोवृष्णिर्वयोविशालंछंदःपु

रुषोवयस्तंद्रंछंदोव्याघ्रोवयोनाधृष्टंछंदःसिंहोवयश्छ

दिश्छंदःपष्ठवाड्वयोबृहतीछंदउक्षावयःककुप्छंदऋ

षभोवयःसतोबृहतीछंदोनड्वान्वयः॥९॥अनड्वान्वय

ःपंक्तिःश्छंदोधेनुर्वयोजगतीछंदस्त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप्छंदो।

संहि॰ दित्यवाड्वयोव्विराड्छंदः पंचाविर्व्वयोगायत्रीछंदस्त्रिवत्सोवय अ॰१४
१४१ ऽउष्णिक्छंदस्तुर्यवाड्वयोनुष्टुप्छंदोलोकंताऽइंद्रम॥१०॥इंद्रा
ग्नीऽअव्यथमानाम।इंद्राग्नीऽअव्यथमानामिष्टकांदृंह
तंयुवम॥पृष्ठेनद्यावा पृथिवीऽअंतरिक्षंचविबाधसे॥
११॥विश्वकर्मात्वा॥सादयत्वंतरिक्षस्यपृष्ठेव्यचस्वतींप्र
थस्वतीमंतरिक्षंयच्छांतरिक्षंदृंहांतरिक्षंमाहिंसीः॥ १४१

व्विश्वस्मैप्राणायापानायव्यानायोदानायप्रतिष्ठायैचरि
त्राय॥ व्वायुष्ट्वाभिपातुमह्यास्वस्त्याछर्द्दिषाशंतमेनतया
देवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीद॥२४॥ ग्रातम्॥ ५६५॥ राज्ञ्यसि॥
प्राचीदिग्विराडसिदक्षिणादिक्सम्राडसिप्रतीचीदिक्स्व
राडस्युदीचीदिगधिपत्न्यसिबृहतीदिक्॥२५॥ व्विश्वकर्मा
त्वा॥ सादयत्वंतरिक्षस्यपृष्ठेज्योतिष्मतीम्॥ व्विश्वस्मैप्रा

संहि. ।। णायापानायव्यानायुद्दिश्वंज्योर्यच्छ ॥ वायुष्टेऽधिपतिस्तयादे आ.२ध
२४५ वतयांगिरस्वध्रुवासीद ॥ १ ॥ नन्नंश्च ॥ नन्नस्पश्चवार्षिकावृतू
ऽअग्नेरंतः श्लेषोसिकल्पेतांद्यावापृथिवीकल्पंतामाप
ऽओषधयः कल्पंतामग्नयः पृथंङ्मज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥
येऽअग्नयः समनसोंतराद्यावापृथिवीऽइमे ॥ वार्षीकावृत्त
ऽअभिकल्पमानाऽइंद्रमिवदेवाऽअभिसंविशंतुतया ॥ २४५

देवतयांगिरस्वद्ध्रुवेसीदतम्॥१५॥इषश्च॥इषश्चोर्जश्चशा
रदावृतूऽअग्नेरंतःश्लेषोसिकल्पेतांद्यावापृथिवीकल्पं
तामापऽओषधयःकल्पंतामग्नयःपृथंङ्मम्मज्यैष्ठ्यायस
व्रताः॥येऽअग्नयःसमनसोंतराद्यावापृथिवीऽइमे॥
शारदावृतूऽअभिकल्पमानाऽइंद्रमिवदेवाऽअभिसं
विशंतुतयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवेसीदतम्॥१६॥आयुर्मे

संहि.
२४९

पाहिप्राणंमेपाह्यपानंमेपाहिव्यानंमेपाहिचक्षुर्मेपाहिश्रोत्रं अ.१४
मेपाहिवाचंमेपिन्वमनोमेजिन्वात्मानंमेपाहिज्योतिर्मेय
च्छ॥१७॥माछंदः॥प्रमाछंदः॥प्रतिमाछंदोऽअस्रीवयश्छं
दः॥पंक्तिःश्छंदः॥उष्णिक्छंदोबृहतीछंदोनुष्टुप्छंदोविराट्छं।
दोगायत्रीछंदस्त्रिष्टुप्छंदोजगतीछंदः॥१८॥पृथिवीछंदः
पृथिवीछंदोंतरिक्षंछंदोद्यौश्छंदःसमाश्छंदोनक्षत्रा २४९

णिछंदो वाक्छंदो मनश्छंदः कृषिश्छंदो हिरण्यं छंदो गोश्छंदो ।
जाछंदो श्वश्छंदः ॥ १९ ॥ अग्निर्देवता वातो देवता सूर्यो दे
वता चंद्रमा देवता वसवो देवता रुद्रा देवता दित्या देवता
मरुतो देवता विश्वेदेवा देवता बृहस्पतिर्देवतेंद्रो देवता व
रुणो देवता ॥ २० ॥ मूर्द्धासि राड्ध्रुवासि धरुणा धर्त्र्यसि धर
णी ॥ आयुषे त्वा वर्चसे त्वा कृष्ये त्वा क्षेमाय त्वा ॥ २१ ॥ यंत्री ।

संहि॰ २५७

राट्॰ । यंत्री राड्यंत्र्यसि यमनी ध्रुवासि धरित्री ॥ इषे त्वोर्जे त्वा रय्यै अ॰ १४

त्वा पोषाय त्वा लोकं ता ऽ इंद्रम् ॥ २२ ॥ आशुस्त्रिवृत् । आशुस्त्रि

वृद्भांतः पंचदशो व्योमा सप्तदशो धरुण ऽ एकविꣳशः प्र

तूर्त्तिरष्टादशस्तपो नवदशोऽभीवर्त्तः सविꣳशो वर्चो द्वावि

ꣳशः संभरणस्त्रयोविꣳशो योनिश्चतुर्विꣳशो गर्भाः ।

पंचविꣳशः ऽ ओजस्त्रिणवः क्रतुरेकत्रिꣳशः प्रतिष्ठात्रय २५७

स्त्रिꣳशः स्तोमो ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिꣳशः स्तोमो नाकः षट्त्रिꣳशः स्तोमो विव
र्त्तोष्टाचत्वारिꣳशः स्तोमो धर्त्त्रं चतुष्टोमः ॥ २३ ॥ अग्नेर्भागः ॥ अग्ने
र्भागोसि दीक्षाया आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोमः इंद्रस्य
भागोसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रꣳ स्पृतं पंचदशः स्तोमो नृच
क्षसां भागोसि धातुराधिपत्यं जनित्रꣳ स्पृतꣳ सप्तदश ॥
स्तोमो मित्रस्य भागोसि वरुणस्याधिपत्यं दिवो वृष्टिर्वातः स्पृ

संहि॰ध तःएकविꣳशस्तोमोवसूनांभागः॥२४॥वसूनांभागोसिरुद्रा अ॰१४

१५२ णामाधिपत्यंचतुष्पात्स्पृतंचतुर्विꣳशस्तोमःआदित्यानांभागो

सिमरुतामाधिपत्यंगर्भास्पृताःपंचविꣳशस्तोमोदित्यै॥

भागोसिपूष्णःआधिपत्यमोजस्पृतंत्रिणवस्तोमोदेवस्य

सवितुर्भागोसिबृहस्पतेराधिपत्यꣳसमीचीर्दिशस्पृता॥

श्चतुष्टोमस्तोमोयवानांभागः॥२५॥यवानांभागोस्ययवा १५२

नामाधिपत्यंप्रजास्पृताश्चतुश्चत्वारिꣳशस्तोमऽऋभूणां
भागोसिविश्वेषांदेवानामाधिपत्यंभूतꣳस्पृतंत्रयस्त्रिꣳश
स्तोमः सहश्च ॥ २६ ॥ सहश्चसहस्यश्चहैमंतिकावृतूऽअ
ग्नेरंतः श्लेषोसिकल्पेतांद्यावापृथिवीकल्पंतामापऽओषध
यः कल्पंतामग्नयः पृथङ्मज्यैष्ठ्यायसव्रताः येऽअग्न
यः समनसोंतराद्यावापृथिवीऽइमे ॥ हैमंतिकावृतूऽअभिक

संहि०
१५२

सामनाऽइंद्रमिवदेवाऽअभिसंविंशंतुतयादेवतयांगिरस्व अ० १४
द्ध्रुवेसीदतं ॥२७॥ एकयास्तुवत प्रजाऽअधीयंतप्रजाप
तिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवतब्रह्मासृज्यतब्रह्मणस्प
तिरधिपतिरासीत्पंचभिरस्तुवतभूतान्यसृज्यंतभूतानां
पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तुवतसप्तऽऋषयोसृज्यं
तधाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत ॥२८॥ नवभिरस्तुवत १५२

पितरोसृज्यंतादितिरधिपत्न्यासीदेकादशभिरस्तुवत।
ऋतवोसृज्यंतार्त्तवाऽअधिपतयऽआसंस्त्रयोदशभिरस्तु
वत मासाऽअसृज्यंत संवत्सरोधिपतिरासीत्पंचदशभिर
स्तुवत क्षत्रमसृज्यतेंद्रोधिपतिरासीत्सप्तदशभिरस्तुव।
त ग्राम्याः पशवोसृज्यंत बृहस्पतिरधिपतिरासीन्नवदश
भिरस्तुवत ॥२९॥ नवदशभिरस्तुवत शूद्रार्यावसृज्येता।

संहि॰ महोरात्रेऽअधिपत्नीऽआस्तामेकविं॰शत्यास्तुवतैकश अ॰ १४
१५३ फाः पशवोऽसृज्यन्त वरुणोऽधिपतिरासीत्त्रयोविं॰शत्या।
स्तुवत क्षुद्राः पशवोऽसृज्यन्त पूषाधिपतिरासीत्पञ्चविं॰
शत्यास्तुवतारण्याः पशवोऽसृज्यन्त वायुरधिपतिरासी॥
त्सप्तविं॰शत्यास्तुवत द्यावापृथिवी व्यैतां वसवो रुद्राः
आदित्याऽअनुव्यायंस्तऽएवाधिपतयऽआसन्नवविं॰ १५३

त्यास्तुवत ॥ ३० ॥ नवविंशत्यास्तुवत वनस्पतयोसृज्यं
त सोमोधिपतिरासीदेकत्रिंशतास्तुवत प्रजाअसृज्यं
त यवाश्चायवाश्चाधिपतय आसंस्त्रयस्त्रिंशतास्तुवत
भूतान्यशाम्यन्प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासील्लोकंता
इन्द्रम् ॥ ३१ ॥ इति वायसनेसंहितायांचतुर्दशोध्यायः ॥ अ
ग्नेजातान् ॥ अग्नेजातान्प्रणुदानः सपत्नान्प्रत्यजातानु

स

संहि॰
२५५

द्जातवेदः॥ अधिनोब्रूहिस्कूमना। अहेडं स्तवस्यामशर्मस्त्रि॥ अ॰२५
वरूथ अग्नो॥ २॥ सहसाजातान्॥ सहसाजातान्प्रणुदानःसप
त्नान्प्रत्यजातांजातवेदोनुदस्व॥ अधिनोब्रूहिस्कूमनस्यमा
नोवयश्यं स्यामप्रणुदानःसपत्नान्॥ ३॥ षोडशीस्तोम॥
षोडशीस्तोम। ओं। जोद्रविणंचत्वारिंशः शास्तोमोवर्चोद्र
विणम्॥ अग्ने पुरीषमस्यप्सोनामतांत्वाविश्वे। अग्निर॥ २५५

गांतुदेवाः॥ स्तोमपृष्ठाघृतवतीहसीदप्रजावदस्मेद्रविणा
यजस्व॥३॥ एवश्छंदः॥ एवश्छंदोवरिवश्छंदः शंभूश्छंदः प
रिभूश्छंदः आछछंदोमनश्छंदोव्यचश्छंदः सिंधुश्छंदः स
मुद्रश्छंदः सरिरंछंदः ककुछंदस्त्रिककुछंदः काव्यंछंदो
ऽंकुपंछंदोक्षरपंक्ति·श्छंदः पदपंक्ति·श्छंदोविष्टारपं
क्ति·श्छंदः क्षुरोभ्रजश्छंदः आछछंदः प्रछछंदः॥४॥

अछछंदे॥ पछछंदे॥ संयछंदो वियछंदो वूहछंदो रयंतरं
छंदो निकायमछंदो वि वुधमछंदो गिरिमछंदो व्वजमछंदे॥ स
थंसत्तछंदो नुष्टुछंदे॥ रावमछंदो वरिवमछंदो वयमछंदो वय
स्सछंदो विष्पंधोमछंदो वित्तगालंछंदे मछंदिमछंदो हूरोहणं
छंदे स्तंपछंदो॥ अंकाकं छंदे॥५॥ रत्निमिना सत्पाय॥ सत्सं
जिन्वधेतिना धर्मेणा धर्मेजिन्वांन्विसादिवादिवंजिन्व

संधिनांतरिक्षेणांतरिक्षं जिन्व प्रतिधिना पृथिव्या पृथिवीं
जिन्व विष्टंभेन वृष्ट्या वृष्टिं जिन्व प्रवयाह्नाहर्जिन्वानुया।
रात्र्या रात्रीं जिन्वोशिजा वसुभ्यो वसूं जिन्व प्रकेतेनादित्ये
भ्यः आदित्यां जिन्व तंतुना रायः ॥ ६ ॥ तंतुना रायस्पोषेण
रायस्पोषं जिन्व संसर्पेण श्रुताय श्रुतं जिन्वैडेनौषधीभि
रोषधीर्जिन्वोत्तमेन तनूभिस्तनूर्जिन्व वयोधसाधीतेना

सं॰हि॰ २५६ धीतंजिंन्वानिजितातेजसातेजोजिन्व ॥ ७ ॥ प्रतिपदसि ॥ प्रतिप अ॰ १५
देत्वानुपदस्यनुपदेत्वासंपदसिसंपदेत्वातेजोसितेजसेत्वा
त्रिवृदसि ॥ ८ ॥ त्रिवृदसित्रिवृतेत्वाप्रवृदसिप्रवृतेत्वाविवृ
दसिविवृतेत्वासवृदसिसवृतेत्वाक्रमोस्याक्रमायत्वा।
संक्रमोसिसंक्रमायत्वोत्क्रमोस्युत्क्रमायत्वोत्क्रांतिरसु
त्क्रांत्यैत्वाधिपतिनोर्जोर्जंजिंन्व ॥ ९ ॥ राज्ञसि ॥ प्राचीदिग्व । २५६

सर्वस्तेदेवाऽअधिपतयोग्निर्हेतीनांप्रतिधर्त्तात्रिवृत्त्वास्तो
मःपृथिव्याश्रयत्वाज्यमुक्थमव्यथायैस्तभ्नातुरथंत
रꣳसामप्रतिष्ठित्याऽअंतरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथमजादेवे
षुदिवोमात्रयावरिम्णाप्रथंतुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चते
त्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानंचसा
दयंतु।१०। विराडसि। दक्षिणादिग्रुद्रास्तेदेवाऽअधिप

संहि॰ तयुऽइंद्रोहेतीनांप्रतिधर्त्तापंचदशस्त्वास्तोमःपृथिव्यांश्र अ॰१५
१५७ यतुप्रऽउगमुक्थमव्यथायैस्तभ्नातुबृहत्सामप्रतिष्ठित्याऽ
अंतरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयावरिम्णा
प्रथंतुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चतेत्वासर्वेसंविदानानाकस्य
पृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानंचसादयंतु॥११॥संम्राडसिप्रती।
चीदिगादित्यास्तेदेवाऽअधिपतयोवरुणोहेतीनांप्रतिध १५७

र्त्तासप्तदशस्त्वास्तोमःपृथिव्यांश्रयतुमरुत्वतीयमुक्थम
व्यथायैस्तभ्नातुवैरूपंपृष्ठंसामप्रतिष्ठित्याअंतरिक्षऋष
यस्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयावरिम्णाप्रथंतुविधर्त्ता
चायमधिपतिश्चतेत्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलो
केयजमानंचसादयंतु॥१४॥स्वराडसि॥स्वराडस्युदीचीदि
ङ्मरुतस्तेदेवाअधिपतयःसोमोहेतीनांप्रतिधर्त्तैक॥

विᳫं॰शस्त्वास्तोमः पृथिव्याᳫं श्रयतु निष्केवल्यमुक्थमव्यथा
यैस्तभ्नातु वैराजᳫं॰ साम प्रतिष्ठित्या ऽअन्तरिक्ष ऽऋषयस्त्वा
प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिम्णा प्रथन्तु विधर्त्ता चाय
मधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके य
जमानं च सादयन्तु ॥ १३ ॥ अधिपत्न्यसि ॥ बृहती दिग्विश्वे ते
देवा ऽअधिपतयो बृहस्पतिर्हेतीनां प्रतिधर्त्ता त्रिणवत्रय

स्त्रिꣳशौत्वास्तोमौपृथिव्याꣳश्रयतांविश्वेदेवाग्निमारुते
उक्थेऽअव्यथायैस्तभ्नीताꣳशाक्वररैवतेसामनीप्रति
ष्ठित्याऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्र
याव्वरिम्णाप्रथंतुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चतेत्वासर्वेसं
विदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानंचसादयंतु॥
१४॥ अयंपुरः॥ अयंपुरोहरिकेशःसूर्यरश्मिस्तस्यरथ

संहि० अ० १५
२५९

गृत्सश्च रथौजाश्च सेनानीग्रामण्यौ ॥ पुंजिकस्थला च क्रतु
स्थला चाप्सरसौ दंक्ष्णवः पशवो हेतिः पौरुषेयो वधः प्रहे
तिस्तेभ्यो नमो अस्तु ते नोवंतु ते नो मृडयंतु ते यं द्विष्मो य
श्च नो द्वेष्टि तमेषां जंभे दध्मः ॥ १५ ॥ अयं दक्षिणा ॥ विश्व
य कर्मा तस्य रथस्वनश्च रथेचित्रश्च सेनानीग्रामण्यौ ॥ मेनका
च सहजन्या चाप्सरसौ यातुधाना हेती रक्षाꣳसि प्रहे। २५९

तिस्तेभ्यो नमो ऽअस्तु ते नो ऽवंतु ते नो मृडयंतु ते यं द्विष्मो य-
श्च नो द्वेष्टि तमेषां जंभे दध्मः ॥ २६ ॥ ऽअयं पश्चात ॥ ऽअयं प-
श्चाद्विश्वव्यचास्तस्य रथप्रोतश्चासमरथश्च सेनानीग्रा-
मण्यौ प्रम्लोचंती चानुम्लोचंती चाप्सरसौ व्याघ्रा हेतिः स-
र्पाः प्रहेतिस्तेभ्यो नमो ऽअस्तु ते नो ऽवंतु ते नो मृडयंतु ते
यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जंभे दध्मः ॥ २७ ॥ ऽअयमुत्तरा

संहि· त॥ अयमुत्तरात्संयद्वसुस्तस्यताक्षर्यश्चारिष्टनेमिश्चसेना अ·१५
२६४ नीग्रामण्यौ॥ विश्वाचीचघृताचीचाप्सरसावापोहेतिर्वातः
प्रहेतिस्तेभ्योनमो॥ अस्तुतेनोवंतुतेनोमृडयंतुतेयंद्वि
ष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषांजंभेदध्मः॥१८॥ अयमुपरि॥ अ
यमुपर्यर्वाग्वसुस्तस्यसेनजिच्चसुषेणश्चसेनानीग्राम
ण्यौ॥ उर्वशीचपूर्वचित्तिश्चाप्सरसाववस्फूर्जन्हेति॥ २६४

विद्युत्प्रहेतिस्तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुते
यन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषांजम्भेदध्मः॥१९॥अग्निर्मू
र्द्धादिवःककुत्पतिःपृथिव्याऽअयम्॥अपाꣳरेताꣳ
सिजिन्वति॥२०॥अयमग्निःसहस्रिणोवाजस्यशति
नस्पतिः॥मूर्द्धाकवीरयीणाम्॥२१॥त्वामग्ने॥पुष्करादध्य
थर्वानिरमन्थत॥मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः॥२२॥भुवोय

संहि· ज्ञस्य । रजसः सद्मन्नेतायत्रानियुद्भिः सचसे शिवाभिः । दिवि अ·२५

१६१ मूर्द्धानं दधिषे स्वर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम् ॥ २३

अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुषासं

यह्वा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिस्रते ना

कमच्छ ॥ १ ॥ अवोचाम कवये मेध्याय वचो वंदारु वृष ।

भाय वृष्णे । गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुरु १६१

व्यं च मश्नवत ॥ २५ ॥ अयमिह ॥ प्रथमो धायि धातृभिर्होता य।
जिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः ॥ यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु
चित्रं विभ्वं विशेविशे ॥ २६ ॥ जनस्य गोपा इ ॥ जनस्य गोपाः
अजनिष्ट जागृविरग्निः सुदक्षः सुवितायनव्यसे ॥ घृ
तप्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्युमद्वि भाति भरतेभ्यः शु
चिः ॥ २७ ॥ त्वामग्ने ॥ अंगिरसो गुहाहितमन्वविन्दं छिश्रि

संहि· याणांवनेवने॥ सजायसेमथ्यमानः सहोमहत्वामाहुः स अ·२५
२६२ हसस्पुत्रमंगिरः॥ २५॥ सखायः सम॥ सखायः संवःसं
म्यंचमिषथंस्तोमंचाग्नये॥ वर्षिष्ठायक्षितीनामूर्ज्जोन॥
प्त्रेसहस्वते॥ २६॥ सठं·समित॥ सठं·समिद्युवसेवृषंन
ग्नेविश्वान्यर्य॰आ॥ इडस्पदेसमिध्यसेसनोवसून्याभ
र॥ २७॥ त्वांचित्रश्रवस्तम॥ हवंतेविक्षुजंतवः॥ शोचिष्के २६२

ते

वांधुरुप्रियाग्नेहव्यायवोढवे॥२१॥एनाव॥एनावोअग्निं
नमसोर्जोनपातमाहुवे॥प्रियंचेतिष्ठमरतिंस्वध्वरंवि
श्वस्यदूतममृतम्॥२२॥विश्वस्यदूतममृतं॥विश्वस्यदूतम
मृतं॥सयोजतेअरुषाविश्वभोजसासदुद्रवत्स्वाहुतः॥
२३॥सदुद्रवत॥सदुद्रवत्स्वाहुतः॥सदुद्रवत्स्वाहुतः॥सु
ब्रह्मायज्ञःसुशमीवसूनांदेवंराधोजनानाम्॥२४॥

संहि. अग्ने वाजस्य॥ गोमत ईशानः सहसो यहो॥ अस्मे धेहि जात अ.१५
१६३ वेदो महि श्रवः॥३५॥ स इधानः॥ स इधानो वसुष्कविरग्नि
रीडेन्यो गिरा॥ रेवदस्मभ्यं पुर्वणीक दीदिहि॥३६॥ क्षपो रा
जन्॥ क्षपो राजन्नुत त्मनाग्ने वस्तोरुतोषसः॥ स तिग्मजंभ र
क्षसो दह प्रति॥३७॥ नज्रो नः॥ नज्रो नो अग्नि राडुतो नज्रा
रातिः स्कन्नग नज्रो अध्वरः॥ नज्रा नुतप्रवास्त्तयः॥३८॥ १६३

नुदाऽउत॥ प्रवास्त्तयोनुदं मनं॥ऽ कएफ षवृत्रतूर्ये॥ येना समत्सु
सा सहः॥ ३ऐ॥ येनो समत्सू॥ सा सहोव स्छि राते नूहि न्नूरिव्राई
ताम॥ वने मोते॥ अग्निष्टिन्निः॥ ध५॥ अग्निंन्त॥ म्मंन्त्युयो वस्त
रस्तं यं यंति धेनवं॥ अस्त मर्वंतः॥ आ ना वो स्तं नित्या सी ब्रा जिन
ऽइषं थं स्तोतृन्पु॥ आ नर॥ ध६॥ सो अग्निः॥ सो अग्नि र्यो वसु
र्गृणे सं यमायंति धेनवः॥ सम र्वंतो रघुद्रुवः॥ संसुजातासः

संहि. सूरय॒ऽइषं॒ स्तोतृ॒भ्यः॒ऽआभ॒र॥ ४४॥ उते स्कं स्वंद्र॥ सर्पिषोद॥ अ॰२५
२६४ ह्वीश्रीणीष अक्रा सनि॥ उतो नऽउस्तु पूर्यानुच्छे पुत्रावसस्पते॥
इषं॒ स्तोतृभ्य आभर॥ ४५॥ अग्ने तम॥ अग्ने तमद्याश्वं
न स्तोमैः क्रतुं न भद्रं हृदिस्पृशम्॥ ऋध्यामा तऽओहैः॥ ऋ
अधाहि॥ अधा ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य दक्षस्य साधोः॥ रथी ऋ
तस्य बृहतो बभूथ॥ ४६॥ एभिर्नो॥ एभिर्नो अर्कैर्भवा नो २६४

ऽअर्वाक्कृण्वञ्ज्योतिः ॥ अग्ने विश्वेभिः सुमना ऽअनीकैः ॥ ४
६ ॥ अग्निꣳ होतारं ॥ मन्ये दास्वन्तं वसुꣳ सूनुꣳ सहसो जा
तवेदसं विप्रं न जातवेदसम् ॥ य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या
कृपा ॥ घृतस्य विभ्राष्टिमनु वष्टि शोचिषाजुह्वानस्य सर्पिषः ॥
४७ ॥ अग्ने त्वम् ॥ अग्ने त्वन्नो ऽअन्तम उत त्राता शिवो भवा
वरूथ्यः ॥ वसुरग्निर्वसुश्रवा ऽअच्छा नक्षि द्युमत्तमꣳ र॥

संहि॰ २६५

यिंद्रा॥ तंत्वाग्नेचिष्टदीदिवः स्मन्नायन्नूनमीमहेसखिभ्यः अ॰ १५

४५॥ येनऽऋषयः॥ येनऋषयस्तपसासत्रमायंनिंधानाऽ

अग्निꣳस्वराभरंतः॥ तस्मिंनहंनिदधेनाकेऽअग्निंयमा

हुर्मनवस्तीर्णबर्हिषम्॥ ४६॥ तंपत्नीभिः॥ तंपत्नीभिर

नुगच्छेमदेवाः पुत्रैर्भ्रातृभिरुतवाहिरण्यैः॥ नाकंगृभ्णाना

नाःसुकृतस्यलोकेतृतीयेपृष्ठेऽअधिरोचनेदिवः॥ ४७॥ २६५

आवावः ॥ आवाचोमध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निःसत्पति
श्चेकितानः ॥ पृष्ठेपृथिव्यानिहितोदविद्युतदधस्पदंकृ
णुतांयेपृतन्यवः ॥ ५० ॥ अयमग्निः ॥ अयमग्निर्वीरतमो
वयोधाःसहस्रियोद्योततामप्रयुच्छन् ॥ विभ्राजमानःस
रिरस्यमध्यऽउपप्रयाहिदिव्यानिधाम ॥ ५१ ॥ संप्रच्यवध्व
मुप ॥ संप्रयाताग्नेपथोदेवयानान्कृणुध्वम् ॥ पुनःकृण्वा

सं॰हि॰ १६६ नापितरायुवानांन्वातार्थंसीत्वयितंतुमेतम ॥५३॥ उद्बुध्यस्व अ॰ १५

॥ उद्बुध्यस्वाग्नेप्रतिजागृहित्वमिष्टापूर्त्तेसᳪ॰सृजेथामयंच

॥ अस्मिन्त्सधस्थेऽअध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवायजमानश्च

सीदत ॥५४॥ येनवहसि ॥ सहस्रंयेनाग्नेसर्व्ववेदसम ॥ तेनेमं

यज्ञंनोनयस्वर्द्देवेषुगंतवे ॥५५॥ अयंते ॥ योनिऋर्त्वियोय

तोजातोऽअरोचथाः ॥ तंजानन्नग्नऽआरोहाथानोवर्द्ध १६६

यारुयिम॥५६॥ तपश्च॥ तपस्यश्च शैशिरावृतूऽअग्नेरंतःश्ले
षोसिकल्पेतांद्यावापृथिवीकल्पंतामापऽओषधयःकल्पं
तामग्नयःपृथंङ्ममज्यैष्ठ्यायसव्रताः॥ येऽअग्नयःसमन
सोंतराद्यावापृथिवीइमे॥ शैशिरावृतूऽअभिकल्पमानाऽइं
द्रमिवदेवाऽअभिसंविशंतुतयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवेसीदत
म्॥५७॥ परमेष्ठित्वा॥ सादयतुदिवस्पृष्ठेज्योतिष्मतीम॥ वि

श्वस्मैप्राणायापानायव्यानायविश्वंज्योतिर्यच्छ॥ सर्व्वस्तेधिप
तिस्तयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीद॥५८॥ लोकंपृण॥ छिद्रं
पृणाथोसीदध्रुवात्वम्॥ इंद्राग्नीत्वाबृहस्पतिरस्मिंन्यो
नावसीषदन्॥५९॥ ताअस्य॥ सूददोहसः सोमंश्रीणं
तिपृश्नयः॥ जंन्मंदेवानांविशस्त्रिष्वारोचनेदिवः॥६०॥ इं
द्रंविश्वा॥ अवीवृधंत्समुद्रव्यचसंगिरः॥ रथीतमंर

यीनांवाजानांनाथं सत्पतिंपतिम् ॥ ६२ ॥ प्रोथदश्वन ॥ प्रोथदश्वो
नयवसेविष्यन्यदामहः संवरणाद्व्यस्थात् ॥ आदस्यवातो
अनुवातिशोचिरधस्मतेव्रजनंकृष्णमस्ति ॥ ६३ ॥ आयोष्ट्वा
॥ सदनेसादयाम्यवतश्छायायांसमुद्रस्यहृदये ॥ रश्मी
वतींभास्वतीमायाद्यांभास्यापृथिवीमोर्वन्तरिक्षम् ॥ ६४ ॥
परमेष्ठीत्वा ॥ सादयतुदिवस्पृष्ठेव्यचस्वतींप्रथस्वतींदिवंय

संहि· छदिर्वंहर्ठ· हदिर्वंमाहिर्ठ· सी ॥ ॥ विश्वस्मैप्राणायापानायव्या अ· १५
१६८ नायोदानायप्रतिष्ठायैचरित्राय ॥ सूर्यस्त्वाभिपातुमह्यास्व
स्त्याछर्दिषाशंतमेनतयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवेसीदतम ॥
६४ ॥ सहस्रस्यप्रमा ॥ सिसहस्रस्यप्रतिमासिसहस्रस्योन्मा
सिसाहस्रोसिसहस्रायत्वा ॥ ६५ ॥ इतिवाजसनेसंहितायां
पंचदशोध्यायः ॥ नमस्ते ॥ नमस्तेरुद्रमंन्यवउतोतइषवे १६९

नमः॥ बाहुभ्यामुततेनमः॥१॥ यातेरुद्रशिवातनूरघोरा
पापकाशिनी॥ तयानस्तन्वाशंतमयागिरिशंताभिचाक
शीहि॥२॥ यामीषुम॥ यामिषुंगिरिशंतहस्तेबिभर्ष्यस्तवे॥
शिवांगिरित्रतांकुरुमाहिंꣳसीःपुरुषंजगत॥३॥ शिवेन
वचसात्वागिरिशाच्छावदामसि॥ यथानःसर्वमिज्जगद
यक्ष्मꣳसुमनाअसत॥४॥ अध्यवोचत॥ अध्यवोचद

संहि॰ धिवक्ताप्रथमोदैव्योभिषक॥ अहिंश्चसर्वांजंभयंत्सर्वाश्चयातु अ॰१६
२६९ धान्योधराचीःपरासुव॥५॥ असौयः॥ असौयस्ताम्रो ऽअ
रुणा ऽउतबभ्रुःसुमंगलः॥ येचैनंरुद्रा ऽअभितोदिक्षु
श्रिताःसहस्रशोवैषांहेड ऽईमहे॥६॥ असौयः॥ असौ
योवसर्पतिनीलग्रीवोविलोहितः॥ उतैनंगोपा ऽअदृश्रंन
दृश्रंन्नुदहार्यः॥ सदृष्टोमृडयातिनः॥७॥ नमोस्तु॥ नील २६९

ग्रीवायसहस्राक्षायमीढुषे ॥ अथोये ऽअस्यसत्वानोहंते
भ्योकरंनमः ॥ ८ ॥ प्रमुंच ॥ धन्वनस्त्वमुभयोरार्त्न्योर्ज्यामि
याश्चतेहस्तइषवः ॥ परातान्भगवोवप ॥ ९ ॥ विज्यंधनुः कप
र्द्दिनोविशल्योबाणवाँ ॥ उत ॥ अनेशन्नस्ययाऽइषवः
आभुरस्यनिषंगधिः ॥ १० ॥ याते हेतीर्मीढुष्टमहस्तेबभूव
तेधनुः ॥ तयास्मान्विश्वतस्त्वमयक्ष्मयापरिभुज ॥ ११ ॥ परि

संहि·
२७८

ते॥ धन्वनोहेतिरस्मान्वृणक्तुविश्वतः॥ अथोयइषुधिस्तवा अ·१६
रे अस्मन्निधेहितम॥१२॥ अवतत्यधनुः॥ अवतत्यधनुष्ट्वं
सहस्राक्षशतेषुधे॥ निशीर्यशल्यानांमुखाशिवोनःसुम
नाभव॥१३॥ नमस्ते॥ नमस्तआयुधायानाततायधृष्णवे॥
उभाभ्यामुततेनमोबाहुभ्यांतवधन्वने॥१४॥ मानो॥ मानो
महान्तमुतमानोअर्भकंमानउक्षन्तमुतमानउक्षितम॥१५ २७६

मानोवधीः पितरंमोतमातरंमानःप्रियास्तन्वोरुद्ररीरिषः

मानस्तोके॥तनयेमानऽआयुषिमानोगोषुमानोऽअश्वेषुरी
रिषः॥मानोवीरान्रुद्रभामिनोवधीर्हविष्मंतः॥सदमित्वाहवाम
हे॥१६॥ध्यातप्र॥ढण्प॥नमोहिरण्यबाहवे॥सेनान्येदिशांच
पतयेनमोनमोवृक्षेभ्योहरिकेशेभ्यःपशूनांपतयेनमोन
मःसस्पिंजरायत्विषीमतेपथीनांपतयेनमोनमोहरिकेशा
योपवीतिनेपुष्टानांपतयेनमोनमोबभ्लुशाय॥१७॥नमो

सं॰हि॰४ बभ्लुशायव्याधिनेन्नानांपतयेनमोनमोभवस्यहेत्यैजगतां अ॰१६
२७१ पतयेनमोनमोरुद्रायाततायिनेक्षेत्राणांपतयेनमोनमः
सूतायाहन्त्यैवनानांपतयेनमोनमोरोहिताय॥१८॥नमो
रोहितायस्थपतयेवृक्षाणांपतयेनमोनमोभुवंतयेवारि
वस्कृतायौषधीनांपतयेनमोनमोमंत्रिणेवाणिजायक
क्षाणाम्पतयेनमोनमःउच्चैर्घोषायाक्रन्दयतेपत्तीनाम्प २७१

तयेनमोनमः कृत्स्नायतया॥२४॥नमःकृत्स्नायतयाधाव
तेसत्वनांपतयेनमोनमः सहमानायनिव्याधिनऽआव्या
धिनीनांपतयेनमोनमोनिषंगिरोककुभायस्तेनानांप
तयेनमोनमोनिचेरवेपरिचरायारण्यानांपतयेनमोनमो
वंचते॥२५॥नमोवंचतेपरिवंचतेस्तायूनांपतयेनमोनमो
निषंगिरणऽइषुधिमतेतस्कराणांपतयेनमोनमोसृका

सं॰हि॰ यिभ्यो जिघांᳫसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमो ऽसिमद्भ्यो नक्तं अ॰१६
१७२ चरद्भ्यो विकृन्तानां पतये नमः ॥२१॥ नमे उष्णीषिणे गिरिच
रायकुलुञ्चानां पतये नमो नमः इषुमद्भ्यो धन्वायिभ्यश्च
वो नमो नमः आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो न
मः आयच्छद्भ्यो ऽस्यद्भ्यश्च वो नमो नमो विसृजद्भ्यः ॥२२॥ न
मो विसृजद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यः॥ १७२

श्चवोनमोनमः॥ शयानेभ्यः आसीनेभ्यश्चवोनमोनमः स्ति
ष्ठद्भ्योधावद्भ्यश्चवोनमोनमः सभाभ्यः ॥२३॥ नमः सभाभ्य
ः सभापतिभ्यश्चवोनमोनमोश्वेभ्योश्वपतिभ्यश्चवोनमो
नमः आव्याधिनीभ्योविविध्यंतीभ्यश्चवोनमोनमः उगणा
भ्यस्तृंहतीभ्यश्चवोनमोनमोगणेभ्यः ॥२४॥ नमोगणेभ्यो
गणपतिभ्यश्चवोनमोनमोव्रातेभ्योव्रातपतिभ्यश्चवोन॥

संहि॰ मोनमोगृत्सेभ्योगृत्सपतिभ्यश्चवोनमोनमोविरूपेभ्योविश्व अ॰१६

१७३ रूपेभ्यश्चवोनमोनमः२सेनाभ्यः२॥२५॥नमःसेनाभ्यः२सेना।

निभ्यश्चवोनमोनमोरथिभ्योऽरथेभ्यश्चवोनमोनमः।

क्षत्तृभ्यःसंग्रहीतृभ्यश्चवोनमोनमोमहद्भ्योऽर्भकेभ्य।

श्चवोनमोनमः॥२६॥नमस्तक्षभ्यः२नमस्तक्षभ्योरथका

रेभ्यश्चवोनमोनमः२कुलालेभ्यः२कर्मारेभ्यश्चवोनमोनमो १७३

न

निषादेभ्यःपुंजिष्टेभ्यश्चवोनमोनमःश्वनिभ्योमृगयुभ्यश्च

वोनमोनमःश्वभ्यः ॥२७॥ नमःश्वभ्यःश्वपतिभ्यश्चवोनमोन

मोभवायचरुद्रायचनमःशर्वायचपशुपतयेचनमोनीलग्री

वायचशितिकंठायचनमःकपर्दिने ॥२८॥ नमःकपर्दिने

चव्युप्तकेशायचनमःसहस्राक्षायचशतधन्वनेचनमो

गिरिशायचशिपिविष्टायचनमोमीढुष्टमायचेषुमतेच

सं०हि० नमो ह्रस्वाय ॥ २९ ॥ नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर् अ०१६

२७४ षीयसे च नमो वृद्धाय च सवृधे च नमोऽग्र्याय च प्रथमाय च नम

ऽआशवे ॥ ३० ॥ नमः ऽआशवे चाजिराय च नमः शीघ्र्याय च

शीभ्याय च नमः ऽऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमो नादेयाय

च द्वीप्याय च ॥ ३१ ॥ नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्व

जाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो ज २७४

ध्यंन्यायचबुध्न्यायचनमः सोभ्याय ॥३२॥ नमः सोभ्यायचप्र
तिसर्यायचनमोयाम्यायचक्षेम्यायचनमः श्लोक्यायचा
वसान्यायचनमउर्वर्यायचखल्यायचनमोवन्याय ॥३३॥
नमोवन्यायचकक्ष्यायचनमः श्रवायचप्रतिश्रवायचन
मआशुषेणायचाशुरथायचनमः शूरायचावभेदिनेच
नमोबिल्मिने ॥३४॥ नमोबिल्मिनेचकवचिनेचनमोवर्मि

संहि॰ णेचवरूथिनेचनमः श्रुतायचश्रुतसेनायचनमोदुंदुभ्याय अ॰१६

२७५ चाहनंन्यायचनमोधृष्णवे ॥३५॥ नमोधृष्णवेचप्रमृशायच

नमोनिषंगिणेचेषुधिमतेचनमस्तीक्ष्णेषवेचायुधिनेच।

नमःस्वायुधायचसुधन्वनेच ॥३६॥ नमःस्रुत्यायचपथ्य

यचनमःकाट्यायचनीप्यायचनमःकुल्यायचसरस्या।

यचनमोनादेयायचवैशंतायचनमःकूप्यायच ॥३७॥ न २७५

मःकूप्प्यायचावघ्यायचनमोवीध्र्यायचातप्प्यायचनमोमे
घ्यायचविद्युत्यायचनमोवर्ष्यायचावर्ष्यायचनमोवात्या
यच॥३८॥नमोवात्यायचरेष्म्यायचनमोवास्तव्यायचवास्तु
पायचनमःसोमायचरुद्रायचनमस्ताम्रायचारुणायचन
मःशंगवे॥३९॥नमःशंगवेचपशुपतयेचनमउग्रायच
भीमायचनमोऽग्रेवधायचदूरेवधायचनमोहन्त्रेचहनीयसे

संहि० १७६

च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय ॥ ४० ॥ नमः शंभवा- अ० १६
य ॥ च मयोभवाय च नमः शंकराय च मयस्कराय च नमः
शिवाय च शिवतराय च ॥ ४१ ॥ नमः पार्याय ॥ चावार्याय च न-
मः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च न-
मः शष्प्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय ॥ ४२ ॥ नमः सि-
कत्याय च प्रवाह्याय च नमः किꣳशिलाय च क्षयणाय च १७६

नमःकपर्द्दिनेचपुलस्त्तयेचनमःइरिण्यायचप्रपथ्यायचन
मोव्रज्याय॥४३॥नमोव्रज्यायचगोष्ठ्यायचनमस्तल्प्यायचगे
ह्यायचनमोहृदय्यायचनिवेष्प्यायचनमःकाट्यायचगह्वरेष
ष्ठायचनमःशुष्क्याय॥४४॥नमःशुष्क्यायचहरित्यायचन
मःपांसव्यायचरजस्यायचनमोलोप्यायचोलप्यायचन
मऽऊर्व्यायचसूर्व्यायचनमःपर्णाय॥४५॥नमःपर्णायचप

रुं॰हि॰ र्णशद्याय च नमः ऽ उद्गुरमाणाय चाभिघ्नते च नमः ऽ आखिदते च प्र रु॰१६
१५५ खिदते च नमः इषुकृद्भ्यो धनुष्कृद्भ्यश्च वो नमो नमो वः किरि
केभ्यो देवानाꣳ हृदयेभ्यो नमो नमो विचिन्वत्केभ्यो देवानमो
विक्षिणत्केभ्यो देवानमः ऽ आनिर्हतेभ्यो देवानां ॥४६॥ द्रापे ऽ अं
धसः स्पते दरिद्र नीललोहित। आसां प्रजानामेषां पशूनां मा
भेर्मा रोङ्मो च नः किंचनाममत ॥४७॥ इमा रुद्राय तवसे कप १५३

हृिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतीः ॥ यथान्नःशमसद्विपदेचतुष्प
देविश्वंपुष्टंग्रामेअस्मिन्ननातुरम ॥ ४८ ॥ यातेरुद्रशिवात
नूः शिवाविश्वाहाभेषजी ॥ शिवारुतस्यभेषजीतयानोमृड
जीवसे ॥ ४९ ॥ परिनः ॥ परिनोरुद्रस्यहेतिर्वृणक्तुपरित्वेषस्य
दुर्मतिरघायोः ॥ अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकाय
तनयायमृड ॥ ५० ॥ मीढुष्टमशिवतम ॥ शिवोनःसुमनाभ

 व॥परमेवृक्षऽआयुधंन्निधायकृत्तिंवसानऽआचरपिनाकंबि
 भ्रदागहि॥५१॥विकिरिद्रविलोहितनमस्तेऽअस्तुभगवः॥या
स्तेसहस्रꣳहेतयोन्यमस्मन्निवपंतुताः॥५२॥सहस्राणिसह
स्रशः॥सहस्राणिसहस्रशोबाह्वोस्तवहेतयः॥तासामीशा
नोभगवः॥पराचीनामुखाकृधि॥५३॥असंख्यातासहस्राणि
येरुद्राऽअधिभूम्याम॥तेषाꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्म

सि ॥ ५४ ॥ अस्मिन्महति ॥ अस्मिन्महत्यर्णवेंतरिक्षेभवा अधि

तेषाꣳ सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥ ५५ ॥ नीलग्रीवाः शि

तिकंठाः ॥ नीलग्रीवाः शितिकंठा दिवꣳ रुद्रा उपश्रिताः ॥ ते

षाꣳ सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥ ५६ ॥ नीलग्रीवाः शि

तिकंठाः ॥ शर्वा अधः क्षमाचराः ॥ तेषाꣳ सहस्रयोजनेवध

न्वानितन्मसि ॥ ५७ ॥ येवृक्षेषु ॥ शष्पिंजरा नीलग्रीवा विलो

सं॰दि॰ हिता॥ तेषांꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥ ५८॥ येभूताना अ॰१६

१३५ म्॥ येभूतानामधिपतयोविशिखासःकपर्द्दिनः॥ तेषांꣳसह

स्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥ ५९॥ येपथांपथिरक्षयऐल

बृदाआयुर्युधः॥ तेषांꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥

६०॥ येतीर्थानिप्रचरंतिसृकाहस्तानिषंगिणः॥ तेषांꣳसह

स्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥ ६१॥ येन्नेषुविविध्यंतिपात्रेषु १३५

पिबतोजनान॥तेषांॅसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥६२॥
यऽएतावंतः॥यऽएतावंतश्चभूयाॅंसश्चदिशोरुद्रावित
स्थिरे॥तेषांॅसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥६३॥नमोऽ
स्तु॥रुद्रेभ्योयेदिवियेषांवर्षमिषवः॥तेभ्योदशप्राचीर्दशद
क्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः॥तेभ्योनमोऽअस्तुते
नोवंतुतेनोमृडयंतुतेयंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषांजंभेदध्मः

संहि.
१८४ ६४॥नमोस्तुरुद्रेभ्योयेंतरिक्षेयेषांवातइषवः॥तेभ्योदश। रु.१६
प्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः॥तेभ्यो
नमोऽअस्तुतेनोवंतुतेनोमृडयंतुतेयंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टि
तमेषांजंभेदध्मः॥६५॥नमोस्तुरुद्रेभ्योयेपृथिव्यांयेषाम
न्नमिषवः॥तेभ्योदशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशो।
दीचीर्दशोर्ध्वाः॥तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवंतुतेनोमृडयंतुते १८९

यंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषांजंभेदध्मः॥६६॥ इतिवाजसने
संहितायांषोडशोध्यायः॥ अश्मन्नूर्जम॥ अश्मन्नूर्जंपर्व
तेशिश्रियाणामद्भ्यः ओषधीभ्योवनस्पतिभ्यः अधिसंभृ
तंपयः॥ तान्नः इषमूर्जंधत्तमरुतः सꣳरराणाः अश्मंस्ते
क्षुन्मयितः ऊर्ग्यंद्विष्मस्तंतेशुगृच्छतु॥१॥ इमामे अग्नइ
ष्टकाधेनवः संत्वेकाचदशचदशचशतंचशतंचसहस्रंचस

सं.दि. हस्रंचायुतंचायुतंचनियुतंचनियुतंचप्रयुतंचार्बुदंचन्यर्बुदंच॥ अ.१७
१८१ समुद्रश्चमध्यंचांतश्चपरार्द्धश्चैतामेऽअग्नऽइष्टकाधेनवःसं
त्वमुत्रामुष्मिंलोके॥२॥ऋतवस्थ॥ऋतावृधऽऋतुष्ठास्थऽऋ
तावृधः॥घृतश्चुतोमधुश्चुतोविराजोनामकामदुघाऽअ॥
क्षीयमाणाः॥३॥समुद्रस्यत्वा॥वकयाग्नेपरिव्ययामसि॥
पावकोऽअस्मभ्यंशिवोभव॥४॥हिमस्यत्वा॥जरायुणा १८१

ग्नेपरिव्ययामसि। पावको ऽअस्मभ्यꣳ शिवोभव॥५॥ उप
ज्मन्। न्नुपवेतसेवतरनदीष्वा। अग्नेपित्तमपामसिमंडूकि
ताभिरागहिसेमंनोयज्ञंपावकवर्णꣳ शिवंकृधि॥६॥ अपा
मिदम्। अपामिदन्न्ययनꣳ समुद्रस्यनिवेशनं। अन्यांस्ते
ऽअस्मत्तपंतुहेतयः पावको ऽअस्मभ्यꣳ शिवोभव॥७॥ अ
ग्नेपावक। रोचिषामंद्रयादेवजिह्वया। आदेवान्वक्षिय॥

संहि· क्षिव ॥ ५ ॥ सनः ॥ पावकदीदिवोग्नेदेवाँ। इहावहोपयज्ञर्ठ०·। अ·१७
१८२. हविश्चनः ॥ ६ ॥ पावकयायः ॥ पावकयायश्चितयंत्याकृपा
क्षामंन्रुरुचऽउषसोनभानुना ॥ तूर्वन्नयामंन्नेतशस्यनूरणा
ऽआयोघृणेनततृषाणोऽअजरः ॥ ७ ॥ नमस्ते ॥ हरसेशोचि
षेनमस्तेऽअस्त्वर्चिषे ॥ अन्याँस्तेऽअस्मत्तपंतुहेतयः पावकोऽ
ऽअस्मभ्यर्ठ०·शिवोभव ॥ ८ ॥ नृषदेवेट् ॥ नृषदेवेडप्सुषदेवे १८२

ड्बर्हिषदे वेड्वनसदे वेट्स्वर्विदे वेट्॥१२॥ ये देवाः॥ ये देवा देवानां
यज्ञिया यज्ञियानाᳪं संवत्सरीणमुप भागमासते॥ ऽअहु
तादो हविषो यज्ञे ऽअस्मिन्त्स्वयं पिबन्तु मधुनो घृतस्य॥१३॥ ये
देवाः॥ ये देवा देवेष्वधि देवत्वमायन्ये ब्रह्मणः पुर ऽएतारो
ऽअस्य॥ येभ्यो न ऽऋते पवते धाम किंचन न ते दिवो न पृथिव्या
ऽअधि स्नुषु॥१४॥ प्राणदा ऽअपानदाः॥ प्राणदा ऽअपान

संहि॰ दाव्मानुदावर्द्धोदावरिवोदाः॥ अंन्माँस्तेत्र्समत्तपंतुहेतयः॥ पा अ॰१७
१८३ वको॥ अस्मभ्यंठं॰ शिवोभव॥१५॥ अग्निस्तिग्मेन॥ शोचिषा॥
यासद्विश्वंन्यत्रिणम्॥ अग्निर्नोवनतेरयिम्॥१६॥ यऽइमा॥
विश्वाभुवनानिजुह्वदृषिर्होतान्यसीदत्पितानः॥ सऽआ॥
शिषाद्रविणमिछमानः प्रथमछदवराँशऽआविवेश॥१७
किंस्वित॥ किंस्विदासीदधिष्ठानमारंभणंकतमत्स्वित् १८३

त्कथासीत॥ यतोभूमिंजनयंन्विश्वकर्मा विद्यामौर्णोन्महि
नाविश्वचक्षाः॥२॥ विश्वतश्चक्षुरुत॥ विश्वतोमुखोविश्व
तोबाहुरुतविश्व॰ तस्पात॥ संबाहुभ्यांधमतिसंपतत्रैर्द्या॥
वाभूमींजनयंदेव एकः॥३॥ किंस्वित॥ किंस्विद्वनं
कउसवृक्षआसयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः॥ मनी॥
षिणोमनसापृच्छतेदुतद्यदध्यतिष्ठद्भुवनानिधारयन॥

संहि॰
१८४

२१॥ याते॥ धामानिपरमाणियावमायामध्यमाविश्वकर्मन्नुते अ॰१७
मा॥ शिक्षासखिभ्योहविषिस्वधावः स्वयंयजस्वतन्वंवृधा
नः॥२२॥ विश्वकर्मन्हविषा॥ वावृधानः स्वयंयजस्वपृथिवी
मुतद्याम्॥ मुह्यं त्वन्येऽअभितःसपत्नाःऽइहास्माकंमघ
वासूरिरस्तु॥२३॥ वाचस्पतिं॥ विश्वकर्माणमूतयेमनोजु
वंवाजेऽअद्याहुवेम॥ सनोविश्वानिहवनानिजोषद्विश्वशं १८४

म्भूरवसेसाधुकर्मा॥२३॥ विश्वकर्मन्हविषा॥ वर्द्धनेनत्रातार
मिंद्रमकृणोरवध्यम्॥ तस्मैविशः समनमंतपूर्वीरयमु
ग्रोविहव्योयथासत्॥२४॥ चक्षुषः पिता॥ मनसाहिधीरोघृ
तमेनेऽअजनंनम्नमाने॥ यदेदंताऽअददृहंतपूर्वःऽआदि
द्यावापृथिवीऽअप्रथेताम्॥२५॥ विश्वकर्माविमनाः॥ वि
श्वकर्माविमनाऽआद्विहायाधाताविधातापरमोतसंदृक

संहि. तेषामिष्टानिसमिषामदंतियत्रासप्तऽक्रुषीन्परऽएकमा अ.१७
१८५ हुः॥२॥ योनःपिताजनितायोविधाताधामानिवेदभु
वनानिविश्वा॥ योदेवानांनामधाऽएकऽएवतंसंप्रश्नं
भुवनायंत्यन्या॥३॥ तऽआयजंतद्रविणंसमस्माऽ
ऋषयःपूर्वेजरितारोनभूना॥ असूर्तेसूर्तेरजसिनिषत्ते
येभूतानिसमकृण्वन्निमानि॥४॥ परोदिवापरऽएना १८५

पृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्यदस्ति॥ कंस्विद्गर्भंप्रथमंद

ध्र आपोयत्रदेवाः समपश्यंतविश्वे॥ ५॥ तमित्॥ तमिद्गर्भं

प्रथमंदध्र आपोयत्रदेवाः समगच्छंतविश्वे॥ अजस्यना॥

नावध्येकमर्पितंयस्मिंविश्वानिभुवनानितस्थुः॥ ६॥ नत

म्॥ नतंविदाथयइमाजजानान्यद्युष्माकमंतरंबभूव॥ नी

हारेणप्रावृताजल्प्याचासुतृपउक्थशासश्चरंति॥ ७॥ वि

संहि॰ श्वकर्मा हि ॥ विश्वकर्मा त्वजनिष्ट देव आदिद्गंधर्वो अभवद्द्वि अ॰ १३
१९६ तीयः ॥ तृतीयः पिता जनितौषधीनामपां गर्भं व्यदधात्पुरु
त्रा ॥ ३३ ॥ आशुः शिशानः ॥ आशुः शिशानो वृषभो न
भीमो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ॥ संक्रंदनो निमिष
एकवीरः शतं सेना अजयत्साकमिंद्रः ॥ ३४ ॥ संक्रंदने
नानिमिषेण ॥ जिष्णुना युत्कारेण दुश्च्यवनेन धृष्णुना ॥ त ॥ १९६

न्द्रेणजयततत्सहध्वंयुधोनरः इषुहस्तेनवृष्णा॥३४॥स
इषुहस्तैः॥सनिषंगिभिर्वशीसंस्रष्टासयुधइंद्रोगणे
न॥संसृष्टजित्सोमपाबाहुशर्ध्युग्रधन्वाप्रतिहिताभिर
स्ता॥३५॥बृहस्पतेपरिदीयारथेनरक्षोहामित्राँ अप
बाधमानः॥प्रभंजंत्सेनाः प्रमृणोयुधाजयन्नस्माकमे
ध्यविता रथानाम्॥३६॥बलविज्ञायस्थविरः प्रवीरः॥स

संहि. हस्त्वान्वाजी सहमान उग्रः॥ अभिवीरो अभिसत्वा सहो अ.१७
१८५ जाजैत्रमिंद्र रथमातिष्ठ गोवित्॥३७॥ गोत्रभिदं गोविदं। वज्र
बाहुं जयंतमज्म प्रमृणंतमोजसा। इमं सजाता अनुवीर
यध्वमिंद्रं सखायो अनुसंरभध्वं॥३८॥ अभिगोत्रा
णि। सहसा गाहमानोऽदयो वीरः शतमन्युरिंद्रः। दुश्च्यवन
ः पृतनाषाडयुध्योऽस्माकं सेना अवतु प्र युत्सु॥३९॥ इंद्र १८७

ऽआसांनेताबृहस्पतिर्द्दक्षिणायज्ञःपुरऽएतुसोमः॥ देव
सेनानामभिभंजतीनांजयंतीनांमरुतोयंत्वग्रम् ॥४९॥ इं
द्रस्यवृहस्पतेः॥ इंद्रस्यवृष्णोवरुणस्यराज्ञःऽआदित्यानांमरु
ताᳪंशर्द्धऽउग्रम् ॥ महामनसांभुवनच्यवानांघोषोदेवा
नांजयतामुदस्थात् ॥५०॥ उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्व
नांमामकानांमनाᳪंसि ॥ उद्वृत्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्

संहि॰ यानांजयतांयंतुघोषाः॥४४॥अस्माकमिंद्रःसमृतेषुध्व अ॰२७

२८८या जेष्वस्माकंयाइषवस्ताजयंतु॥अस्माकंवीराऽउत्तरेभवंत्व

स्माँऽउदेवाऽअवताहवेषु॥४५॥अमीषांचित्तंप्रतिलो

भयंतीगृहाणांगान्यप्वेपरेहि॥अभिप्रेहिनिर्दहहृत्सुशो

कैरंधेनामित्रास्तमसासचंताम्॥४६॥अवसृष्टापरापत

शरव्येब्रह्मसंशिते॥गच्छामित्रान्प्रपद्यस्वमामीषांकं॥ ॰२८८

चनोक्षिषः॥४४॥प्रेत॥प्रेताजयतानरःऽइंद्रोवःशर्मयच्छतु
उग्रावःसंतुबाहवोनाधृष्यायथासथ॥४६॥असौया॥म
सेनामरुतःपरेषामभ्यैतिनऽओजसास्पर्धमाना॥तांगूह
ततमसापव्रतेनयथामीऽअन्योऽअन्यंनजानन्॥४७॥म
यत्रबाणाःसंपतंतिकुमाराविशिखाऽइवतन्नऽइंद्रोबृ
हस्पतिरदितिःशर्मयच्छतुविश्वाहाशर्मयच्छतु॥४८॥म

सं॰हि॰
१८९

र्माणिते॥ वर्म्मणाच्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्ता अ॰ १७
म्॥ उरोर्वरीयोवरुणस्तेकृणोतुजयंतंत्वानुदेवामदंतु॥ ४
९॥ उदेनम्॥ उदेनमुत्तरांनयाग्नेघृतेनाहुत॥ रायस्पोषेण
सꣳसृजप्रजयाचबहुंकृधि॥ ५०॥ शतम्॥ १७५०॥ इन्द्रेमं
प्रतरांनयसजातानामसद्वशी॥ समेनंवर्चसासृजदेवा
नांभागदाअसत॥ ५१॥ यस्यकर्मः॥ यस्यकुर्मोगृहेहवि॥ १८९

स्त्वमग्नेवर्द्धयात्वम ॥ तस्मैदेवा ऽ अधिब्रुवन्नयंचब्रह्मणस्प
तिः ॥ ५४ ॥ उदुत्वा ॥ विश्वेदेवा ऽ अग्नेभरन्तुचित्तिभिः ॥ सनोभ
वशिवस्त्वꣳसुप्रतीकोविभावसुः ॥ ५५ ॥ पंचदिशो ॥ पं
चदिशोदैवीर्यज्ञमवंतुदेवीरपामतिंदुर्मतिंबाधमानाः
॥ रायस्पोषेयज्ञपतिमाभजंतीरायस्पोषे ऽ अधियज्ञो ऽ अ
स्थात ॥ ५६ ॥ समिद्धो ऽ अग्नौ ॥ समिद्धे ऽ अग्नावधिमामहा

संहि० नतुच्छुपत्रऽईड्योगृह्णीत॥ तत्संघर्मंपरिगृह्यायजंतोर्ज्जा अ० २९
१९६ यद्यज्ञमयजंतदेवाः॥५५॥ दैव्यायधर्त्रे॥ जोष्ट्रेदेवश्रीःश्री
मनाः॥ शतपयाः॥ परिगृह्यदेवायज्ञमायंदेवादेवेभ्यो
ऽअध्वर्यंतोऽअस्थुः॥५६॥ वीतंहविः॥ शमितंशमि
तायजध्यैतुरीयोयज्ञोयत्रहव्यमेति॥ ततोवाकाऽआ
शिषोनोजुषंताम्॥५७॥ सूर्यरश्मिर्हरिकेशः॥ पुरस्तात १९६

त्सविताज्योतिरुदयाशँ ऽअजस्त्रम ॥ तस्यपूषाप्रसवेया
तिविद्वान्त्संपश्यन्विश्वाभुवनानिगोपाः ॥ ५८ ॥ विमानः
एषः ॥ विमान ऽएषदिवोमध्ये ऽआस्ते ऽआपप्रिवान्रोद
सीअंतरिक्षम ॥ सविश्वाचीरभिचष्टेघृताचीरंतरापूर्व
मपरंचकेतुम ॥ ५९ ॥ उक्षासमुद्रः ॥ उक्षासमुद्रोऽअरु
णः सुपर्णः पूर्वस्ययोनिंपितुराविवेश ॥ मध्येदिवोनि

संहितर्ष
२९८

हितः । एभिरग्नेमा द्विवक्षमे रजस्मस्पात्यंतौ ॥ ६ ॥ इंद्रस्य विश्वा

इंद्रस्य विश्वाः अब्रवीद्धंतसमुद्रव्यचसंगिरः । रथीतमं ।

रथीनांवाजानाथं सत्पतिं पतिम् ॥ ६ ॥ देवव्यायज्ञः ॥ देवव्य

यज्ञः आक्षचवक्षत्त्व मन्व्यायज्ञब्राचवक्षत ॥ यक्षद्ग्निर्दे

वोदेवाशः आवक्षत ॥ ६ ॥ वाजस्यमा ॥ प्रसवऽनुद्गाने

णोदयचीत ॥ अधासपत्नानिंद्रोमेनिग्राने णाधराशः ऽ

ऋ॰ १३
२९८

अर्कैः ॥६३॥ उद्ग्राभंच निग्राभंच ब्रह्म देवा ऽअवीवृधन ॥ अ
धासपत्नानिंद्राग्नी मे विषूचीनांन्व्यस्यताम ॥६४॥ क्रमध्वम
ग्निना ॥ नाकमुख्यं हस्तेषु बिभ्रतः ॥ दिवस्पृष्ठं स्वर्ग
त्वामिश्रा देवेभिराध्वम ॥६५॥ प्राचीमनु ॥ प्रदिशंप्रेहिविद्वा
नग्नेरग्नेपुरो ऽअग्निर्भवेह ॥ विश्वा ऽआशादीद्यानोविभा
ह्यूर्जंनोधेहिद्विपदेचतुष्पदे ॥६६॥ पृथिव्या ऽअहम

संहि० ४ पृथिव्या॥ अहमुदंतरिक्षमारुहमंतरिक्षाद्दिवमारुहम॥ दि अ० १७
१९५२ वोनाकस्यपृष्टात्स्वर्ज्योतिरगामहम॥ ६७॥ स्वर्यंत॥ स्वर्यंतो
नापेक्षंत॥ आद्यांरोहंतिरोदसी॥ यज्ञंयेविश्वतोधारंसु
विद्वांसोवितेनिरे॥ ६८॥ अग्नेप्र॥ अग्नेप्रेहिप्रथमोदेव
यतांचक्षुर्देवानामुतमर्त्यानाम॥ इयक्षमाणाभृगुभिःस
जोषाः स्वर्यंतुयजमानाः स्वस्ति॥ ६९॥ नक्तोषासासमनसा १९५२

॥विरूपेधापयेतेशिशुमेकꣳसमीची॥द्यावाक्षामारुक्मोऽ
अंतर्विभातिदेवाऽअग्निंधारयंद्रविणोदाः॥७०॥अग्नेसह
स्राक्ष॥शतमूर्धंछतंतेप्राणाःसहस्रंव्यानाः॥त्वꣳसाहस्र
स्यरायऽईशिषेतस्मैतेविधेमवाजायस्वाहा॥७१॥सुपर्णोसि
गरुत्मान्पृष्ठेपृथिव्याःसीद॥भासांतरिक्षमापृणज्योति
षादिवमुत्तभानतेजसादिशऽउद्दृꣳह॥७२॥आजुह्वानःसु

सं॰हि॰ प्रतीकः ॥ आरुरुक्वान्ः सुप्रतीकः पुरस्तादग्ने स्वंयोनिमा। अ॰१७
१५३ सीदसाधुया ॥ अस्मिंत्सधस्थे । अध्युत्तरस्मिं विश्वेदेवाय
जमानश्च सीदत ॥७३॥ ताᳫं सवितुः ॥ ताᳫं सवितुर्वरेण्य
स्य चित्रामाहंवृणे सुमतिं विश्वजन्याम् ॥ यामस्य कण्वो ।
अदुहत्प्रपीनाᳫं सहस्रधारांपयसामहींगाम् ॥७४॥ वि
धेमते ॥ परमेजन्मन्नग्नेविधेमस्तोमैरवरेसधस्थे ॥ यस्मा १५३

द्योनैसुद्वारिथ्यायजेतंप्रत्वेहवीछंषिजुह्वरेसमिद्धे ॥७५॥

प्रेद्धोऽअग्ने ॥ दीदिहिपुरोनोजस्रयासूर्म्यायविष्ठ ॥ त्वाछं

शश्वंतऽउपयंतिवाजाः ॥७६॥ अग्नेतम ॥ अग्नेतमद्या

श्वंनस्तोमैःक्रतुंनभद्रछं·हृदिस्पृशम ॥ ऋध्यामातऽओहैः

॥७७॥ चित्तिंजुहोमि ॥ मनसाघृतेनयथादेवाऽइहागमन्वीति

होत्राऽऋतावृधः ॥ पत्येविश्वस्यभूम्नोजुहोमिविश्वकर्म

रोविभ्वाहादांम्पर्ठ॰ हविः॥७८॥ सप्तते॥ अग्नेसमिधःस
प्तजिह्वाःसप्तऋषयःसप्तधामप्रियाणि॥ सप्तहोत्राःस
प्तधात्वायजंतिसप्तयोनीरापृणस्वघृतेनस्वाहा॥७९॥ शु
क्रज्योतिश्च॥ चित्रज्योतिश्चसत्यज्योतिश्चज्योतिष्मांश्च॥
शुक्रश्चऋतपाश्चात्यंर्ठ॰ हाः॥८०॥ ईदृंङ्॰॥ ईदृंङ्चान्यादृं
ङ्॰ सदृंङ्॰ प्रतिसदृंङ्॰॥ मितश्चसंमितश्चसभराः॥८१॥

ऋतश्च ॥ सत्यश्च ध्रुवश्च धरुणश्च ॥ धर्त्ता च विधर्त्ता च विधार
यः ॥ ८३ ॥ ऋतजिच्च ॥ सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्च ॥ अन्ति
मित्रश्च दूरेऽअमित्रश्च गणः ॥ ८४ ॥ ईदृक्षासऽएतादृक्षास
ऽईदृक्षासऽएतादृक्षासऽऊ षु णः सदृक्षासः प्रतिसदृ
क्षासऽएतन ॥ मितासश्च संमितासो नोऽअद्य सभरसो म
रुतो यज्ञेऽअस्मिन् ॥ ८५ ॥ स्वतवांश्च ॥ प्रघासी च सांतपन

संहि॰ श्च रयहमेधीश्च। क्रीडीश्च शाकीचोज्जेषी॥ ८५॥ इन्द्रं दैवीः॥ इं स्क॰ १७
२८५ द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानोऽभवन्यथेन्द्रं दैवीर्विशो मरुतो
नुवर्त्मानोऽभवन्। एवमिमं यजमानं दैवीश्च विशो मानुषीश्चा
नुवर्त्मानोभवन्तु॥ ८६॥ इमं स्तनम्॥ इमं स्तनम्
र्जस्वन्तं धया पां प्रपीनमग्ने सरिरस्य मध्ये। उत्सं जुषस्व मधु
मन्तमर्वन्त्समुद्रियं सदनमाविशस्व॥ ८७॥ घृतं मिमिक्षे २८५

॥घृतमस्ययोनिर्घृतेश्रितोघृतंम्वस्यधाम॥अनुष्वधमा
वहमादयस्वस्वाहाकृतंवृषभवक्षिहव्यम्॥र्ग र्प॥समुद्राद्रू।
र्मिः॥समुद्राद्रूर्मिर्मधुमाँउदारदुपांशुनासममृतत्व।
मानट्॥घृतस्यनामगुह्यंयदस्तिजिह्वादेवानाममृतस्यना
भिः॥र्ग र्षि॥वयंनाम॥प्रब्रवामाघृतस्यास्मिंन्यज्ञेधारयामा।
नमोभिः॥उपब्रह्माशृणवच्छस्यमानंचतुःशृंगोवमीद्गौ।

संहि. १५१६

२ऽ रातत॥ ३॥ चत्वारिशृंगा॥ चत्वारिशृंगात्रयोऽअस्यपा॥ अ. ९७
दाद्वेशीर्षेसप्तहस्तासोऽअस्य॥ त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीति
महोदेवोमर्त्याँऽआविवेश॥ ३॥ त्रिधाहितं॥ पणिभि
र्गुह्यमानंगविदेवासोघृतमन्वविंदन्॥ इंद्रऽएकंसूर्यऽ
एकंजजानवेनादेकंस्वधयानिष्टतक्षुः॥ ४॥ एताऽ॥
अर्षंति॥ हृद्यात्समुद्राच्छतव्रजारिपुणानावचक्षे॥ घृत॥ १५१६

स्यधाराऽअभिचाकशीमिहिरण्ययोवेतसोमध्यऽआ
साम् ॥ ५ ॥ सम्यक्स्रवंति ॥ सरितोनधेनाऽअंतर्हृदामन
सापूयमानाः ॥ एतेअर्षंत्यूर्मयोघृतस्यमृगाऽइवक्षिपणो
रीषमाणाः ॥ ६ ॥ सिंधोरिवप्राध्वनेशूघनासोवातप्र
मियःपतयंतियह्वाः ॥ घृतस्यधाराऽअरुषोनवाजी ।
काष्ठाभिंदन्नूर्मिभिःपिन्वमानः ॥ ७ ॥ अभिप्रवंत ॥ स

संहि १९७ मनेवयोषाःकल्याण्यःस्मयमानासोऽअग्निम्॥घृतस्य अ॰१७
धाराःसमिधोनसंततताजुषाणोहर्यतिजातवेदाः॥९६॥
कन्याऽइववहतुम्॥कन्याऽइववहतुमेतवाऽउऽअंजंजा
नाऽअभिचाकशीमि॥यत्रसोमःसूयतेयत्रयज्ञोघृत
स्यधाराऽअभितत्पवंते॥९७॥अभ्यर्षतसुष्टुतिंगव्यमा
जिमस्मासुभद्राद्रविणानिधत्त॥इमंयज्ञंनयतदेवता १९७

नोघृतस्यधाराममधुमत्पवंते॥९८॥ धामंते॥ विश्वंभुवनमधि
श्रितमंतःसमुद्रेहृद्यंतरायुषि॥ अपामनीकेसमिथेय
ऽआभृतस्तमश्याममधुमंतंतऽऊर्म्मिं॥९९॥ इतिवाजस
नेसंहितायांसप्तदशोऽध्यायः॥ वाजश्च॥ मेप्रसवश्चमेप्र
यतिश्चमेप्रसितिश्चमेधीतिश्चमेक्रतुश्चमेस्वरश्चमेश्लो
कश्चमेश्रवश्चमेश्रुतिश्चमेज्योतिश्चमेस्वश्चमेयज्ञेन।

संहि० १९९

कल्पंताम् ॥१॥ प्राणश्च ॥ मेपानश्च मेव्यानश्च मेसुश्च मेचित्तंचम ऽ अ० १८

आधीतंच मेवाक्च मेम नश्च मेचक्षुश्च मेश्रोत्रंच मेदक्षश्च मे

बलंच मेयज्ञेनकल्पंताम ॥२॥ ओजश्च मेसहश्च म ऽआत्मा

चमेतनूश्च मेशर्म्मचमेवर्म्मचमेंगानिच मेस्थीनिचमेपरू

ंषिचमेशरीराणिचम ऽआयुश्च मेजराचमेयज्ञेनकल्पं

ताम ॥३॥ ज्यैष्ठ्यंच म ऽआधिपत्यंचमेमन्युश्च मेभामश्च मे १९९

मश्च मेंभश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे व
र्षिमा च मे द्राघिमा च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे यज्ञेन कल्पंताम् ॥ ४
सत्यं च ॥ मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे विश्वं च मे महश्च मे ।
क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे ।
सुकृतं च मे यज्ञेन कल्पंताम् ॥ ५ ॥ ऋतं च मे । मृतं च मे यक्ष्मं च
मे नामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मे नमित्रं च मे भयं

संहि·

१५५

च मे सुखं च मे शयनं च मे सूषाश्च मे सुदिनं च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥ ६ ॥ यन्ता च मे धर्त्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥ ७ ॥ शं च मे मयश्च मे प्रियं च मे ऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वसीयश्च मे यशश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥

अ· १८

१५९

९॥ ऊर्क्च॥ मेसूनृताचमेपयश्चमेरसश्चमेघृतंचमेमधुच
मेसग्धिश्चमेसपीतिश्चमेकृषिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रंचम॥
औद्भिद्यंचमेयज्ञेनकल्पंताम्॥ १०॥ रयिश्च॥ मेरायश्चमे।
पुष्टंचमेपुष्टिश्चमेविभुचमेप्रभुचमेपूर्णंचमेपूर्णतरंच
मेकुयवंचमेक्षितंचमेन्नंचमेक्षुच्चमेयज्ञेनकल्पंताम्॥ ११॥
वित्तंच॥ मेवेद्यंचमेभूतंचमेभविष्यच्चमेसुगंचमेसुपथ्यं

संहि॰ च मऽऋद्धं च मऽऋद्धिश्च मे क्लृप्तं च मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च म अ॰ १८
२९९ तिश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥११॥ व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषा
श्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे खल्वाश्च मे प्रियंगवश्च मे ऽणव
श्च मे श्यामाकाश्च मे नीवाराश्च मे गोधूमाश्च मे मसूराश्च
मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥१२॥ अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरय
श्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च २९९

मे यश्च मे श्यामं च मे लोहं च मे सीसं च मे त्रपु च मे यज्ञेन कल्पं
ताम् ॥ १३ ॥ अग्निश्च म ऽआपश्च मे वीरुधश्च म ऽओषधय
श्च मे कृष्टपच्याश्च मेऽकृष्टपच्याश्च मे ग्राम्याश्च मे पशव ऽ
आरण्याश्च मे वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे यज्ञे
न कल्पंताम् ॥ १४ ॥ वसु च मे वसतिश्च मे कर्म च मे शक्ति
श्च मेऽर्थश्च म ऽएमश्च म इत्या च मे गतिश्च मे यज्ञेन कल्पंता

संहि॰ २६२

म॥२५॥ अग्निश्च मऽइंद्रश्च मे सोमश्च मऽइंद्रश्च मे सविता च अ॰१८
मऽइंद्रश्च मे सरस्वती च मऽइंद्रश्च मे पूषा च मऽइंद्रश्च मे बृ
हस्पतिश्च मऽइंद्रश्च मे यज्ञेन कल्पंताम्॥२६॥ मित्रश्च म
ऽइंद्रश्च मे वरुणश्च मऽइंद्रश्च मे धाता च मऽइंद्रश्च मे त्व
ष्टा च मऽइंद्रश्च मे मरुतश्च मऽइंद्रश्च मे विश्वे च मे देवाऽइं
द्रश्च मे यज्ञेन कल्पंताम्॥२७॥ पृथिवी च मऽइंद्रश्च मेंत २६२

रिक्षंचमऽइंद्रश्चमे द्यौश्चमऽइंद्रश्चमेसमाश्चमऽइंद्रश्च
मेनक्षत्राणिचमऽइंद्रश्चमेदिशश्चमऽइंद्रश्चमेयज्ञेनक
ल्पंताम॥१८॥अंशुश्चमेरश्मिश्चमेदाभ्यश्चमेधिपति
श्चमऽउपांशुश्चमेंतर्यामश्चमऽऐंद्रवायवश्चमेमैत्राव
रुणश्चमऽआश्विनश्चमेप्रतिप्रस्थानश्चमेशुक्रश्चमेमं
थीचमेयज्ञेनकल्पंताम्॥१९॥आग्रयणश्चमेवैश्वदेव

संहि. श्चमेध्रुवश्चमेवैश्वानरश्चमऐंद्राग्नश्चमेमहावैश्वदेवश्च। अ.१८
२९२ मेमरुत्वतीयाश्चमेनिष्केवल्यश्चमेसावित्रश्चमेसारस्वत।
श्चमेपात्नीवतश्चमेहारियोजनश्चमेयज्ञेनकल्पंताम ॥ २०
स्रुचश्चमेचमसाश्चमेवायव्यानिचमेद्रोणकलशश्च
मेग्रावाणश्चमेधिषवणेचमेपूतभृच्चमआधवनीय।
श्चमेवेदिश्चमेबर्हिश्चमेवभृथश्चमेस्वगाकारश्चमेय २९२

ज्ञेनकल्पंताम॥२१॥ अग्निश्च मे घर्मश्च मे र्कश्च मे सूर्य्य

मे प्राणश्च मे श्वमेधश्च मे पृथिवी च मे दितिश्च मे द्यौश्च मेंगु दितिश्चमे ओ१२

लयः शाक्करयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पताम॥२२॥ व्रतं च

म ऋतवश्च मे तपश्च मे संवत्सरश्च मेहोरात्रे ऊर्वष्ठी।

वे बृहद्रथंतरे च मे यज्ञेन कल्पताम॥२३॥ एका च मे ति

स्रश्च मे तिस्रश्च मे पंच च मे पंच च मे सप्त च मे सप्त च मे नव

संहि० ५ चमेनवचम १ एकादशाचम १ एकादशाचमेत्रयोदशाचमेत्रयो अ॰ १८

२०३ दशाचमेपंचदशाचमेपंचदशाचमेसप्तदशाचमेसप्तदशा ।

चमेनवदशाचमेनवदशाचम १ एकविंशतिश्चम १ ए ।

कविंशतिश्चमेत्रयोविंशतिश्चमेत्रयोविंशतिश्चमे ।

पंचविंशतिश्चमेपंचविंशतिश्चमेसप्तविंशतिश्चमे

सप्तविंशतिश्चमेनवविंशतिश्चमेनवविंशतिश्चा । २०३

मएकत्रिꣳ॰शच्चमएकत्रिꣳ॰शच्चमेत्रयस्त्रिꣳ॰शच्चमेयज्ञेन
कल्पंताम॥२४॥चतस्रश्च॥मेष्टौचमेष्टौचमेद्वादशचमेद्वाद
शचमेषोडशचमेषोडशचमेविꣳ॰शतिश्चमेविꣳ॰शतिश्च
मेचतुर्विꣳ॰शतिश्चमेचतुर्विꣳ॰शतिश्चमेष्टाविꣳ॰शतिश्चमे
ष्टाविꣳ॰शतिश्चमेद्वात्रिꣳ॰शच्चमेद्वात्रिꣳ॰शच्चमेषट्त्रिꣳ॰
शच्चमेषट्त्रिꣳ॰शच्चमेचत्वारिꣳ॰शच्चमेचत्वारिꣳ॰शच्चमेच

संहि॰ तुश्चत्वारिꣳशच्चमेचतुश्चत्वारिꣳशच्चमेष्टाचत्वारिꣳशच्च अ॰१८
२०४ मेयज्ञेनकल्पंताम॥२५॥त्र्यविश्च॥मेत्र्यवीचमेदित्यवाड्
मेदित्यौहीचमेपंचाविश्चमेपंचावीचमेत्रिवत्सश्चमेत्रिवत्सा
चमेतुर्यवाड्मेतुर्यौहीचमेयज्ञेनकल्पंताम॥२६॥पष्ठवाड्
मेपष्ठौहीचमउक्षाचमेवशाचमऋषभश्चमेवेहच्चमेनड्वां
श्चमेधेनुश्चमेयज्ञेनकल्पंताम॥२७॥वाजायस्वाहाप्रसवाय २०४

स्वाहा पिज्ञायस्वाहाक्रतवेस्वाहा वसवेस्वाहाहर्पतयेस्वाहान्हे
मुग्धायस्वाहामुग्धायवैन ठं॰ न्नि॒नायस्वाहाविनठं॰ न्निनंआं
त्यायनायस्वाहांत्यायन्नौवुनायस्वाहान्नुवनस्पतयेस्वाहाधि प
पतयेस्वाहाप्रजापतयेस्वाहा॥इयंते राण्मित्रायय्यंतासियम
नऊर्ज्जेत्वावृष्ट्यैत्वाप्रजानांत्वाधिपत्याय॥२९॥आयुर्यज्ञेन॥
कल्पतांप्राणोयज्ञेनकल्पतांचक्षुर्यज्ञेनकल्पतांथंश्रोत्रंय

संहि. ज्ञेनकल्पतांवाग्यज्ञेनकल्पतांमनोयज्ञेनकल्पतामात्मायज्ञे। अ.१८
२०५ नकल्पतांब्रह्मायज्ञेनकल्पतांज्योतिर्यज्ञेनकल्पताᳪस्वर्य
ज्ञेनकल्पतांपृष्ठंयज्ञेनकल्पतांयज्ञोयज्ञेनकल्पताम।स्तोम
श्चयजुश्चऋक्चसामचबृहच्चरथंतरंच।स्वर्द्देवाऽअगन्मा
मृताऽअभूमप्रजापतेःप्रजाअभूमवेट्स्वाहा।२९।वाज
स्यनुप्रसवेमातरंमहीमदितिंनामवचसाकरामहे।य २०५

स्वामिदं विश्वं भुवनमाविवेशा तस्यानो देवः सविता धर्मसा॥
विषत॥३१॥ विश्वे अद्य॥ मरुतो विश्वे ऊती विश्वे भवन्त्व
ग्नयः समिद्धाः॥ विश्वे नो देवा ऽ अवसागमन्तु विश्वमस्तु
द्रविणं वाजो ऽ अस्मे॥३२॥ वाजो नः॥ सप्त प्रदिशश्चत
स्रो वा परावतः॥ वाजो नो विश्वैर्देवैर्धनसाताविहावतु वै॰श्रौ॰३
३३॥ वाजो नः॥ वाजो नो ऽ अद्य प्रसुवाति दानं वाजो दे

संहि॰ वाँ२ऋतुभिःकल्पयाति। वाजोहिमासर्व्ववीरंजजान१ अ॰१८
१९६ विश्वाँ२आशावाजपतिर्जयेयम॥३२॥वाजःपुरस्तात
वाजःपुरस्तादुतमध्यतोनोवाजोदेवान्हविषावर्द्ध१
याति।वाजोहिमासर्व्ववीरंचकारसर्व्वाऽआशावा
जपतिर्भवेयम॥३३॥संमा॥सृजामिपयसापृथि॥
व्याःसम्मासृजाम्यद्भिरोषधीभिः।सोहंवाजꣳस १९६

नेयमग्ने ॥ ३५ ॥ पयः पृथिव्यां ॥ पय ओषधीषु पयो दि
व्यंतरिक्षे पयो धाः ॥ पयस्वतीः प्रदिशः संतु मह्यम् ॥
३६ ॥ देवस्य त्वा ॥ सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
हस्ताभ्याम् ॥ सरस्वत्यै वाचो यंतुर्यंत्रेणाग्नेः साम्रा
ज्येनाभिषिंचामि ॥ ३७ ॥ ऋताषाडृतधामा ॥ ग्निर्गं
धर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरसो मुदो नाम ॥ स न इदं ब्रह्म

संहि. क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाड्ताभ्यः स्वाहा ॥ ४२ ॥ सहितो स्म.२८
२८७ विश्वसामा ॥ सूर्यो गंधर्वस्तस्य मरीचयोऽप्सरस आयुवो
नाम ॥ स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाड्ताभ्यः स्वा
हा ॥ ४३ ॥ सुषुम्णः सूर्यरश्मिः ॥ सुषुम्णः सूर्यरश्मि
श्चंद्रमा गंधर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो भेकुरयो नाम ॥
॥ स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाड्ताभ्यः स्वाहा ॥ ४४ ॥ २८७

इषिरोविश्वव्यचाः॥ वातोगंधर्वस्तस्यापोऽअप्सरस
ऽऊर्जोनाम॥ सनऽइदंब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट्ता
भ्यःस्वाहा॥४१॥ भुज्युःसुपर्णः॥ भुज्युःसुपर्णोयज्ञो
गंधर्वस्तस्यदक्षिणाऽअप्सरसस्तावानाम॥ सनऽइदंब्र
ह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट्ताभ्यःस्वाहा॥४२॥ प्रजापति
र्विश्वकर्म्मा॥ मनोगंधर्वस्तस्यऽऋक्सामान्यप्सरसये

संहि० ४ ष्येयो नाम ॥ स नः इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट् ता अ० १८
२०८ भ्यः स्वाहा ॥४३॥ स नः ॥ स नो भुवनस्य पते प्रजापते यस्य प
त उपरि गृहा यस्य वेह ॥ अस्मै ब्रह्मणेऽस्मै क्षत्राय महि
शर्म यच्छ स्वाहा ॥४४॥ समुद्रोऽसि ॥ नभस्वानार्द्रदानुः
शंभूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहा ॥ मारुतोऽसि मरुतां गणः
शंभूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहा ॥४५॥ यास्ते ॥ अग्ने स २०८
वस्यूरसि दुस्वाञ्छंभूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहा १

र्येसचोदिवमातन्वंतिरश्मिभिः॥ ताभिर्नोऽअद्य सर्वाभी
रुचेजनायस्कृधि॥४६॥ याव॰॥ यावोदेवाः सूर्येरुचोगो
ष्वश्वेषुयारुचः॥ इंद्राग्नीताभिः सर्वाभीरुचंनोधत्तबृह
स्पते॥४७॥ रुचंनः॥ रुचंनोधेहिब्राह्मणेषुरुचंराजसु
नस्कृधि॥ रुचंविश्येषुशूद्रेषुमयिधेहिरुचारुचम॥४८॥
तत्त्वा॥ यामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहवि

संहि २०९ र्मि॥ अहेडमानोवरुणेहबोध्युरुशꣳस॰मान आयुः अ५०९

प्रमोषीः॥४९॥ स्वर्णघर्मः॥ स्वाहास्वर्णार्कः स्वाहास्वर्ण

शुक्रः स्वाहास्वर्णज्योतिः स्वाहास्वर्णसूर्यः स्वाहा॥५०॥

अग्निंयुनज्मि॥ शवसाघृतेनदिव्यꣳ॰ सुपर्णंवयसाबृहं

तम्॥ तेनवयंगमेमब्रध्नस्यविष्टपꣳ॰ स्वोरुहाणा अधि

नाकमुत्तमम्॥ प॰ न्रा॰ तम॰॥ २०००॥ इमौते॥ पक्षावजरौ २०९

पतत्रिणौ याभ्याꣳ रक्षाꣳस्यपहꣳस्यग्ने । ताभ्यांपतेम
सुकृतामुलोकं यत्र ऽऋषयोजग्मुः प्रथमजाः पुराणाः ॥
५२ ॥ इन्दुर्दक्षः श्येन ऽऋतावा हिरण्यपक्षः शकुनोभु
रण्युः ॥ महांत्सधस्थेध्रुव ऽआनिषत्तोनमस्ते ऽअस्तुमा
माहिꣳसीः ॥ ५३ ॥ दिवोमूर्द्धासि पृथिव्यानाभिरूर्गपामो
षधीनाम् ॥ विश्वायुः शर्म्मसप्रथानमस्पथे ॥ ५४ ॥ विश्वस्य

संहि°
२१७

मूर्द्धम॥ विश्वस्यमूर्द्धन्नधितिष्ठसिश्रितः समुद्रेतेहृदयम। अ.१८
प्स्वायुरापोदत्तोदधिंभिन्त॥ दिवस्पर्जन्यादंतरिक्षात्पृथि
व्यास्ततोनोवृष्ट्याव॥५५॥ इष्टोयज्ञः॥ इष्टोयज्ञोभृगुभिरा
शीर्द्दावसुभिः॥ तस्यनऽइष्टस्यप्रीतस्यद्रविणेहागमेः॥
५६॥ इष्टोऽअग्निः॥ इष्टोऽअग्निराहुतः पिपर्त्तुनऽइष्टं
हविः स्वगेदंदेवेभ्योनमः॥५७॥ यदाकूतात॥ यदाकूता। २१७

त्समसुस्रोद्धृदोवामनसोवासंभृतंचक्षुषोवा॥ तदनुप्रे
तसुकृतामुलोकंयत्रऽऋषयोजग्मुःप्रथमजाःपुरा
णाः॥५८॥ एतꣳसधस्थ॥ परितेददामियमावहाच्छेवधिंजा
तवेदाः॥ अन्वागंतायज्ञपतिर्वोऽअत्रतꣳस्मजानीतप
रमेव्योमन्॥५९॥ एतंजानाथ॥ परमेव्योमंदेवाःसधस्था
विदरूपमस्य॥ यदागच्छात्पथिभिर्देवयानैरिष्टापूर्तेकृण

सं॰हि॰ वाया विरस्मै ॥ ५३ ॥ उद्बुध्यस्व ॥ उद्बुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि त्व ॥ अ॰ १५
२२२ मिष्टापूर्त्ते सꣳ सृजेथामयंच ॥ अस्मिंत्सधस्थे अध्युत्तर ॥
स्मिंन्विश्वेदेवा यजमानश्च सीदत ॥ ५४ ॥ येन वहसि सहस्रं
येनाग्ने सर्ववेदसम् ॥ तेनेमं यज्ञं नो नय स्वर्द्देवेषु गंतवे ॥
५५ ॥ प्रस्तरेण परिधिना ॥ स्रुचा वेद्या च बर्हिषा ॥ ऋचेमं य
ज्ञं नो नय स्वर्द्देवेषु गंतवे ॥ ५६ ॥ यद्दत्तं ॥ यद्दत्तं यत्परादानं २२२

यत्पूर्त्तंयाश्चदक्षिणा: ॥ तदग्निर्वैश्वकर्म्मण: स्वर्द्देवेषुनो
दधत ॥ ६४ ॥ यत्रधारा: ॥ यत्रधारा अनपेतामधोर्घृतस्यच
या: ॥ तदग्निर्वैश्वकर्म्मण: स्वर्द्देवेषुनोदधत ॥ ६५ ॥ अग्नि
रस्मि ॥ जन्मनाजातवेदाघृतंमेचक्षुरमृतंम आसन् ॥ अ
र्कस्त्रिधातूरजसोविमानोजस्रोघर्मोहविरस्मिनाम ॥ ६६ ॥
ऋचोनाम ॥ ऋचोनामास्मियजूंषिनामास्मिसामानि

नामास्मि॥ ये ऽअग्नयः पांचजन्या ऽअस्यां पृथिव्यामधि॥ ते
षामसित्वमुत्तमः प्रनोजीवातवेसुव॥ ६७॥ वार्त्रहत्यायशव
वसे॥ पृतनाषाह्याय च॥ इंद्रत्वावर्त्तयामसि॥ ६८॥ सहदा
नुंपुरुहूत॥ क्षियंतमहस्तमिंद्रसंपिणक्कुणारुम॥ अभि
वृत्रंवर्द्धमानंपियारुमपादमिंद्रतवसाजघंथ॥ ६९॥ विनः
॥ विनः इंद्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः॥ योऽअस्माँ२॥ऽ

अग्निदासत्यधरंगमयात्तमः ॥ ७४ ॥ मृगोन्नभीमः ॥ कुचरो
गिरिष्ठाः परावतऽआजगंथापरस्याः ॥ सृकंसंशायत्राय
पविमिंद्रतिग्मंविशत्रूंताढिविमृधोनुदस्व ॥ ७५ ॥ वैश्वान।
रोनः ॥ वैश्वानरोनऽऊतयऽआप्रयातुपरावतः ॥ अग्नि
र्नः सुष्टुतीरुप ॥ ७६ ॥ पृष्टोदिवि ॥ पृष्टोऽअग्निः पृथिव्यां
पृष्टोविश्वाऽओषधीराविवेश ॥ वैश्वानरः सहसापृष्टोऽअ

संहि॰ ग्निः सनो॑दि॒वास॒रि॒षस्या॑तु॒नक्त॑म् ॥७३॥ अ॒ग्ना॒याम॒तं॑ ॥ का॒म ऋ॰ २९
२२३ मग्ने॒तवो॑ती अ॒न्ना॒याम॑ र॒यिं॒ र॒यिवः॑ स्तु॒वीर॑म् ॥ अ॒न्ना॒पाम
वाज॑म॒ग्निं॑ वा॒जयं॑ तो॒न्न्याम॑ द्यु॒म्नम॑जरा॒जरं॑ते ॥७४॥ व॒यं ते॑
अ॒द्य र॑रि॒माहि॒ काम॑मु॒त्ता॒न ह॑स्ता॒नम॑सो॒प॒सद्य॑ ॥ य॒जि॑ष्ठे
नम॑न॒सा य॑क्षि दे॒वान॑स्रे॑धता॒मन्म॑ना॒ विप्रो॑ अग्ने ॥७५॥ धा
म॒च्छ॒द॒ग्निः ॥ धा॒म॒च्छ॒द॒ग्निरिंद्रो॑ ब्र॒ह्मा दे॒वो बृह॒स्पति॑ ॥ सचे॑ २२३

तस्मो विश्वेदेवा यज्ञं प्रावंतु नः स्वाहा ।७६। त्वं यविष्ठ दाशुषो

नॄः पाहि शृणुधी गिरः रक्षा तोकमुत त्मना ।७७। इति वा

जसनेसंहितायां अष्टादशोध्यायः ॥१८॥ स्वाद्वीं त्वा स्वा

दुना तीव्रां तीव्रेणामृताममृतेन मधुमतीं मधुमता सृजा

मि सꣳ सोमेन सोमोस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वें

द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व ।१। परीतः परीतो षिंचता सुतꣳसो

संहिंप मोयऽनेत्तमर्ठ·हविः॥ दधंन्वायोनर्योऽऋप्सुंतरास्फरवावुसो ऋ·२५
२२५ ममद्विन्निः॥ २॥ वायोः पूतः॥ पवित्रेणाप्रत्यंक्सोमोऽअति॥
द्रुतः॥ इंद्रस्ययुज्यःसरवा॥ वायोः पूतः पवित्रेणप्रांक्सोमो
ऽअतिद्रुतः॥ इंद्रस्ययुज्यःसरवा॥ ३॥ पुनातिते॥ परिस्रुतर्ठ
सोमर्ठ·सूर्यस्यदुहिता॥ वारेणशश्वतातना॥ ४॥ ब्रह्मक्षत्रं॥
पवतेतेजःऽइंद्रियर्ठ·सुरयासोमःसुतःऽआसुतोमदाय॥ २२५

श्रुत्कर्णो देव देवता॰ पिपृग्धि रसेनान्नं यजमानाय धेहि ॥

५ ॥ कुविदंग ॥ यवमंतो यवं चिद्यथा दांत्यनुपूर्वं वियूय ॥ इहे

हैषां कृणुहि भोजनानि ये बर्हिषो नमउक्तिं यजंति ॥ उप

यामगृहीतोस्यश्विभ्यां त्वा सरस्वत्यै त्वेंद्राय त्वा सुत्राम्ण ।

एष ते योनिस्तेजसे त्वा वीर्याय त्वा बलाय त्वा ॥ ६ ॥ नाना हि ॥ वां

देवहितं॰ सदस्कृतं मा संसृक्षाथां परमे व्योमन ॥ सु

संहि॰ रात्वमसिशुष्मिणःसोमः।राधमामाहिंसीः।स्वांयोनिमा अ॰१९

२२५ विशंती॥७॥ उपयामगृहीतोसि॥ उपयामगृहीतोस्या॥

श्विनंतेजः।सारस्वतंवीर्यमैंद्रंबलम्॥ एषतेयोनिर्मोदा

यत्वानंदायत्वामहसेत्वा॥८॥ तेजोसि॥ तेजोमयिधेहि॥

वीर्यमसिवीर्यंमयिधेहिबलमसिबलंमयिधेह्योजोस्यो

जोमयिधेहिमन्युरसिमन्युंमयिधेहिसहोसिसहोमयि २२५

धेहि ॥ ९ ॥ याव्याघ्रं ॥ विषूचिकोभौवृकंचरक्षति ॥ श्येनंपत

त्रिणꣳसिꣳहꣳसेमंपात्वꣳहसः ॥ १० ॥ यदापिपेष ॥ मा

तरंपुत्रः प्रमुदितोधयन् ॥ एतत्तदग्नेऽअनृणोभवाम्यह

तौपितरौमया ॥ संपृचस्थसंमाभद्रेणपृंक्त· विपृचस्थवि

मापाप्मनापृंक्त· ॥ ११ ॥ देवायज्ञम ॥ देवायज्ञमतन्वतभेषजं

भिषजाश्विना ॥ वाचासरस्वतीभिषगिंद्रायेंद्रियाणिद ॥

संहि०
२२६

ध्वतः॥१२॥ दीक्षायै रूपम्। दीक्षायै रूपꣳ शष्पाणि प्राय॥ अ०१९
णीयस्य तोक्मानि। क्रयस्य रूपꣳ सोमस्य लाजाः सोमा
ꣳशवो मधु॥१३॥ आतिथ्यरूपं मासरं महावीरस्य नग्न
हुः रूपमुपसदामेतत्तिस्रो रात्रीः सुरासुता॥१४॥ सो॥
मस्य रूपं। क्रीतस्य परिस्रुत् परि षिच्यते। अश्विभ्यां दुग्धं भे
षजमिन्द्रायैन्द्रꣳ सरस्वत्या॥१५॥ आसन्दी रूपम्। आसं २२६

द्रीरूपर्ठः राजासंद्योद्वेद्यैतुंकनीस्काराधनी ॥ अंतरञ्जत्तरवे

द्यारूपंकारोतरोग्निषक ॥ २६ ॥ वेद्यावेदिः ॥ समाप्यतेबर्हि

षाबर्हिरिंद्रियम ॥ यूपेनयूपः ऽ आप्यतेप्रणीतोअग्निर

ग्निना ॥ २७ ॥ हविर्धानंयत ॥ हविर्धानंयदश्विनाग्नीध्रंय

त्सरस्वती ॥ इंद्रायैंद्रर्ठः सदस्कृतंपत्नीशालंगार्हपत्यः

२८ ॥ प्रैषेभिःप्रैषान ॥ प्रैषेभिःप्रैषानाप्नोत्याप्रीभिराप्री

संहि० र्यज्ञस्य॥ प्रयाजेन्निरनुयाजान्वषट्कारेन्निराज्जंती॥ २१९॥ पु श्रू· २१९
२२७ श्रुन्निः पश्रून॥ पश्रुन्निः पश्रूनाञ्जोतिष्ठरोडाग्नैर्हवींथंर्ष्यि
॥ छंदांसि॥ सामिधेनीर्याज्यान्निर्वषट्कारान्॥ २२०॥ धाना
ः करंन॥ सक्तवः॥ परीवापः पयोदधि॥ सोमस्यरूपं
हविषः आमिक्षावाजिनं मधु॥ २२१॥ धानानांरूपं॥
कुवलंपरीवापस्यगोधूमाः सक्तूनांथंरूपंबदरमुप २२७

वाकाः करंम्भस्य ॥ २२ ॥ पयसोरूपं ॥ यद्यवा दध्नोरूपंक
र्कंधूनि ॥ सोमस्यरूपंवाजिनꣳ सौम्यस्यरूपमामिक्षा
॥ २३ ॥ आश्राश्रावय ॥ आश्राश्राव्‌ येतिस्तोत्रियाः प्रत्याश्रा
वोऽ अनुरूपः ॥ यजेतिधाय्यारूपंप्रगाथायेयजामहा
ः ॥ २४ ॥ अर्धर्ऽऋचैरुक्थानाम् ॥ अर्धर्ऽऋचैरुक्थानांꣳ
रूपंपदैराप्नोतिनिविदः ॥ प्रणवैः शस्त्राणांꣳ रूपंपय

संहि·
२२८

सास्तोमऽआप्यते ॥ २५ ॥ अश्विभ्यांप्रातःसवनम् ॥ अश्विभ्यां अ·१९
प्रातःसवनमिंद्रेणैंद्रंमाध्यंदिनम् ॥ वैश्वदेवꣳसरस्व
त्यात्तृतीयमाप्तꣳसवनम् ॥ २६ ॥ वायव्यैर्वायव्यानि ॥ वाय
व्यैर्वायव्यान्याप्नोतिसतेनद्रोणकलशम् ॥ कुंभीभ्या
मंभृणौसुतेस्थालीभिस्थालीराप्नोति ॥ २७ ॥ यजुर्भिरा
प्यंते ॥ ग्रहाग्रहैस्तोमाश्चविष्टुतीः ॥ छंदोभिरुक्थाशस्त्रा २२८

णा सान्नावभृथमाप्यते ॥ २८ ॥ इडाभिर्भक्षान ॥ इडाभि
र्भक्षानाप्नोति सूक्तवाकेनाशिषः ॥ शंयुना पत्नीसंया ॥
जान्त्समिष्टयजुषा सꣳस्थाम् ॥ २९ ॥ व्रतेन दीक्षाम् ॥ व्रतेन
दीक्षामाप्नोति दीक्षयाप्नोति दक्षिणाम् ॥ दक्षिणा श्रद्धा ॥
माप्नोति श्रद्धया सत्यमाप्यते ॥ ३० ॥ एतावद्रूपं ॥ यज्ञस्य य
द्देवैर्ब्रह्मणा कृतम् ॥ तदेतत्सर्वमाप्नोति यज्ञे सौत्रामणी ॥

सं·हि·ए सुते ॥३१॥ सुरावंतं ॥ बर्हिषदꣳ॰ सुवीरं यज्ञꣳ॰ हिन्वंति महि अ·१९
२२९ षा नमोभिः ॥ दधानाः सोमं दिवि देवतासु मदेमेंद्रं यज ।
मानाः स्वर्काः ॥३२॥ यस्ते ॥ रसः संभृत ओषधीषु सोम ॥
स्य शुष्मः सुरया सुतस्य ॥ तेन जिन्व यजमानं मदेन सर
स्वतीमश्विनाविंद्रमग्निम् ॥३३॥ यमश्विना ॥ नमुचेरासुरा
दधि सरस्वत्यसुनोदिंद्रियाय ॥ इमं तꣳ॰ शुक्रं मधुमंतमिं २२९

ङुर्ठ॰ सोमर्ठ॰ राजानमिहन्नक्षयामि ॥ ३४ ॥ यदत्र ॥ रिप्रर्ठ॰ र
सिनः सुतस्य यदिंद्रो ऽअपिबच्छचीभिः ॥ अहंतदस्यम
नसा शिवेन सोमर्ठ॰ राजानमिहन्नक्षयामि ॥ ३५ ॥ पितृभ्य
ः स्वधायिभ्यः ॥ स्वधा नमः पितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्व
धा नमः प्रपितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधा नमः ॥ अँक्षन्पि
तरो मीमदंत पितरो तीतृपंत पितरः पितरः शुंधध्वम् ॥ ३६ ॥

संहि० २२५

पुनंतुमा॥पितरः सोम्यासः पुनंतुमापितामहाः पुनंतु

प्रपितामहाः॥पवित्रेणशतायुषा॥पुनंतुमापितामहा

ः पुनंतुप्रपितामहाः॥पवित्रेणशतायुषाविश्वमायुर्व्य

श्नवै॥३७॥अग्नआयूंषिपवसआसुवोर्ज्जमि

षंचनः॥आरेबाधस्वदुच्छुनाम॥३८॥पुनंतुमा॥देवज

नाः पुनंतुमनसाधियः पुनंतुविश्वाभूतानिजातवेदः

अ०१९ २२५

पुनीहिमा॥३९॥पवित्रेणपुनीहिमा॥शुक्रेणदेवदीद्यत्

॥अग्नेक्रत्वाक्रतूँ२रनु॥४०॥यत्ते॥पवित्रमर्चिष्यग्नेवि

ततमंतरा॥ब्रह्मतेनपुनातुमा॥४१॥पवमानः॥सः॥पवमा

नः॥सोऽअद्यनः पवित्रेणविचर्षणिः॥यः॥पोतासपुनातु

मा॥४२॥उभाभ्याम्॥उभाभ्यांदेवसवितः॥पवित्रेणसवे

नच॥मांपुनीहिविश्वतः॥४३॥वैश्वदेवीपुनती॥देव्यागा

संहि॰१९ द्यास्यामिमाब्ह्व्यस्तन्वोवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतःसधमादेषु । अ॰१९

२२१ वयꣳस्यामपतयोरयीणाम् ॥४४॥ येसमानाःसमनसः

पितरोयमराज्ये ॥ तेषांलोकःस्वधानमोयज्ञोदेवेषुकल्प

ताम् ॥४५॥ येसमानाःसमनसोजीवाजीवेषुमामकाः ॥

॥ तेषाꣳश्रीर्मयिकल्पतामस्मिंल्लोकेशतꣳसमाः ॥४६॥

द्वेसृती ॥ अशृणवंपितृणामहंदेवानामुतमर्त्यानाम् ॥ २२१

ताभ्यामिदंविश्वमेजत्समेतियदंतरापितरंमातरंच ॥४७
इदꣳहविः ॥ प्रजननंमेऽअस्तुदशवीरꣳसर्वगणꣳ
स्वस्तये ॥ आत्मसनिप्रजासनिपशुसनिलोकसन्यभय
सनि ॥ अग्निःप्रजांबहुलांमेकरोत्वन्नंपयोरेतोऽअ
स्मासुधत्त ॥ ४८ ॥ उदीरताम् ॥ उदीरतामवरऽउत्परा
सऽउन्मध्यमाःपितरःसोम्यासः ॥ असुंयऽईयुरवृक

सहि१९ ऽऋतज्ञास्तेनोवंतुपितरोहवेषु ॥४९॥ अंगिरसोनः ॥ पि अ.१९

२२२ तरोनवग्वाऽअथर्वाणोभृगवः सोम्यासः । तेषांवयंसु

मतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम ॥५०॥ येन

ःपूर्वेपितरःसोम्यासोनूहिरेसोमपीथंवसिष्ठाः ॥

तेभिर्यमःसꣳरराणोहवींष्युशन्नुशद्भिःप्रतिका

ममत्तु ॥५१॥ त्वꣳसोम ॥ प्रचिकितोमनीषात्वꣳरजिष्ठ २२२

मनुनेषिपंथांम॥ तवप्रणीतीपितरोनऽइंदोदेवेषुरत्नं
मभजंतधीराः॥४२॥ त्वयाहिनः॥ पितरः सोमपूर्वेकर्म्मा
णिचक्रुः पवमानधीराः॥ वंन्वंनवातः परिधींरँ रपोर्णु
वीरेभिरश्वैर्मघवानवानः॥४३॥ त्वंसोम॥ पितृभिः
संविदानोनुद्यावापृथिवीऽआततंथ॥ तस्मैतऽइंदोहवि
षाविधेमवयंस्यामपतयोरयीणाम्॥४४॥ बर्हिषदःपि

तरः॥ बर्हिषदः पितर ऽऊत्यर्वागिमावोहव्याचकृमाजुषध्वं
म॥ तऽआगतावसाशंतमेनाथानः शंयोररपोदधात॥ ५
५५॥ आहं॥ पितॄंत्सुविदत्राँ ऽअवित्सिनपातंचविक्र
मणंचविष्णोः॥ बर्हिषदोयेस्वधयासुतस्यभजंतपित्व
स्तऽइहागमिष्ठाः॥ ५६॥ उपहूताः पितरः सोम्यासोब
र्हिष्येषुनिधिषुप्रियेषु॥ तऽआगमंतुतऽइहश्रुवंत्वधिब्रु

वंतुतेवंत्वस्मान ॥ ५७ ॥ आयंतुनः ॥ पितरः सोम्यासोग्नि
ष्वात्ताः पथिभिर्देवयानैः ॥ अस्मिंन्यज्ञेस्वधयामदंतो
धिबुवंतुतेवंत्वस्मान ॥ ५८ ॥ अग्निष्वात्ताः पितरः ॥ एह
गच्छतसदः सदः सदतसुप्रणीतयः ॥ अत्ताहवीं
षिप्रयतानिबर्हिष्यथारयिंसर्ववीरंदधातन ॥
५९ ॥ येऽग्निष्वात्ता ॥ येऽग्निष्वात्तायेऽनग्नि ॥

सं॰हिं॰ ष्वात्तामध्येदिवः स्वधयामादयंते ॥ तेभ्यः स्वराडसुनी ॥ अ॰१९

२२५ तिमेतांयथावशंतन्वंकल्पयाति ॥ ५८ ॥ अग्निष्वात्तान्

तृतुमतः ॥ अग्निष्वात्तानृतुमतोहवामहेनाराशंसे ॥

सोमपीथंयआशुः ॥ तेनोविप्रासःसुहवाभवंतुव

यंस्यामपतयोरयीणाम् ॥ ५९ ॥ आच्याजानुदक्षि ॥

णतोनिषद्येमंयज्ञमभिगृणीतविश्वे ॥ माहिंसिष्टपि २२५

तरः केनचिन्नोयद्वऽआगःपुरुषताकराम ६२ आ

सीनासोऽअरुणीनामुपस्थेरयिंधत्तदाशुषेमर्त्याय ।

पुत्रेभ्यःपितरस्तस्यवस्वःप्रयच्छततऽइहोर्जंदधात ।

६३ यमग्नेकव्यवाहनत्वंचिन्मन्यसेरयिम् । तन्नोगी

र्भिःश्रवाय्यंदेवत्रापनयायुजम् ६४ योऽअग्निःक

व्यवाहनःपितॄन्यक्षदृतावृधः । प्रेदुहव्यानिवोचति ।

संहि॰ देवेभ्यश्च पितृभ्य ऽ आ ॥ ६५ ॥ त्वमग्ने ॥ त्वमग्न ऽ ईडितः क अ॰ १९

२२५ व्यवाहनावाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वी ॥ प्रादाः पितृभ्य

: स्वधया ते ऽ अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवींषि ॥ ६६ ॥ ये

च ॥ ये चेह पितरो ये च नेह यांश्च विद्म याँ२ ऽ उ च न प्रवि

द्म ॥ त्वं वेत्थ यति ते जातवेदः स्वधाभिर्यज्ञꣳ सुकृतं जु

षस्व ॥ ६७ ॥ इदं पितृभ्य ॥ इदं पितृभ्यो नमो ऽ अस्त्वद्य २२५

ये पूर्वासो य ऽउपरास ऽईयुः ।। ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता

ये वा नूनꣳ सुवृजनासु विक्षु ।। ६८ ।। अधा यथा नः पि

तरः परासः प्रत्नासो ऽअग्न ऽऋतमाशुषाणाः ।। शुची

दयन्दीधितिमुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो ऽअरुणीरपव्रन्

।। ६९ ।। उशन्तस्त्वा निधीमह्युशन्तः समिधीमहि ।। उशन्नु

शत ऽआवह पितॄन्हविषे ऽअत्तवे ।। ७० ।। अपां फेनेन नमु

सं०हि० चेः गिरऽइंद्रोदेववर्त्तयः॥ विश्वावदजयस्पृधः॥७१॥ सोमो अ०१९
२२६ राजामृतꣳ सुतऽऋजीषेणाजहान्मृत्युम्॥ ऋतेनस
त्यमिंद्रियंविपानꣳ शुक्रमंधसऽइंद्रस्येंद्रियमिदंप॥
योमृतंमधु॥७२॥ अद्भ्यः क्षीरंम॥ व्यपिबत्क्रुङ्ङांगिरसो
धिया॥ ऋतेनसत्यमिंद्रियंविपानꣳ शुक्रमंधसऽइंद्रस्यें
द्रियमिदंपयोमृतंमधु॥७३॥ सोममद्भ्यः॥ सोममद्भ्योव्य॥ २२६

पिबच्छंदसाहर्ठ॰सः शुचिषत॥ ऋतेनसत्यमिंद्रियंविपा
नर्ठ॰ शुक्रमंधस ऽइंद्रस्येंद्रियमिदंपयोमृतंमधु॥ ७४॥
जातम॥ २२६६॥ अन्नात्परिस्रुतः॥ अन्नात्परिस्रुतोरसंब्र
ह्मणाव्यपिबत्क्षत्रंपयः सोमंप्रजापतिः॥ ऋतेनसत्यमिं
द्रियंविपानर्ठ॰ शुक्रमंधस ऽइंद्रस्येंद्रियमिदंपयोमृतंम
धु॥ ७५॥ रेतोमूत्रं॥ विजहातियोनिंप्रविशदिंद्रियम॥ गभ

सं.हि.र्प र्भोजरायुणावृतः उल्बंजहातिजन्मना॥ ऋतेनसत्यमिं अ.१९

२२७ द्रियंविपानꣳशुक्रमंधसः इंद्रस्येंद्रियमिदंपयोमृतं

मधु॥७६॥ दृष्ट्वारूपे॥ व्याकरोत्सत्यानृतेप्रजापतिः॥ अ

श्रद्धामनृतेदधाच्छ्रद्धाꣳसत्येप्रजापतिः॥ ऋतेनसत्य

मिंद्रियंविपानꣳशुक्रमंधसः इंद्रस्येंद्रियमिदंपयोम

तंमधु॥७७॥ वेदेनरूपे॥ व्यपिबत्सुतासुतौप्रजापतिः॥ २२७

ऋतेनसत्यमिंद्रियंविपानंॅ॰शुक्रमंधसः इंद्रस्येंद्रिय

मिदंपयोमृतंमधु ॥७४॥ दृष्ट्वापरिस्रुतन॥ दृष्ट्वापरिस्रु

तोरसंॅ॰शुक्रेणशुक्रंव्यपिबत्पयः सोमंप्रजापतिः॥

ऋतेनसत्यमिंद्रियंविपानंॅ॰शुक्रमंधसः इंद्रस्येंद्रिय

मिदंपयोमृतंमधु ॥७५॥ सीसेनतंत्रं॥ मनसामनीषिण

ऊर्णासूत्रेणकवयोवयंति॥ अश्विनायज्ञंॅ॰सविता।

संहि॰ २२९ सरस्वतीश्यस्परूपंवरुणोभिषज्यंन ॥८०॥ तदस्यरूपम अ॰ १९
मृतꣳशचीभिस्तिस्रोदधुर्देवताःसꣳरराणाः ॥ लोमा
निशष्पैर्बहुधानतोक्मभिस्त्वगस्यमाꣳसमभवन्न ॥
लाजाः ॥८१॥ तदश्विनाभिषजारुद्रवर्त्तनीसरस्वतीव
यतिपेशोअंतरम ॥ अस्थिमज्जानंमासरैःकारोतरेण
दधतोगवांत्वचि ॥८२॥ सरस्वतीमनसापेशलंवसुना २२९

सत्यान्यांव्वयतिदर्त्तिंब्वसुः ॥ रसंपरिस्रुतानरोहितंनग्न
हुर्द्धीरस्तसरंनवेम ॥ ८३ ॥ पयसाशुक्रम ॥ पयसाशुक्र।
ममृतंजनित्रꣳसुरयामूत्राज्जनयंतरेतः ॥ अपाम।
तिंदुर्मतिंबाधमानाऽऊवध्यंवातꣳसब्वंतदारात ॥ ८४
इंद्रःसुत्रामा ॥ हृदयेनसत्यंपुरोडाशेनसविताजजा
न ॥ यकृत्क्लोमानंव्वरुणोभिषज्यंन्मतस्नेवायव्यैर्नमि

सं॰हि॰९ नातिपित्तम॥२५॥ आंत्राणिस्थालीः॥ आंत्राणिस्थालीर्म अ॰१९
२२९ धुपिंन्वमानागुदाः पात्राणिसूदघानधेनुः॥ त्र्येपनस्य
पत्रंनप्लीहान्मचीन्तिरासंदीनाग्निसृदरंनमाता॥२६॥ कुं
नोद्वनिष्ठुः॥ कुंनोद्वनिष्ठुर्जनितान्नम्वीन्निर्यस्मिंन्ययो॥
योन्यांगर्न्नौ॥ अंतः॥ प्लाशिर्व्यक्ताः॥ त्रातधार॥ उत्सोदुहे॥
नकुंभीस्वधांपितृभ्यः॥२७॥ मुखंठ॰सत॥ मुखंठ॰स २२९

स्यशिरऽइछतेनजिह्वापवित्रमश्विनासंत्सरस्वती ॥ च
प्यंनपायुर्भिषगस्यवालोवस्तिर्नशेपोहरसातरस्वी ॥
८८ ॥ अश्विभ्यांचक्षुः ॥ अश्विभ्यांचक्षुरमृतंग्रहाभ्यां
छागेनतेजोहविषाशृतेन ॥ पक्ष्माणिगोधूमैः कुवलै
रुतानिपेशोनशुक्लमसितंवसाते ॥ ८९ ॥ अविर्न ॥ मेषोन
सिवीर्यायप्राणस्यपंथाऽअमृतोग्रहाभ्याम् ॥ सरस्व

संहि॰ स्तुपवाकैर्व्यानंनस्यानिबर्हिर्बदरैर्जजान॥८९॥ इंद्रस्यरू अ॰१९
२३९ पम॥ इंद्रस्यरूपमृषभोबलायकर्णाभ्यांश्रोत्रमम
तंग्रहाभ्याम॥ यवानबर्हिर्भ्रुविकेसराणिकर्कंधुय।
ज्ञेमधुसारघंमुखात॥९०॥ आत्मंनुपस्थेनवृकस्य।
लोममुखेश्मश्रूणिनव्याघ्रलोम॥ केशानशीर्षन्य
शसेश्रियैशिखासिंह॰ हस्यलोमत्विषिरिंद्रियाणि २३९

॥९२॥ अंगान्यात्मं॥ न्भिषजातदश्विनात्मानमंगैःसमधा
त्सरस्वती॥ इंद्रस्यरूपंशतमानमायुश्चंद्रेणज्योतिर
मृतंदधानाः॥९३॥ सरस्वतीयोन्यां॥ गर्भमंतरश्वि॥
भ्यांपत्नीसुकृतंबिभर्ति॥ अपांरसेनवरुणोनसा
म्नेंद्रंश्रियेजनयन्नप्सुराजा॥९४॥ तेजःपशूनाम्
॥तेजःपशूनांहविरिंद्रियावत्परिस्रुतापयसासा

संहि॰ रय्यंमधु॥अश्विभ्यांदुग्धंभिषजासरस्वत्यासुतासु। अ॰१९
२३१ ताभ्याममृतःसोमइंदुः॥९५॥इतिवाजसनेयिसं।
हितायामेकोनविंशतितमोध्यायः॥ॐ॥क्षत्रस्ययो
निः॥क्षत्रस्ययोनिरसिक्षत्रस्यनाभिरसि॥मात्वाहिꣳ
सीन्मामाहिꣳसीः॥१॥निषसाद॥धृतव्रतोवरुणःप
स्त्यास्वा॥साम्राज्यायसुक्रतुः॥मृत्योःपाहिविद्यो। २३१

त्वाहि ॥२॥ देवस्यत्वा ॥ सवितुःप्रसवेश्विनोर्ब्बाहुभ्यांपू।
ष्णोहस्ताभ्याम् ॥ अश्विनोर्भैषज्येनतेजसेब्रह्मवर्च्चसा
याभिषिंचामिसरस्वत्यैभैषज्येनवीर्य्यायान्नाद्याया।
भिषिंचामीन्द्रस्येंद्रियेणबलायश्रियैयशसेभिषिंचा
मि ॥३॥ कोसि ॥ कतमोसिकस्मैत्वाकायत्वा ॥ सुश्लो।
कसुमंगलसत्यराजन् ॥४॥ शिरोमे ॥ शिरोमेश्री।

संहि॰ र्य्यशो मुखन्त्विषिः केशाश्चश्मश्रूणी॥ राजा मेप्रा अ॰२०

२३२ णो॰ अमृतꣳ सम्म्राट् चक्षुर्व्विराट् श्रोत्रम्॥५॥ जिह्वा

मे॥ भद्रं वाङ्महो मनो मन्युः स्वराड्भामः॥ मोदाः प्रमो

दा॰ अंगुलीरंगानि मित्रम्मे सहः॥६॥ बाहू मे॥ बाहू मे

बलमिंद्रियꣳ हस्तौ मे कर्म्म व्वीर्य्यम्॥ आत्मा क्षत्रमु

रो मम॥७॥ पृष्ठीर्मे राष्ट्रमुदरमꣳसौ ग्रीवाश्च श्रोणी २३२

ऊरूऽरत्नीजानुनीविघ्नौघेमेंज्ञानिसर्वतः॥६॥नाभि
र्मे॥चित्तंविज्ञानंपायुर्मेऽपचितिर्नसतः॥आनंदनंदाव
र्डौमेच्चगः॥सौभाग्यंपसः॥जंघाभ्यांपद्भ्यांधर्मोऽस्मि
विशि राजाप्रतितिष्ठितः॥८॥प्रतिक्षत्रे॥प्रतिक्षत्रेप्रतिति
ष्ठामिराष्ट्रेप्रत्यश्वेषुप्रतितिष्ठामिगोषु॥प्रत्यङ्गेषुप्र
तितिष्ठाम्यात्मंप्रतिप्राणेषुप्रतितिष्ठामिंपुष्टेप्रतिद्या

संहि॰ ६ वापृथिव्योः प्रतितिष्ठामि यज्ञे ॥ १० ॥ त्रया देवाः ॥ त्रया दे अ॰ ६॰ २॰
२३३ वा एकादशास्त्रयस्त्रिंशाः सुराधसः ॥ बृहस्पतिपु
रोहिता देवस्य सवितुः सवे ॥ देवा देवैरवन्तु मा ॥ ११ ॥ प्रथ
मा द्वितीयैः ॥ प्रथमा द्वितीयैर्द्वितीयास्तृतीयैस्तृतीयाः
सत्येन सत्यं यज्ञेन यज्ञो यजुर्भिर्यजूंषि सामभिः ॥
सामान्यृग्भिर्ऋचः पुरोनुवाक्याभिः पुरोनुवाक्या ॥ २३३

याज्यानिर्याज्यावषट्कारैर्वषट्कारः। आकूतिन्निराकू
तयोमेकामाँत्समर्धयन्तुन्नः स्वाहा ॥ २४ ॥ लोमानिप्रय
तिः ॥ लोमानिप्रयतिर्म्ममत्वङ्मऽआनतिरागतिः ॥ र्म
ꣳ संमऽउपनतिर्वस्वस्थिमज्जामऽआनतिः ॥ २५ ॥ य
द्देवाः ॥ यद्देवादेवहेडनन्देवासश्चकृमावयम् ॥ अग्नि
र्म्मातस्मादेनसोविश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥ २६ ॥ यदिदि

सं॰हि॰ वा॥ यद्दिनक्तमेनांᳬसिचकृमावयम॥ वायुर्म्मातस्माद्देन अ॰२४
२३६ सोविश्वान्मुंचत्वᳬहसः॥२५॥ यदिजाग्रत॥ यदि याग्र॥
यदिस्वप्नएनांᳬसिचकृमावयम॥ सूर्योमातस्माद्दे
नसोविश्वान्मुंचत्वᳬहसः॥२६॥ यद्ग्रामे॥ यदरण्येय
त्सभायांयदिंद्रिये॥ यच्छूद्रेयदर्येयदेनश्चकृमावयं
यदेकस्याधिधर्मणितस्यावयजनमसि॥२७॥ यदा॥ २३६

म

पः॥ यदापोऽअघ्न्याऽइति वरुणेति शपामहे ततो वरुण
नो मुंच॥ अवभृथ निचुंपुण निचेरुरसि निचुंपुणः। अ
व देवैर्देवकृतमेनोऽयक्ष्यव मर्त्यैर्मर्त्यकृतं पुरुराव्णो देव।
रिषस्पाहि॥१९॥ समुद्रे ते हृदयमप्स्वंतः सं त्वा विशंत्वो
षधीरुतापः॥ सुमित्रिया नऽआपऽओषधयः संतु दुर्मि
त्रियास्तस्मै संतु योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः॥२०॥ द्रुप।

संहि॰ द्वादिवमुमुचानः॥स्विंनःस्नातोमलादिव॥पूतंपवित्रेणा अ॰२९
२३५ वाज्यमापःशुंधंतुमैनसः॥२॰॥उद्वयम्॥उद्वयंतमस
स्परिस्वःपश्यंतःउत्तरम्॥देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरु गं
त्तमम्॥२१॥अपोअद्य॥अपोअद्यान्वचारिषंरसे
नसमसृक्ष्महि॥पयस्वानग्नआगमंतंमासंसृजव
र्चसाप्रजायाचधनेनच॥२२॥एधोसि॥एधोस्येधिषी॥ २३५

महिसमिदसितेजोसितेजोमयिधेहि॥समाववर्त्तिपृ
थिवीसमुषाःसमुसूर्यःसमुविश्वमिदंजगत॥वैश्वानर
ज्योतिर्भूयासंविभून्कामान्व्यश्नवैभूःस्वाहा॥२३॥अ
भ्यादधामि॥समिधमग्नेव्रतपतेत्वयि॥व्रतंचश्रद्धांचो
पैमींधेत्वादीक्षितोऽअहम्॥२४॥यत्रब्रह्म॥चक्षत्रंचसं
म्यंचौचरतःसह॥तंलोकंपुण्यंप्रज्ञेषंयत्रदेवाःसहाग्नि

संदृर्षि
२३६ ना॥२५॥यत्रेंद्र:॥यत्रेंद्रश्चवायुश्चसंम्यंचौचरत:सह॥तं॥ ऋ॰२९
ध्रो॰कंभरायंध्रजेषंयत्रसेदिन्नोविद्यते॥२६॥ऋतं॰श्रुना
ते॥ऋतं॰श्र:ष्टच्यतांपरुषापरु॥गंधस्तेसोमभवतु
मदायरसो॰अच्युत:॥२७॥सिंचंतिपरि॥षिंचंत्युर्ध्वि॥
चंतिपुनंतिच॥सुरायैबभ्रैमदेकिंत्वोवदतिकिंत्व:॥
२८॥धानावंतङ्करंभिणम्॥धानावंतङ्करंभिणमपू॥ २३६

पर्वतमुत्थिनम॥ इंद्रप्रातर्ज्जुषस्वनः॥ २९॥ बृहदिंद्रा
य॥ गायतमरुतोवृत्रहंतमम॥ येनज्योतिरजनयंनृता
वृधोदेवंदेवायजागृवि॥ ३९॥ अध्वर्योऽअद्रिभिः॥ सु
तꣳ॰ सोमंपवित्रऽआनय॥ पुनाहींद्रायपातवे॥ ३१॥ यो
भूतानाम॥ योभूतानामधिपतिर्यस्मिंल्लोकाऽअधिश्रि
ताः॥ यऽईशेमहतोमहांस्तेनगृह्णामित्वामहंमयिगृ

 क्षामित्वा महम्॥३२॥ उपयामगृहीतोसि॥ उपयामगृही
 तोस्यश्विभ्यांत्वासरस्वत्यैत्वेंद्रायत्वासुत्रांमण एषते
योनिरश्विभ्यांत्वासरस्वत्यैत्वेंद्रायत्वासुत्रांमणे॥३३॥
प्राणपामे॥ अपानपाश्चक्षुष्पाः श्रोत्रपाश्चमे॥ वाचोमे
विश्वभेषजोमनसोसिविलायकः॥३४॥ अश्विनकृत
स्यते॥ सरस्वतिकृतस्येंद्रेण सुत्रांमणाकृतस्य॥ उपहूत॥

तऽउपहूतस्यभक्षयामि ॥ ३५ ॥ समिद्धऽइन्द्रः ॥ समिद्ध
ऽइन्द्रऽउषसामनीकेपुरोरुचापूर्वकृद्वावृधानः ॥ त्रि
भिर्देवैस्त्रिꣳशतावज्रबाहुर्जघानवृत्रंविदुरोववा
र ॥ ३६ ॥ नराशꣳसः ॥ नराशꣳसःप्रतिशूरोमिमान
स्तनूनपात्प्रतियज्ञस्यधाम ॥ गोभिर्वपावांमधुनासमं
जन्हिरण्यैश्चन्द्रीयजतिप्रचेताः ॥ ३७ ॥ ईडितोदेवैः ॥ ई

संहिय ड्डितोदेवैर्हरिवांशँऽअभिष्टिराजुह्वानोहविषाशर्द्धमा॥ अ॰२०
२३९ नः॥पुरंदरोगोत्रभिद्वज्रबाहुरायातुयज्ञमुपनोजु॥
षाणः॥३८॥जुषाणोबर्हिः॥जुषाणोबर्हिर्हरिवान्नऽइं
द्रः॥प्राचीनꣳसीदत्प्रदिशापृथिव्याः॥उरुप्रथाःप्र
थमानꣳस्योनमादित्यैरक्तंवसुभिःसजोषाः॥३९॥
इंद्रंदुरः॥कवष्योधावमानावृषाणंयंतुजनयःसुप॥ २३९

त्तीर्णं॥ द्वारोदेवीरभितोविश्रयंतांसुवीरावीरंप्रथमानाम

होभिः॥४५॥ उषासानक्ताबृहती॥ बृहंतंपयस्वतीसुदुघे

शूरमिंद्रम्॥ तंतुंततंपेशसासंवयंतीदेवानांदेवंयजतः सु

रुक्मे॥४६॥ दैव्यामिमाना॥ दैव्यामिमानामनुषः पुरु

त्राहोताराविंद्रंप्रथमासुवाचा॥ मूर्द्धन्यज्ञस्यमधुनाद

धानाप्राचीनंज्योतिर्हविषावृधातः॥४७॥ तिस्रोदेवीः॥ ति

त्नीः ॥ द्वारो देवीरन्नितो विश्रयंताꣳ स्कवीरा व्वीरं प्रथमानाम

होभिः ॥ ४९ ॥ उषासानक्ता बृहती ॥ बृहंतं पयस्वती स्कुदुघे

शूरमिंद्रम् ॥ तंतुंततं पेशसा संव्वयंती देवानां देवं यजतः सु

रुक्मे ॥ ५१ ॥ दैव्या मिमाना: । दैव्या मिमाना मनुषः पुरु

त्रा होतारा विंद्रं प्रथमा स्कवाचा ॥ मूर्द्धंन्यज्ञस्य मधुना द

धाना प्राचीनं ज्योतिर्हविषा वृधात ॥ ५२ ॥ तिस्रो देवीः ॥ ति

हरिः स्रोदेवीर्हविषावर्द्धमाना॥ इंद्रंजुषाणाजनयोनपत्नीः॥ अ अ·२

२३९ छिन्नंतंतुंपयसासरस्वतीडादेवीभारतीविश्वतूर्त्तिः॥ ४

४३॥ त्वष्टादधत्॥ त्वष्टादधच्छुष्ममिंद्रायवृष्णेअपाकोचि

ष्टुर्यशसेपुरूणि॥ वृषायजंवृषणंभूरिरेतामूर्द्धन्यज्ञस्य

समनक्तुदेवान्॥ ४४॥ वनस्पतिरवसृष्टः॥ वनस्पतिरव

सृष्टोनपाशैस्त्मंन्यासमंजंछमितानदेवः॥ इंद्रस्यह २३९

व्येर्ज्जं वरं घृणानः स्वदाति यज्ञं मधुना घृतेन ॥४५॥ स्तोका॥
नामिंदुम् ॥ स्तोकानामिंदुं प्रति शूर ऽ इंद्रो वृषायमाणो वृष
भस्तुराषाट् ॥ घृतप्रुषा मनसा मोदमानाः स्वाहा देवा ऽ ॥
अमृता मादयंताम् ॥४६॥ आयातु ॥ आयात्विंद्रोऽवस ऽ उ
प न ऽ इह स्तुतः सधमादस्तु शूरः ॥ वावृधानस्तविषी॥
र्यस्य पूर्वीर्द्यौर्न्न क्षत्रमभिभूति पुष्यात् ॥४७॥ आ न ॥

संहि॰ आ न ऽ इंद्रो दूरादा न ऽ आसादभिष्टिकृदवसे यासदुग्रः ॥ ओ अ॰
२४९ जिष्ठेभिर्नृपतिर्वज्रबाहुः संगे समत्सु तुर्वणिः पृतन्यून ॥
४९ ॥ आ न ॥ आ न ऽ इंद्रो हरिभिर्यात्वच्छार्वाचीनो वसे राध
से च ॥ तिष्ठाति वज्री मघवा विरप्शीमं यज्ञमनु नो वाजसातौ ॥ ५
० ॥ त्रातारमिंद्रम ॥ त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रं हवेहवे सु
हवं शूरमिंद्रम ॥ ह्वयामि शक्रं पुरुहूतमिंद्रं स्वस्ति ॥ २४

नो मघवा धात्विंद्रः ॥ ५० ॥ इंद्रः सुत्रामा ॥ इंद्रः सुत्रामा स्व
वाँ॑ अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ॥ बाधतां द्वे
षो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ ५१ ॥ तस्य व
यम् ॥ तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्या
म ॥ स सुत्रामा स्ववाँ इंद्रो अस्मे आराच्चिद्द्वेषः सनु
तर्युयोतु ॥ ५२ ॥ आ मंद्रैः ॥ आ मंद्रैरिंद्र हरिभिर्याहि म

यूररोमभिः॥ मात्वाकेचिंनियमंविंनपाशिनोतिधंन्वे
वताशाँऽइहि॥५३॥ एवेत॥ एवेदिंद्रंवृषणंवज्रबाहुंव
सिष्ठासोऽअभ्यर्चंत्यर्कैः॥ सनस्तुतोवीरवद्धातुगोम
द्यूयंपातस्वस्तिभिः सदानः॥५४॥ समिद्धोऽअग्निः॥
समिद्धोऽअग्निरश्विनातप्तोघर्म्मोविराट्सुतः॥ दुहेधे
नुःसरस्वतीसोमꣳशुक्रमिहेंद्रियम्॥५५॥ तनूपा॥

ब्भिषजा॥ स्सुतेऽश्विनोन्नासरस्वती॥ मध्वारजाꣳसींद्रि
यमिंद्रायपथिभिर्व्वहान्॥ ५६॥ इंद्रायेंडुम्॥ इंद्रायेंदु।
ꣳसरस्वतीनराशꣳसेननग्नहुम्॥ अधातामश्विना
मधुभेषजंभ्भिषजासुते॥ ५७॥ आजुह्वानासरस्वती।
म्॥ आजुह्वानासरस्वतींद्रायेंद्रियाणिवीर्यम्॥ इडा
ब्भिरश्विनाविषꣳसमूर्ज्जꣳसꣳरयिंदधुः॥ ५८॥ अश्वि

संहि० नानमुचेः ॥ सुतꣳ सोमꣳ शुक्रम्परिस्रुता ॥ सरस्वती अ०२०
२४२ तमाभरद्बर्हिषेन्द्राय पातवे ॥ ५९ ॥ कवष्यो न व्यचस्व-
तीरश्विभ्यान्न दुरो दिशः ॥ इन्द्रो न रोदसीऽउभे दुहे ॥
कामान्त्सरस्वती ॥ ६० ॥ उषासानक्तमश्विना दिवेन्द्रꣳ
सायमिन्द्रियैः ॥ संजानाने सुपेशसा समञ्जाते सर-
स्वत्या ॥ ६१ ॥ पातन्नः ॥ पातन्नोऽअश्विना दिवा पाहि २४२

नक्तꣳ सरस्वती । दैव्या होतारा भिषजा पातमिन्द्रꣳ सचा सु
ते ॥ ६२ ॥ तिस्रस्त्रेधा सरस्वत्यश्विना भारतीडा । तीव्रं परिस्रु
ता सोममिन्द्राय सुषुवुर्मदम् ॥ ६३ ॥ अश्विना भेषजम् ॥ अ
श्विना भेषजं मधु भेषजं नः सरस्वती । इन्द्रे त्वष्टा यशः श्रि
यꣳ रूपꣳ रूपमधुः सुते ॥ ६४ ॥ ऋतुथेन्द्रः ॥ ऋतुथेन्द्रो व
नस्पतिः शशमानः परिस्रुता । कीलालमश्विभ्यां म

संहि॰ धुक्षहेधेनुःसरस्वती॥६५॥गोभिर्न्नः॥गोभिर्न्नसोम अ॰२०
२४३ मश्विनामासरेणपरिस्रुता॥समधातꣳसरस्वत्यास्वा
हेन्द्रेसुतंमधु॥६६॥अश्विनाहविः॥अश्विनाहविरिन्द्रि
यंनमुचेर्द्धियासरस्वती॥आशुक्रमासुराद्वसुमघमिं
द्रायजभ्रिरे॥६७॥यमश्विना॥यमश्विनासरस्वतीहवि
षेन्द्रमवर्द्धयन्॥सबिभेदवलंमघन्नमुचावासुरेसचा २४३

६९ ॥ तमिंद्रम ॥ तमिन्द्रम्पस्त्रावः सचाश्विनोभासरस्वती

॥ दधाना ऽ अभ्यनूषत हविषायज्ञ ऽ इन्द्रियैः ॥ ६९ ॥ य ऽ इ ॥

द्रे ॥ य ऽ इन्द्र ऽ इन्द्रियन्दधुः सविता वरुणो भगः ॥ ससुत्रा

मा विष्पतिर्यजमानाय सश्चत ॥ ७० ॥ सविता वरुणः ॥ स

विता वरुणो दधद्यजमानाय दाशुषे ॥ आदत्त नमुचेर्व

सु सुत्रामा बलमिन्द्रियम ॥ ७१ ॥ वरुणः क्षत्रम ॥ वरु ॥

सं॰हि॰ णः क्षत्रमिन्द्रियम्भगेन सविताश्रियम् ॥ सुत्रामायश अ॰ २०
२५६ साबलन्दधानायज्ञमाशत ॥७२॥ अश्विनागोभिः॥ अ
श्विनागोभिरिन्द्रियमश्वेभिर्वीर्यम्बलम् ॥ हविषेन्द्रꣳ
सरस्वतीयजमानमवर्द्धयन् ॥७३॥ तानासत्या ॥ सु
पेशसाहिरण्यवर्त्तनीनरा ॥ सरस्वतीहविष्मतीन्द्र
कर्म्मसुनोवत ॥७४॥ ताभिषजा ॥ सुकर्म्मणासासु २५६

उषासरस्वती॥ सवृत्रहाशतक्रतुरिन्द्रायदधुरिन्द्रिय
म्॥ ७५॥ युवꣳसुरामम॥ युवꣳसुराममश्विनानमुचावा
सुरेसचा॥ विपिपानाःसरस्वतीन्द्रङ्कर्मस्वावत॥ ७६॥
पुत्रमिवपितरौ॥ पुत्रमिवपितरावश्विनोभेन्द्रावथुःका
व्यैर्दꣳसनाभिः॥ यत्सुराम्व्यपिबःशचीभिःसर
स्वतीत्वामघवन्नभिष्णक्॥ ७७॥ यस्मिन्नश्वासः॥ य॥

संहि॰ स्मिन्नश्वासऽऋषभास्तऽउक्षाणोवशाऽमेषाऽअवसृ अ॰ २९
२४५ ष्टासऽआहुता। कीलालपेसोमपृष्ठायवेधसेहृदा
मतिञ्जनयचारुमग्नये॥ ७८॥ अहाव्यग्ने हविरास्ये
तेस्रुचीवघृतञ्चम्वीवसोमं। वाजसनिꣳरयिमस्मे
सुवीरम्प्रशस्तन्धेहियशसम्बृहन्तम्॥ ७९॥ ना
तम्॥ २२७६॥ अश्विनातेजसा। अश्विनातेजसाचक्षुः २४५

प्राणेनसरस्वतीवीर्य्यम्॥वाचेन्द्रोबलेनेन्द्रायदधुरिन्द्रि
यम्॥८०॥गोमदूषुणासत्याश्वावद्यातमश्विना॥व
र्त्तीरुद्रानृपाय्यम्॥८१॥नयत॥नयत्परोनान्तरऽआ
दधर्षद्वृषण्वसू॥दुःशंसोमर्त्योरिपुः॥८२॥तानः॥
तानऽआवोढमश्विनारयिम्पिशङ्गसन्दृशम्॥धिष्ण्या
वरिवोविदम्॥८३॥पावकानः॥पावकानःसरस्व॥

सं०हि० तीवाजेभिर्वाजिनीवती। यज्ञम्वष्टु धियावसुः॥ १४॥ चोद अ०१
२४६ यित्रीसूनृतानाम्। चोदयित्रीसूनृतानाञ्चेतन्तीसुम।
तीनाम्। यज्ञन्दधेसरस्वती॥ १५॥ महोऽअर्णः। महोऽअ
र्णः सरस्वतीप्रचेतयतिकेतुना। धियोविश्वाविराजति
१६॥ इन्द्रायाहि। इन्द्रायाहिचित्रभानो सुताऽइमेत्वा
यवः। अण्वीभिस्तनापूतासः॥ १७॥ इन्द्रायाहि। २४६

या

इन्द्रा॑याहि धि॒येषि॒तो विप्र॑जूतः सु॒ताव॑तः। उप॒ ब्रह्मा॑णि वा॒घतः॑। ४।
४। इन्द्रायाहि। इन्द्रा॑याहि॒ तूतु॑जान॒ उप॒ ब्रह्मा॑णि हरिवः। सु॒ते
द॑धिष्व न॒श्चनः॑। ५। अश्वि॑ना पिबताम्। अश्वि॑ना पिबता॒म्मधु
सर॑स्वत्या स॒जोष॑सा। इन्द्रः॑ सु॒त्रामा॑ वृत्र॒हा जु॒षन्ता॑ᳫं सो॒म्यम्।
मधु॑। ६। इमम्मे। इति वाजसनेसंहितायां पाठे त्रयविंशा।
तिमोध्यायः। २३। शुभं भवतु कल्याणमस्तु। श्रीरस्तु। श्री

संहि०
२५७

॥ संहितापूर्वार्चिकं समाप्तम् । शुभं भवतु ॥

अर्ष२६

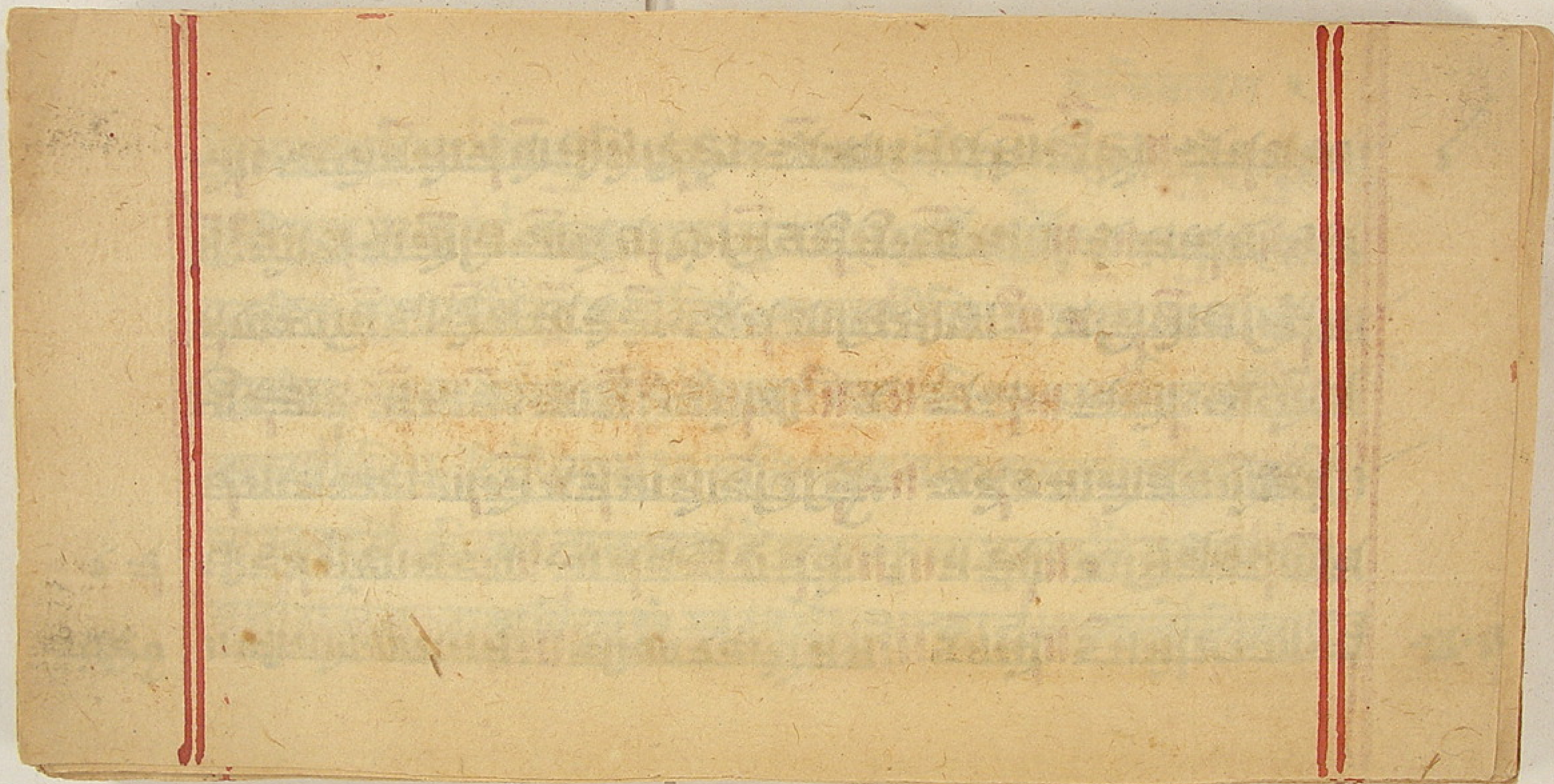
श्रीराम

२५७

॥संहितान्तरविधिप्रारंभः॥

॥श्रीगणेशायनमः॥

संहि॰ ॥श्रीगणेशायनमः॥ इमंमे॥ इमम्मेवरुणश्रुधीहव अ॰१
१ मद्याचमृडय त्वामवस्युराचके॥१॥ तत्वा॥ यामिब्रह्म
णावन्दमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः॥ अहेडमा
नोवरुणेहबोध्युरुशꣳसमानऽआयुःप्रमोषीः॥२
त्वंन्नः त्वन्नोऽअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेडोऽअ
वयासिसीष्ठाः यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोवि॥ १



संहिते ॥श्रीगणेशायनमः॥श्रीशारदायैनमः॥ इमम्मे॥ इमम्मेवरुणश्रु अ.१
१ च धीहवमद्याचमृडय॥ त्वामवस्युराचके॥१॥ तत्त्वा॥ यामिब्रह्मणावं
दमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः॥ अहेडमानोवरुणेहबो॥
ध्युरुशंसमानऽआयुःप्रमोषीः॥२॥ त्वन्नः॥ त्वन्नोऽअग्नेव
रुणस्यविद्वान्देवस्यहेडोऽअवयासिसीष्ठाः॥ यजिष्ठोवह्नित
मःशोशुचानोविश्वाद्वेषांसिप्रमुमुग्ध्यस्मत॥३॥ सत्वम्॥ सत्व
न्नोऽअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौ॥ अवयक्ष्व॥ १

नोहरुणर्ठ॰ ररांणोव्वीदिमृंडीकर्ठ॰ स्कहवोनऽएधि ॥४॥ महीमूषु ।
महीमूषुमातरर्ठ॰ स्कव्रतानामृतस्यपत्नीं ॥ व्वुक्षत्रामजरंतीमु
रूचीर्थं स्कत्रार्म्मांणमदितिर्ठ॰ स्कप्रणीतिम् ॥५॥ स्कुत्रामांणंपृ ।
थिवीम् ॥ स्कत्रामांणंपृथिवींद्यामनेहसर्ठ॰ स्कत्रार्म्मांणमदितिर्ठ॰
स्कप्रणीतिम् ॥ दैवींन्नावर्थं स्वरित्रामनागसमस्रवंतीमारुहे
मास्वस्तये ॥६॥ स्कनावमारुहेयम् ॥ स्कनावमारुहेयमस्रवंती
मनागसम् ॥ त्रातारित्राथं स्वस्तये ॥७॥ आनः ॥ आनोमित्राव्व

संहि० रुणाघृतैर्गव्यूतिमुक्षतम ।। मध्वा रजांसि सुक्रतू ।१५। प्रबाहु अ०९
२ वा। प्रबाहवा सिसृतंजीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन । आ
माजने श्रवयतं युवाना श्रुतम्मे मित्रावरुणा हवेमा ।।१६।। श
न्नः ।। शन्नो भवन्तु वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः
। जम्भयन्तोहिं वृकं रक्षांसि सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः
१७ ।। वाजेवाजेवत ।। वाजिनो नो धनेषु विप्राऽअमृताऽऋतज्ञाः
।। अस्य मध्वः पिबत मादयध्वन्तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः ।। १८ २

समिद्धोऽअग्निः। समिद्धोऽअग्निः समिधास्सुसमिद्धो वरेण्यः

। गायत्रीछन्दऽइन्द्रियन्त्र्यविर्गौर्व्वयोदधुः॥ १२॥ तनूनपाच्छुचि

व्रतः॥ तनूनपाच्छुचिव्रतस्तनूपाश्चसरस्वती। उष्णिहाछन्दऽ।

इन्द्रियन्दित्यवाड्गौर्व्वयोदधुः॥ १३॥ इडाभिरग्निः। इडाभिरग्नि

रीड्यः सोमोदेवोऽअमर्त्यः॥ अनुष्टुप्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चाविर्गौ

र्व्वयोदधुः॥ १४॥ सुबर्हिरग्निः। पूषण्वान्त्स्तीर्णबर्हिरमर्त्यः।

बृहतीछन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्सोगौर्व्वयोदधुः॥ १५॥ दुरोदेवीः॥

संहि० द्वारोदेवीर्दिशोमहीर्ब्रह्मादेवोबृहस्पतिः॥ पङ्क्तिश्छन्दऽइहेन्द्रिय अ.१
३ न्तुर्यवाड्गौर्वयोदधुः॥२६॥ उषेयह्वी सुपेशसाविश्वेदेवाऽअम।
र्त्याः॥ त्रिष्टुप्छन्दऽइहेन्द्रियम्पष्ठवाड्गौर्वयोदधुः॥२७॥ दैव्याहो
तारा॥ भिषजेन्द्रेणसयुजायुजा॥ जगतीछन्द। इन्द्रियमनड्वान्
गौर्वयोदधुः॥२८॥ तिस्रऽइडासरस्वतीभारतीमरुतोविशः
॥ विराट्छन्दऽइहेन्द्रियन्धेनुर्गौर्नवयोदधुः॥२९॥ त्वष्टातुरीप।
त्वष्टातुरीपोऽअद्भुतऽइन्द्राग्नीपुष्टिवर्द्धना॥ द्विपदाछन्दऽइन्द्रि ३

यमुष्या गोर्न्न वयो दधुः ॥ २० ॥ शमितानः शमितानो वनस्पतिः ।
सविता प्रसुवन्भगम् । ककुप्छन्दऽइहेन्द्रियं वशा वेहद्वयो द ।
धुः ॥ २१ ॥ स्वाहा यज्ञम् । स्वाहा यज्ञं वरुणः सुक्षत्रो भेषजं करत् ।
अतिछन्दाऽइन्द्रियं बृहदृषभो गौर्वयो दधुः ॥ २२ ॥ वसन्तेनऽऋ
तुना । देवा वसवस्त्रिवृता स्तुताः । रथन्तरेण तेजसा हविरिन्द्रे व
यो दधुः ॥ २३ ॥ ग्रीष्मेणऽऋतुना । देवा रुद्राः पञ्चदशे स्तुताः । बृ
हता यशसा बलं हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥ २४ ॥ वर्षाभिर्ऋतुना

संहि॰
४

बृहता यशसा बलꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥ दित्याः स्तोमे सप्तदशे स्तु
ताः ॥ वैरूपेण विशौजसा हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२५॥ शारदेन ऋ
तुना देवा एकविꣳश ऋभव स्तुताः ॥ वैराजेन श्रिया श्रियꣳ ॥
हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२६॥ हेमन्तेन ऋतुना देवास्त्रिणवे मरुत
स्तुताः ॥ बलेन शक्वरीः सहो हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२७॥ शैशिरे
ण ऋतुना देवास्त्रयस्त्रिꣳशेऽमृता स्तुताः ॥ सत्येन रेवतीः क्षत्र
ꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२८॥ होता यक्षत् ॥ होता यक्षत्समिधा ॥ ४

ग्निमिडस्पदेऽश्विनेन्द्रꣳ सरस्वतीमजोधूम्रोनगोधूमैः कुवलैर्भे
षजम्मधुशष्पैर्न्नतेजऽइन्द्रियम्पयः सोमः परिस्कृताघृतम्मधुव्य।
न्त्वाज्यस्यहोतर्यज॥२९॥होतायक्षत्तनूनपात्सरस्वतीम्। होता।
यक्षत्तनूनपा सरस्वतीमविर्म्मेषोनभेषजम्पथा मधुमताभरन्न
श्विनेन्द्रायवीर्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषजन्तोक्मभिः पयः सोम
ः परिस्कृताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज॥३०॥होतायक्षन्नरा।
शꣳसन्न नग्नकुम्पतिꣳ स्कुरयाभेषजम्मेषः सरस्वतीभिषग्

ध्योनचक्षुरश्विनौद्विपाः इन्द्रस्यवीर्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषजंतोक्म
भिः पयः सोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज ।३१। हो
तायक्षदिडेडितः । होतायक्षदिडेडितः आजुह्वानः सरस्वतीमि
न्द्रंबलेनवर्धयन्वृषभेणगवेन्द्रियमश्विनेन्द्रायभेषजंयवैः कर्क
न्धुभिर्मधुलाजैर्नमासरम्पयः सोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वा
ज्यस्यहोतर्यज ।३२। होतायक्षद्बर्हिरूर्णम्रदाः । होतायक्षद्बर्हि
रूर्णम्रदाभिषङ्नासत्याभिषजाश्विनाश्वाशिशुमतीभिषग्धेनुः

नुः सरस्वतीभिषग्रुद्रःऽइन्द्रायभेषजंम्पयः सोमः परिस्रुताघृ
तम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ३३ ॥ होतायक्षद्दुरोदिशः कव
ष्योनव्यचस्वतीरश्विभ्यान्नदुरोदिशऽइन्द्रोनरोदसीदुघेदुहे
धेनुः सरस्वत्यश्विनेन्द्रायभेषजꣳ शुक्रन्नज्योतिरिन्द्रियम्पयः
सोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ३४ ॥ होतायक्ष
त्सुपेशसोषे नक्तन्दिवाश्विनासमञ्जातेसरस्वत्यात्विषिमिन्द्रे
नभेषजꣳ श्येनोनरजसाहृदा ॥ श्रियानमासरम्पयः सोमः

संहि॰
६

परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३५ ॥ होता यक्षद्दैव्या हो ऋ॰ १
तारा ॥ भिषजाश्विनेन्द्रन्न जागृवि दिवा नक्तन्न भेषजैः शूषꣳ सर
स्वती भिषक्सीसेन दुहऽइन्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुता घृत
म्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३६ ॥ होता यक्षत्तिस्रो देवीः होता
यक्षत्तिस्रो देवीर्न्न भेषजन्त्रयस्त्रिधातवोपसो रूपमिन्द्रे हिर
ण्ययमश्विनेडा न भारती वाचा सरस्वती महऽइन्द्राय दुहऽइ
न्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३७ ६

होतायक्षत्सुरेतसमृषभन्नर्यापसन्त्वष्टारमिन्द्रमश्विनाभि
षजन्नसरस्वतीमोजोनजूतिरिन्द्रियंवृकोनरभसोभिषग्यश
ःसुरयाभेषजꣳश्रियानमासरम्पयःसोमःपरिस्रुताघृत॥
म्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ३१ ॥ होतायक्षद्वनस्पतिꣳशमिता
रम् ॥ होतायक्षद्वनस्पतिꣳशमितारꣳशतक्रतुम्भीमन्नम।
न्युꣳराजानंव्याघ्रन्नमसाश्विनाभामꣳसरस्वतीभिषगिन्द्रा
यदुहइन्द्रियम्पयःसोमःपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्य॥

संहि० स्यहोतर्य्यज ॥३९॥ होतायक्षदग्निᳪं स्वाहा। होतायक्षदग्निᳪं अ॰१
७ स्वाहाज्यस्यस्तोकानाᳪं स्वाहा मेदसाम्पृथक्स्वाहा छागमश्वि।
भ्याᳪं स्वाहा मेषᳪं सरस्वत्यै स्वाहा ऽऋषभमिन्द्राय सिᳪंहाय।
सहसऽइन्द्रियᳪं स्वाहाग्निन्न भेषजᳪं स्वाहा सोममिन्द्रिय
ᳪं स्वाहेन्द्रᳪं सुत्रामाणᳪं सवितारं वरुणम्भिषजाम्पतिᳪं
स्वाहा वनस्पतिम्प्रियम्पाथो न भेषजᳪं स्वाहा देवाऽआज्यपा।
जुषाणोऽअग्निर्भेषजम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वा। ७

ज्यस्य होतर्यज ॥ ४० ॥ होता यक्षदश्विनौ छागस्य वपाया मेदसो
जूषेताꣳ हविर्होतर्यज । होता यक्षत्सरस्वतीम्मेषस्य वपाया मेद
सो जूषताꣳ हविर्होतर्यज । होता यक्षदिन्द्रमृषभस्य वपाया मे
दसो जूषताꣳ हविर्होतर्यज ॥ ४१ ॥ होता यक्षदश्विनौ सरस्वती
म् । होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीमिन्द्रꣳ सुत्रामाणमिमे सोमा
ः सुरामाणश्छागैर्न्न मेषैर्ऋषभैः सुताः शष्पैर्न्न तोक्मभिर्ला
जैर्म्महस्वन्तो मदा मासरेण परिष्कृताः शुक्राः पयस्वन्तोऽमृताः प्र

संहिता॰ स्थितांवैमधुश्चुतस्तानश्विनासरस्वतीन्द्रःसुत्रामावृत्रहाजुष अ॰१
४ न्तांथ्ंसोम्यम्मधुपिबन्तुमदन्तुव्यन्तुहोतर्यज ॥४१॥ होतायक्षद
श्विनौछागस्य ॥ हविषऽआत्तामद्यमध्यतोमेदऽउद्भृतम्पुराद्वेषो
भ्यःपुरापौरुषेय्यागृभोघस्तान्नूनङ्घासेऽअज्राणांयवसप्र
थमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानाम्पीवो
पवसनानाम्पार्श्वतःश्रोणितःशितामतऽउत्सादतोऽङ्गादङ्गाद
वत्तानाङ्करतऽएवाश्विनाजुषेताथ्ंहविर्होतर्यज ॥४२॥ होता ४

यक्षत्सरस्वतीम्मेषस्य हविषऽआवयदद्यमध्यतोमेदऽउद्भृतम्पु
राद्वेषोभ्यः पुरापौरुषेय्यागृभोघसन्नूनङ्घासेऽअज्राणांयवस
प्रथमानाᳪंसुमत्क्षराणाᳪंशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानाम्पीवो
पवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामतऽउत्सादतोङ्गादङ्गादव
त्तानाङ्करदेवᳪंसरस्वतीजुषताᳪंहविर्होतर्यज ॥४४॥ होताय
क्षदिन्द्रमृषभस्य हविषऽआवयदद्यमध्यतोमेदऽउद्भृतम्पु।
राद्वेषोभ्यः पुरापौरुषेय्यागृभोघसन्नूनङ्घासेऽअज्राणांयव।

संहि॰
५१

सप्रथमानाᳬं स्कमस्तीराणाᳬं व्रातरुद्रियाणामग्निष्वात्तानामू
र्ध्वोपवसनानाᳬं पार्श्वतः श्रोणितः शितामत उत्सादतोङ्गाद
ङ्गादवत्तानाङ्करदेवमिन्द्रोजुषताᳬंहविर्होतर्यज ॥ ४५ ॥ होताय
क्षद्वनस्पतिमभि ॥ हिपिष्टतमयारभिष्ठयारशनयाधित ॥ यत्रा
श्विनोश्छागस्यहविषः प्रियाधामानियत्रसरस्वत्यामेषस्यह
विषः प्रियाधामानियत्रेन्द्रस्यऋषभस्यहविषः प्रियाधामानि
यत्राग्नेः प्रियाधामानियत्रसोमस्यप्रियाधामानियत्रेन्द्रस्यसु

अ॰ २१
५१

त्रामृताः प्रिया धामानि यत्र सवितुः प्रिया धामानि यत्र वरुणस्य
प्रिया धामानि यत्र वनस्पतेः प्रिया पाथाꣳसि यत्र देवानामाज्य
पानाम्प्रिया धामानि यत्राग्नेर्होतुः प्रिया धामानि तत्रैतान्प्र
स्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयस इव कृत्वी करद्देवन्देवो
वनस्पतिर्जुषताꣳ हविर्होतर्यज ॥४६॥ होता यक्षदग्निꣳ स्वि
ष्टकृतम् ॥ होता यक्षदग्निꣳ स्विष्टकृतमयाडग्निरश्विनोश्छा
गस्य हविषः प्रिया धामान्ययाट् सरस्वत्या मेषस्य हविषः प्रि

संहि॰ याधामान्ययाडिन्द्रस्यऽऋषभस्यहविषः प्रियाधामान्ययाड अ॰ १
१० ग्नेः प्रियाधामान्ययाट्सोमस्यप्रियाधामान्ययाडिन्द्रस्यसुत्रा
म्णः प्रियाधामान्ययाट्सवितुः प्रियाधामान्ययाड्वरुणस्य
प्रियाधामान्ययाड्वनस्पतेः प्रियापाथाᳬंस्ययाड्देवानामाज्य
पानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुः प्रियाधामानियक्षत्स्वम्महि
मानमायजतामेज्याऽइषः कृणोतुसोऽअध्वराजातवेदाजुष
ताᳬंहविर्होतर्यज ॥४७॥ देवम्बर्हिः देवम्बर्हिः सरस्वतीस्व १९

देवमिन्द्रꣳऽअश्विना॥ तेजोनचक्षुरक्ष्योर्ब्बर्हिषादधुरिन्द्रियम्वसु
वनेव्वसुधेयस्यव्यन्तुयज॥ ४८॥ देवीर्द्वारः॥ देवीर्द्वारोऽअश्विना।
भिषजेन्द्रेसरस्वती॥ प्राणन्नवीर्यन्नसिद्वारोदधुरिन्द्रियम्वसु
वनेव्वसुधेयस्यव्यन्तुयज॥ ४९॥ देवीऽउषासौ॥ देवीऽउषासाव
श्विनासुत्रामेन्द्रेसरस्वती॥ बलन्नवाचमास्यऽउषाभ्यान्दधुरि
न्द्रियम्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्यन्तुयज॥ ५०॥ देवीजोष्ट्री॥ देवीजो
ष्ट्रीसरस्वत्यश्विनेन्द्रमवर्द्धयन्॥ श्रोत्रन्नकर्णयोर्यशोजोष्ट्री।

संहि॰ भ्यान्दऽउ धुरिन्द्रियम्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥ ५१ ॥ देवीऽऊर्जाहु अ॰ १
११ ती ॥ देवीऽऊर्जाहुती दुघे सुदुघेन्द्रे सरस्वत्यश्विना भिषजावतः । शु
क्रन्न ज्योतिस्तनयोराहुती धत्तऽइन्द्रियम्वसुवने वसुधेयस्य व्य
न्तु यज ॥ ५२ ॥ देवा देवानाम् । देवा देवानाम्भिषजा होताराविन्द्रम
श्विना ॥ वषट्कारैः सरस्वती त्विषिर्न हृदयम्मतिर्होतृभ्यान्दधु
रिन्द्रियम्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥ ५३ ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्र
ः ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरश्विनेडा सरस्वती ॥ शूषन्न मध्ये नाभ्या ११

मिन्द्रायदधुरिन्द्रियम्वसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥५४॥ देवऽइन्द्रं
॥ देवऽइन्द्रोनराशꣳसस्त्रिवरूथः सरस्वत्याश्विभ्यामीयतेरथः ॥ रे
तोनरूपममृतञ्जनित्रमिन्द्रायत्वष्टादधदिन्द्रियाणिवसुवनेवसु
धेयस्यव्यन्तुयज ॥५५॥ देवोदेवैः ॥ देवोदेवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपर्णोऽ
श्विभ्याꣳसरस्वत्यासुपिप्पलऽइन्द्रायपच्यतेमधु ॥ ओजोनजू
तिःऽऋषभोनचामम्वनस्पतिर्नोदधदिन्द्रियाणिवसुवनेवसुधे
यस्यव्यन्तुयज ॥५६॥ देवम्बर्हिः ॥ देवम्बर्हिर्वारितीनामध्वरेस्ती

संहिते र्गमश्विभ्यामूर्णम्रदाःसरस्वत्यास्योनमिन्द्रतेसदःईशायैमन्युꣳ अ॰ २१
१२ राजानंबर्हिषादधुरिन्द्रियंवसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥ ५७ ॥ दे
वोऽअग्निः ॥ स्विष्टकृद्देवान्यक्षद्यथायथꣳ होतारावि न्द्रमश्विना
वाचावाचꣳ सरस्वतीमग्निꣳ सोमꣳ स्विष्टकृत्स्विष्टऽइन्द्रःसुत्रा
मासविता वरुणोभिषगिष्टोदेवोवनस्पतिःस्विष्टादेवाऽआज्य
पाःस्विष्टोऽअग्निरग्निनाहोताहोत्रेस्विष्टकृद्यशोनदधदिन्द्रि
यमूर्जमपचितिꣳ स्वधांवसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥ ५८ ॥ १२

अग्निमद्य होतारमवृणीतायं यजमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरो
डाशान्बध्नन्नश्विभ्यां छागꣳ सरस्वत्यै मेषमिन्द्राय ऽऋषभꣳ सु
न्वन्नश्विभ्याꣳ सरस्वत्या ऽइन्द्राय सुत्राम्णे सुरासोमान्त्सूप
स्था ऽअद्य ॥ ५९ ॥ सूपस्था ऽअद्य देवो वनस्पतिरभवदश्विभ्यां छा
गेन सरस्वत्यै मेषेणेन्द्राय ऽऋषभेणाक्षंस्तान्मेदस्तः प्रति पच
ताग्रभीषतावीवृधन्त पुरोडाशैरपुरश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रा
मा सुरासोमाँस्त्वामद्य ॥ ६० ॥ त्वामद्य ऽऋष ऽआर्षेय ऽऋषीणान्न

संहि० पादवृणीतायंयजमानोबहुभ्यऽआसङ्गतेभ्यऽएषमेदेवेषुवसुवार्य अ०२
यायक्ष्यतऽइतितायादेवादेवदानान्यदुस्तान्यस्माऽआचशास्वाच २३
गुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवाच्यायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसू
क्ताब्रूहि ॥ ६१ ॥ इतिवाजसनेयिसंहितायांएकविंशोध्यायः ॥ २१ ॥ तेजो
सि शुक्रममृतमायुष्पाऽआयुर्मेपाहि देवस्यत्वासवितुः प्रस
वेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यामाददे ॥ १ ॥ इमामगृभ्णन् । इमाम
गृभ्णान्रशनामृतस्यपूर्वऽआयुषिविदथेषुकव्या सानोऽअस्मि २३

न्कृत॰ऽअश्वाबन्ध॰कृतस्यसामन्त्सरमारयन्ती॥३॥ अभिधाऽअसि।

अभिधाऽअसिभुवनमसियन्तासिधर्त्ता॥ सत्वमग्निन्वैश्वानरꣳ॰स

प्रथसङ्गच्छस्वाहाकृतः॥२॥ स्वगात्वा॥ देवेभ्यः प्रजापतयेब्रह्मन्नश्व

म्भन्त्स्यामिदेवेभ्यः प्रजापतयेतेनराध्नुहि॥४॥ प्रजापतयेत्वा॥ प्रजा

पतयेत्वाजुष्टम्प्रोक्षामीन्द्राग्निभ्यान्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामिवायवेत्वा

जुष्टम्प्रोक्षामिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजुष्टम्प्रोक्षामिसर्वेभ्यस्त्वादे

वेभ्योजुष्टम्प्रोक्षामि॥ योऽअर्वन्तञ्जिघाꣳसतितमभ्यमीतिव।

रुणःपरोमर्त्तःपरःश्वा॥ [illegible] ५

संहि· रुणः परोमर्त्तःपुरः श्वा ॥ ५ ॥ अग्नयेस्वाहा ॥ अग्नयेस्वाहासोमायस्वा अ·२
१४ हापाम्मोदायस्वाहासवित्रेस्वाहावायवेस्वाहाविष्णवेस्वाहेन्द्राय
स्वाहाबृहस्पतयेस्वाहामित्रायस्वाहावरुणायस्वाहा ॥ ६ ॥ हिङ्कार
यस्वाहा ॥ हिङ्कृतायस्वाहाहिङ्कृतायस्वाहाक्रन्दतेस्वाहावक्रन्दा
यस्वाहाप्रोथतेस्वाहाप्रप्रोथायस्वाहागन्धायस्वाहाघ्रातायस्वा
हानिविष्टायस्वाहोपविष्टायस्वाहासन्दितायस्वाहावल्गतेस्वा
हासीनायस्वाहाशयानायस्वाहास्वपतेस्वाहाजाग्रतेस्वाहाकूजे १४

तेस्वाहा।प्रकुंचायस्वाहा।विजृम्भमाणायस्वाहा।विवृत्तायस्वाहा।सर्ऽ हा
नायस्वाहा।पर्यस्थितायस्वाहा।यनायस्वाहा।प्रायरणायस्वाहा॥ ७ ॥ प्र
तेस्वाहा। प्रवतेस्वाहा।धावतेस्वाहा।द्रुतायस्वाहा।प्लुतायस्वाहा।श्लूर्कि
तायस्वाहा।स्तूत्कृतायस्वाहा।निषण्णायस्वाहा।स्थितायस्वाहा।जव
यस्वाहा।बलायस्वाहा।विवर्त्तमानायस्वाहा।विवृत्तायस्वाहा।विधू
न्वानायस्वाहा।विधूतायस्वाहा।शुश्रूषमाणायस्वाहा।शृण्वतेस्वा
हेक्षमाणायस्वाहा।ईक्षितायस्वाहा।वीक्षितायस्वाहा।निमेषायस्वा

संहि॰ हायदत्तितस्मैस्वाहायत्पिबतितस्मैस्वाहायन्मूत्रङ्करोतितस्मैस्वाहा अ॰ २
२५ कुर्वतेस्वाहाकृतायस्वाहा॥८॥तत्सवितुः॥तत्सवितुर्वरेण्यम्भर्गोदे॥
वस्यधीमहि॥धियोयोनःप्रचोदयात्॥९॥हिरण्यपाणिमूतयेस॥
वितारमुपह्वये॥सचेत्तादेवतापदम्॥१०॥देवस्यचेततः॥देवस्य
चेततोमहीम्प्रसवितुर्हवामहे॥सुमतिꣳसत्यराधसम्॥११॥सुष्टु
तिꣳसुमतीवृधः॥सुष्टुतिꣳसुमतीवृधोरातिꣳसवितुरीमहे॥
प्रदेवायमतीविदे॥१२॥रातिꣳसत्पतिम्॥रातिꣳसत्पतिम्महेस २५

वितारमुपह्वये । आसवन्देववीतये ॥ १३ ॥ देवस्य सवितुः । देवस्य स
वितुर्म्मतिमासवन्विश्वदेव्यम् । धियाम्भगम्मनामहे ॥ १४ ॥ अग्निर्ठं ।
स्तोमेन । बोधय समिधानो ऽअमर्त्यम् । हव्या देवेषु नो दधत् ॥ १५ ॥
स हव्यवाट् । स हव्यवाडमर्त्य ऽउशिग्दूतश्चनोहितः । अग्निर्धिया स
मृण्वति ॥ १६ ॥ अग्निन्दूतम् । अग्निन्दूतम्पुरो दधे हव्यवाहमुप ब्रुवे
॥ देवाँ ऽआसादयादिह ॥ १७ ॥ अजीजनो हि । पवमान सूर्यं विधि
धारे शक्मना पयः । गोजीरया रंहमाणः पुरन्ध्या ॥ १८ ॥ विभ्र

संहि·
२६

र्म्मात्राप्रन्नुः॥ पित्राश्वोसिहयोस्यत्योसिमयोस्यर्वासिसप्तिरसि अ·२
वाजस्यसिवृषासिनृमणाऽअसि। ययुर्न्नामासिशिशुर्न्नामास्यादि
त्यानाम्पत्वान्विहिदेवाऽआशापालाऽएतन्देवेभ्योश्वम्मेधायप्रो॥
क्षितꣳ·रक्षतेहरन्तिरिहरमतामिहधृतिरिहस्वधृतिःस्वाहा॥१९
कायस्वाहा॥कायस्वाहाकस्मैस्वाहाकतमस्मैस्वाहास्वाहाधिमा
धीतायस्वाहामनःप्रजापतयेस्वाहाचित्तन्विज्ञातायादित्यैस्वाहा
दित्यैमह्यैस्वाहादित्यैसुमृडीकायैस्वाहासरस्वत्यैस्वाहासरस्व २६

त्यै पावकायै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा पूष्णे प्रपथ्या
य स्वाहा पूष्णे नरन्धिषाय स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा
त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहा विष्णवे स्वाहा विष्णवे निभूयपाय स्वाहा
विष्णवे शिपिविष्टाय स्वाहा ॥ २० ॥ विश्वो देवस्य नेतुर्मर्त्तो वुरी
त सख्यम् ॥ विश्वे राय ऽइषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वा।
हा ॥ २१ ॥ आ ब्रह्मन् ॥ आ ब्रह्मन् ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतां।
मा राष्ट्रे राजन्यः शूर ऽइषव्योऽतिव्याधी महारथो जायतां दो ॥

संहि० ग्ध्रीधेनुर्व्वोढानड्वानाशुः सप्तिः पुरन्धिर्योषाजिष्णूरथेष्ठाः सभेयो अ० २२
२७ युवास्ययजमानस्यवीरोजायतान्निकामेनिकामेनः पर्ज्जन्योवर्षतु
फलवत्योनऽओषधयः पच्यन्तांयोगक्षेमोनःकल्पताम् ॥२२॥ प्राणा
यस्वाहा ऽपानायस्वाहाव्यानायस्वाहाचक्षुषेस्वाहाश्रोत्रायस्वाहा
वाचेस्वाहामनसेस्वाहा ॥२३॥ प्राच्यैदिशेस्वाहार्व्वाच्यैदिशेस्वाहा
दक्षिणायैदिशेस्वाहार्व्वाच्यैदिशेस्वाहाप्रतीच्यैदिशेस्वाहार्व्वाच्यैदि
शेस्वाहोदीच्यैदिशेस्वाहार्व्वाच्यैदिशेस्वाहोर्ध्वायैदिशेस्वाहार्व्वाच्यै २७

दिशेस्वाहावाच्यैदिशेस्वाहार्वाच्यैदिशेस्वाहा॥२४॥अद्भ्यःस्वाहा॥वा
र्भ्यःस्वाहोदकायस्वाहातिष्ठंन्तीभ्यःस्वाहास्रवन्तीभ्यःस्वाहास्यन्द
मानाभ्यःस्वाहाकूप्याभ्यःस्वाहासूद्याभ्यःस्वाहाधार्याभ्यःस्वाहा
र्णवायस्वाहासमुद्रायस्वाहासरिरायस्वाहा॥२५॥वातायस्वाहा
॥धूमायस्वाहाभ्रायस्वाहामेघायस्वाहाविद्योतमानायस्वाहास्त
नयतेस्वाहावस्फूर्जतेस्वाहावर्षतेस्वाहाववर्षतेस्वाहोग्रन्वर्षतेस्वा
हाशीघ्रन्वर्षतेस्वाहोद्गृह्णतेस्वाहोद्गृहीतायस्वाहाप्रुष्णतेस्वाहा

संहि॰ शीकायते स्वाहा प्रुष्वाभ्यः स्वाहा ह्रादुनीभ्यः स्वाहा नीहाराय स्वाहा ॥ अ॰२
१९ २६ ॥ अग्नये स्वाहा ॥ सोमाय स्वाहेन्द्राय स्वाहाग्नांणभ्यः स्वाहो हं पृथि
व्यै स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा दिग्भ्यः स्वाहाशाभ्यः स्वाहो ॥
र्व्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा ॥ २७ ॥ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा ॥ नक्षत्रि
येभ्यः स्वाहाहोरात्रेभ्यः स्वाहार्धमासेभ्यः स्वाहा मासेभ्यः स्वाहा
ऋतुभ्यः स्वाहार्त्तवेभ्यः स्वाहा सम्वत्सराय स्वाहा द्यावापृथिवी ॥
भ्यां स्वाहा चन्द्राय स्वाहा सूर्याय स्वाहा रश्मिभ्यः स्वाहा वसु ॥ १९

भ्यः स्वाहा रुद्रेभ्यः स्वाहादित्येभ्यः स्वाहा मरुद्भ्यः स्वाहा विश्वेभ्यो दे
वेभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा शाखाभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा
पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा ॥ २८ पृथिव्यै
स्वाहा ॥ पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा
चंद्राय स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहा स्वाद्भ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा वन
स्पतिभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा सरीसृपे
भ्यः स्वाहा ॥ २९ ॥ असवे स्वाहा ॥ असवे स्वाहा वसवे स्वाहा विभु

संहि॰ वेस्वाहाविवस्वते। स्वाहागणश्रियेस्वाहागणपतयेस्वाहाभिभुवेस्वा अ॰ २
१९ हाधिपतयेस्वाहाशूषायस्वाहासꣳसर्प्पायस्वाहाचंद्रायस्वाहाज्यो
तिषेस्वाहामलिम्लुचायस्वाहादिवापतयतेस्वाहा॥ ३१॥ मधवेस्वा।
हा। मधवेस्वाहामाधवायस्वाहाशुक्रायस्वाहाशुचयेस्वाहानभसे
स्वाहानभस्यायस्वाहेषायस्वाहोर्जायस्वाहासहसेस्वाहासहस्या
यस्वाहातपसेस्वाहातपस्यायस्वाहाꣳहसस्पतयेस्वाहा॥ ३२॥ वा
जायस्वाहा॥ प्रसवायस्वाहापिजायस्वाहाक्रतवेस्वाहास्वःस्वा। १९

हा मूर्द्धने स्वाहा व्यश्नुविने स्वाहान्त्याय स्वाहान्त्याय भौवनाय स्वाहा।
प भुवनस्य पतये स्वाहाधिपतये स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ॥२८॥ आयुर्य
ज्ञेन कल्पताꣳ स्वाहा प्राणो यज्ञेन कल्पताꣳ स्वाहापानो यज्ञेन
कल्पताꣳ स्वाहा व्यानो यज्ञेन कल्पताꣳ स्वाहोदानो यज्ञेन कल्प।
ताꣳ स्वाहा समानो यज्ञेन कल्पताꣳ स्वाहा चक्षुर्यज्ञेन कल्पता
ꣳ स्वाहा श्रोत्रं यज्ञेन कल्पताꣳ स्वाहा वाग्यज्ञेन कल्पताꣳ स्वा
हा मनो यज्ञेन कल्पताꣳ स्वाहात्मा यज्ञेन कल्पताꣳ स्वाहा ब्र।

संहि॰ त्मायज्ञेनकल्पताᳬं स्वाहाज्योतिर्यज्ञेनकल्पताᳬं स्वाहास्वर्यज्ञेन अ॰२
२९ कल्पताᳬं स्वाहापृष्ठंयज्ञेनकल्पताᳬं स्वाहायज्ञोयज्ञेनकल्पता
ᳬं स्वाहा ॥३३॥ एकस्मैस्वाहा। एकस्मैस्वाहाद्वाभ्याᳬं स्वाहाशता
यस्वाहैकशतायस्वाहाव्युष्ट्यैस्वाहास्वर्गायस्वाहा ॥३४॥ इतिवाज
सनेयसंहितायांद्वाविंशोऽध्यायः ॥२२॥ हिरण्यगर्भःसम॰ ॥ हिरण्य
गर्भःसमवर्त्तताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकआसीत्। सदाधारपृ
थिवींद्यामुतेमांकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥१॥ उपयामगृहीतो २९

तोसि। उपयामगृहीतोसिप्रजापतयेत्वाजुष्टंगृह्णाम्येषतेयोनिःसू
र्यस्तेमहिमा। यस्तेहंसंवत्सरेमहिमासंबभूवयस्तेवायावन्तरि
क्षेमहिमासंबभूवयस्तेदिविसूर्येमहिमासंबभूवतस्मैतेमहिम्ने
प्रजापतयेस्वाहादेवेभ्यः॥२॥ यःप्राणतः॥ यःप्राणतोनिमिषतो
महित्वैकऽइद्राजाजगतोबभूव। यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतुष्पद
ःकस्मैदेवायहविषाविधेम॥३॥ उपयामगृहीतोसि। उपयामगृ
हीतोसिप्रजापतयेत्वाजुष्टंगृह्णाम्येषतेयोनिश्चन्द्रमास्तेमहि

संहि॰ मा॥ यस्ते रात्रौ संवत्सरे महिमा संबभूव यस्ते पृथिव्यामग्नौ महिमा अ॰२३
२१ संबभूव यस्ते नक्षत्रेषु चंद्रमसि महिमा संबभूव तस्मै ते महिम्ने प्रजा ब
पतये देवेभ्यः स्वाहा॥४॥ युंजंति ब्रध्नम्॥ युंजंति ब्रध्नमरुषं चरंतं प
रि तस्थुषः॥ रोचंते रोचना दिवि॥५॥ युंजंत्यस्य॥ युंजंत्यस्य काम्या
हरी विपक्षसा रथे॥ शोणा धृष्णू नृवाहसा॥६॥ यद्वातः॥ यद्वातो
ऽअपो ऽअगनीगन् प्रियामिन्द्रस्य तन्वम्॥ एतं स्तोतरनेन पथा पु
नरश्वमावर्त्तयासि नः॥७॥ वसवस्त्वा॥ वसवस्त्वांजंतु गायत्रेण छं २१

दसारुद्रास्त्वांजंतुत्रैष्टुभेनछंदसादित्यास्त्वांजंतुजागतेनछंदसा
॥भूर्भुवःस्वर्लाजी३ञ्छाची३न्यव्येगव्यऽएतदन्नमत्तदेवाऽए।
तदन्नमद्धिप्रजापते॥८॥कःस्वित॥कःस्विदेकाकीचरतिकउस्वि
ज्जायतेपुनः॥किंस्विद्धिमस्यभेषजंकिंवावपनंमहत॥९॥सू
र्यऽएकाकी॥चरतिचंद्रमाजायतेपुनः॥अग्निर्हिमस्यभेषजं।
भूमिरावपनंमहत॥१०॥कास्वित॥कास्विदासीत्पूर्वचित्तिः।
किंस्विदासी[redacted]बृहद्वयः॥कास्विदासीत्पिलिप्पि।

संहिता· लाकास्विदासीत्पिशंगिला॥११॥ द्यौरासीत॥ द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्व अ·२
२२ ऽश्वआसीद्बृहद्वयः॥ अविरासीत्पिलिप्पिला रात्रिरासीत्पिशङ्गिला॥१२
वायुष्ट्वा॥ पचतैरवत्वसितग्रीवश्छागैर्न्यग्रोधश्चमसैः शाल्मलिर्वृद्ध्या
एषस्य राथ्योवृषापड्भिश्चतुर्भिरेदगन्ब्रह्माकृष्णश्चनोवतुनमोग्न
ये॥१३॥ सꣳशितारश्मिमना॥ सꣳशितोरश्मिनारथः सꣳशितो
रश्मिनाहयः॥ सꣳशितोऽअप्स्वप्सुजाब्रह्मासोमपुरोगवः॥१
४॥ स्वयन्वाजिन॥ स्वयन्वाजिंस्तन्वङ्कल्पयस्वस्वयंयजस्वस्वयं। २२

ज्जुषस्व॥ महिमातेन्न्येननसन्नशे॥ २५॥ नवै॥ नवाऽउँऽएतन्म्रियसे
नरिष्यसिदेवा शौँऽइद्देषिपथिभिः सुगेभिः॥ यत्रासतेसुकृतोय
त्रतेययुस्तत्रत्वादेवः सवितादधातु॥ २६॥ अग्निःपशुः॥ अग्निः
पशुरासीत्तेनायजन्तसऽएतँल्लोकमजयद्यस्मिन्नग्निःसतेलो
कोभविष्यति तञ्जेष्यसिपिबैताऽअपः॥ वायुःपशुरासीत्तेनायज
न्तसऽएतँल्लोकमजयद्यस्मिन्वायुःसतेलोकोभविष्यतितञ्जेष्य
सिपिबैताऽअपः॥ सूर्यःपशुरासीत्तेनायजन्तसऽएतँल्लोकम

संहिता· जयद्यस्मिन्त्सर्वः सते लोकोऽनविष्पतित ज्रेष्पसिपिबेता॥ अपः॥१७॥ अ·३

२३ प्राणायस्वाहा॥ पानायस्वाहा व्यानायस्वाहा॥ अम्बेऽअम्बिकेम्बा॥

लिके नमानयति कश्चन॥ ससस्त्यश्वकः स्कनद्रिकाङ्काम्पीलवासि

नीम॥१८॥ गणानान्त्वा॥ गणपतिर्ठ० हवामहे प्रियाणान्त्वा प्रियपति

र्ठ० हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिर्ठ० हवामहे वसोमम॥ आहमजा

निगर्ब्भधमात्वमजासि गर्ब्भधम्॥१९॥ ताऽउभौ॥ चतुरः पदः सम्प्र

सारयाव स्वर्गे लोके प्रोर्णुवाथां वृषा वाजी रेतोधा रेतो दधातु॥२०॥ २३

कृ

उत्तमऽध्याऽश्रव॥ गुदन्धैहिसमञ्जिंचारयाद्वृषन॥ मस्त्रीणाञ्जीवुर्ने

जेनः॥ २१॥ यकास्सको॥ त्रांकुन्तिकाहलगितिद्वस्न्वति॥ आहन्निगन्ने

पसोनिगल्वालीतिधारका॥ २२॥ यकोस्सकौ॥ त्रांकुन्तकऽआहल॥

व

गितिद्वस्न्वति॥ विंक्षतऽद्वतेमुखमध्येमानस्त्वमजिनाषयाः॥

२३॥ मातात्र॥ तेपितात्रतेयन्वृक्षैरोहतः॥ प्रतिलामीत्तितेपितागा स्र्व

न्नेमुष्टिमंतठे· सयत॥ २४॥ मातात्रते॥ पितात्रतेग्रेवृक्षस्सक्रीडा॥

तः॥ द्विवक्षतऽद्वतेमुखम्बूत्सन्मात्वन्नदोवरु॥ २५॥ नृत्वामे

सं॰दि॰ नाम॥ ऊर्द्ध्वमेनामुच्छ्रापयगिरौभारं॰ हरन्निव। अ॰थास्येमध्यमेधतां। अ॰ ३

२५ शीतेवातेपुनन्निव॥ २६॥ ऊर्द्ध्वमेनम। उर्द्ध्वमेनमुच्छ्रयताद्गिरौभा

रं॰ हरन्निव। अथास्यमध्यमेजतुशीतेवातेपुनन्निव॥ २७॥ यदस्याः नन ३

यदस्या॰अंहुभेद्याः कृधुस्थूलमुपातसत्। मुष्काविदस्या॰एज

तोगोशफेशकुलाविव॥ २८॥ यद्देवासः। यद्देवासोललामगुम्प्रवि

ष्टीमिनमाविषुः॥ सक्थ्नादेदिश्यतेनारीसत्यस्याक्षिभुवोयथा।

२९॥ यदस्वरीणां॥ यद्धरिणोयवमत्तिनपुष्टम्पशुमन्यते। शूद्रायद २५

र्यंजारानपोषायधनायति ॥ ३४ ॥ यद्धरिणः ॥ यद्धरिणो यवमत्तिनपु
ष्टम्बहुमन्यते ॥ शूद्रो यदर्यायैजारोनपोषमनुमन्यते ॥ ३५ ॥ दधिक्रा
व्णः ॥ दधिक्राव्णो अकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः ॥ सुरभिनो
ख्वा मुखाकरत्प्रणः आयूंषितारिषत ॥ ३६ ॥ गायत्रीत्रिष्टुप् ॥ गायत्रीत्रि
ष्टुब्जगत्यनुष्टुप्पङ्क्त्यासह ॥ बृहत्युष्णिहाककुप्सूचीभिःशम्यन्तु
त्वा ॥ ३७ ॥ द्विपदायाः ॥ द्विपदायाश्चतुष्पदास्त्रिपदायाश्चषट्पदाः ॥
॥ विछन्दायाश्चसछन्दाः सूचीभिःशम्यन्तुत्वा ॥ ३८ ॥ महानाम्न्यो

रेवत्यः। महानाम्न्यो रेवत्यो विश्वाऽआशाः प्रभूवरीः। मेघीर्विद्युतो
वाचः सूचीभिः शम्यन्तु त्वा॥ ३५॥ नार्यस्ते। नार्यस्ते पत्न्यो लोम विचि
न्वन्तु मनीषया। देवानां पत्न्यो दिशः सूचीभिः शम्यन्तु त्वा॥ ३६॥
रजता हरिणीः। रजता हरिणीः सीसा युजो युज्यन्ते कर्मभिः। अश्व
स्य वाजिनस्त्वचि सिमाः शम्यन्तु शम्यन्तीः॥ ३७॥ कुविदङ्ग। कुविदङ्ग। शम्यं
यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय। इहेहैषां कृणुहि भो
जनानि ये बर्हिषो नमऽउक्तिं यजन्ति॥ ३८॥ कस्त्वाच्छ्यति कस्त्वा वि॥

शास्तिकस्तेगात्राणिशम्म्यति॥ कऽउतेशमिताकविः॥४३॥ ऋतव

स्ते॥ ऋतवस्तऽऋतुथापर्वशमितारोविशासतु॥ सम्वत्सरस्यतेजसा

शमीभिः शम्म्यन्तुत्वा॥४४॥ अर्द्धमासाः॥ परूंषितेमासाऽआ

च्छ्यन्तुशम्म्यन्तः॥ अहोरात्राणिमरुतोविलिष्टं॥ सूदयन्तुते॥४५॥

दैव्याऽअध्वर्यवः॥ दैव्याऽअध्वर्यवस्त्वाच्छ्यन्तुविचशासतु॥ गात्रा

णिपर्वशस्तेसिमाः॥ कृण्वन्तुशम्म्यन्तीः॥४६॥ द्यौस्ते॥ पृथिव्यन्त।

रिक्षंवायुश्छिद्रम्पृणातुते॥ सूर्यस्तेनक्षत्रैः सहलोकङ्कृणो।

संहि॰ तुसाधुया ॥ ४३ ॥ त्वान्ते ॥ त्वान्तेपरेभ्भ्यो गात्रेभ्भ्यः त्वामस्त्ववरेभ्भ्यः त्वामस्थ अ॰२३
२६ भ्भ्यो मज्जभ्भ्यः त्वाम्ब्वस्क तन्त्वेतव ॥ ४४ ॥ कःस्वित ॥ कःस्विदेकाकीचर
तिकऽउस्विज्जायतेपुनः ॥ किंस्विद्धिमस्यभेषजङ्किम्वावपनम्महत्
त ॥ ४५ ॥ सूर्यऽएकाकी ॥ चरतिचन्द्रमाजायतेपुनः ॥ अग्निर्हिमस्यभे
षजम्भूमिरावपनम्महत ॥ ४६ ॥ किंस्वित ॥ किंस्वित्सूर्यसमञ्ज्यो
तिः किंसमुद्रसमंसरः ॥ किंस्वित्पृथिव्यैव्वर्षीयः कस्यमात्रा ।
नविद्यते ॥ ४७ ॥ ब्रह्मसूर्यसम ॥ ब्रह्मसूर्यसमञ्ज्योतिर्द्यौः समुद्रसम २६

ई॰ सरः॥ इन्द्रः पृथिव्यै वर्षीयान्द्योस्तमात्रानविद्यते॥४८॥ पृच्छामि

त्वा॥ चितयेदेवसखयदित्वमत्रमनसाजगंन्थ॥ येषुविष्णुस्त्रिषुपदे ५

ष्वेषस्तेषुविश्वंभुवनमाविवेश॥४९॥ अपितेषु त्रिषुपदेष्वस्मि।

येषुविश्वंभुवनमाविवेश॥ सद्यः पर्येमिपृथिवीमुतद्यामेकेनाङ्गे

नदिवोऽअस्यपृष्ठम्॥५०॥ केष्वन्तः॥ पुरुषऽआविवेशाकान्यंतः पु

रुषेऽअर्पितानि॥ एतद्ब्रह्मन्नुपवल्हामसित्वाकिंस्विन्नः प्रति

वोचास्यत्र॥५१॥ पञ्चस्वन्तः॥ पुरुषऽआविवेशातान्यन्तः पुरुषेऽ

संहि॰ अर्प्पितानि ॥ एतत्त्वात्र प्रतिमन्वानोऽअस्मिन्न मायया भवस्युत्तरोमं अ॰

२३ त ॥ ५२ ॥ कास्वित ॥ कास्विदासीत्पूर्वचित्तिः किꣳ स्विदासीद्बृहद्वयः ३

कास्विदासीत्पिलिप्पिला कास्विदासीत्पिशङ्गिला ॥ ५३ ॥ द्यौरासीत ॥

द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्वऽआसीद्बृहद्वयः ॥ अविरासीत्पिलिप्पिला ॥

रात्रिरासीत्पिशङ्गिला ॥ ५४ ॥ काईम ॥ काऽईमरे पिशङ्गिला काऽ

ईङ्कुरुपिशङ्गिला ॥ कऽईमास्कन्दमर्षति कऽईम्पन्थां विसर्प्प

श्वा ति ॥ ५५ ॥ अजारे ॥ पिशङ्गिला॰वित्कुरुपिशङ्गिला ॥ शशऽआस्क २३

न्नमर्षत्यहिः पन्थ्यान्विसर्प्पति ॥ ५६ ॥ कत्यस्य विष्ठाः कत्यक्षराणि
कतिहोमासः कतिधासमिद्धः यज्ञस्यत्वाविदथापृच्छमत्रकति ।
होतारऽऋतुशोयजन्ति ॥ ५७ ॥ षडस्य विष्ठाः शतमक्षराण्यशी ।
तिर्होमाः समिधोहतिस्रः ॥ यज्ञस्यतेविदथाप्रब्रवीमिसप्तहोता
रऽऋतुशोयजन्ति ॥ ५८ ॥ कोऽअस्य वेदभुवनस्यनाभिङ्कोद्यावा ।
पृथिवीऽअन्तरिक्षम् ॥ कः सूर्यस्यवेदबृहतोजनित्रङ्कोवेदच ।
न्द्रमसंयतोयाः ॥ ५९ ॥ वेदाहम् वेदाहमस्यभुवनस्यनाभिंवेद

द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षम्॥ वेदसूर्य्यस्यबृहतोजनित्रमथोवेदच
न्द्रमसंयतोजाः॥६०॥ पृच्छामित्वा॥ पृच्छामित्वापरमन्तम्पृथिव्याः
पृच्छामियत्रभुवनस्यनाभिः॥ पृच्छामित्वावृष्णोऽअश्वस्यरेतःपृ
च्छामिवाचःपरमंव्व्योम॥६१॥ इयंव्वेदिः॥ इयंव्वेदिःपरोऽअन्तः
पृथिव्याऽअयंयज्ञोभुवनस्यनाभिः॥ अयꣳसोमोवृष्णोऽअश्व
स्यरेतोब्रह्मायंव्वाचःपरमंव्व्योम॥६२॥ सुभूःस्वयम्भूःप्र
थमोन्तर्म्महत्यर्णवे। दधेहगर्ब्भमृत्वियंयतोजातःप्रजापतिः॥६३

होतायक्षत॥ होतायक्षत्प्रजापतिꣳ सोमस्यमहिम्नः॥ जुषतां॥

पिबतुसोमꣳ होतर्यज॥ ६४॥ प्रजापतेन॥ त्वदेतान्यन्योविश्वा

रूपाणिपरिताबभूव॥ यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्तुवयꣳ

स्यामपतयोरयीणाम्॥ ६५॥ इतिवाजसनेयिसंहितायांत्रयोविं

शोध्यायः॥ अश्वस्तूपरः॥ अश्वस्तूपरोगोमृगस्तेप्राजापत्याः

कृष्णग्रीवःऽआग्नेयोरराटेपुरस्तात्सारस्वतीमेष्यधस्ताद्ध॥

न्वोराश्विनावधोरामौश्वेतश्चकृष्णश्चपार्श्वयोस्त्वाष्ट्रौलोमसक्था

बाह्वोः सौमपौष्णः श्यामोनाभ्याꣳ सौर्ययामौ

संहि०
२९

शितिकक्ष्योऽसमक्ष्योऽर्वायद्धः श्वेतः पुच्छ ऽइन्द्रायस्वपस्यायवेहद्वैष्णवो श्रु०
वामनः ॥१॥ रोहितोधूम्ररोहितः कर्कन्धुरोहितस्ते सौम्याबभ्रुर ४
रुणबभ्रुः शुकबभ्रुस्तेवारुणाः शितिरंध्रोऽन्यतः शितिरन्ध्रः स
मन्तशितिरन्ध्रस्ते सावित्राः शितिबाहुरन्यतः शितिबाहुः स
मन्तशितिबाहुस्तेबार्हस्पत्याः पृषतीक्षुद्रपृषतीस्थूलपृषतीता
मैत्रावरुण्यः शुद्धवालः सर्वशुद्धवालः सर्वशुद्धवालोम
णिवालस्त ऽआश्विनाः श्येतः श्येताक्षोरुणस्तेरुद्रायपशुपते २९

ये कृष्णा भौमाः ऽ अवलिप्ता रौद्रा नभोरूपाः पार्जन्याः॥ ३॥ पृश्नि
स्तिरश्चीनपृश्निः॥ पृश्निस्तिरश्चीनपृश्निरूर्ध्वपृश्निस्ते मारुताः
॥ फल्गूर्लोहितोर्णी पलक्षी ताः सारस्वत्यः प्लीहाकर्णः शुंठाकर्णो
ऽध्यालोहकर्णस्ते त्वाष्ट्राः कृष्णग्रीवः शितिकक्षोऽञ्जिसक्थ
स्तऽऐन्द्राग्नाः कृष्णाञ्जिरल्पाञ्जिर्महाञ्जिस्तऽउषस्याः॥ ४॥ शि
ल्पा वैश्वदेव्यः॥ शिल्पा वैश्वदेव्यो रोहिण्यस्त्र्यवयो वाचेऽविज्ञाताऽ
अदित्यै सरूपा धात्रे वत्सतर्यो देवानाम्पत्नीभ्यः॥ ५॥ कृष्णग्रीवा

संहि०
२४

ऽआग्नेयाः॥ शितिभ्रवोव्वसूनांᳫ रोहितारुद्राणांᳫ श्वेताऽअवरोकि अ०
णःऽआदित्यानांन्नभोरूपाः पार्जन्याः॥६॥ उन्नतऽऋषभः॥ उन्नत ४
ऽऋषभोव्वामनस्तऽऐन्द्रावैष्णवाऽउन्नतःशितिबाहुः शितिपृष्ठस्त
ऽऐन्द्राबार्हस्पत्याः शुकरूपाव्वाजिनाः कल्माषाऽआग्निमारुताः
श्यामाः पौष्णाः॥७॥ एताऽऐन्द्राग्नाः॥ एताऽऐन्द्राग्नाद्विरूपाऽअग्नी
षोमीयाव्वामनाऽअनड्वाहऽआग्नावैष्णवाव्वशामैत्रावरुण्योन्यत
ऽएन्योमैत्र्यः॥८॥ कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाः॥ कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाब २४

ब्भ्रवः सौम्याः श्वेतावायव्याऽअविज्ञाताऽअदित्यैस्सरूपाधात्रेव।
त्सतर्य्योदेवानाम्पत्नीभ्यः॥९॥ कृष्णाभौमाः॥ कृष्णाब्भौमाधूम्राऽ
आन्तरिक्षाबृहन्तोदिव्याः शबलावैद्युताः सिध्मास्तारकाः॥१०॥
धूम्रान्वसंताय॥ धूम्रान्वसंतायालभतेश्वेतान्ग्रीष्मायकृष्णान्वर्षा
भ्योरुणाञ्छरदेपृषतोहेमंतायपिशंगाञ्छिशिराय॥११॥ त्र्यवयो।
गायत्र्यै॥ पंचावयस्त्रिष्टुभेदित्यवाहोजगत्यैत्रिवत्साऽअनुष्टुभे।
तुर्य्यवाहऽउष्णिहे॥१२॥ पष्ठवाहोविराजे॥ पष्ठवाहोविराजऽउ

संहि०
३१

क्षाणो बृहत्या ऽऋषभुजाः ककुभेनड्वाहः पङ्क्त्यै धेनवोतिछंदसे ॥२३॥ ध अ०
कृष्णग्रीवा ऽआग्नेयाः ॥ कृष्णग्रीवा ऽआग्नेया बभ्रवः सौम्याः ऽउप
ध्वस्ताः सावित्रा वत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णाः पृश्नयो मा
रुता बहुरूपा वैश्वदेवा वशा द्यावापृथिवीया ॥२४॥ उक्ताः संचा
राः ऽउक्ताः संचरा ऽएता ऽऐन्द्राग्नाः कृष्णा वारुणाः पृश्नयो मारु
ताः कायास्तूपराः ॥२५॥ अग्नयेनीकवते ॥ प्रथमजानालभते म
रुद्भ्यः सांतपनेभ्यः सवात्यान्मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यो बष्किहान्मरु ॥ ३१

द्भ्यः क्रीडिभ्यः सꣳसृष्टान्मरुद्भ्यः स्वतवद्भ्योनुसृष्टान् ॥१६॥ उ ॥
क्ताः संचराः ॥ उक्ताः संचराः एताः ऐन्द्राग्नाः प्राशृङ्गा माहेन्द्रा बहु
रूपा वैश्वकर्मणाः ॥१७॥ धूम्रा बभ्रुनीकाशाः ॥ पितॄणाꣳ सोमव धू
तां बभ्रवो धूम्रनीकाशाः पितॄणां बर्हिषदां कृष्णा बभ्रुनीका ॥
शाः पितॄणामग्निष्वात्तानां कृष्णाः पृषन्तस्त्रैयम्बकाः ॥१८॥ उक्ता
ः संचराः ॥ उक्ताः संचराः एताः शुनासीरीयाः ॥ श्वेता वायव्याः ॥
श्वेताः सौर्याः ॥१९॥ वसंताय कपिंजलान ॥ वसन्ताय कपिञ्ज ॥

संहि॰ सानालभन्ते ग्रीष्माय कलविंकान्वर्षाभ्यस्तित्तिरीञ्छरदे वर्त्तिकाहे अ॰ ४
३२ मंताय ककराञ्छिशिराय विककरान ॥ २० ॥ समुद्राय शिशुमारा
न् ॥ समुद्राय शिशुमारानालभन्ते पर्जन्याय मण्डूकानद्भ्यो मत्स्या
न्मित्राय कुलीपयान्वरुणाय नाक्रान ॥ २१ ॥ सोमाय हꣳसान ॥ सो
माय हꣳसानालभन्ते वायवे बलाका ऽइन्द्राग्निभ्यां क्रुञ्चान्मित्राय म
द्गून्वरुणाय चक्रवाकान ॥ २२ ॥ अग्नये कुटरून ॥ अग्नये कुटरू
नालभन्ते वनस्पतिभ्य ऽउलूकानग्नीषोमाभ्यां चाषानश्विभ्याम्म ३२

यूरान्मित्राह्वरुणाभ्याङ्कपोतान्॥२३॥सोमायलबान्॥सोमाय
लबानालभन्तेत्वष्ट्रेकौलीकान्गोषादीर्देवानाम्पत्नीभ्यःकुलीका ना
देवजामिभ्योग्नयेगृहपतयेपारुष्णान्॥२४॥अह्नेपारावतान्
अह्नेपारावतानालभन्तेरात्र्यैसीचापूरहोरात्रयोःसंधिभ्यो
जतूर्मासेभ्योदात्योहान्त्संवत्सरायमहतःसुपर्णान्॥२५॥भू
म्याःआखून्॥भूम्याःआखूनालभन्तेन्तरिक्षायपाङ्क्त्रान्दिवेक
शांदिग्भ्योनकुलान्बभ्रुकानवान्तरदिशाभ्यः॥२६॥वसुभ्यःऋ

संहि॰ नृपान॥ वसुभ्यऽऋश्यानालभन्तेरुद्रेभ्योरुरूनादित्येभ्योन्यंकून्वि अ॰ २४

३३ श्वेभ्योदेवेभ्यः पृषतान्त्साध्येभ्यः कुलुंगान्॥२७॥ ईशानायपर॥

स्वतः॥ ईशानायपरस्वतऽआलभन्तेमित्रायगौरान्वरुणायमहि

षान्बृहस्पतयेगवयांस्त्वष्ट्रऽउष्ट्रान्॥२८॥ प्रजापतयेपुरुषान्

॥प्रजापतयेपुरुषान्हस्तिनऽआलभन्तेवाचेप्लुषींश्चक्षुषेमशका॥

कान्छ्रोत्रायभृंगाः॥२९॥ न्नातम॥१४६६॥ प्रजापतयेचवायवे॥

चगोमृगोवरुणायारण्योमेषोयमायकृष्णोमनुष्यराजायमर्क ३३

टः॥ शार्द्दूलायरोहिदृषभायगवयीक्षिप्रश्येनायवर्त्तिकानीलं
गोः क्रिमिः समुद्रायशिशुमारोहिमवतेहस्ती॥३०॥ मयुः प्राज
पत्य॥ मयुः प्राजापत्यऽउलोहलिक्ष्णोवृषदंशस्तेधात्रेदि
शांकंकोधुंक्षाग्नेयीकलविंकोलोहिताहिः पुष्करसादस्ते
त्वाष्ट्रावाचेक्रुंचः॥३१॥ सोमायकुलुंगः॥ सोमायकुलुंगऽआ
रण्योजोनकुलः शकातेपौष्णाः क्रोष्टामायोरिन्द्रस्यगौरमृग
ः पिद्वोन्यङ्कुः ककुटस्तेनुमत्यैप्रतिश्रुत्कायैचक्रवाकः॥३२॥

संहि॰ सोरिर्बलाका॥ शार्गः सृजयश्शयाण्डकस्ते मैत्राः सरस्वत्यै शारिः अ॰ ४

३४ पुरुषवाक्श्वाविद्भौमी शार्दूलो वृकः पृदाकुस्ते मन्यवे सरस्वते

शुकः पुरुषवाक्॥ ३३॥ सुपर्णः पार्जन्यः॥ सुपर्णः पार्जन्यऽआ-

तिर्वाहसो दर्विदा ते वायवे बृहस्पतये वाचस्पतये पैङ्गराजोऽलज

ऽआन्तरिक्षः प्लवो मद्गुर्मत्स्यस्ते नदीपतये द्यावापृथिवीयः कू-

र्मः॥ ३४॥ पुरुषमृगश्चन्द्रमसः॥ पुरुषमृगश्चन्द्रमसो गोधा।

कालका दार्वाघाटस्ते वनस्पतीनां कृकवाकुः सावित्रो हंसः सो ३४

द्वीतस्यनाक्रोमकरः॥ ऊली पयस्तेकूपारस्माद्रियैन्द्राम्यकः॥ ३५
राएपन्नं॥ एराएपन्नोमराडूकोमूषिकातित्निरिस्तेसर्प्पारणीलोपा।
न्नान्त्राप्बिनः॥ कृष्णोरात्र्या॥ कष्टौ क्रोजतूः॥ स्कषिलीकात॥ इतर
जनानांजरूकावैस्तुवी॥ ३६॥ अन्यवापोर्द्धमासानाम्॥ अन्यवा
पोर्द्धमासानाम्ब्रपोमयूरः॥ स्कपर्स्मस्तेगंधवीरणामुयामुद्रोमास
डूः॥ व्रपपोरोहित्कुराडूरगाचीगोलन्तिकातेप्सरसामृत्यवेसितः॥
३७॥ वृषाहि॥ ऊर्क्तुनाम्॥ वृषाहि॥ ऊर्क्तुनामाखुः॥ कन्नोमांन्याल

संहि॰ स्तेपितृणांबलायाजगरोवसूनांकपिंजलःकपोतउलूकःशशा॥ अ॰४
३५ स्तेनिर्ऋत्यैवरुणायारण्योमेषः॥३८॥ श्वित्रआदित्यानां॥श्वि
त्रआदित्यानामुष्ट्रोघृणीवान्वार्ध्रीनसस्तेमत्याअरण्यायसृ
मरोरुरूरौद्रःक्वयिःकुटरुर्दात्यौहस्तेवाजिनांकामायपिकः॥३
९॥ खड्गोवैश्वदेवःश्वाकृष्णःकर्णोगर्दभस्तरक्षुसामिंद्राय स्तेरक्ष
सूकरःसिंहोमारुतःकृकलासःपिप्पकाशकुनिस्तेशरव्या
यैविश्वेषांदेवानांपृषतः॥४०॥ इतिवा॰ चत्वारिविंशतितमोध्या ३५

म०॥२५॥ शादन्दद्भिः॥ शादन्दद्भिरवकांदंतमूलैर्मृदंबर्स्वैस्तेगान्द
ष्ट्राभ्याᳬं सरस्वत्याऽअग्रजिह्वंजिह्वायाऽउत्सादमवक्रन्देन
तालुवाजᳬं हनुभ्यामपऽआस्येनवृषणमांडाभ्यामादित्याञ्छ्म॥
श्रुभिः पन्थानम्भ्रूभ्यांद्यावापृथिवीवर्त्तोभ्यांविद्युतंकनीनका॥
भ्याᳬं शुक्लायस्वाहाःकृष्णायस्वाहापार्याणिपक्ष्माण्यवार्याऽइ
क्षवोवार्याणिपक्ष्माणिपार्याऽइक्षवः॥१॥ वातम्प्राणेन॥ वा
तम्प्राणेनापानेौ नासिकेऽउपयाममधरेणौष्ठेनसदुत्तरेणप्र
न

सं.हि. काष्ठो नांतरमन्तकाष्ठोनुबाष्टं निर्वेष्यम्मूर्ध्नास्तनयित्नुन्निर्बाधेना। अ.प

३६ शनिंमस्तिष्केणविद्युतंकनीनकाभ्यांकर्णाभ्यांश्रोत्रंश्रोत्रा

भ्यांकर्णौतेदनीमधरकंठेनापःशुष्ककंठेनचित्तंमन्याभिरदि

तिंशीर्ष्णानिःऋतिंनिर्जर्जल्पेनशीर्ष्णासंक्रोशैःप्राणान्रेष्मा

णंस्तूपेन॥१॥मन्नाकान्केशैः॥मन्नाकान्केशोरिन्द्रंस्वपसा

वहेनबृहस्पतिंशकुनिसादेनकूर्म्माञ्छफैराक्रमणंस्थू

राभ्यामृक्षलाभिःकपिंजलाञ्जवंजंघाभ्यामध्वानंबाहुभ्यांजां ३६

द्वीलेनारराणपमग्निमत्तिरुद्रमाम्पूषणंदोन्यामष्विनावठं सात्या
थंरुद्रठं रोरात्यां ॥ ३ ॥ अग्नेः पक्षतिः ॥ ब्र॰ग्नेः पक्षतिर्द्वितीयो ॥
न्निपक्षतिरिंद्रस्यतृतीयासोमस्यचतुर्थ्यादित्येपंचमीन्द्राणेष
ष्ठीमरुतांथं सप्तमीबृहस्पतेरष्टम्यर्यम्णोनवमीधातुर्दशमी
न्द्रस्यैकादशीवरुणास्प ~~[illegible]~~ द्वादशीयमस्यत्रयोदशी ॥ ४ ॥
इन्द्राग्न्योः पक्षतिः ॥ सरस्वत्यैनिपक्षतिर्मित्रस्यतृतीयापांचतु
र्थीनिःऋत्येपंचम्यग्नीषोमयोः षष्ठीसर्प्पाणांथं सप्तमीविष्णो

संहि· रष्टमीपृश्नोनवमीत्वष्टुर्द्दशमीन्द्रस्यैकादशीवरुणस्यद्वादशी। अ·५
२७ यमस्यत्रयोदशीद्यावापृथिव्योर्द्दक्षिणंपार्श्वंविश्वेषांदेवानामुत्तर
म्॥४॥ मरुताᳫंस्कन्धाः। मरुताᳫंस्कन्धाविश्वेषांदेवानाम्प्रथमा
त्या कीकसारुद्राणांद्वितीयादित्यानांतृतीयावायोःपुच्छमग्नीषोमयोर्
र्भसदौक्रुंचौश्रोणिभ्यामिन्द्राबृहस्पतीऊरुभ्यांमित्रावरुणा व
वल्गाभ्यामाक्रमणᳫंस्थूराभ्याम्बलंकुष्ठाभ्याम॥५॥ पूषणं
म्वनिष्ठुना॥ पूषणंवनिष्ठुनान्धाहीन्स्थूलगुदयासर्प्पान्गुदाभि। २७

विह्रुतः आंत्रैरपो वस्तिना वृषणमांडाभ्यां वाजिनं शेपेन प्रजां
रेतसा चाषान्पित्तेन प्रदरान्पायुना कूश्मांछकपिंडैः॥ ७॥ इन्द्र॥
स्यक्रोडः॥ इन्द्रस्य क्रोडो दित्यै पाजस्यं दिशां जत्रवो दित्यै भसज्जी
मूतान्हृदयौपशेनांतरिक्षं पुरीतता नभ उदर्येण चक्रवाकौ
मतस्नाभ्यां दिवं वृक्काभ्यां गिरीन्प्लाशिभिरुपलान्प्लीह्ना वल्मी
कान्क्लोमभिर्ग्लौभिर्गुल्मान्हिराभिः स्रवन्तीर्ह्रदान्कुक्षिभ्यां
समुद्रमुदरेण वैश्वानरं भस्मना॥ ८॥ विधृतिं नाभ्या॥ घृतं॰।

रमा

संहि॰ रसेनापोयूष्णामरीचीर्विप्रुड्भिर्नीहारमूष्मणाशीनंवसयाप्रु। अ.५
३९ ष्वा॥ऽअश्रुभिर्ह्रादुनीर्दूषीकाभिरस्नारक्षांसिचित्राण्यंगै।
र्नक्षत्राणिरूपेणपृथिवींत्वचाजुंबकायस्वाहा॥९॥ हिरण्यग
र्भःसम॥ हिरण्यगर्भःसमवर्त्तताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकऽआ
सीत्॥ सदाधारपृथिवींद्यामुतेमांकस्मैदेवायहविषाविधेम॥
१०॥ यःप्राणतः॥ यःप्राणतोनिमिषतोमहित्वैकऽइन्द्राजाजग
तोबभूव॥ यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मैदेवायहवि। ३९

षा विधेम ॥ ११ ॥ यस्येमे ॥ हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रꣳ रस
या सहाहुः ॥ यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा वि
धेम ॥ १२ ॥ यऽ आत्मदा ॥ यऽ आत्मदा बलदा यस्य विश्वऽ उपास ।
ते प्रशिषं यस्य देवाः ॥ यस्य च्छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय ह
विषा विधेम ॥ १३ ॥ आ नः ॥ आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतो द ॥
ब्धासो अपरीतास उद्भिदः ॥ देवा नो यथा सदमिद्वृधे अ ।
सन्न प्रायुवो रक्षितारो दिवे दिवे ॥ १४ ॥ देवानाम्भद्रा ॥ सुमतिर्ऋ

संहि॰ जूयतान्देवानाᳪं रातिरभिनोनिवर्त्तताम्। देवानाᳪं सख्यमुपसे अ॰५
३५ दिमाव्वयंदेवानऽआयुः प्रतिरन्तुजीवसे॥१५॥ तान्पूर्व्वया निवि
दाहूमहेव्वयंभगम्मित्रमदितिंदक्षमस्रिधम्। अर्य्यमणंव्वरु
णᳪं सोममश्विनासरस्वतीनः सुभगामयस्करत्॥१६॥ तन्नो
वातोमयोभुव्वातुभेषजन्तन्माता पृथिवीतत्पिताद्यौः। त
द्ग्रावाणः सोमसुतोमयोभुवस्तदश्विनाशृणुतन्धिष्ण्यायुव
म्॥१७॥ तमीशानंजगतस्तस्थुषस्पतिन्धियञ्जिन्वमवसेहूम ३५

महेव्वयम्॥ पूषानोयथाव्वेदसामसद्वृधेरक्षितापायुरदब्धः स्व
स्तये॥१८॥ स्वस्तिनः॥ स्वस्तिनऽइन्द्रोवृद्धश्रवाः स्वस्तिनः पूषा
व्विश्ववेदाः स्वस्तिनस्तार्क्ष्योऽअरिष्टनेमिः स्वस्तिनोबृहस्पतिर्द्द
धातु॥१९॥ पृषदश्वामरुतः॥ पृषदश्वामरुतः पृश्निमातरः शु
भंयावानोव्विदथेषुजग्मयः॥ अग्निजिह्वामनवः सूरचक्ष
सोव्विश्वेनोदेवाऽअवसागमन्निह॥२०॥ भद्रङ्कर्णेभिः॥ भद्र
शृणुयामदेवाभद्रम्पश्येमाक्षभिर्यजत्राः॥ स्थिरैरङ्गैस्तुष्टु

संहि॰ वांꣳसस्तनूभिर्व्यशेमहि देवहितं यदायुः॥२१॥ शतमित शतमि अ॰ ५
६६ न्नु शरदो अन्ति देवा यत्रा नश्चक्रा जरसं तनूनाम्। पुत्रासो यत्र
पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिषतायुर्गन्तोः॥२२॥ अदितिर्द्यौः
अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः। विश्वे
देवा अदितिः पंचजना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्॥२३॥
मा नः। मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र ऋभुक्षा मरुतः परि
ख्यन्। यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि ६६

२४॥ यन्निर्णिजा॥ यन्निर्णिजारेक्णसाप्रावृतस्यरातिंगृभीता।
म्मुखतोनयन्ति॥ सुप्राङ्‌जोमेम्यद्विश्वरूपाऽइन्द्रापूष्णोः प्रि
यमप्येतिपाथः॥ २५॥ एषछागः॥ पुरोऽअश्वेनवाजिनापूष्णो
भागोनीयतेविश्वदेव्यः॥ अभिप्रियंयत्पुरोडाशमर्वतात्वष्टे
देनꣳसौश्रवसायजिन्वति॥ २६॥ यद्धविष्यम॥ यद्धविष्यमृतु
शोदेवयानंत्रिर्म्मानुषाः पर्य्यश्वन्नयन्ति॥ अत्रापूष्णः प्रथ
मोभागऽएतियज्ञंदेवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः॥ २७॥ होताध्वर्युः

संहि॰ होताध्वर्युरावया ऽ अग्निमिंधो ग्रावग्राभ ऽ उत शंस्ता सुविप्रः अ॰५
५१ । तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा ऽ आ पृणध्वम् ॥ २८ ॥ यूप
व्रस्का ऽ उत ॥ ये यूपवाहाश्चषालं ये ऽ अश्वयूपाय तक्षति ॥ ये चार्व
ते पचनं संभरंत्युतो तेषामभिगूर्तिर्न ऽ इन्वतु ॥ २९ ॥ उप प्र ॥
उप प्रागात्सुमन्मेधायि मन्म देवानामाशा ऽ उप वीतपृष्ठः ॥ अ
अन्वेनं विप्रा ऽ ऋषयो मदंति देवानां पुष्टे चकृमा सुबंधुम् ॥ ३० ॥
यद्वाजिन ॥ यद्वाजिनो दाम संदानमर्वतो या शीर्षण्या रशनार ५१

जूरस्य ॥ यद्वा घासप्रचंतमास्पृत्तणं ॥ सर्वातातेऽपि देवेषु ॥
स्तु ॥ ३१ ॥ यद्दष्टस्य ॥ क विषो मक्षिकाणां यद्वा स्वरोस्वधितेरिमम
स्ति ॥ यद्वृस्तयोः ॥ अमितुर्यंत्र खेषु सर्वातातेऽपि देवेष्वस्तु ॥ ३
२ ॥ यद्दूवधाम ॥ यद्दूवधमुदरस्यापवातिय ॥ आमस्य क विषो गं
धोऽस्ति ॥ स्तु कृतावन्द्रमितारः ॥ कृ एवं तत्तमेघठं ॥ शृतपाकं प
चंतु ॥ ३३ ॥ यत्ते ॥ यत्ते गात्रादग्निनापच्यमानादभिशूलं निहतस्या
वधावति ॥ मातङ्गस्यामामिषन्मात्तरोषु देवेष्वस्तु ॥ गन्धो रा

संहि॰ तमस्कृत ॥ ३४ ॥ ये वाजिनम् ॥ परिपश्यंति पक्वं य ईमाहुः सुरभि अ॰ ५
४२ र्निर्हरेति ॥ ये चार्वतो माꣳसभिक्षामुपासत उतो तेषामभिगू
र्त्तिर्न इन्वतु ॥ ३५ ॥ यन्नीक्षणं ॥ मांस्पचन्या उखाया या पात्रा
णि यूष्ण आसेचनानि ॥ ऊष्मण्यापिधाना चरूणामंकाः सूनाः
परिभूषंत्यश्वम् ॥ ३६ ॥ मात्वा ॥ मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगन्धिर्मोखा
भ्राजंत्यभिविक्त जघ्रिः ॥ इष्टं वीतमभिगूर्त्तं वषट्कृतं तं देवा
सः प्रतिगृभ्णंत्यश्वम् ॥ ३७ ॥ निक्रमणं निषदनं ॥ विवर्त्तनं यच्च ४२

च पड्बीशमर्वतः । यच्च पपौ यच्च घासिं जघास सर्वा ता ते ऽअपि दे-
वेष्वस्तु ॥१५॥ यदश्वाय वासः उपस्तृणंत्यधीवासं या हिरण्यान्य-
स्मै सदानमर्वंतं पड्बीशं प्रियादेवेष्वा यामयन्ति ॥१६॥ यत्ते सादे
महसा शूकृतस्य पार्ष्ण्या वा कशया वा तुतोद । स्रुचेव ता हविषो
ऽअध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि ॥१७॥ चतुस्त्रिंश वाजि-
जिनः ॥ चतुस्त्रिंश वाजिनो देवबंधोर्वंक्रीरश्वस्य स्वधितिः स-
मेति ॥ अच्छिद्रा गात्रा वयुना कृणोत परुष्परुरनुघुष्या विशस्त
१८

संहि॰ एकस्त्वष्टुः॥ एकस्त्वष्टुरश्वस्याविशस्ता द्वायंतारा भवतस्तथऽऋ अ॰२५
४३ तुः॥ यातेगात्त्राणामृतुथाकृणोमितातापिंडानांप्रजुहोम्यग्नौ॥ ४
२॥ मात्वा॥ तपत्प्रियऽआत्मापियंतम्मास्वधितिस्तन्वऽआतिष्ठिप
त्ते॥ मातेगृध्नुरविशस्तातिहायछिद्रागात्त्राण्यसिनामिथूकः॥ ४
३॥ नवै॥ नवाऽउऽएतन्म्रियसेनरिष्यसिदेवाँ॥ऽइदेषिपथिभि
ः सुगेभिः॥ हरीतेयुञ्जापृषतीऽअभूतामुपास्थाद्वाजीधुरिरा॥
सभस्य॥ ४४॥ सुगव्यन्नः॥ सुगव्यन्नोवाजीस्वश्व्यंपुꣳसः पुत्त्रा ४२

शं॑ऽनु नद्धिष्वात्रुवर्ठं॑रयिम॥ अनागास्त्वन्नोऽअदितिः कृणोतु
क्षत्रन्नोऽअश्वो वनताᳬं हविष्मान्॥४५॥ इमा नु कं भुवना सीषधा।
धेमीन्द्रश्च विश्वे च देवाः॥ आदित्यैरिन्द्रः सगणो मरुद्भिरस्मभ्यं
भेषजा करत॥ यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां चादित्यैरिन्द्रः सह सीषधा
ति॥४६॥ अग्ने त्वन्नोऽअन्तमऽउत त्राता शिवो भवा वरूथ्यः।
॥वसुरग्निर्वसुश्रवाऽअच्छा नक्षि द्युमत्तमठं॑ रयिन्दाः॥ तन्त्वा
शोचिष्ठ दीदिवः सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः॥४७॥ इतिवापं

संहि· चविंशतिमोध्याय ॥२५॥ अग्निश्च॥ पृथिवी च सन्नते ते मे सन्नमता अ·२६
४४ मदो वायुश्चान्तरिक्षं च सन्नते ते मे सन्नमतामदऽआदित्यश्च द्यौ
श्च सन्नते ते मे सन्नमतामदऽआपश्च वरुणश्च सन्नते ते मे सन्न
मतामदः॥ सप्तसꣳसदोऽअष्टमी भूतसाधनी। सकामाँ२॥ अ
ध्वनस्कुरु संज्ञानमस्तु मेऽमुना॥१॥ यथेमां॥ वाचं कल्याणीमा
स्त वदानि जनेभ्यः॥ ब्रह्मराजन्याभ्याꣳ शूद्राय चार्याय च स्वाय चार
णाय च॥ प्रियो देवानां दक्षिणायै दातुरिह भूयासमयं मे कामः ४४

समृध्यतामुपमादोनमतु ॥२॥ बृहस्पतेऽअति बृहस्पतेऽअतिय
दर्य्योऽअर्हाद्द्युमद्विभातिक्रतुमज्जनेषु यद्दीदयच्छवसऽऋतप्र
जाततदस्मासुद्रविणंधेहिचित्रम ॥ उपयामगृहीतोऽसिबृ
हस्पतयेत्वैषतेयोनिर्बृहस्पतयेत्वा ॥३॥ इन्द्रगोमन्न ॥ इन्द्रगोमन्
न्निहायाहिपिबासोमꣳशतक्रतो ॥ विद्यद्भिर्ग्रावभिः सुतम ॥ उप ग्रा
यामगृहीतोसीन्द्रायत्वागोमतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्वागोम
ते ॥४॥ इन्द्रायाहि वृत्रहन्पिबासोमꣳशतक्रतो ॥ गोमद्भिर्ग्राव

हि

संहि॰ ४५ सिः स्कृतं॥ उपयामगृतोसीन्द्रायत्वागोमत एषते योनिरिन्द्राय अ॰६
त्वागोमते॥५॥ ऋतावानंवैश्वानरमृ॥ ऋतावानंवैश्वानरमृत ।
स्यज्योतिषस्पतिम्॥ अजस्रंघर्म्ममीमहे॥ उपयामगृहीतोसिवै ।
श्वानरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा॥६॥ वैश्वानरस्यसुम
तौ॥ स्यामराजाहिकंभुवनानामभिश्रीः॥ इतोजातोविश्वमिदं
विचष्टेवैश्वानरोयततेसूर्येण॥ उपयामगृहीतोसिवैश्वान
रायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा॥७॥ वैश्वानरोनऊ॥ वैश्वान ४५

रोनऽऊतयआप्रयातुपरावतः॥ अग्निरुक्थेनवाहसा॥ उपयामगृ म

हीतोसिवैश्वानरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा॥ ८॥ अग्निरृषि

॥ अग्निरृषिः पवमानः पाञ्चजन्यः पुरोहितः॥ तमीमहेमहा

गयम्॥ उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्वावर्चसऽएषतेयोनिरग्नयेत्वाव

र्चसे॥ ९॥ महाꣳऽइन्द्रः॥ महाꣳऽइन्द्रोवज्रहस्तः षोडशीशर्म

यच्छतु॥ हन्तुपाप्मानंयोस्मान्द्वेष्टि॥ उपयामगृहीतोसिमहेन्द्राय

त्वैषतेयोनिर्म्महेन्द्रायत्वा॥ १०॥ तंवः॥ तंवोदस्ममृतीषहंवसोर्म्मं

संहिपं दानमंधसः॥ अग्निंवत्संनस्वसरेषुधेनवः॥ इंद्रंगीर्भिर्हवामहे॥ ११॥ अ.६
४६ यद्वाहिष्ठं॥ तदग्नयेबृहदर्चविभावसो॥ महिषीवत्वद्रयिस्त्वद्वाज
उदीरते॥ १२॥ राहि॥ यत्क्षुब्रुवाणितेग्ने इत्येतरागिरः॥ एभिर्व
र्धास इन्दुभिः॥ १३॥ ऋतवस्ते॥ ऋतवस्तेयज्ञंवितन्वंतुमासारक्ष
न्तुतेहविः॥ संवत्सरस्तेयज्ञंदधातुनः॥ प्रजांचपरिपातुनः॥ १४॥ उ
पह्वरेगिरीणाम्॥ उपह्वरेगिरीणांसंगमेचनदीनाम्॥ धियावि
प्रोऽअजायत॥ १५॥ उच्चाते॥ जातमंधसोदिविसद्भूम्याददे॥ उग्रं ४६

शार्म्मं महि श्रवः ॥ २६ ॥ सनः ॥ सन ऽइन्द्राय यज्यवे वरुणाय मरुद्भ्यः
॥ वरिवोवित्परि स्रव ॥ २७ ॥ एना विश्वानि ॥ एना विश्वान्यर्य्य ऽआ ॥
द्युम्नानि मानुषाणाम् ॥ सिषासंतो वनामहे ॥ २८ ॥ अनु वीरैः ॥ अ
नु वीरैरनु पुष्यास्म गोभिरन्वश्वैरनु सर्वेण पुष्टैः ॥ अनु द्विपदानु
चतुष्पदा वयं देवा नो यज्ञमृतुथा नयंतु ॥ २९ ॥ अग्ने पत्नीः ॥ अग्ने
पत्नीरिहा वह देवानामुशतीरुप ॥ त्वष्टारꣳ सोमपीतये ॥ २८ ॥
अग्नि यज्ञं ॥ गृणीहि नोऽग्नावो नेष्टः पिब ऽऋतुना ॥ त्वꣳ हि रत्नधा

ऽअसि॥२१॥द्रविणोदाः पिपीषति॥जुहोत प्र च तिष्ठत॥नेष्ट्रादृतुभि
 रिष्यत॥२२॥तवायम्॥तवायꣳ सोम स्त्वमेह्यर्वाङ् शश्वत्तमꣳ।
सुमना ऽअस्य पाहि॥अस्मिन्यज्ञे बर्हिष्या निषद्या दधिष्वेमं जठर
ऽइन्दुमिन्द्र॥२३॥अमेव नः सुहवा ऽआ हि गन्तन नि बर्हिषि सद
तना रणिष्टन॥अथा मंदस्व जुजुषाणो ऽअन्धसस्त्वष्टर्देवेभि।
र्जनिभिः सुमद्गणः॥२४॥स्वादिष्ठया मदिष्ठया॥पवस्व सोम धा
रया॥इन्द्राय पातवे सुतः॥२५॥रक्षोहा विश्वचर्षणि॥रक्षोहा वि

स्वर्चर्षणिरग्निर्योनिमयोहवे । द्रुणे सधस्थमासदत् ॥२६॥ इति
वा॰ षड्विंशतितमोध्यायः ॥२६॥ समास्त्वाग्नऽऋतवो वर्द्धयन्तु सं॰
वत्सराऽऋषयो यानि सत्या । संदिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वाऽआ
भाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥१॥ संच्च । संचेध्यस्वाग्ने प्रच बोधयैनमुच्चति
ष्ठ महते सौभगाय । माच रिषदुपसत्ता तेऽअग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः
सन्तु मान्ये ॥२॥ त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणाऽइमे शिवोऽअग्ने
संवरणे भवा नः । सपत्नहा नोऽअभिमातिजिच्च स्वे गये जागृह्य

संहि॰ प्रयुच्छन् ॥३॥ इहैव ॥ इहैवाग्ने ऽअधिधारया रयिं मा त्वा निक्रन् पूर्व्व॑ ॥ अ॰ ७
४९ चितो निकारिणः ॥ क्षत्रमग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसत्ता वर्द्धतां ।
ते ऽअनिष्टृतः ॥४॥ क्षत्रेणाग्ने ॥ स्वायुः सᳬं रभस्व मित्रेणाग्ने मि
त्रधेये यतस्व ॥ सजातानां मध्यमस्था ऽएधि राज्ञामग्ने विहव्यो दी
दिहीह ॥५॥ अतिनिहः ॥ अति निहो ऽअति स्रिधो ऽत्यचित्तिमत्यरा ।
तिमग्ने ॥ विश्वा ह्यग्ने दुरिता सहस्वाथास्मभ्यᳬं सहवीराᳬं रयिं दाः ॥ या
॥६॥ अनाधृष्यो जातवेदाः ॥ अनाधृष्यो जातवेदा ऽअनिष्टृतो वि ४९

राडग्नेक्षत्त्रन्दृंहदीदिहीह। विश्वाऽआशाः प्रमुंचन्मानुषीर्भियः शि।
वेभिरद्यपरिपाहिनोवृधे॥ ७॥ बृहस्पतेसवितः॥ बृहस्पतेसवित
र्बोधयैनꣳ सꣳशितंचित्संतराꣳ सꣳशिशाधि। वर्द्धयैनम्महते
सौभगायविश्वऽएनमनुमदन्तुदेवाः॥ ८॥ अमुत्रभूयादध। अ
मुत्र। भूयादधयद्यमस्यबृहस्पतेऽअभिशस्तेरमुंचः॥ प्रत्यौहताम
श्विनामृत्युमस्माद्देवानामग्नेभिषजाशचीभिः॥ ९॥ उद्वयंतम
सस्परिस्वः पश्यन्तऽउत्तरम्। देवंदेवत्त्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमम्
१०

संहि॰ ऊर्ध्वाऽअस्य । समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचीꣳष्यग्नेः । द्युमत्तमा ऋ॰ ३
४९५ सुप्रतीकस्य सूनोः ॥ ११ ॥ तनूनपादसुरः । तनूनपादसुरो विश्व
वेदा देवो देवेषु देवः । पथोऽअनक्तु मध्वा घृतेन ॥ १२ ॥ मध्वा यज्ञं ।
। नक्षसे प्रीणानो नराशꣳसोऽअग्ने सुकृद्देवः सविता विश्व
वारः ॥ १३ ॥ अच्छायमु । अच्छायमेति शवसा घृतेनेडानो वह्निर्न
मसा । अग्निꣳ स्रुचोऽअध्वरेषु प्रयत्सु ॥ १४ ॥ स यक्षत् । स य
क्षदस्य महिमानमग्नेः स ऽईम्मन्द्रासु प्रयसः । वसुश्चेतिष्ठो ४९५

व्वस्वधातमश्व्य॥१५॥द्वारो देवीः॥द्वारो देवीरन्वस्यविश्वेव्व्रतादद्न्ते

ऽअग्नेः॥उरुव्व्यचसोधाम्नापत्यमानाः॥१६॥मातम॥[illegible]॥ते

ऽअस्य॥योषणेदिव्येनयोनाऽउषासानक्ता॥इमंयज्ञमवतामध्व

रन्नः॥१७॥दैव्याहोतारा॥ऊर्ध्वरन्नोग्नेर्जिह्वामभिगृणीतं॥कृणु मध्व

तन्नः स्विष्टिम्॥१८॥तिस्रोदेवीः॥तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदꣳ सदन्त्वि

डासरस्वतीभारती॥महीगृणाना॥१९॥तन्नः॥तन्नस्तुरीपम

द्भुतंपुरुक्षुत्वष्टासुवीर्यम्॥रायस्पोषंविष्यतुनाभिमस्मे॥२०॥

संहि॰ वनस्पतेवसृजाररांणस्त्मनादेवेषु॥ अग्निर्हव्यंशमितासूद ऋ॰७
५७ यांति॥२१॥ अग्नेस्वाहा॥ कृणुहिजातवेदइन्द्रायहव्यम्॥ विश्वेदे
वाहविरिदंजुषंतां॥२२॥ पीवोअन्नारयिवृधः॥ सुमेधाःश्वेतःसि
षक्तिनियुतामभिश्रीः॥ तेवायवेसमनसोवितस्थुर्विश्वेन्नरः॥
स्वपत्यानिचक्रुः॥२३॥ रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमेरायेदेवीधिष
णाधातिदेवम्॥ अधवायुन्नियुतःसश्चतस्वाउतश्वेतंवसुधिति॥
न्निरेके॥२४॥ आपोहयद्बृहतीर्विश्वमायन्गर्भंदधानाजनयं ५७

तीरग्निम्॥ ततोदेवानाꣳसमवर्त्ततासुरेकः कस्मैदेवायहविषा
विधेम॥२५॥यश्चित॥यश्चिदापोमहिनापर्यपश्यद्दक्षंदधानाज
नयन्तीर्यज्ञम्॥ योदेवेष्वधिदेवएकआसीत्कस्मैदेवायहवि॥
षाविधेम॥२६॥प्रयाभिः॥प्रयाभिर्यासिदाश्वाꣳसमच्छानियुद्भि दा
र्वायविष्टयेदुरोणे॥निनोरयिꣳसुभोजसंयुवस्वनिवीरंग
व्यमश्व्यंचराधः॥२७॥आनः॥आनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वर
ꣳसहस्रिणीभिरुपयाहियज्ञम्॥वायोअस्मिन्त्सवनेमादय

संहि॰ स्वयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः॥२८॥ नियुत्वान्वायो॥ नियुत्वान्वायवा अ॰२७
५१ गह्ययंशुक्रोअयामिते॥ गंतासिसुन्वतोगृहम्॥२९॥ वायोशु
क्रः॥ वायोशुक्रोअयामितेमध्वोअग्रंदिविष्टिषु॥ आयाहिसो
मपीतयेस्पार्हादेवनियुत्वता॥३०॥ वायुरग्रेगाः॥ वायुरग्रेगायज्ञ
न प्रीःसाकंगन्मनसायज्ञम्॥ शिवोनियुद्भिःशिवाभिः॥३१॥ वायो
येते॥ सहस्रिणोरथासस्तेभिरागहि॥ नियुत्वान्सोमपीतये॥३२॥
दा एकयाच॥ दशभिश्चस्वभूते द्वाभ्यामिष्टयेविंशतीच॥ तिस्र॥ ५१

न्निश्चवृद्धमेत्रिंठं॰ न्नाताच नियुद्भिर्वायविहता विमुंच॥ ३३॥ तव वा
यो॥ तव वायवृतस्पते त्वष्टुर्जामातरद्भुत॥ अवांस्या वृणीमहे
३४॥ अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः॥ ईशानमस्य जग
तः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः॥ ३५॥ न त्वावान्॥ न त्वावाँ॥
अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते॥ अश्वायन्तो मघव
न्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे॥ ३६॥ त्वामित॥ त्वामिद्धि हवा
महे सातौ वाजस्य कारवः॥ त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठ

सं॰हि॰ सर्वतः॥३७॥सत्वंनश्चित्रवज्रहस्तधृष्णुयामहस्तवानोऽअद्रि ऋ॰१
५२ वः॥गामश्वꣳरथ्यमिन्द्रसंकिरसत्रावाजन्नजिग्युषे॥३८॥क
यानः॥कयानश्चित्रऽआभुवदूतीसदावृधःसखा॥कयाशचि
ष्ठयावृता॥३९॥कस्त्वा॥सत्योमदानामꣳहिष्ठोमत्सदंधसः॥दृ
ढाचिदारुजेवसु॥४०॥अभीषुणः॥अभीषुणःसखीनामवि
ताजरितॄणाम॥शतंभवास्यूतये॥४१॥यज्ञायज्ञावः॥यज्ञायज्ञा
वोऽअग्नयेगिरागिराचदक्षसे॥प्रप्रवयममृतंजातवेदसंप्रि ५२

यम्मित्रन्नवार्ठ॰ सिषम्॥ ४२॥ पाहिनः॥ पाहि॥ नोऽअग्नएकयाप्
ह्युतद्वितीयया॥ पाहिगीर्भिस्तिसृभिरूर्जांपते पाहिचतसृभिर्व्व॥
सो॥ ४३॥ ऊर्ज्जोनपातम्॥ ऊर्ज्जोनपातर्ठ॰ सहिनायमस्मयुर्द्दाशे
मह्वव्यदातये॥ भुवद्वाजेष्ववितान्भुवद्वृध॥ उतत्त्रातातनूनाम्॥ ४४॥
संवत्सरोसि॥ परिवत्सरोसीदावत्सरोसीद्वत्सरोसिवत्सरोसि
उषसस्तेकल्पंतामहोरात्त्रास्तेकल्पंतामर्द्धमासास्तेकल्पंता
म्मासास्तेकल्पंतामृतवस्तेकल्पंतार्ठ॰ संवत्सरस्तेकल्पताम्॥

संहि० ॥प्रेत्या ऽ ऋत्येसंचांचुप्रञ्चसारय॥स्रुक्पर्णंचिदसितयादेवतयांगि ऋ.८

५३ रस्वद्ध्रुवः सीद॥४५॥इतिवाज०सप्तविंशतिमोध्यायः॥२७॥होता

यक्षत्॥होतायक्षत्समिधेन्द्रमिडस्पदेनाभापृथिव्या ऽ अधि॥दिवो

वर्ष्मन्त्समिध्यत ऽ ओजिष्ठश्चर्षणीसहांवेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥१॥हो

तायक्षत्तनूनपातमूतिभिः॥होतायक्षत्तनूनपातमूतिभिर्जेता

रमपमपराजितम॥इन्द्रंदेवꣳस्वर्विदंपथिभिर्म्मधुमत्तमैर्न

राशꣳसेनतेजसावेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥२॥होतायक्षदिडाभि ५३

रिन्द्रम्॥ होतायक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितमाजुह्वानममर्त्यम्।
देवोदेवैः सवीर्योवज्रहस्तः पुरंदरोवेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥३॥
होतायक्षद्बर्हिषीन्द्रंनिषद्वरंवृषभंनर्यापसम्॥ वसुभीरुद्रै
रादित्यैः सयुग्भिर्बर्हिरासदद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥४॥ होताय
क्षदोजोनवीर्यंसहोद्वारऽइन्द्रमवर्द्धयन्॥ सुप्रायणाऽअस्मि
न्यज्ञेविश्रयंतामृतावृधोद्वारऽइन्द्रायमीढुषेव्यंत्वाज्यस्यहोतर्य
ज॥५॥ होतायक्षदुषेऽइन्द्रस्य॥ धेनूसुदुघेमातरामही॥ सवा

संहि० तरौनतेजसावत्समिन्द्रमवर्द्धतांवीतामाज्यस्यहोतर्यज ॥ ६ ॥ हो । ऋ.प
५४ तायक्षद्दैव्याहोतारा ॥ भिषजासखायाँविषेंद्रंभिषज्यतः ॥ कवी इ
देवौप्रचेतसाविंद्रायधत्तऽइन्द्रियंवीतामाज्यस्यहोतर्यज ॥ ७ ॥ हो
तायक्षत्तिस्रोदेवीः ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीर्नभेषजंत्रयस्त्रिधा ।
तवोपसऽइडासरस्वतीभारतीमहीः ॥ इंद्रपत्नीर्हविष्मतीर्व्यं ।
त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ८ ॥ होतायक्षत्त्वष्टारमिंद्रं ॥ देवंभिषजꣳ ।
सुयजंघृतश्रियम ॥ पुरुरूपꣳसुरेतसंमघोनमिंद्रायत्वष्टा । ५४

दधदिंद्रियाणिवेत्वाज्यस्यहोतर्यज।९।होतायक्षद्वनस्पतिᳪं
शमितारम्।होतायक्षद्वनस्पतिᳪं शमितारᳪं शतक्रतुंधियो।
जोष्टारमिंद्रियम्।मध्वासमंजन्पथिभिः सुगेभिः स्वदातियज्ञं
मधुनाघृतेनवेत्वाज्यस्यहोतर्यज।१०।होतायक्षदिन्द्रᳪंस्वा।
हा।होतायक्षदिन्द्रᳪंस्वाहाज्यस्यस्वाहामेदसः स्वाहास्तोका
नाᳪंस्वाहास्वाहाकृतीनाᳪंस्वाहाहव्यसूक्तीनाम्।स्वाहादे
वाऽआज्यपाजुषाणाऽइन्द्रऽआज्यस्यव्यंतुहोतर्यज।११।देवं

संहि॰ बर्हिः॥ देवंबर्हिरिन्द्रꣳसुदेवंदेवैर्वीरवत्स्तीर्णंवेद्यामवर्द्धय। २८
५५ त॥ वस्तोर्वृतंप्राक्तोर्भृतꣳरायाबर्हिष्मतोत्यगाद्वसुवनेवसु।
धेयस्यवेतुयज॥ २४॥ देवीर्द्वारः॥ देवीर्द्वारइन्द्रꣳसंघातेवीड्वी।
र्यामन्नवर्द्धयन्॥ आवत्सेनतरुणेनकुमारेणचमीवतापा
र्वाणꣳरेणुककाटंनुदंतांवसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज॥
२५॥ देवीऽउषासानक्ता॥ देवीऽउषासानक्तेंद्रंयज्ञेप्रयत्यह्वेता
म्॥ देवीर्विशः॥ प्रायासिष्टाꣳसुप्रीतेसुधितेवसुवनेवसुधे ५५

यस्यव्वीतांयज । २४ । देवीजोष्ट्री । देवीजोष्ट्रीव्वसुधितीदेवमिं ।
द्रमवर्द्धताम् । अयाव्व्यन्याघाद्वेषांस्यान्याव्वक्षद्वसुव्वार्य्या ।
णियजमानायशिक्षितेव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्वीतांयज । २५ ।
देवीऊर्ज्जाहुती । दुघेसुदुघेपयसेन्द्रमवर्द्धताम् । इषमूर्ज्ज । म
न्याव्वक्षत्सग्धिᳲ सपीतिमन्यानवेनपूर्वन्दयमानेपुराणेन
म नवमधातामूर्ज्जमूर्ज्जाहुती ऽऊर्ज्जयमानेव्वसुव्वार्य्याणियजमा
नायशिक्षितेव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्वीतांयज । २६ । देवादैव्या ।

घ

संहि॰ देवा दैव्या होतारा देवमिंद्रमवर्द्धताम् ॥ हतांघशंसावाभार्ष्टं वसु वा अ॰२८

५६ र्याणि यजमानाय शिक्षितौ वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज ॥२७॥

देवीस्तिस्रः ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीः पतिमिंद्रमवर्द्धयन् ॥ अस्पृ

क्षद्भारती दिवꣳ रुद्रैर्यज्ञꣳ सरस्वतीडा वसुमती गृहान्वसुवने

वसुधेयस्य व्यंतु यज ॥२८॥ देव इंद्रः ॥ देव इंद्रो नराशꣳसस्त्रि

वरूथस्त्रिबंधुरो देवमिंद्रमवर्द्धयत् ॥ शतेन शितिपृष्ठानामाहि

तः सहस्रेण प्रवर्त्तते मित्रावरुणेदस्य होत्रमर्हतो बृहस्पतिः स्तो ५६

त्रमश्विनाध्वर्यवंव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्वेतुयज॥१९॥देवोदेवैः॥दे
वोदेवैर्व्वनस्पतिर्हिरण्यपर्णोमधुशाखःसुपिप्पलोदेवमिंद्रमवर्द्ध
यत॥दिवामग्रेणास्पृक्षदांतरिक्षंपृथिवीमदृंहीद्वसुवनेव्व
सुधेयस्यव्वेतुयज॥२०॥देवंबर्हिः॥देवंबर्हिर्व्वारितीनांदेवमिं
द्रमवर्द्धयत॥स्वासस्थमिंद्रेणासन्नमन्याबर्हींष्यभ्यभूद्वसुवने
व्वसुधेयस्यव्वेतुयज॥२१॥देवोऽअग्निः॥देवोऽअग्निःस्विष्टकृ
द्देवमिंद्रमवर्द्धयत॥स्विष्टंकुर्व्वन्त्स्विष्टकृत्स्विष्टमद्यकरोतुनोव्व॥

हि

संहि॰ स्रुवनेद्वस्कधेयस्यवेतुयज ॥ ४२ ॥ अग्निमद्य होतारमवृणीतायंय अ॰२८
५७ जमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरोडाशंबध्नन्निन्द्रायच्छागम् ॥ सूपस्थाऽअ
द्यदेवोवनस्पतिरभवदिंद्रायच्छागेन ॥ अघत्तंमेदस्तः प्रतिपच
ताग्रभीदवीवृधत्पुरोडाशेन ॥ त्वामद्यऋषे ॥ २७ ॥ होतायक्षत ॥ अ
होतायक्षत्समिधानंमहद्यशः सुसमिद्धंवरेण्यमग्निमिंद्रंवयोधसं
गायत्रींछंदइंद्रियंत्र्यविंगांवयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ २
४ ॥ होतायक्षत्तनूनपातमुद्भिदम् ॥ होतायक्षत्तनूनपातमुद्भिदं ५७

यंगर्भमदितिर्दधेशुचिमिंद्रंवयोधसम्। उष्णिहंछंदः इंद्रियंदित्य
वाहंगांवयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥२५॥ होतायक्षदीडेन्यमी
डितंवृत्रहंतममिडाभिरीड्यꣳसहः सोममिंद्रंवयोधसम्। अ
नुष्टुभंछंदः इंद्रियंपंचाविंगांवयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥२६॥
होतायक्षद्बर्हिषींद्रंपूषण्वंतं। होतायक्षद्बर्हिषींद्रंपूषण्वंतममर् प
त्यꣳसीदंतंबर्हिषिप्रियेमृतेंद्रंवयोधसम्। बृहतीछंदःइंद्रियं।
त्रिवत्संगांवयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥२७॥ होतायक्षद्व्यच॥

सं.हि.पि स्वतीः सूत्रामणाः॥ होतायक्षद्वचस्वतीः सूत्रामणा ऽ इन्द्रावृधो सु.९
५९ द्वारो देवीर्हिरण्ययीर्ब्रह्माणमिन्द्रं वयोधसम॥ पङ्क्तिं छंदः ऽ इहेन्द्रियं
तुर्यवाहं गां वयो दधद्वंत्वाज्यस्य होतर्यज॥ २९॥ होतायक्षत्सु
पेशसा सुशिल्पे॥ बृहती ऽ उभे नक्तोषासा न दर्शते विश्वमिन्द्रं व
योधसम॥ त्रिष्टुभंछंदः ऽ इहेंद्रियं पष्ठवाहं गां वयो दधद्वीतामा
ज्यस्य होतर्यज॥ ३०॥ होतायक्षत्प्रचेतसा देवानाम॥ होतायक्ष
त्प्रचेतसा देवानामुत्तमं यशो होतारा दैव्या कवी सयुजेन्द्रं वयो ५९

धसम॥ जगतीछंदः इंद्रियमनड्वाहंगांवयोदधद्वीतामाज्यस्यहो
तर्यज॥३४॥ होतायक्षत्पेशस्वतीस्तिस्रः॥ होतायक्षत्पेशस्व।
तीस्तिस्रोदेवीर्हिरण्ययीर्भारतीर्बृहतीर्महीः पतिमिंद्रंवयोध
सम॥ विराजंछंदः इहेंद्रियंधेनुंगांनवयोदधद्व्यंत्वाज्यस्यहोत
र्यज॥३५॥ होतायक्षत्सुरेतसंत्वष्टारं॥ पुष्टिवर्द्धनंरूपाणि
बिभ्रतंपृथक्पुष्टिमिंद्रंवयोधसम॥ द्विपदंछंदः इंद्रियमुक्षा।
णंगांनवयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥३६॥ होतायक्षद्वनस्प

संहि॰ तिंठं॰शमितारम॥ होतायक्षद्वनस्पतिंठं॰शमितारंठं॰शतक्रतु॥ श्र॰५
५९ ठं॰हिरण्यपर्णमुक्थिनंठं॰रशनांबिभ्रतंवशिंभगमिंद्रंवयो
धसम॥ ककुभंछंदऽइहेंद्रियंवशांवेहतंगांवयोदधद्वेत्वाज्य
स्यहोतर्यज॥३३॥ होतायक्षत्स्वाहाकृतीरग्निंगृहपतिंपृथ
ग्वरुणंभेषजंकविंक्षत्रमिंद्रंवयोधसम॥ अतिछंदसंछंदः
इंद्रियंबृहदृषभंगांवयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥३४॥ देवं
बर्हिः॰ देवंबर्हिर्वयोधसंदेवमिंद्रमवर्द्धयत॥ गायत्र्याछंदसें ५९

द्रियंचक्षुरिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ २५ ॥ देवीर्द्वा
रः ॥ देवीर्द्वारोवयोधसꣳ शुचिमिंद्रमवर्द्धयन ॥ पंक्त्याछंदसेंद्रि
यंप्राणमिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज ॥ २६ ॥ देवी ।
उषासानक्ता ॥ देवमिन्द्रंवयोधसंदेवीदेवमवर्द्धताम ॥ अनुष्टुभा
छंदसेंद्रियंबलमिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज
२७ ॥ देवीजोष्ट्री ॥ वसुधितीदेवमिंद्रंवयोधसंदेवीदेवमवर्द्धता
म ॥ बृहत्याछंदसेंद्रियꣳ श्रोत्रमिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेय ।

संहि॰ स्पद्वीतांयज॥२६॥ देवी॰ऊर्जाहुती॥ दुघेसुदुघेपयसेंद्रंवयोध अ॰२८
६७ संदेवीदेवमवर्द्धताम्॥ पङ्क्त्याछंदसेंद्रियꣳ॰शुक्रमिंद्रेवयोद
धद्वसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज॥२७॥ देवादैव्या॥ होतारादे
वमिंद्रंवर्द्धयेत्विविषिमिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज
धꣳ॥२८॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रः॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीर्वयोधसम्पतिमिंद्र
मवर्द्धयन्॥ जगत्याछंदसेंद्रियꣳ॰शूषमिंद्रेवयोदधद्वसुवने
६१ वसुधेयस्यव्यंतुयज॥२९॥ देवोनराशꣳ॰सः॥ देवोनराशꣳ॰सो ६७
धसंदेवोदेवमवर्द्धताम्॥ त्रिष्टुभाछंदसेंद्रियं ४

देवमिंद्रंवयोधसंदेवोदेवमवर्द्धयत।विराजाछंदसेंद्रियंरू
पमिंद्रेवयोदधद्वस्वनेवस्वधेयस्यवेतुयज॥४२॥देवोवनस्प
तिः।देवोवनस्पतिर्देवमिंद्रंवयोधसंदेवोदेवमवर्द्धयत॥४३
देवंबर्हिः।देवंबर्हिर्वारितीनांदेवमिंद्रंवयोधसंदेवंदेवम
वर्द्धयत।ककुभाछंदसेंद्रियंयशःइंद्रेवयोदधद्वस्वनेवसु
धेयस्यवेतुयज॥४४॥देवोअग्निः।स्विष्टकृद्देवमिंद्रंवयोध
संदेवोदेवमवर्द्धयत।अतिछंदसाछंदसेंद्रियंक्षत्रमिंद्रेवयो

द्विपदाछन्दसेन्द्रियमुक्षाणमिन्द्रेवयोदधद्वस्व
नेवस्वधेयस्यवेतुयज ओ॰ ल॰ ३

संहि॰ दधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥४५॥ अग्निमद्य होतारमवृणी अ॰ए
६१ तायंयजमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरोडाशंबध्नन्निंद्रायवयोधसे ।
छागम् सूपस्था अद्यदेवोवनस्पतिरभवदिंद्रायवयोधसेछा
गेन अघत्तंमेदस्तः प्रतिपचताग्रभीदवीवृधत्पुरोडाशेन ।
त्वामद्य ऋषे ॥४६॥ इतिवाजसं॰ अष्टाविंशतितमोध्यायः ॥२८॥
समिद्धो अंजन् समिद्धो अंजन्कृदरंमतीनांघृतमग्नेमधु
मत्पिन्वमानः वाजीवहन्वाजिनंजातवेदोदेवानांवक्षिप्रिय ६१

मासधस्थम॥१॥ घृतेनांजन। घृतेनांजँत्सं पथो देवयानान्प्रजा
नन्वाज्यप्येतु देवान॥ अनुत्वासप्तेप्रदिशः सचंताᳪं स्वधाम
स्मै यजमानायधेहि॥२॥ ईड्यश्च॥ ईड्यश्चासिवंद्यश्चवाजिन्ना
शुश्चासिमेध्यश्चसप्ते॥ अग्निष्ट्वादेवैर्वसुभिः सजोषाः प्रीतं
वह्निं वहतु जातवेदाः॥३॥ स्तीर्णंबर्हिः॥ सुष्टरीमाजुषाणो
रुपृथुप्रथमानंपृथिव्याम॥ देवेभिर्युक्तमदितिः सजोषाः स्यो
नंकृण्वानासुवितेदधातु॥४॥ एता उ वः॥ सुभगाविश्वरूपा

सं॰हि॰ द्विपक्षोभिः श्रयमाणा उदातैः ॥ कृषाः सतीः कवषः शुंभमाना ॥ अ॰ २९
६१ ना द्वारो देवीः सुप्रायणा भवंतु ॥ ५ ॥ अंतरा मित्रावरुणा ॥ अंत
रा मित्रावरुणा चरंती मुखं यज्ञानामभि संविदाने ॥ उषासा वा
ᳪ सुहिरण्ये सुशिल्पे ऋतस्य योनाविह सादयामि ॥ ६ ॥ प्र
थमा वाम ॥ प्रथमा वाᳪ सरथिना सुवर्णा देवौ पश्यंतौ भुव
नानि विश्वा ॥ अपिप्रयं चोदना वां मिमाना होतारा ज्योतिः प्रदि
शा दिशंता ॥ ७ ॥ आदित्यैर्नो ॥ आदित्यैर्नो भारती वष्टु यज्ञं ६१

सरस्वती सह रुद्रैर्न्न ऽआवीत ॥ इडोपहूता वसुभिः सजोषा ।
यज्ञन्नो देवीरमृतेषु धत्त ॥८॥ त्वष्टा वीरं देवकामञ्जजान त्व
ष्टुरर्वा जायत ऽआशुरश्वः ॥ त्वष्टेदं विश्वं भुवनं जजान बहोः
कर्त्तारमिह यक्षि होतः ॥९॥ अश्वो घृतेन ॥ अश्वो घृतेन त्मन्या
समक्त ऽउप देवाँ२॥ ऽऋतुशः पाथ ऽएतु ॥ वनस्पतिर्देवलोकं
प्रजानन्नग्निना हव्या स्वदितानि वक्षत ॥१०॥ प्रजापतेस्तप
सा वावृधानः सद्यो जातो दधिषे यज्ञमग्ने ॥ स्वाहाकृतेन ।

संहि ५ हविषा पुरोगा याहि साध्या हविरदंतु देवाः ॥ ११ ॥ यदक्रंदः प्रथ अ.२
६३ मंजायमानऽउद्यंत्समुद्रादुत वा पुरीषात् ॥ श्येनस्य पक्षा हरिणा
स्य बाहूऽउपस्तुत्यं महि जातं तेऽअर्वन् ॥ १२ ॥ यमेन दत्तं त्रित
ऽएनमायुनगिंद्रऽएणं प्रथमोऽअध्यतिष्ठत् ॥ गंधर्वोऽअस्य रश्ना
नामगृभ्णात्सूरादश्वं वसवो निरतष्ट ॥ १३ ॥ असि यमः ॥ असि
यमोऽअस्यादित्योऽअर्वन्नसि त्रितो गुह्येन व्रतेन ॥ असि सोमे न
न समया विपृक्तऽआहुस्ते त्रीणि दिवि बंधनानि ॥ १४ ॥ त्रीणि ६३

ते ॥ त्रीणितऽ श्राकुर्द्दिविबंधनानित्रीणपक्रत्रीणपंतः समुद्रे ॥ नुत्ते ।
वमेव रूणाम्छँलस्पर्द्धन्पत्रीतऽ श्राकुः परमंजनित्रम ॥ २५ ॥ दुमाते ।
॥ द्वाजिन्नवमार्जुनानीमात्राफानाथं सनितुर्न्निक्षाना ॥ अत्राते
नद्धारत्नाना ऽ अपत्रपमृतस्पया ऽ अन्निरक्षंतिगोपाः ॥ २६ ॥ आ
त्मानंति ॥ मनसारादजानाम वोदिवापुतयंतंपतंगम ॥ न्निरो ऽ
अपत्रंपूपथिनिः क्रुगेन्निररेणफ न्निर्ज्जेर्हिमानपत्तत्रि ॥ २७ ॥ अत्रा
ते ॥ रूपमुत्तममपत्रंपंजिगीषमाणामिषऽ आपदेगोः ॥ यदातेम ॥

संहि· त्वेऽअनुभोगमानडादिद्ग्रसिष्ठऽओषधीरजीगः ॥ २७ ॥ अनुत्वा । अ·२·७
६६ रथोऽअनुमर्योऽअर्वन्ननुगावोनुभगःकनीनाम् ॥ अनुव्राता
सस्तवसख्यमीयुरनुदेवाममिरेवीर्यंते ॥ २८ ॥ हिरण्यशृंगोयः
॥ हिरण्यशृंगोयोऽअस्यपादामनोजवाऽअवरइंद्रऽआसी
त ॥ देवाऽइदस्यहविरद्यमायन्योऽअर्वंतंप्रथमोऽअध्यतिष्ठत
२९ ॥ ईर्मांतासःसिलिकमध्यमासः ॥ सꣳ·शूरणासोदिव्या ।
सोऽअत्याः ॥ हꣳ·साऽइवश्रेणिशोयतंतेयदाक्षिषुर्दिव्यम । ६६

यमश्नाः॥२१॥ तवशरीरं॥ पतयिष्ण्वर्व्वंतवचित्तंवातऽइवध्रजी
मान्॥ तवशृंगाणिविष्ठितापुरुत्रारण्येषुजर्भुराणाचरंति॥२२॥
उपप्र॥ उपप्रागाच्छसनंवाज्यर्वादेवद्रीचामनसादीध्यानः
॥अजःपुरोनीयतेनाभिरस्यानुपश्चात्कवयोयंतिरेभाः॥२३॥
उपप्र॥ उपप्रागात्परमंयत्सधस्थमर्व्वाँ२ऽअच्छापितरम्मा
तरंच॥ अद्यादेवांजुष्टतमोहिगम्याऽअथाशास्तेदाशुषेवा।
र्य्याणि॥२४॥ समिद्धोऽअद्यमनुषोदुरोणेदेवोदेवान्यजसि।

सहि॰ जातवेदः ॥ आ च वह मित्रमहश्चिकित्वांत्वं दूतः कविरसि प्रचेताः ऋ॰ ९
६५ ॥ २५ ॥ जातम ॥ २६७७ ॥ तनूनपात्पथः ॥ तनूनपात्पथ ऽऋतस्य
यानान्मध्वा समंजंत्स्वदया सुजिह्व ॥ मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृं
धंदेवत्रा च कृणुह्यध्वरन्नः ॥ २६ ॥ नराशꣳसस्य महिमानम्
॥ नराशꣳसस्य महिमानमेषामुपस्तोषाम यजतस्य यज्ञैः ॥ ये
सुक्रतवः शुचयो धियंधाः स्वदंति देवा ऽउभयानि हव्या ॥ २७
आजुह्वान ऽईड्यः ॥ आजुह्वान ऽईड्यो वंद्यश्चायाह्यग्ने । ६५

वसुभिः सजोषाः ॥ त्वंदेवानामसियह्वहोतासऽएनान्यक्षी
षितोयजीयान् ॥ २९ ॥ प्राचीनंबर्हिः ॥ प्रदिशापृथिव्यावस्तोर
स्यावृज्यतेऽअग्रेऽअह्नाम् ॥ व्युप्रथतेवितरंवरीयोदेवेभ्योऽ
अदितयेस्योनम् ॥ ३० ॥ व्यचस्वतीरुर्विपाविश्रयन्तापतिभ्यो
नजनयः शुंभमानाः ॥ देवीर्द्वारोबृहतीर्विश्वमिन्वादेवेभ्योभ्
वतसुप्रायणाः ॥ ३१ ॥ आसुष्वयंती ॥ यजतेऽउपाकेउषासान
क्तासदतान्नियोनौ ॥ दिव्येयोषणेबृहतीसुरुक्मेऽअधिश्रियं

सं०हि० ॐ शुक्रपिशं दधाने ॥ ३१ ॥ दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाना य अ० २९
६६ ज्ञं मनुषो यजध्यै । प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू प्राचीनं ज्योतिः प्रदि
शा दिशंता ॥ ३२ ॥ आ नः ॥ आ नो यज्ञं भारती तूयमेत्विडा मनुष्वदि
ह चेतयंती । तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं स्योनं सरस्वती स्वपसः स
दंतु ॥ ३३ ॥ य इमे ॥ द्यावापृथिवी । जनित्री रूपैरपिंशं भुवना
नि विश्वा । तमद्य होतरिषितो यजीयांदेवंत्वष्टारमिह यक्षि विद्वा
न् ॥ ३४ ॥ उपावसृज त्मन्या । समंजं देवानां पाथ ऋतुथा हवी ६६

ॐ षि॥ वनस्पतिःशमितादेवोऽअग्निःस्वदंतुहव्यंमधुनाघृतेन
३५॥ सद्योजातः॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञमग्निर्द्देवानामभ्व
वसुरोगाः॥ अस्यहोतुःप्रदिश्यृततस्यवाचिस्वाहाकृतंहवि
रदंतुदेवाः॥३६॥ केतुंकृण्वन्॥ केतुंकृण्वन्नकेतवेपेशोमर्या
ऽअपेशसे॥ समुषद्भिरजायथाः॥३७॥ जीमूतस्येवभवति॥ प्रती
कंयद्वर्मीयातिसमदामुपस्थे॥ अनाविद्धयातन्वाजयत्वंस
त्वावर्म्मणोमहिमापिपर्त्तु॥३८॥ धन्वनागाः॥ धन्वनागाधन्वन्नि

संहि॰ जिंजयेमधन्वनातीव्राःसमदोजयेम ॥ धनुःशत्रोरपकामंकृणो ॥ ऋ॰ ५

६७ तिधन्वनासर्वाःप्रदिशोजयेम ॥२॥ वक्ष्यंतीवेत ॥ वक्ष्यंतीवेदा

गनीगंतिकर्णंप्रियंसखायंपरिषस्वजाना ॥ योषेवशिंक्ते ॥

वितताधिधन्वंज्याऽइयंसमनेपारयंती ॥३॥ तेऽआचरंती ॥

समनेवयोषामातेवपुत्रंबिभृतामुपस्थे ॥ अपशत्रून्विध्यतांसं

विदानेऽआर्त्नीऽइमेविष्फुरंतीऽअमित्रान् ॥४॥ बह्वीनांपिता

॥ बहुरस्यपुत्रश्चिश्चाकृणोतिसमनावगत्य ॥ इषुधिःसंकाः ६७

पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठेन निमक्षो जयति प्रसूतः ॥५॥ रथे तिष्ठन् ॥ र
थे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो यत्र यत्र कामयते सुषारथिः ॥ अभी
शूनाम्महिमानम्पनायत मनः पश्चादनु यच्छंति रश्मयः ॥६॥
तीव्रान्घोषान् ॥ तीव्रान्घोषान्कृण्वते वृषपाणयोऽश्वा रथेभिः स
ह वाजयंतः ॥ अवक्रामंतः प्रपदैरमित्रान्क्षिणंति शत्रूँरन
पव्ययंतः ॥७॥ रथवाहणं हविः ॥ रथवाहणं हविरस्य ना
म यत्रायुधन्निहितमस्य वर्म ॥ तत्रा रथमुपशग्मं सदेम

सहि. विश्वाहावयꣳसुमनस्यमानाः॥ ४५॥ स्वादुषꣳसदः पिर॥ सू.ए
६८ पितरोवयोधाः कृछ्रेश्रितः शक्तीवंतोगभीराः॥ चित्रसेनाः इ
षुबलाः अमृध्राः सतोवीराः उरवोव्रातसाहाः॥ ४६॥ ब्राह्म
णासः पितरः ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः शिवेनोद्यावा
पृथिवी अनेहसा पूषानः पातुदुरितादृतावृधोरक्षामा
किर्नो अघशꣳस ईशत॥ ४७॥ सुपर्णंवस्ते मृगो अस्या
दंतोगोभिः सन्नद्धापततिप्रसूता यत्रानरः संचविचद्रवं ६८

तितत्रास्मभ्यमिषवः शर्म्म यंसन् ॥ ४८ ॥ ऋजीतेपरिवृं
ङ्धि नोश्मा भवतु नस्तनूः ॥ सोमो ऽअधिब्रवीतु नोदितिः शर्म
र्म्म यच्छतु ॥ ४९ ॥ आजंघंति सान्वेषां जंघनां ऽउपजिघ्न
ते ॥ अश्वाजनि प्रचेतसोश्वांत्समत्सु चोदय ॥ ५० ॥ अहिरि
वभोगैः पर्य्येति बाहुं ज्यायाहेतिं परिबाधमानः ॥ हस्तघ्नो
विश्वावयुनानि विद्वान्पुमान्पुमांसं परिपातु विश्वतः ॥
५१ ॥ वनस्पते वीड्वंगः ॥ वनस्पते वीड्वंगो हिभूयाः ऽअस्मत्स

सं॰ हि॰ खाप्रतरणः सुवीरः॥ गोभिः सन्नद्धो ऽअसि वीडयस्वास्थाता अ॰ ९

६९ तेजयतुजेत्वानि॥ ५३॥ दिवः पृथिव्याः पर्य्योज ऽउद्भृतं वनस्प

तिभ्यः पर्य्याभृतं सहः॥ अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिं

द्रस्य वज्रं हविषा रथं यज॥ ५४॥ इंद्रस्य वज्रः॥ इंद्रस्य वज्रो

मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः॥ सेमान्नो हव्यदा

तिं जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय॥ ५५॥ उप श्वासय पृथि

वीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत्॥ स दुंदुभे सजूरिंद्रे॥ ६९

णाद्देवैर्दूराद्दवीयोऽअपसेधशत्रून् ॥ ५५ ॥ आक्रंदय ॥ बलमोजोन
ऽआधानिष्टनिहि दुरिताबाधमानः ॥ अपप्रोथदुंदुभेदुछुना
ऽइत ऽइंद्रस्यमुष्टिरसिवीडयस्व ॥ ५६ ॥ आमूः ॥ आमूरजप्र
त्यावर्त्तयेमाः ॥ केतुमद्दुंदुभिर्वावदीति समश्वपर्णाश्चरंतिनो
नरोऽस्माकमिंद्ररथिनोजयंतु ॥ ५७ ॥ आग्नेयः कृष्णग्रीवः ॥ सार
स्वतीमेषीबभ्रुः सौम्यः पौष्णः श्यामः शितिपृष्ठोबार्हस्पत्यः ॥
शिल्पोवैश्वदेवऽऐंद्रोरुणोमारुतः कल्माषऽऐंद्राग्नः संहि

संहि॰ तोघोरामः सावित्रोवारुणः कृष्णःशाकंशितिपात्येत्वनः॥ ५०॥ अ॰५९
७४ अग्नयेनीकवते॥ शोहितांजिरनड्वानधोरामोसावित्रोपौष्णो।
रजतनाभीर्वैश्वदेवोपिशंगोतूपरोमारुतःकल्माषआग्ने
यःकृष्णोजःसारस्वतीमेषीवारुणःपेत्वः॥ ५१॥ अग्नयेग
यत्राय॥ त्रिवृतेराथंतरायाष्टाकपालःइंद्रायत्रैष्टुभायपंच
दशायबार्हतायेकादशाकपालोविश्वेभ्योदेवेभ्योजागतेभ्य
ःसप्तदशेभ्योवैरूपेभ्योद्वादशाकपालोमित्रावरुणाभ्यामा। ७४

नुष्टुनान्यामेकविꣳशः त्रान्यांवैराजान्यांपयस्याबृहस्पतयेपा
ङ्गायत्रिणावायत्राकरायचरुः सवित्रऽउष्णिहायत्रयस्त्रिꣳशः त्रा
यरैवतायद्वादशाकपालः प्रजापत्यश्चरुरदित्यैविष्णुपत्न्यैच
रुरग्नयेवैश्वानरायद्वादशाकपालो नुमत्याऽअष्टाकपालः॥
६० ॥ इतिवाजपेएकोनत्रिंशतिमोध्यायः॥ २९ ॥ देवसवितः॥
प्रसुवयज्ञंप्रसुवयज्ञपतिंभगाय॥ दिव्योगंधर्वः केतपूः केतं
नः पुनातुवाचस्पतिर्वाचंनः स्वदतु॥ १ ॥ तत्सवितुः॥ तत्सवितु

संहि· र्व्वरेण्यम्भर्गोदेवस्यधीमही॥धियोयोनःप्रचोदयात्॥२॥व्विश्वानिदेव अ·३०

७१ ॥सवितुर्द्दुरितानिपरासुव॥यद्भद्रन्तन्नऽआसुव॥३॥व्विभक्ता

रꣳ·हवामहे॥व्वसोश्चित्रस्यराधसः॥सवितारन्नृचक्षसम्॥४॥

ब्रह्मणेब्राह्मणं॥क्षत्रायराजन्यम्मरुद्भ्योवैश्यन्तपसेशूद्रन्तमसे

तस्करन्नारकायवीरहणम्पाप्मनेक्लीबमाक्रयायाऽअयोगूङ्का

मायपुंश्चलूमतिक्रुष्टायमागधम्॥५॥नृत्तायसूतङ्गीतायशैलू

षन्धर्म्मायसभाचरन्नरिष्ठायैभीमलन्नर्म्मायरेभꣳ·हसाय। ७१

कारिमानंदायस्त्रीषखंप्रमदेकुमारीपुत्रंमेधायैरथकारंधैर्य्या

यतक्ष्णाणं॥६॥तपसेकौलालंमायायैकर्म्मारꣳरूपायमणि

कारꣳशुभेवपꣳशरव्यायाऽइषुकारꣳहेत्यैधनुष्कारंकर्म्मणे

ज्याकारंदिष्टायरज्जुसर्जंमृत्यवेमृगयुमंतकायश्वनिनं॥७॥न

दीभ्यःपौंजिष्टम्नदीभ्यःपौंजिष्टमृक्षीकाभ्योनैषादंपुरुषव्या

घ्रायदुर्म्मदंगंधर्वाप्सरोभ्योव्रात्यंप्रयुग्भ्यऽउन्मत्तꣳसर्प्पदेवज

नेभ्योप्रतिपदमयेभ्यःकितवमीर्यतायाऽअकितवंपिशाचेभ्यो

संहि० विहँदलकारीं यातुधानेभ्यः कंटकीकारीम् ॥ ८ ॥ संधये जारम् ॥ अ.३०

७२ गेहायोपपतिमार्त्यै परिवित्तं निर्ऋत्यै परिविविदानमराध्या ऽए

दिदिषुःपतिं निष्कृत्यै पेशस्कारीꣳ संज्ञानाय स्मरकारीं प्रका

मोद्यायोपसदं वर्णायानुरुधं बलायोपदाम् ॥ ९ ॥ उत्सादेभ्यः

कुब्जं प्रमुदे वामनं द्वार्भ्यः स्रामꣳ स्वप्नायान्धमधर्माय बधि

रं पवित्राय भिषजं प्रज्ञानाय नक्षत्रदर्शमाशिक्षायै प्रश्निन

मुपशिक्षाया अभिप्रश्निनं मर्यादायै प्रश्नविवाकम् ॥ १० ॥ अ ७२

मैर्न्योहस्तिपं। जवायाम्बु पंपुष्यै गोपालं द्वीर्ग्याय विपालतेजसे
जपालमिरायैकीनाद्रींकीलालायस्कराकारस्नद्रायगृहपथं
श्रेयसेद्विन्नमाद्यक्ष्पायायानुक्षत्तारमू ॥२२॥ नायैदार्द्यहारं त्र।
नायाऽग्रग्नेधमूधूस्पविष्टपायानिष्केकारन्धर्षिष्टायनाका
यपरिवेष्टारंदेवलोकायपेन्द्रितारम्मनुष्यलोकायप्रकरिता
रं॥ सर्वेभ्योलोकेभ्यःनपसेक्रारमवऽकृत्यैवृक्षायोपमंन्यि
तारंमेधायवासः॥ पद्मसूलीम्प्रकामायपरजयित्रीम ॥२३॥ कृत

संहि· यस्तेनहृदयम्॥ कृतयेस्तेनहृदयंवैरहत्यायपिशुनंविविक्त्यैक्ष अ.१०
९३ त्तारमौपद्रष्ट्र्यायानुक्षत्तारम्बलायानुचरंभूम्नेपरिष्कन्दंप्रिया
यप्रियवादिनमरिष्ट्याऽअश्वसादꣳस्वर्गायलोकायभागदु
घंवर्षिष्ठायनाकायपरिवेष्टारम्॥१३॥मंन्यवेयस्तापं॥क्रोधा
यनिसरंयोगाययोक्तारꣳशोकायाभिसर्त्तारंक्षेमायविमो
क्तारमुत्कूलनिकूलेभ्यस्त्रिष्ठिनंवपुषेमानस्कृतꣳशीलाया
ञ्जनीकारीन्निर्ऋत्यैकोशकारीय्यमायासूम्॥१४॥यमायय ९३

मस्त्मः यमयंयमस्त्मथर्वन्योवतोकाठं॥ संवत्सरायपर्यायि।
णीपरिवत्सुरायाविजातामिदावत्सुरायात्तीत्वरीमिद्वत्सराया
तिष्कर्वरीद्वत्सरायुद्विजर्जुराथं॥संद्वत्सरायपलिज्ञीमृकुन्यो॥
जिनसंधर्ठं॥ साध्वोन्यश्चर्म्मम्न्तम ॥५॥ सरोन्योधैबुरमृ सरो
न्योधैवरमुपस्थावराम्योदावांवैशंतान्योबैदन्नड्डुलान्यः॥ग्रो
ष्कखंपारायमार्गारमवारायकेवर्त्तंती॥र्थन्यऽ श्चान्दविषमे॥
न्योभेनालथं स्वनेन्यः॥परमेकेड्डु॥हान्यः॥किरातठं॥सानुन्यो।

संहि· जंनकं पर्वतेभ्यः किंपूरुषम् ॥१६॥ बीभत्सायै पौल्कसम् ॥ बीभ अ·३०
७४ त्सायै पौल्कसं वर्णाय हिरण्यकारं तुलायै वाणिजं पश्चादोषा
यग्लाविनं विश्वेभ्यो भूतेभ्यः सिध्मलं भूत्यै जागरणमभूत्यै स्व
श्री पनमार्त्यै जनवादिनं व्यृद्ध्या ऽअपगल्भꣳ संशराय प्रच्छिद
म् ॥१७॥ अक्षराजाय कितवं ॥ कृतायादिनवदर्शं त्रेतायै क
ल्पिनं द्वापरायाधिकल्पिनमास्कन्दाय सभास्थाणुं मृत्यवे गो
व्यच्छमन्तकाय गोघातं क्षुधे यो गां विकृन्तन्तं भिक्षमाण उपति ७४

ष्कृतायचरकाचार्य्यंपाप्मनेसैलगम्॥१८॥प्रतिश्रुत्का
याऽअर्त्तनं॥घोषायभषमंतायबहुवादिनमनंतायमूकꣳ॥
शब्दायाडंबराघातंमहसेवीणावादंक्रोशायतूणवध्ममवर
स्परायशंखध्मंवनायवनपमन्यतोरण्यायदावपम्॥१९॥
नर्म्मायपुंश्चलूम॥नर्म्मायपुंश्चलूꣳहसायकारिंयादसेशाब
ल्यांग्रामण्यंगणकमभिक्रोशकंतान्महसेवीणावादंपा
णिघ्नंतूणवध्मंतान्नृत्तायानंदायतलवम्॥२०॥अग्नयेपीवा

संहि.र्थ नं॥ पृथिव्यैपीठसर्प्पिणंवायवेचांडालमंतरिक्षायवंशनर्त्तिनंदि अ.३०
७५ वेखलतिं॥ सूर्य्यायहर्य्यक्षंनक्षत्रेभ्यःकिर्म्मिरंचंद्रमसेकिलासम यं
ह्नेशुक्लंपिंगाक्षं॥ रात्र्यैकृष्णंपिंगाक्षं॥२१॥ अथैतान॥ अथैतान
ष्टौविरूपानालभतेतिदीर्घंचातिह्रस्वंचातिस्थूलंचातिकृशंचाति
शुक्लंचातिकृष्णंचातिकुल्वंचातिलोमशंच॥ अशूद्राअब्राह्मणा
स्तेप्राजापत्याः॥ मागधःपुंश्चलीकितवःक्लीबोशूद्राअब्राह्मणा
स्तेप्राजापत्याः॥२२॥ इतिवाजसनेय्यांत्रिंशतितमोध्यायः॥३०॥ सह ७५

स्त्रशीर्षापुरुषः॥ सहस्त्राक्षः सहस्त्रपात॥ सभूमिं सर्वतस्पृत्वा

त्यतिष्ठद्दशांगुलम्॥१॥ पुरुषएव॥ पुरुषएवेदं सर्वंयद्भूतंयच्च

भव्यम्॥ उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति॥२॥ एतावा

नस्यमहिमातोज्यायांश्चपूरुषः॥ पादोस्यविश्वाभूतानि त्रिपा

दस्यामृतंदिवि॥३॥ त्रिपादूर्ध्वः॥ त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषः पादोस्ये

हाभवत्पुनः॥ ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेअभि॥४॥ त

तोविराट्॥ ततोविराडजायत विराजोअधिपूरुषः॥ सजातो

संहि॰ ऽअत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः ॥५॥ तस्माद्यज्ञात तस्माद्यज्ञात्स अ॰३१
७६ र्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ॥ पशूंस्तांश्चक्रे वायव्यानारण्याग्राम्याः
श्च ये ॥६॥ तस्माद्यज्ञात तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऽऋचः सामानि ज
ज्ञिरे ॥ छंदांसि जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥७॥ तस्माद
श्वा ॥ तस्मादश्वा ऽअजायन्त ये के चोभयादतः ॥ गावो ह जज्ञिरे
तस्मात्तस्माज्जाता ऽअजावयः ॥८॥ तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्पुरु
षं जातमग्रतः ॥ तेन देवा ऽअयजन्त साध्या ऋषयश्च ये ॥९॥ ७६

त्पुरुषम् । यत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् । मुखं किमस्यासी
त्किं बाहू किमूरू पादा ऽउच्येते ॥ १० ॥ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासी
द्बाहू राजन्यः कृतः । ऊरू तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो ऽअजा
यत ॥ ११ ॥ चंद्रमा मनसः । चंद्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो ऽअ
जायत । श्रोत्राद्वायुश्च प्राणश्च मुखादग्निरजायत ॥ १२ ॥ नाभ्या
ऽआसीत । नाभ्या ऽआसीदंतरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्त्तत प
द्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्तथा लोकाँ ऽअकल्पयन् ॥ १३ ॥ यत्पु

संहि० रुषेण ।। हविषादेवायज्ञमतन्वत ।। वसंतोस्यासीदाज्यंग्रीष्मऽइध्म अ.११
७१ ः शरद्धविः ।। १४ ।। सप्तास्य ।। सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः सप्तसमि
धः कृताः ।। देवायद्यज्ञंतन्वानाऽअबध्नन्पुरुषंपशुम् ।। १५ ।। यज्ञे
नयज्ञम् ।। यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्म्माणिप्रथमान्यास
न् ।। तेहनाकंम्महिमानः सचंतयत्रपूर्वेसाध्याः संतिदेवाः ।। १६
अद्भ्यः संभृतः ।। पृथिव्यैरसाच्चविश्वकर्म्मणः समवर्त्तताग्रे ।। त
स्यत्वष्टाविदधद्रूपमेतितन्मर्त्यस्यदेवत्वमाजानमग्रे ।। १७ ।। वेदा ७१

द्यम्॥ वेदाहमेतंपुरुषंमहांतमादित्यवर्णंतमसःपरस्तात॥ तमेववि
दित्वातिमृत्युमेतिनान्यःपंथाविद्यतेयनाय॥१८॥ प्रजापतिश्चर॥
ति॥ गर्भेऽअंतरजायमानोबहुधाविजायते॥ तस्ययोनिंपरिप॥
श्यंतिधीरास्तस्मिन्हतस्थुर्भुवनानिविश्वा॥१९॥ योदेवेभ्यऽयो॥
देवेभ्यःऽआतपतियोदेवानांपुरोहितः॥ पूर्वोयोदेवेभ्योजातोन
मोरुचायब्राह्मये॥२०॥ रुचंब्राह्मं॥ जनयंतोदेवाऽअग्रेतदब्रु
वन॥ यस्त्वैवंब्राह्मणोविद्यात्तस्यदेवाऽअसन्वशे॥२१॥ श्रीश्च॥

संहि॰ तेलक्ष्मीश्चपत्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनौव्यात्तम श्र.११
७९ ॥इष्णन्निषाणामुंमइषाणसर्वलोकम्मइषाण॥२२॥इतिवा
जपयंताएकत्रिंशोध्यायः॥३१॥तदेवा॥तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वा
त युस्तदुचंद्रमाः॥देवश्चक्रंब्रह्मता॥आपःसप्रजापतिः॥१॥सर्वे
निमेषाः॥जज्ञिरेविद्युतःपुरुषादधि॥नैनमूर्द्ध्वन्नतिर्यंचन्नम
ध्येपरिजग्रन्तत॥२॥नतस्य॥प्रतिमा॥अस्तियस्यनाममहद्यशः॥
॥हिरण्यगर्भ॥इत्येषमामाहिंसी॥रित्येषायस्मान्नजात॥इत्ये ७९

षः॥३॥ एषोह॥ देवः प्रदिशोनुसर्वाः पूर्वोहजातः सउगर्भेअंतः
॥ सएवजातः सजनिष्यमाणः प्रत्यङ्जनास्तिष्ठति सर्वतोमु
खः॥४॥ यस्माज्जातं नपुराकिंचनैवयआबभूवभुवनानि॥
विश्वा॥ प्रजापतिः प्रजयासꣳरराणस्त्रीणिज्योतींषिसचते
सषोडशी॥५॥ येनद्यौः॥ येनद्यौरुग्रापृथिवीचदृढायेनस्वस्त
भितंयेननाकः॥ योअंतरिक्षेरजसोविमानः कस्मैदेवायह
विषाविधेम॥६॥ यंक्रंदसी॥ अवसातस्तभानेअभ्यैक्षेताम्म

संहि॰ नमसारेजमाने॥ यत्राधिसूरउदितोविभातिकस्मैदेवायहविषा॥ अ॰३२
७९ विधेम॥ आपोहयद्बृहतीर्यश्चिदापः॥७॥ वेनस्तत॥ वेनस्तत्पश्यं
न्निहितंगुहासद्यत्रविश्वंभवत्येकनीडम्॥ तस्मिन्निदंसंचवि
चैतिसर्वंसओतःप्रोतश्चविभूःप्रजासु॥८॥ प्रतत॥ प्रतद्वोचे
दमृतंनुविद्वान्गंधर्वोधामविभृतंगुहासत॥ त्रीणिपदानिनिहि
तागुहास्ययस्तानिवेदसपितुःपितासत॥९॥ सनः॥ सनोबं
धुर्जनितासविधाताधामानिवेदभुवनानिविश्वा॥ यत्रदेवाअ ७९

मृतमानशानास्तृतीयेधामन्नध्यैरयंत॥१०॥परीत्यभूतानिप
रीत्यलोकान्परीत्यसर्वाःप्रदिशोदिशश्च॥उपस्थायप्रथमजा
मृतस्यात्मनात्मानमभिसंविवेश॥११॥परिद्यावापृथिवीसद्य
ऽइत्वापरिलोकान्परिदिशःपरिस्वः॥ऋतस्यतंतुंविततंविचृ।
त्यतदपश्यत्तदभवत्तदासीत॥१२॥सदसस्पतिम॥सदसस्पतिम स
द्भुतंप्रियमिंद्रस्यकाम्यम॥सनिंमेधामयासिषꣳस्वाहा॥१३॥
यांमेधाम॥देवगणाःपितरश्चोपासते॥तयामामद्यमेधयाग्ने

संहि०
८९

मेधाविनं कुरु स्वाहा॥१४॥ मेधाम्मे॥ मेधाम्मे वरुणो ददातु मेधामग्नि अ०.३२
ःप्रजापतिः॥ मेधामिन्द्रश्च वायुश्च मेधान्धाता ददातु मे स्वाहा॥१५॥इ
दम्मे॥ इदम्मे ब्रह्म च क्षत्रं चोभे श्रियमश्नुताम्॥ मयि देवा दधतु श्रि
यमुत्तमां तस्यै ते स्वाहा॥१६॥ इति वाजसनेय्यां द्वात्रिंशत्तमोऽध्यायः॥३२
॥अस्याजरासः॥ अस्याजरासो दमामरित्रा॥ अर्चद्धूमासो अ
ग्नयः पावकाः॥ श्वितीचयः श्वात्रासो भुरण्यवो वनर्षदो वायवो
न सोमाः॥१॥ हरयो धूमकेतवः॥ हरयो धूमकेतवो वातजू ८९

ता ऽ३ उपद्यवि ॥ यतंतेवृषणग्नयः ॥ २ ॥ यज्ञोनः ॥ यज्ञोनोमित्रावरु-
णायज्ञोदेवाँ३ऽ ऋतंबृहत ॥ अग्नेयक्षिस्वंदमम् ॥ आयुक्ष्वाहि
देवहूतमाँ३ ऽ अश्वाँ३ ऽ अग्नेरथीरिव ॥ निहोतापूर्व्यःसदः ॥
ध ॥ द्वेविरूपे ॥ चरतःस्वर्थे ऽ अन्यान्यावत्समुपधापयेते ॥ हरिरन्यस्यां
भवतिस्वधावांच्छुक्रो ऽ अन्यस्यांददृशेसुवर्चाः ॥ ४ ॥ ऋतम् ॥ २७
७९९ ॥ अयमिह ॥ प्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः
॥ यमप्नवानोभृगवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे ॥ ६ ॥

संहि॰ त्रीणिशतात्रीसहस्राण्यग्निंत्रिंश॰च्चदेवानवचासपर्यन्नौक्षन्॥ ऋ॰१३

८१ न्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धोतारन्न्यसादयंत॥७॥मूर्धानंदिवः

॥मूर्धानंदिवोऽअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतऽआजातमग्निं॥क

विंसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः॥८॥अ

ग्निर्वृत्राणि॥जंघनद्द्रविणस्युर्विपन्यया॥समिद्धःशुक्रऽआहुतः।

तः॥९॥विश्वेभिःसोम्यंमध्वग्नऽइंद्रेणवायुना॥पिबामित्रस्य

धामभिः॥१०॥आयात॥आयदिषेनृपतिंतेजऽआनट्शुचिरे ८१

तोनिषिक्तंचोरत्नीके॥ अग्निःशर्द्धमनवद्यंयुवानंस्वाध्यंज।
नयत्सूदयच्च॥११॥ अग्नेब्रह्ममहतेसौभगायतवद्युम्नान्युत्त
मानिसंतु॥ संजास्पत्यंसुयममाकृणुष्वशत्रूयतामभितिष्ठा
महांसि॥१२॥ त्वांहिमंद्रतममर्कशोकैर्ववृमहेमहिनः॥
श्रोष्यग्ने॥ इंद्रंनत्वाशवसादेवतावायुंपृणंतिराधसानृतमा
॥१३॥ त्वेअग्ने॥ स्वाहुतप्रियासःसंतुसूरयः॥ यंतारोयेमघ
वानोजनानामूर्वांदयंतगोनाम॥१४॥ श्रुधिश्रुत्कर्ण॥ वह्नि।

संहि० सिद्दैवैरग्ने सयावरिः॥२॥ आसीदंतु बर्हिषि मित्रो। अर्यमा प्रात॥ ऋ०१३
९२ र्यावानो गणो। अध्वरम॥२५॥ विश्वेषामदितिः॥१॥ विश्वेषामदिति।
र्यज्ञियानां विश्वेषामतिथिर्मानुषाणाम॥ अग्निर्देवानामव।
आवृणानः सुमृडीको भवतु जातवेदाः॥२॥२६॥ महो। अग्ने॥ समि
धानस्य शर्म्मण्यनागा मित्रे वरुणे स्वस्तये॥ श्रेष्ठे स्याम सवितुः
सवीमनि तद्देवानामवो। अद्या वृणीमहे॥२७॥ आपश्चित॥ आप
श्चित्पिप्युस्तर्यो न गावो नक्षन्नृतं जरितारस्त। इंद्र॥ याहि वायु। ९२

नीनियुतोनोऽअच्छात्वंहिधीभिर्द्दयसेव्विवाजान्॥२८॥गावऽउ
प॥गावऽउपावतावतंमहीयज्ञस्यरप्सुदा॥उभाकर्णाहिरण्य
या॥२९॥यदद्य॥सूरऽउदितेनागामित्रोऽअर्य्यमा॥सुवातिसवि
ताभगः॥३०॥आसुते॥सिंचतश्रियंरोदस्योरभिश्रियम्॥रसा
दधीतवृषभम्॥तंप्रत्नथायंवेनः॥३१॥आतिष्ठंतंपरि॥आति
ष्ठंतंपरिविश्वेऽअभूषंछ्रियोवसानश्चरतिस्वरोचिः॥महत्तद्वृ
ष्णोऽअसुरस्यनामाविश्वरूपोऽअमृतानितस्थौ॥३२॥प्रवः॥

संहि॰ ८३ प्र वो महे मंदमानायांधसोऽर्चा विश्वानराय विश्वाभुवे । इंद्रस्य यस्य अ॰ १३
सुमखं सहो महि श्रवो नृम्णं च रोदसी सपर्यतः ॥ २३ ॥ बृहन्नि
त् । बृहन्निदिध्म एषां भूरि शस्तं पृथुः स्वरुः । येषामिंद्रो युवा स
खा ॥ २४ ॥ इन्द्रेहि । इंद्रेहि मत्स्यंधसो विश्वेभिः सोमपर्वभिः । म
हाँ अभिष्टिरोजसा ॥ २५ ॥ इंद्रो वृत्रम । इंद्रो वृत्रमवृणोच्छ
र्धनीतिः प्र मायिनाममिनाद्वर्पणीतिः । अहन्व्यंसमुशध
ग्वनेष्वाविर्धेना अकृणोद्राम्याणाम् ॥ २६ ॥ कृतस्त्वम । कृतस्त्व ६

मिंद्र माहिनः सन्नेको यासि सत्पते किं त इत्था ॥ संपृच्छसे स
मराणः शुभानैर्वोचेस्तन्नो हरिवो यत्ते ऽअस्मे ॥ महाँ॥ ऽइंद्रो
यऽओजसा कदाचन स्तरीरसि कदाचन प्रयुच्छसि ॥२७॥ आ तत्त
॥ आ तत्तऽइंद्रायवः पनंताभि यऽऊर्वं गोमंतं तितृत्सान् ॥ सकृ
त्स्वं ये पुरुपुत्रां महीं सहस्रधारां बृहतीं दुदुक्षन् ॥२८॥ इमां
ते इमां ते धियं प्र भरे महो महीमस्य स्तोत्रे धिषणा यत्तऽआनजे
॥ तमुत्सवे च प्रसवे च सासहिमिंद्रं देवासः शवसामदन्ननु ॥२९॥

संहि०
६४

बिभ्राड्बृहत॥ बिभ्राड्बृहत्पिबतुसोम्यंमध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविह्रु अ०३३
तं॥ वातजूतोयो ऽअभिरक्षतित्मनाप्रजाः पुपोषपुरुधाविराजति
३०॥ उदुत्यं॥ जातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः॥ दृशेविश्वायसूर्यम
३१॥ येनापावक॥ चक्षसाभुरण्यंतंजनाँ ऽअनु॥ त्वंवरुण
पश्यसि॥ ३२॥ दैव्यावध्वर्यू ऽआगतꣳ रथेनसूर्यत्वचा॥ मध्वा
यज्ञꣳ समंजाथे॥ तंप्रत्नथायंवेनश्चित्रंदेवानाम॥ ३३॥ आनः
॥ आनऽइडाभिर्विदथेसुशस्तिविश्वानरः सविताऽदेवऽएतु॥ ६४

॥ अप्रियया युवानो मत्सथा नो विश्वं जगदभिपित्वे मनीषा ॥ ३४ ॥
यद्द्य । कच्च वृत्रहन्नुदगा । अभि सूर्य ॥ सर्वं तदिंद्र ते वशे ॥ ३५ ॥
तरणिर्विश्वदर्शतः ॥ तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृ । दसि सूर्य ॥
विश्वमाभासि रोचनम् ॥ ३६ ॥ तत्सूर्यस्य ॥ देवत्वं तन्महित्वं मध्या
कर्तोर्विततं सं जभार ॥ यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री
वासस्तनुते सिमस्मै ॥ ३७ ॥ तन्मित्रस्य ॥ तन्मित्रस्य वरुणस्या
भिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे ॥ अनंतमन्यद्रुशदस्य

संहि.
८५

पाजः कृष्णमन्यद्धरितः संभरंति ॥ ३७ ॥ बण्महान ॥ बण्महाँ ऽ अ.३३
असि सूर्य बडादित्य महाँ ऽ असि ॥ महस्ते सतो महिमा पन॥
स्यतेद्धा देव महाँ ऽ असि ॥ ३९ ॥ बट् सूर्य श्रवसा महाँ ऽ
असि सत्रा देव महाँ ऽ असि ॥ मह्ना देवानामसुर्यः पुरोहितो
विभु ज्योतिरदाभ्यम ॥ ४० ॥ श्रायंत ऽ इव सूर्यं ॥ श्रायंत ऽ इव सू
र्यं विश्वेदिंद्रस्य भक्षत ॥ वसूनि जाते जनमान ऽ ओजसा प्रति भा
गं न दीधिम ॥ ४१ ॥ अद्या देवाः ॥ अद्या देवा ऽ उदिता सूर्यस्य नि ८५

र२॰ हंसः पितृतानिरवद्यात्॥ तन्नोमित्रोवरुणोमामहंता
मदितिः सिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः॥४४॥ आकृष्णेनरजसावर्त्त
मानोनिवेशयन्नमृतंमर्त्यंच॥ हिरण्ययेनसवितारथेनादेवो
यातिभुवनानिपश्यन्॥४५॥ प्रवावृजेसुप्रयाबर्हिरेषामाविश्प
तीवबीरिटऽइयाते॥ विशामक्तोरुषसःपूर्वहूतौवायुःपूषा॥
स्वस्तयेनियुत्वान्॥४६॥ इंद्रवायूबृहस्पतिंमित्राग्निंपूष
णंभगम्॥ आदित्यान्मारुतंगणम्॥४७॥ वरुणःप्राविताभुव

संहि॰ मित्रो विश्वाभिरूतिभिः॥ करतान्नः सुराधसः॥ ५६॥ अधिनः॥ अ। अ॰ १३
५६ धिन इंद्रे षां विश्वो सजात्यानाम्॥ इता मरुतो अश्विना॥ तं प्रत्नर्थ
यं देवो नो य देवासः आन इडाभिर्विश्वेभिः सोम्यं मध्वोमासश्चर्ष
णीधृतः॥ ५७॥ अग्न इंद्रं॥ अग्न इंद्र वरुणा मित्र देवाः शर्द्धः।
प्रयंत मारुतो त विष्णो॥ उभा नासत्या रुद्रो अध ग्नाः पूषा भग
ः सरस्वती जुषंत॥ ५८॥ इंद्राग्नी मित्रा वरुणा॥ इंद्राग्नी मित्राव
रुणादितिं स्वः पृथिवीं द्यां मरुतः पर्वतां अपः॥ हुवे वि ५६

ष्णं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं भगन्तुवाꣳ सꣳ सवितारमूतये ॥४८॥
अस्मे रुद्राः ॥ अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये नरहूतौ सजो
षाः ॥ यꣳ शꣳ सं ते स्तवते धायि पज्र इन्द्रज्येष्ठा अस्माँ अव
तु देवाः ॥५०॥ अर्वांचो अद्य ॥ अर्वांचो अद्या भवता यजत्रा
आ वो हार्दि भयमानो व्ययेयम् । त्राध्वन्नो देवा निजुरो वृकस्य त्र
ध्वं कर्त्तादवपदो यजत्राः ॥५१॥ विश्वे अद्य मरुतो विश्व ऊती
विश्वे भवन्त्वग्नयः समिद्धाः ॥ विश्वे नो देवा अवसागमन्तु विश्व

सं.ह्रि० मस्त्कद्रविणंवाजोऽअस्मे ॥५२॥ विश्वेदेवाः॥ शृणुतेमꣳहवम्मेयेऽ अ.३३

७७ अंतरिक्षेयऽउपद्यविष्ठ ॥ येऽअग्निजिह्वाऽउतवायजत्राऽआसद्या जि

स्मिन्बर्हिषिमादयध्वम् ॥५३॥ देवेभ्योहि॥ प्रथमंयज्ञियेभ्योमृत

त्वꣳसुवसिभागमुत्तमम् ॥ आदिद्दामानꣳसवितर्व्यूर्णुषेनू

चीनाजीवितामानुषेभ्यः॥ ५४॥ प्रवायुम॥ प्रवायुमच्छाबृहतीम

नीषाबृहद्रयिंविश्ववारꣳरथप्राम् ॥ द्युतद्यामानियुतः पत्यमा

नः कविः कविमियक्षसिप्रयज्यो ॥५५॥ इंद्रवायूऽइमे ॥ सुताऽउप ८७

प्रयोभिरागतम्॥ इंदवो वामुशंति हि॥ ५६॥ मित्रꣳ हुवे पूतद
क्षंवरुणंचरिशादसम्॥ धियंघृताचीꣳ साधंता॥ ५७॥ दध्न्वायुवा
कवः॥ सुतानासत्यावृक्तबर्हिषः॥ आयातꣳ रुद्रवर्त्तनी॥ तंप्र
त्नथायंवेनः॥ ५८॥ विदद्यदी॥ सरमारुग्णमद्रेर्महिपाथः पूर्व्य
ꣳ सध्र्यक्कः॥ अग्रंनयत्सुपद्यक्षराणामच्छारवंप्रथमाजान
तीगात॥ ५९॥ नहिस्पशम॥ नहिस्पशमविदन्नन्यमस्माद्वैश्वान
रात्पुरः एतारमग्नेः॥ एमेनमवृधन्नमृताः अमर्त्यंवैश्वानरं॥

संहि० क्षैत्रजित्यायदेवाः ॥ ९ ॥ उग्राविघनिना ॥ उग्राविघनिनामृधऽइंद्रा अ०२७
८८ ग्नीहवामहे ॥ तानोमृडातऽईदृशे ॥ १० ॥ उपास्मैगायतानरः पव
मानायेंदवे ॥ अभिदेवाँ२ऽइयक्षते ॥ ११ ॥ येत्वा ॥ हिहत्येमघ
वन्नवर्धन्येशांबरेहरिवो ॥ येगविष्टौ ॥ येत्वानूनमनुमदंतिवि
प्राः ॥ पिबेंद्रसोमंसगणोमरुद्भिः ॥ १२ ॥ जनिष्ठाऽउग्रः ॥ सह
सेतुरायमंद्रऽओजिष्ठोबहुलाभिमानः ॥ अवर्धन्निंद्रंमरुतश्चि
दत्रमातायद्वीरंदधनद्धनिष्ठा ॥ १३ ॥ आतु ॥ आतूनऽइंद्रवृत्र ८८

हन्तास्माकमर्द्धमागहि । महान्महीभिरूतिभिः ॥ ४ ॥ त्वमिंद्रप्र
तूर्त्तिष्वभिविश्वाऽअसिस्पृधः । अशस्तिहाजनितावृत्रतूरसि ।
त्वंतूर्यतरुष्यतः ॥ ५ ॥ अनुते । अनुतेशुष्मंतुरयंतमीयतुः ।
क्षोणीशिशुन्नमातरा । विश्वास्तेस्पृधः श्नथयंतमन्यवेवृ
त्रंयदिंद्रतूर्वसि ॥ ६ ॥ यज्ञोदेवानाम । यज्ञोदेवानांप्रत्येतिसु
म्नमादित्यासोभवतामृडयंतः । आवोर्वाचीसुमतिर्ववृत्याद
ंहोश्चिद्यावरिवोवित्तरासत ॥ ६९ ॥ अदब्धेभिः सवितः पा

संहि॰
८९

युनिष्टुर्ई॰ निचेनिरद्यपरिपाद्दिनो गयम् ॥ हिरण्यपजिह्वः स्कवितायु ॥ अ॰ १३
नव्यसेरक्षामाकिर्नोऽघशंठ॰ सऽईशत ॥ ६९ ॥ प्रवीरथी शुचयो ॥
दद्रिरेवामध्वर्युनिर्मधुमंतः स्कतासः ॥ वहवायोनियुतोयाह्यच्छापि
बास्कतस्यांधसोमदाय ॥ ७० ॥ गावऽउप ॥ गावऽउपावतावतम्मही य
ज्ञस्यरप्सुदा ॥ उभाकर्णा हिरण्यया ॥ ७१ ॥ काव्ययोराजानेषु ॥ क्रा ॥
त्वादक्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसासधस्थऽआ ॥ ७२ ॥ दैव्यावधर्यूऽआ
गतंठ॰ रथेनसूर्यत्वचा ॥ मध्वायज्ञंठ॰ समंजाथे ॥ तंप्रत्नथायंवेनः ॥ ७३ ८९

तिरश्चीनोविततः ॥ तिरश्चीनोविततोरश्मिरेषामधःस्विदासी३दुप ॥
रिस्विदासी३त् ॥ रेतोधाऽआसन्महिमानऽआसंत्स्वधाऽअवस्ता
त्प्रयतिःपरस्तात् ॥ ७४ ॥ आरोदसी ॥ ऽअपृणाद्दास्वर्म्महज्जातंयदे
नमपसोऽअधारयन् ॥ सोऽअध्वरायपरिणीयतेकविरत्योनवाज
सातयेचनोहितः ॥ ७५ ॥ शक्रोनिर्वृत्रहंतमा यामंदानाचिदागिरा
॥ आंगूषैराविवासतः ॥ ७६ ॥ नपनः ॥ स्नवोगिरःशृण्वंत्वमृतस्य
ये ॥ सुमृडीकाभवंतुनः ॥ ७७ ॥ ब्रह्माणिमे मतयःशंसुतासः ॥

त

संहिर्ष शुष्मा। इयर्त्ति प्रभृतो मे। अद्रिः॥ आशासते प्रति हर्य्यन्त्युक्थेमा हरी॥ अ॰२३
९९६ वहतस्ता नो। अच्छ॥ ७७॥ अनुत्तमा ते मघवन्नकिर्नु न त्वावाँ॥
अस्ति देवता विदानः॥ न जायमानो नशते न जातो यानि करिष्या
कृणुहि प्रवृद्ध॥ ९५॥ तदित्॥ तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो याज
ज्ञ। उग्रस्त्वेषनृम्णाः॥ सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रूननु यं विश्वे म
दन्त्यूमाः॥ ७६॥ इमा। उत्वा॥ पुरूवसो गिरो वर्द्धन्तु या मम॥ पावक
वर्णाः॥ शुचयो विपश्चितोऽभि स्तोमैरनूषत॥ ७२॥ यस्यायं॥ विश्व। ॰९९६

आर्य्योदासः शेवधिपाऽअरिः ॥ तिरश्चिदर्य्ये रुशमे पवीरवि तुभ्ये
त्सोऽअज्यते रयिः ॥ ८२ ॥ अयं सहस्रम ॥ अयं सहस्रमृषि
भिः सहस्कृतः समुद्रऽइव पप्रथे ॥ सत्यः सोऽअस्य महिमा गृणे
शवो यज्ञेषु विप्रराज्ये ॥ ८३ ॥ अदब्धेभिः सवितः पायुभिष्ट्वं ॥
शिवेभिरद्य परि पाहि नो गयम ॥ हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्य
से रक्षा माकिर्नोऽअघशंसः सऽईशत ॥ ८४ ॥ आ नः ॥ आ नो य
ज्ञं दिविस्पृशं वायो याहि सुमन्मभिः ॥ अंतः पवित्रऽउपरि श्री ॥

संहि॰ णानोयर्ठ॰ शुक्रो॰ अजामिते ॥ ४॥ इंद्रवायूस्म संद्दन्ना ॥ स्म हवेह ऋ॰ १३
॰॰ हवामहे ॥ यथान॑ः सर्व्वइज्जनोनमीव॑ः संगमेस्मुमना॰ असत
॥ ६ ॥ ऋधगित्या ॥ समर्त्य॑ः गाव्रामेदेवतातये ॥ योन॒नंमित्रावरुणा
वृनिष्ट्य॰ आचक्रेहुव्यदातये ॥ ७ ॥ आयातम ॥ आयातमुपन्नूष
तंमध्व॑ः पिबतमश्विना ॥ दुग्धंपयोवृषणाजेन्यावस्मानोमर्द्धिष्ट
मागतम ॥ ८ ॥ प्रैतु ॥ प्रैतुब्रह्मणस्पति॑ः प्रदेव्येतुसूनृता ॥ अच्छावी
रंनर्यंपङ्क्तिराधसंदेवायज्ञन्नयंतुन॑ः ॥ ९ ॥ चंद्रमा॰ अप्स्व ॥ चंद्र ॰॰

माऽअश्वंतरास्कंपृस्नोधावतेदिवि॥ रयिंपिशंगंबहुलंपुरुस्पृहꣳ॥
हरिरेतिकनिक्रदत॥ ५९६॥ देवंदेवंव॥२॥ देवंदेवंवोवसेदेवंदेवम॥
भिष्टये॥ देवंदेवꣳ॥ हुवेमवाजसातयेगृणंतोदेव्याधिया॥ ५९७॥ दि
विपृष्ठ॥ दिविपृष्टोऽअरोचताग्निर्वैश्वानरोबृहन॥ क्ष्मयावृधान
ओजसाचनोहितोज्योतिषाबाधतेतम॥ ५९८॥ इंद्राग्नीअपात॥ इ
यंग्नी॥ ऽअपादियंपूर्वागात्पद्वतीभ्यः॥ हित्वीशिरोजिह्वयावावद
च्चरत्त्रिꣳ॥ शत्पदान्यक्रमीत॥ ५९९॥ देवासोहि॥ ष्मामनवेसमन्यः॥

संहि॰ वोविश्वेसाकठं॰ सरातयः॥ तेनोऽअद्यतेऽअपरंतुचेतुनोभवंतु अ॰ १५
६५१ वरिवोविदः॥ ६४॥ अपाधमत॥ अपाधमदभिशस्तीरशस्तिहा
थेंद्रोद्युम्न्याभवत॥ देवास्तऽइंद्रसख्याययेमिरेबृहद्भानोमरु
द्गण॥ ६५॥ प्रव॥ प्रवऽइंद्रायबृहतेमरुतोब्रह्मार्चत॥ वृत्रंठ॰ ह
नतिवृत्रहाशतक्रतुर्वज्रेणशतपर्वणा॥ ६६॥ अस्येत॥ अस्ये
दिंद्रोवावृधेवृष्ण्यंठ॰शवोमदेसुतस्यविष्णवि॥ अद्यातमस्य
महिमानमायवोनुष्टुवंतिपूर्वथा॥ इमाऽअंत्वायस्यायमयठं॰स ६२

हस्तमूर्द्ध्व ऽऋ षुराः ॥ ९७ ॥ इति वाजसनेये त्रिंशतितमोध्यायः ॥ ३३ ॥ त्तुत्रय

यज्जाग्रत ॥ यज्जाग्रतोदूरमुदैतिदैवंतदुसुप्तस्यतथैवैति ॥ दू

रंगमंज्योतिषांज्योतिरेकंतन्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु ॥ १ ॥ ये

नकर्म्माणि ॥ येनकर्म्माण्यपसोमनीषिणोयज्ञेकृण्वंतिविदथे

षुधीराः ॥ यदपूर्व्वंयक्षमंतः प्रजानांतन्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु

॥ २ ॥ यत्प्रज्ञानम ॥ यत्प्रज्ञानमुतचेतोधृतिश्चयज्ज्योतिरंतरमृतं

प्रजासु ॥ यस्मान्नऋतेकिंचनकर्म्मक्रियतेतन्मेमनः शिवसं

संहि० कल्पमस्तु ॥३॥ येनेदंभूतंभुवनंभविष्यत्परिगृहीतममृतेनसर्व्वं ॥ ऋ०२४
ए०३ येनयज्ञस्तायतेसप्तहोतातन्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु ॥४॥ यस्मि
न्नृचः ॥ यस्मिन्नृचः सामयजूंषि यस्मिन्प्रतिष्ठितारथनाभावि
वाराः ॥ यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतंप्रजानांतन्मेमनः शिवसंकल्प
मस्तु ॥५॥ सुषारथिरश्वानिव ॥ यन्मनुष्यान्नेनीयतेभीशुभिर्वा
जिनऽइव ॥ हृत्प्रतिष्ठंयदजिरंजविष्ठंतन्मेमनः शिवसंकल्प
मस्तु ॥६॥ पितुन्नुस्तोषम्महोधर्म्माणंतविषीम् ॥ यस्यत्रितो ए०३

म्योजसावृत्रंविपर्वमर्दयत ॥७॥ अन्वित ॥ अन्विदनुमतेत्वम्म
न्यासैशंचनस्कृधि ॥ क्रत्वेदक्षायमनोहिनुप्रण आयूंषित्ता
शातं·२५७७ रिषः ॥८॥ अनुनः ॥ अनुनोद्यानुमतिर्यज्ञंदेवेषुमन्यताम् ।
अग्निश्चहव्यवाहनोभवतंदाशुषेमयः ॥९॥ सिनीवालीपृ
थुष्टुके ॥ यादेवानामसिस्वसा ॥ जुषस्वहव्यमाहुतंप्रजांदेविदि
दिड्ढिनः ॥१०॥ पंचनद्यः ॥ पंचनद्यःसरस्वतीमपियंतिसस्रो ।
तसः ॥ सरस्वतीतुपंचधासोदेशेभवत्सरित ॥११॥ त्वमग्नेप्र

संहि०
१७४

थमोऽअंगिराऽऋषिर्द्देवोदेवानामभवःशिवःसखा॥ तवव्रतेक॥ अ०२४
वयोविद्मनापसोजायंतमरुतोभ्राजदृष्टयः॥१२॥ त्वन्नः॥ त्वन्नो
ऽअग्नेतवदेवपायुभिर्म्मघोनोरक्षतन्वश्चवंद्य॥ त्रातातोकस्य
तनयेगवामस्यनिमेषꣳरक्षमाणस्तवव्रते॥१३॥ उत्तानायामव
भराचिकित्वाँत्सद्यः प्रवीतावृषणंजजान॥ अरुषस्तूपोरुशद॥
स्यपाजऽइडायास्पुत्रोवयुनेजनिष्ट॥१४॥ इडायास्त्वा॥ पदेव
यन्नाभापृथिव्याऽअधि॥ जातवेदोनिधीमह्यग्नेहव्यायवोढवे १७६
१५

प्रमन्महे शवसानाय शूषमांगूषं गिर्वणसे अंगिरस्वत सुवृ
क्तिभिस्तुवत ऋग्मियायार्चामार्कन्नरे विश्रुताय ॥ १६ ॥ प्रव
प्रवोमहेमहिनमोभरध्वमांगूष्यं शवसानायसाम ॥ येनानः ॥
पूर्वेपितरः पदज्ञा अर्चंतो अंगिरसोगा अविंदन ॥ १७ ॥ इ
छंतित्वा सोम्यासः सखायः सुन्वंतिसोमंदधतिप्रयांसि ॥
तितिक्षंते अभिशस्तिंजनानामिंद्रत्वदाकश्चनहिप्रकेतः ॥ १८
नतेदूरेपरमाचिद्रजांस्यातुप्रयाहिहरिवोहरिभ्याम् ॥ स्थिरा

संहि॰ यद्वृक्णेस्वनाकृतेमायुक्ताग्रावाणः समिधानेऽअग्नौ ॥ १९ ॥ अ अ॰१४
२५५ षाढंयुत्सु पृतनासुपप्रिꣳ स्वर्षामप्सांवृजनस्यगोपाम् ॥ भरे
षुजाꣳ सुक्षितिꣳ सुश्रवसंजयंतंत्वामनुमदेमसोम ॥ २० ॥
सोमोधेनुम् ॥ सोमोधेनुꣳ सोमोऽअर्वंतमाशुꣳ सोमोवीरंकर्म्म
ण्यंददाति ॥ सादन्यंविदथ्यꣳ सभेयंपितृश्रवणंयोददाशदस्मै
२१ ॥ त्वमिमाः ॥ त्वमिमाऽओषधीः सोमविश्वास्त्वमपोऽअजनय
स्त्वंगाः ॥ त्वमाततंथोर्वंतरिक्षंत्वंज्योतिषावितमोववर्थ ॥ २२ ॥ दे २५५

वेर्नन ॥ देवेननोमनसादेवसोमरायोभागं संहसावन्ननियु
ध्य ॥ मात्वा तनदीशिषेवीर्यस्योभयेभ्यः प्रचिकित्सागविष्टौ
२३ ॥ अष्टौवि ॥ अष्टौव्यख्यत्ककुभः पृथिव्यास्त्रीधन्वयोज
नासप्तसिंधून ॥ हिरण्याक्षः सविता देवः आगाद्दधद्रत्नादा
शुषेवार्याणि ॥ २४ ॥ हिरण्यपाणिः सविता ॥ विचर्षणिरुभे
द्यावापृथिवी ऽ अंतरीयते ॥ अपामीवांबाधतेवेतिसूर्य
मभिकृष्णेनरजसाद्यामृणोति ॥ २५ ॥ हिरण्यहस्तो ऽ असु

संहि० रः॥ सुनीथः सुमृडीकः स्ववां यात्वर्वाङ्॥ अपसेधन्रक्षसो या अ.१४
८६ तुधानानस्थाद्देवः प्रतिदोषंगृणानः॥२६॥ ये ते पंथाः स
वितः पूर्व्यासोऽरेणवः सुकृता अंतरिक्षे॥ तेभिर्नोऽअद्यपथि
भिः सुगेभीरक्षाचनोऽअधिचब्रूहिदेव॥२७॥ उनापिबतम॥
उनापिबतमश्विनोऽन्नानः शर्मयच्छतम्॥ अविद्रियाभिरूति
भिः॥२८॥ अप्नस्वतीमश्विना॥ वाचमस्मेकृतन्नोदस्रावृष
णामनीषाम्॥ अद्यूत्येवसेनिह्वयेवांवृधेचनोभवतंवाज। ८६

सातो ॥ २९ ॥ द्युभिरक्तुभिः ॥ द्युभिरक्तुभिः परियातमस्मान।
रिष्टेभिरश्विना सौभगेभिः ॥ तन्नोमित्रोवरुणोमामहन्तामदि
तिः सिंधुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ३० ॥ आकृष्णेन ॥ आकृष्णेनरज
सावर्त्तमानोनिवेशयन्नमृतंमर्त्यंच ॥ हिरण्ययेनसविताऱ ॥
थेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ ३१ ॥ आरात्रि ॥ पार्थिवं
रजः पितुरप्रायिधामभिः ॥ दिवः सदांसिबृहतीवितिष्ठस ह
आत्वेषंवर्त्ततितमः ॥ ३२ ॥ नषस्तत ॥ नषस्तच्चित्रमानेरा।

संहि·	समन्यंवाजिनीवति॥येनतोकंचतनयंचधामहे॥३३॥प्रातर॥ अ·३४
१८७	ग्निं॥प्रातरिंद्रꣳ·हवामहेप्रातर्म्मित्रावरुणाप्रातरश्विना॥
प्रातर्भगंपूषणंब्रह्मणस्पतिंप्रातः सोममुतरुद्रꣳ·हुवेम
३४॥प्रातर्ज्जितंभगम॥प्रातर्ज्जितंभगमुग्रꣳ·हुवेमवयंपुत्र॥
मदितेर्य्योविधर्त्ता॥आध्रश्चिद्यंमन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यं
भगंभक्षीत्याह॥३५॥भगप्रणेतः॥भगप्रणेतर्भगसत्यराधो
भगेमांधियमुदवाददन्नः॥भगप्र॰नोजनयगोभिरश्वैर्भग १८७

प्रनृभिर्नृवंतःस्याम ॥३॥ उतेदानीम। उतेदानींभगवंतः॥
स्यामोतप्रपित्वउतमध्ये।अह्नाम्। उतोदितामघवंत्सूर्य्य
स्यवयंदेवानांसुमतौस्याम ॥४॥ भग।एव।भगवा॥
शां।ऽअस्तुदेवास्तेनवयंभगवंतःस्याम। तंत्वाभगसर्व
ऽइज्जोहवीतिसनोभगपुर।एताभवेह ॥५॥ समध्वराय
समध्वरायोषसोनमंतदधिक्रावेवशुचयेपदाय। अर्वाची
नंवसुविदंभगन्नोरथमिवाश्वावाजिनऽआवहंतु ॥६॥

संहि·
५९८

अश्वावतीर्गोमती: २ ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्न्न उषासो वीरव अ·२४
ती: २ सदमुछंतु नत्रा: ॥ घृतंदुहाना विश्वत: २ प्रपीता यूयंपात
स्वस्तिभि: २ सदान: २ ॥ ४० ॥ भूषंतव ॥ व्रुते वयमन्नरिष्येम कदाच
न ॥ स्तोतारस्त १ इहस्मसि ॥ ४१ ॥ पथस्पथ: २ परिपतिं ॥ वच।
स्याकामेनकृतो १ अभ्यानडर्कम ॥ सनोरासछुरुधश्चंद्रा
ग्रा धियंधियर्ठ· सीषधातिप्रपूषा ॥ ४२ ॥ त्रीणिपदाविचक्रमे
विष्णुर्गोपा १ अदाभ्य: २ ॥ अतोधर्माणिधारयन ॥ ४३ ॥ त॥ ५९८

द्विप्रासः॥ तद्विप्रासोद्विपन्यवोजागृवांसःसमिंधते॥ द्वि
ष्णोर्य्यत्परमंपदम्॥४४॥ घृतवतीभुवनानाम॥ घृतवतीभु
वनानामभिश्रियोर्वीपृथ्वीमधुदुघेसुपेशसा॥ द्यावापृथि
वीवरुणस्यधर्म्मणाद्विष्कभितेऽअजरेभूरिरेतसा॥४५॥ये
नः॥ सपत्नाऽअपतेभवंत्विंद्राग्निभ्यामववाधामहेतान॥ व
सवोरुद्राऽआदित्याऽउपरिस्पृशंमोग्रंचेत्तारमधिराजमक्र
न्॥४६॥ आनासत्या॥ त्रिभिरेकादशैरिहदेवेभिर्यातंमधु

संहि॰ पेयमग्निना। आयुस्तारिष्टन्नीरपाठं᳚ सिम्रक्षन्तठं᳚ सेधन्तंद्वेषो अ॰१४
९९ नवन्तठं᳚ स्वाभुवा॥४७॥ राषवः। राषवृस्तोमोमरुत्तऽऽयंगी
र्म्मंदिार्व्वस्पमानस्पकारोः॥ राषायासीष्टन्न्वेद्वयांश्विद्वा।
मेषंव्वृजनंजीरदानुम॥४८॥ सहस्तोमाः। सहछंदसः॥ स
हस्तोमाःसहछंदसऽआहृताःसहप्रमाऽऋषयःसप्तदैव्या
॥ पूर्वेषांपंथ्यामनुदृश्यधीराऽअन्वालेभिरेरथ्योनरश्मीन
॥४९॥ आयुष्यंवर्च्चस्पम॥ आयुष्यंवर्चस्पठं᳚ रायस्पोषमौ। ९९

ष्णिदम्॥ इदꣳ हिरण्यं वर्च्चस्वज्जैत्रायाविशतादु माम्॥५०॥ नत्त
त॥ नतद्रक्षाꣳसिनपिशाचास्तरंतिदेवानामोजः प्रथमजꣳ
ह्येतत्॥ योबिभर्त्तिदाक्षायणꣳ हिरण्यꣳ सदेवेषुकृणुते
दीर्घमायुः समनुष्येषुकृणुतेदीर्घमायुः॥५१॥ यदाबध्नं दाक्षा
यणाहिरण्यꣳ शतानीकायसुमनस्यमानाः॥ तन्मऽआब
ध्नामिशतशारदायायुष्मांजरदष्टिर्यथासम्॥५२॥ उतनः
उतनोहिर्बुध्न्यः॥ शृणोत्वजऽएकपात्पृथिवीसमुद्रः॥ वि॥

संहि· श्वेदेवाऽकृत्तादृधोऽजवानास्कृतामंत्राःकविशस्ताऽअवंतु॥५३॥ अ·१६
१५५ इमागिरः॥इमागिरऽआदित्येभ्योघृतस्नूःसनाद्राजभ्योजु।
ह्वाजुहोमि॥शृणोतुमित्रोऽअर्यमाभगोनस्तुविजातोवरु॥
णोदक्षोऽअंशः॥५४॥सप्तऋषयः॥प्रतिहिताःशरीरेस
प्तरक्षंतिसदमप्रमादम्॥सप्तापःस्वपतोलोकमीयुस्तत्रजा
गृतोऽअस्वप्नजौसत्रसदौचदेवौ॥५५॥उत्तिष्ठ॥ब्रह्मणस्प
तेदेवयंतस्त्वेमहे॥उपप्रयंतुमरुतःसुदानवःइंद्रप्राशूः। १५५

र्भे वा सचा ॥५६॥ प्र नूनं ब्रह्मणस्पतिर्मंत्रं वदत्युक्थ्यम ॥ यस

स्मिन्निंद्रो वरुणो मित्रो अर्यमा देवाऽओकाꣳसि चक्रिरे ॥५७

ब्रह्मणस्पते । त्वमस्य यंता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व । विश्वं

तद्भद्रं यदवंति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥५८ य इमा विश्वा

विश्वकर्म्मा यो नः पिता अन्नपते अन्नस्य नो देहि ॥५९॥ इति वाप

चतुस्त्रिंशतिमोध्यायः ॥३४॥ अपेतः ॥ अपेतो यंतु पणयो

ऽसुम्ना देवपीयवः ॥ अस्य लोकः सुतावतः ॥ द्युभिरहोभिर

कुत्विर्द्ध्येकंयमोददात्ववसानमस्मै ॥१॥ सविताते शरीरेभ्य
ः पृथिव्यान्लोकमिच्छतु तस्मैयुज्यन्तामुस्रियाः ॥२॥ वायुः
पुनातु सवितापुनत्वग्नेर्भ्राजसा सूर्यस्यवर्चसा विमुच्य
न्तामुस्रियाः ॥३॥ अश्वत्थेवः अश्वत्थेवोनिषदनम्पर्णेवो
वसतिष्कृता गोभाजइत्किलासथयत्सनवथपूरुषम ॥
४ सविताते शरीराणिमातुरुपस्थ आवपतु तस्मैपृ
थिवीशम्भव ॥५॥ प्रजापतौत्वा देवतायामुपोदकेलोके

निर्द्दहामस्यसौ ॥ अपनःशोशुचदघम् ॥६॥ परम्मृत्योः परं
मृत्यो ऽअनुपरेहिपन्थांयस्तेऽअन्यऽइतरोदेवयानात् चक्षु
ष्मतेशृण्वतेतेब्रवीमिमानःप्रजाꣳरीरिषोमोतवीरान् ॥७॥
शन्वातः ॥ शन्वातःशꣳहितेघृणिःशन्तेभवन्त्विष्टकाःश
न्तेभवन्त्वग्नयःपार्थिवासोमात्वाभिशूशुचन् ॥८॥ कल्प
न्तान्तेदिशस्तुभ्यमापःशिवतमास्तुभ्यम्भवन्तुसिन्धवः
अन्तरिक्षꣳशिवन्तुभ्यङ्कल्पन्तान्तेदिशःसर्वाः ॥९॥ अश्मन्

संहि॰ न्वन्त्वस्मिन्कर्मणिविश्वे तीरायते ॥ सर्द॰ रन्नश्च मुत्तिष्ठत प्रतरत्ता
१०२ सखायः ॥ अत्राजहीमो अशिवा ये असन्छिवान्वयमुत्तरेमा
भि वाजान् ॥२७॥ अपाघम ॥ अपाघमप किल्बिषामपकृत्यं
मपोरपः ॥ अपामार्गत्वमस्मदप दुःष्वप्न्यं॰ सुव ॥२८॥ सु॥
मित्रिया नः ॥ सुमित्रिया न आप ओषधयः संतु दुर्मित्रिया
स्तस्मै सन्तु यो स्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥२९॥ अनड्वाहमन्वा
रभामहे ॥ सौरभेयं स्वस्तये ॥ स न इन्द्र इव देवेभ्यो वह्निः १०२

सन्तारणोऽनव ॥१३॥ उद्वयम ॥ उद्वयन्तमस्परिस्वः पश्यन्त उत्तर
म ॥ देवन्देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥१४॥ इमञ्जीवेभ्यः ॥
परिधिन्दधामि मैषान्नु गादपरो अर्थमेतम् ॥ शतञ्जीवन्तु शर
दः पुरूचीरन्तर्मृत्युन्दधताम्पर्वतेन ॥१५॥ अग्न आयूंषि प
वस आ सुवोर्जमिषञ्च नः ॥ आरे बाधस्व दुच्छुनाम् ॥१६॥ आ
युष्मानग्ने हविषा वृधानो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि ॥ घृतं पी
त्वा मधु चारु गव्यम्पितेव पुत्रमभि रक्षतादिमान्त्स्वाहा ॥१७॥

संहि॰ परीमे गामनेषत पर्यग्निमहृषत । देवेष्वक्रत श्रवः क ऽ इमा ।
१०३ ँऽ आदधर्षति ॥ १८ ॥ क्रव्यादमग्निं प्रहिणोमि दूरं यमरा
ज्यङ्गछतु रिप्रवाहः ॥ इहैवायमितरो जातवेदा देवेभ्यो हव्य
म्वहतु प्रजानन् ॥ १९ ॥ वह वपां ॥ जातवेदः पितृभ्यो यत्रैना
न्वेत्थ निहितान्पराके ॥ मेदसः कुल्याऽउप तान्त्स्रवन्तु स
त्याऽएषामाशिषः सन्नमन्तां स्वाहा ॥ २० ॥ स्योना पृथिवि
नो भवानृक्षरा निवेशनी ॥ यच्छा नः शर्म सप्रथाः ॥ अप नः शो १०३

अचदघम्॥२२॥ अस्मात्त्वम॥ अस्मात्त्वमधिजातोसित्वदय।
ञ्जायताम्पुनः॥ असौस्वर्गायलोकायस्वाहा॥२२॥ इतिवा०
यांपञ्चत्रिंशोध्यायः॥३५॥ ऋचंवाचम॥ ऋचंवाचम्प्रपद्ये
मनोयजुःप्रपद्येसामप्प्राणम्प्रपद्येचक्षुःश्रोत्रम्प्रपद्ये॥ वा
गोजःसहौजोमयिप्प्राणापानौ॥१॥ यन्मे छिद्रञ्चक्षुषोहृद
यस्यमनसोवातितृण्णम्बृहस्पतिर्म्मेतद्दधातु॥ शन्नोभवतु
भुवनस्ययस्पतिः॥२॥ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यम्भर्गो

संहि॰

२०४

देवस्य धीमहि॥ धियो यो नः प्रचोदयात्॥ ३॥ कया नः१ कया

नश्चित्र आभुवदूती सदावृधः सखा॥ कया शचिष्ठया वृता

॥ कस्त्वा॥ सत्यो मदानाम्मꣳहिष्ठो मत्सदन्धसः॥ दृढाचिदा

रुजे वसु॥ ५॥ अभीषुणः सखीनामविता जरितॄणाम्॥ श

तम्भवास्यूतिभिः॥ ६॥ कया त्वं न ऊत्याभिप्रमन्दसे वृषन्॥

कयास्तोतृभ्य आभर॥ ७॥ इन्द्रो विश्वस्य राजति॥ शन्नो

अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे॥ ८॥ शन्न॥ शन्नो मित्रः शं वरु २०५

णः शन्नो भवत्वर्यमा । शन्न इन्द्रो बृहस्पतिः शन्नो विष्णुरुरु
क्रमः ॥ ९ ॥ शन्नः ॥ शन्नो वातः पवतां शन्नस्तपतु सूर्यः । शन्न
ः कनिक्रदद्देवः पर्जन्यो अभिवर्षतु ॥ १० ॥ अहानि शं भ
वन्तु नः शं रात्रीः प्रतिधीयताम् । शन्न इन्द्राग्नी भवतामवोभि
ः शन्न इन्द्रावरुणा रातहव्या । शन्न इन्द्रापूषणा वाजसातौ
शमिन्द्रासोमा सुविताय शं योः ॥ ११ ॥ शन्नः ॥ शन्नो देवीर
भिष्टय आपो भवन्तु पीतये । शं योरभिस्रवन्तु नः ॥ १२ ॥

संहि॰ स्योनापृथिविनोभवानृक्षरानिवेशनी। यच्छानःशर्म्मस
१०५ प्रथाः॥१३॥ आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऽऊर्ज्जेदधातन॥ म
हेरणायचक्षसे॥१४॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाज
यतेहनः॥ उशतीरिवमातरः॥१५॥ तस्माऽअरङ्गमामवो
यस्यक्षयायजिन्वथ॥ आपोजनयथाचनः॥१६॥ द्यौःशां
तिः॥ द्यौःशान्तिरन्तरिक्षꣳशान्तिःपृथिवीशान्तिरापःशान्ति
रोषधयःशान्तिः॥ वनस्पतयःशान्तिर्विश्वेदेवाःशान्तिर्ब्रह्म। १०५

शान्तिः सर्व्वꣳ शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सामा शान्तिरेधि ॥१७॥
दृतेदृꣳह मामित्रस्यमाचक्षुषा सर्व्वाणि भूतानि समीक्षे मित्र
स्यचक्षुषा समीक्षामहे ॥१८॥ दृतेदृꣳह मा। ज्योक्ते सन्दृशिजी
व्यासञ्ज्योक्ते सन्दृशिजीव्यासम ॥१९॥ नमस्ते हरसे शोचिषे
नमस्ते ऽअस्त्वर्चिषे। अन्याँस्ते ऽअस्मत्तपन्तु हेतयः पावको
ऽअस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥२०॥ नमस्ते ऽअस्तु विद्युते नमस्ते स्त
नयित्नवे। नमस्ते भगवन्नस्तु यतः स्वः समीहसे ॥२१॥ यतो

संहि॰ १९६ उ

यतः समीहसे ततो नो ऽअभयङ्कुरु । शन्नः कुरु प्रजाभ्यो ऽभ
यन्नः पशुभ्यः ॥ २२ ॥ सुमित्रिया न ऽ॥ सुमित्रिया न ऽआप ऽओ
षधयः सन्तु दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु योऽस्मान्द्वेष्टि यञ्च वयन्
द्विष्मः ॥ २३ ॥ तच्चक्षुर्देवहितम्पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् । पश्येम श
रदः शतञ्जीवेम शरदः शतꣳ शृणुयाम शरदः शतम्प्रब्रवा
म शरदः शतमदीनाः स्याम शरदः शतं भूयश्च शरदः शता
त् ॥ २४ ॥ इति वाज संहितायां षट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ देवस्य त्वा ॥ १९६

सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्। आददे ना
रिरसि॥१॥ युंजते मनः॥ युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्र
स्य बृहतो विपश्चितः॥ विहोत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही
देवस्य सवितुः परिष्टुतिः॥२॥ देवी द्यावापृथिवी॥ मखस्य
वामद्य शिरो राध्यासन्देवयजने पृथिव्याः॥ मखाय त्वा मखस्य
त्वा शीर्ष्णे॥३॥ देव्यो वम्रः॥ देव्यो वम्रो भूत तस्य प्रथमजा मख।
स वोद्य शिरो राध्यासन्देवयजने पृथिव्याः॥ मखाय त्वा मख

संहि· स्यत्वाशीर्ष्णे ॥ ४ ॥ ह्यातंम १९५०८० ॥ इयत्यग्रे ॥ इयत्यग्रऽआसीन्म ॥ अ·१९
१४५ खस्यतेघर्म्मिरोराध्यासन्देवयजनेष्टथिव्याः ॥ मखायत्वामख
स्यत्वाशीर्ष्णे ॥ ५ ॥ इन्द्रस्योजः ॥ इन्द्रस्यौजस्स्थमखस्यतेद्यशि ॥
रोराध्यासन्देवयजनेष्टथिव्याः ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥
मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ ६ ॥
प्रैतु ॥ प्रैतुब्रह्मणस्पतिः प्रदेव्येतुसून्नृता ॥ अच्छावीरन्नर्य्यम्पङ्क्ति
राधसन्देवायज्ञन्नयन्तुनः ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मख १६७

यत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। ३। मख
स्यशिरः। मखस्यशिरोसि। मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। म।
खस्यशिरोसि। मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। मखस्यशिरोसि
मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे।
मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। ५
अश्वस्यत्वा वृष्णः शक्ना धूपयामि देवयजने पृथिव्याः। मखा
ख यत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे। अश्वस्यत्वावृष्णःशक्नाधूपयामिदेव।

संहि. यजनेपृथिव्याः।मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे।अश्वस्यत्वावृ अ.१६
२०८ ष्णःशकृताधूपयामिदेवयजनेपृथिव्याः।मखायत्वामख।
स्यत्वाशीर्ष्णे।मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे।मखायत्वामख
स्यत्वाशीर्ष्णे।मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे।९।ऋजवेत्वा।
साधवेत्वासुक्षित्यैत्वा।मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे।मखा
यत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे।मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे।१०।य
मायत्वा।मखायत्वासूर्यस्यत्वातपसे।देवस्त्वासवितामध्वा २०९

नक्तुं पृथिव्याः सधस्थं स्पृत्नास्यपाहि ॥ अर्चिरसि शोचिरसि तपो
सि ॥ ११ ॥ अनाधृष्टा पुरस्तात ॥ अनाधृष्टा पुरस्तादग्नेराधिप
त्य ऽ आयुर्मे दाः पुत्रवती दक्षिणत ऽ इन्द्रस्याधिपत्ये प्रजाम्मे
दाः सुषदा पश्चाद्देवस्य सवितुराधिपत्ये चक्षुर्म्मे दा ऽ आ
श्रुतिरुत्तरतो धातुराधिपत्ये रायस्पोषम्मे दाः विधृतिरुपरि
ष्टाद्बृहस्पतेराधिपत्य ऽ ओजो मे दा विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यस्पा
हि मनोरश्वासि ॥ १२ ॥ स्वाहा मरुद्भिः परिश्रीयस्व दिवः सधं ॥

संहि॰ स्वन्नास्यादि ॥ मधुमधुमधु ॥१३॥ गर्ब्भोदेवानाम् ॥ गर्ब्भोदेवाना अ॰ १६
१०९ म्पितामतीनाम्पतिः प्रजानाम् ॥ सन्देवोदेवेनसवित्रागतस ।
ꣳ सूर्येणरोचते ॥१४ समग्निः ॥ समग्निरग्निनागतस्सन्दे ।
वेनसवित्रासꣳ सूर्येणारोचिष्ट ॥ स्वाहास्समग्निस्तपसागत
सन्दैव्येनसवित्रासꣳ सूर्येणारूरुचत ॥१५॥ धर्त्तादिवः ॥ ध
र्त्तादिवोविभातितपसस्पृथिव्यान्धर्त्तादेवोदेवानाममर्त्यस्त ।
पोजाः ॥ वाचमस्मेनियच्छदेवायुवम् ॥१६॥ अपश्यङ्गोपाम् १०९

॥ अपश्यङ्गोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरन्तम॥
ससध्रीचीःसविषूचीर्वसानऽआवरीवर्त्तिभुवनेष्वन्तः॥१७
विश्वासाम्भुवा॥म्पतेविश्वस्यमनसस्पतेविश्वस्यवचसस्पते।
सर्वस्यवचसस्पते॥देवश्रुत्त्वन्देवघर्म्मदेवोदेवान्पाह्यत्रप्रावी
रनुवान्देववीतये॥मधुमाध्वीभ्याम्मधुमाधूचीभ्याम॥१८॥हृ
देत्वा॥मनसेत्वादिवेत्वासूर्यायत्वा॥ऊर्ध्वोऽअध्वरन्दिविदेवेषु
धेहि॥१९॥पितानो॥पितानोसिपितानोबोधिनमस्तेऽअस्तुमा

संहि॰ माहिꣳसीः ॥ त्वष्टुमंतस्त्वा सपेम पुत्रान्पशून्मयि धेहि प्रजा अ॰ १६

११० मस्मासु धेत्तदरिष्टाहꣳ सहपत्या भूयासम् ॥ २० ॥ अहः केतुना

॥ जुषतांꣳ सुज्योतिर्ज्योतिषा स्वाहा ॥ रात्रिः केतुना जुषतां

ꣳ सुज्योतिर्ज्योतिषा स्वाहा ॥ २१ ॥ इति वाजसंहितायां सप्तत्रिंशो

ध्यायः ॥ ३७ ॥ ॐ देवस्य त्वा ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहु

भ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम् ॥ आददेदित्यै रास्नासि ॥ १ ॥ इड एहि ॥ इ

ड एह्यदित एहि सरस्वत्येहि ॥ असावेह्यसावेह्यसावेहि ॥ २ ॥ ११०

अदित्यै रास्नासि। इन्द्राण्या ऽउष्णीषः। पूषासि घर्म्माय दीष्व॥ ३॥
अश्विभ्याम्पिन्वस्व। सरस्वत्यै पिन्वस्वेन्द्राय पिन्वस्व स्वाहे।
न्द्रवत्स्वाहेन्द्रवत्स्वाहेन्द्रवत्॥ ४॥ यस्ते स्तनः शशयो यो मयो।
भूर्यो रत्नधा वसुविद्यः सुदत्रः। येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि।
सरस्वति तमिह धातवेकः॥ उर्व्वन्तरिक्षमन्वेमि॥ ५॥ गायत्रं॥
छंदः। गायत्रञ्छन्दोसि त्रैष्टुभञ्छन्दोसि द्यावापृथिवीभ्यां
त्वा परिगृह्णाम्यन्तरिक्षेणोपयच्छामि। इन्द्राश्विना मधुनः।

स·हि· सारघस्य घर्मम्पात वसवो यजत वाट्। स्वाहा सूर्यस्य रश्मये अ·१७
१११ वृष्टिवनये॥६॥ समुद्राय त्वा॥ वाताय स्वाहा सरिराय त्वा वा-
ताय स्वाहा॥ अनाधृष्याय त्वा वाताय स्वाहा प्रतिधृष्याय त्वा
वाताय स्वाहा॥ अवस्यवे त्वा वाताय स्वाहा शिमिदाय त्वा वाता-
य स्वाहा॥७॥ इन्द्राय त्वा॥ वसुमते रुद्रवते स्वाहेन्द्राय त्वादि-
त्यवते स्वाहेन्द्राय त्वाभिमातिघ्ने स्वाहा॥ सवित्रे त्वा ऋभुम-
ते विभुमते वाजवते स्वाहा बृहस्पतये त्वा विश्वदेव्यावते स्वा १११

हा ॥ ८ ॥ यमाय त्वा ॥ अंगिरस्वते पितृमते स्वाहा ॥ स्वाहा घर्म्माय स्वा

हा घर्म्मः पित्रे ॥ ९ ॥ विश्वाऽआशाः ॥ विश्वाऽआशा दक्षिणस

द्विश्वान्देवानयाडिह ॥ स्वाहाकृतस्य घर्म्मस्य मध्वः पिबतम

श्विना ॥ १० ॥ दिविधाः ॥ दिविधाऽइमं यज्ञमिमं यज्ञं दिविधाः ॥

स्वाहाग्नये यज्ञियाय शं यजुर्भ्यः ॥ ११ ॥ अश्विना घर्म्मं पा

तं हार्द्दानमहर्दिवाभिरूतिभिः ॥ तन्त्रायिणे नमो द्यावा

पृथिवीभ्याम् ॥ १२ ॥ अपातामश्विना घर्म्ममनु द्यावापृथि

स.उ. वीऽऽर्घमर्ठ सातामा। इहैवरातयःसन्तु।१३। इषेपिन्वस्वा इषे॥ अ.१७
११२ पिन्वस्वोर्ज्जेपिन्वस्वब्रह्मणेपिन्वस्वक्षत्रायपिन्वस्वद्यावापृ
थिवीभ्याम्पिन्वस्व। धर्म्मासिसुधर्म्मामेन्न्यस्मेनृम्णानिधा
रयब्रह्मधारयक्षत्रन्धारयविशन्धारय।१४। स्वाहापूष्णे॥
शरसेस्वाहाग्रावभ्यः स्वाहाप्रतिरवेभ्यः। स्वाहापितृभ्यऽ
ऊर्ध्वबर्हिर्भ्योघर्म्मपावभ्यः स्वाहाद्यावापृथिवीभ्यार्ठ स्वा॥
हाविश्वेभ्योदेवेभ्यः।१५। स्वाहारुद्रायरुद्रहूतयेस्वाहा ११२

सज्ज्योतिषाज्योतिः ॥ अहः केतुनाजुषताᳪ सुज्योतिर्ज्यो
तिषा स्वाहा ॥ रात्रिः केतुनाजुषताᳪ सुज्योतिर्ज्योतिषा स्वा
हा ॥ मधुहुतमिन्द्रतमे ऽअग्नावश्याम ते देव घर्म्म नमस्ते
ऽअस्तु मा मा हिᳪसीः ॥१६॥ ऽअभिमम ॥ ऽअभिमम्महिमा
दिवन्विप्रोबभूव सप्रथाः ॥ उत श्रवसा पृथिवीᳪ संᳪसी
दस्व महाँ२ऽअसि रोचस्व देववीतमः ॥ विधूममग्ने ऽअ
रुषम्मियेध्य सृज प्रशस्तदर्शतम् ॥१७॥ याते घर्म्म दिव्या

संहि· स्रुग्या गायत्र्यांᳬ हविर्धाने । सा त ऽआप्यायतान्निष्ट्यायतान्त अ· ३८
११३ स्यै ते स्वाहा । या ते घर्म्मान्तरिक्षे स्रुग्या त्रिष्टुभ्याग्नीध्रे । सा त ऽ
आप्यायतान्निष्ट्यायतान्तस्यै ते स्वाहा । या ते घर्म पृथिव्या
ᳬ स्रुग्या जगत्याᳬ सदस्या । सा त ऽआप्यायतान्निष्ट्या
यतान्त।र स्यै ते स्वाहा ॥ १८ ॥ क्षत्रस्य त्वा परस्पाय ब्रह्मण
स्तन्वं पाहि । विशस्त्वा धर्म्मणा वयमनु क्रामाम सुविता
य नव्यसे ॥ १९ ॥ चतुःस्रक्तिर्नाभिः । चतुःस्रक्तिर्नाभिर्ऋत ११३

सःसप्रथाःसनोविश्वायुःसप्रथाःसनःसर्वायुःसप्रथाः।
अपद्वेषोऽअपह्वरोन्यव्रतस्यसश्चिम॥२०॥ घर्म्मैतत॥ घ
र्म्मैतत्तेपुरीषन्तेनवर्द्धस्वचाचप्यायस्व॥ वर्द्धिषीमहिचव
यमाचप्यासिषीमहि॥२१॥ अचिक्रदद्वृषा॥ हरिर्म्महान्मि
त्रोनदर्शतः॥ संसूर्येणदिद्युतदुदधिर्न्निधिः॥२२॥ सुमि
त्रियानः॥ सुमित्रियानऽआपऽओषधयःसन्तुदुर्म्मित्रिया
स्तस्मैसन्तुयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मः॥२३॥ उद्वयम॥ न

संहि॰ द्वयन्तमसस्परिस्वः पश्यन्त उत्तरम् । देवन्देवत्रा सूर्यमगन्म य॰ २०
१२४ ज्योतिरुत्तमम् ॥ २४ ॥ एधोस्येधिषीमहि समिदसि ते
जोसि तेजो मयि धेहि ॥ २५ ॥ यावती द्यावापृथिवी यावच्च स
प्त सिन्धवो वितस्थिरे । तावन्तमिन्द्र ते ग्रहम् ऊर्जा गृह्णाम्य
क्षितम्मयि गृह्णाम्यक्षितम् ॥ २६ ॥ मयि त्यत मयि त्यदिन्द्रिय
म्बृहन्मयि दक्षो मयि क्रतुः । घर्मस्त्रिशुग्विराजति विरा
जा ज्योतिषा सह ब्रह्मणा तेजसा सह ॥ २७ ॥ पयसो रेतऽ प १२४

यसोरितः। अग्निन्तन्तस्य होहमन्नामित्तुत्तरामुत्तराथं समामा॥
त्विषः सन्वृक्क त्वेदक्षस्य तेस्क थुम्नाणस्यतेसुष्ठुम्नाण
ग्नि क्रतः। इन्द्रपीतस्य प्रजापतिभक्षितस्य मधुमतः उप
हूतः उपहूतस्य भक्षयामि॥२८॥ इति वा॰ संहितायां अ
ष्टात्रिंशोध्यायः॥३८॥ स्वाहा प्राणेभ्यः। स्वाहा प्राणेभ्यः सा
धिपतिकेभ्यः पृथिव्यै स्वाहाग्नये स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा वा
यवे स्वाहा। दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा॥१॥ दिग्भ्यः स्वाहा चन्द्रा

मं०दि० यस्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाद्भ्यः स्वाहा वरुणाय स्वाहा । नाभ्यै स्वा अ०३९
११५ हा पूताय स्वाहा ॥२॥ वाचे स्वाहा प्राणाय स्वाहा प्राणाय स्वा॥
हा ॥ चक्षुषे स्वाहा चक्षुषे स्वाहा श्रोत्राय स्वाहा श्रोत्राय स्वाहा ॥३
मनसः कामम् मनसः काममाकूतिन्वाचः सत्यमशीय ॥ प
शूनां रूपमन्नस्य रसो यशः श्रीः श्रयतां मयि स्वाहा ॥४
प्रजापतिः सम्भ्रियमाणः सम्राट् सम्भृतो वैश्वदेवः सं
सन्नो घर्मः प्रवृक्तस्तेजऽउद्यतऽआश्विनः पयस्यानीयमा ११५

स्तमिदं पुस्तकं ॥ शाके १७४३ पार्थिवनामाब्दे आषाढमासे ग्र.२०

संहि०
कृष्णपक्षे तिथौ ९ नवमी रविवारे श्रुभं संहितायाश्चत्वारिं

१२०
शोऽध्यायान संख्याकानिदं समाप्तं ॥ हस्ताक्षरब्राह्मणज्ञे

द्विजसहस्रेजवरंगावादस्थितेश्रीलसंतोषीब्राह्मणमंछा ।

रामात्मजकनिष्टपुत्रव्यंकटरामेण लिखितं ॥ श्रुभं ॥ नग्न ॥

पृष्ठिकटिग्रीवास्तब्धदृष्टिरधोमुखं ॥ कष्टेन लिखितं ग्रंथं य

त्नेन परिपालयेत ॥ तैलाद्रक्षेज्जलाद्रक्षेद्रक्षेत्सितलबंधनात

मूर्खहस्ते न दातव्यं ये वं वदति पुस्तकं ॥ १ ॥ श्रुभंजश्रुभंवामम· १२०

इति
वाजसनेय
संहिता

९९
५